

บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา

โดย
นางสาววทัญญา เล่ห์กัน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

KOSĀ PĀN'S JOURNAL AND LETTERS: CONTENT AND LANGUAGE TECHNIQUES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2016

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” เสนอโดย นางสาววัทัญญา เล่ห์กั้น เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์จู่ไรรัตน์ ลักษณะศิริ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พิศณุวิถิติ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์จู่ไรรัตน์ ลักษณะศิริ)

...../...../.....

55202207 : สาขาวิชาภาษาไทย

คำสำคัญ : โภษาปान , กลวิธีทางภาษา

วัตถุประสงค์ : บทที่กรายวันและจดหมายของโภษาปาน : เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 224 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเขียนบทที่กรายวันและจดหมายของโภษาปาน กลวิธีทางภาษาในบทที่กรายวันและจดหมายของโภษาปานที่ทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการทูตของ โภษาปานในบทที่กรายวันและจดหมายของโภษาปาน เอกสารลายลักษณ์ของโภษาปานที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ บทที่กรายวันจำนวน 68 หน้า จดหมายฉบับที่ 1 จำนวน 1 หน้า จดหมายฉบับที่ 2 จำนวน 1 หน้า จดหมายฉบับที่ 3 จำนวน 4 หน้าและจดหมายฉบับที่ 4 จำนวน 23 หน้า

ผลการศึกษาพบว่า ด้านวัตถุประสงค์ในการเขียนมี 3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การโน้มน้าวใจ และการแสดงความรู้สึก ด้านเนื้อหา มีดังนี้ บทที่กรายวัน มีเนื้อหา 2 ส่วน คือ การปฏิบัติภารกิจของคณะราชทูตสยาม และ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส จดหมายฉบับที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และ สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส จดหมายฉบับที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศสและสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (ภารกิจระหว่างประเทศ) จดหมายฉบับที่ 3 มีเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และ สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ซึ่งจำแนกได้ 3 ส่วน ได้แก่ ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และ การสานสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระมหากษัตริย์ จดหมายฉบับที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ส่วน ได้แก่ ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 ทรศนะของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศส ธรรมเนียมกฎหมายของสยามและ ภารกิจระหว่างประเทศ

ผลการศึกษาด้านกลวิธีทางภาษา พบ กลวิธีทางภาษาจำนวน 9 วิธี ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียดจำแนกได้ 4 ประการ คือ การใช้หน่วยขยาย การระบุเวลา การระบุจำนวน และการให้เหตุผล การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง

ภาพสะท้อนด้านการทูตของโภษาปาน คือ คุณสมบัติทางการทูตที่สะท้อนจากการใช้กลวิธีทางภาษาของโภษาปาน อันจำแนกคุณสมบัติได้ 6 ประการ ได้แก่ มีความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ มีความเข้าใจจนธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต มีทักษะทางจิตวิทยา และ มีความจงรักภักดี

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

55202207 : MAJOR: THAI

KEYWORD: KOSĀ PĀN, LANGUAGE TECHNIQUES

WATHANYA LEKUN : KOSA PAN'S JOURNAL AND
LETTERS: CONTENT AND LANGUAGE TECHNIQUES.

THESIS ADVISOR: Assoc. Prof. CHURAIRAT LAKSANASIRI. 224 pages.

This thesis aims to study the purposes and content of KOSĀ PĀN's journal and letters, the language techniques in KOSĀ PĀN's journal and letters which fulfill the conversation's goal, and the KOSĀ PĀN's reflection of diplomatic ways in KOSĀ PĀN's journal and letters. The KOSĀ PĀN's archival materials were used in this study: 68-page Journal, 1-page First letter, 1-page Second letter, 4-page Third letter and 23-page Fourth letter.

The results show that there are 3 purposes of Communication: to inform, to persuade, and to express feelings. The contents in KOSĀ PĀN's journal and letters are as follows. The journal concerns with the action of Diplomatic Representative and Information about France. First letter illustrates the interaction with others and the relationship between Siam and France. Second letter depicts the interaction with others and the relationship between Siam and France: the international missions. Third letter describes the interaction with others and the relationship between Siam and France: the disputes between Siam and France (2231), the restoration of the relationship between Siam and France and the relationship between the King of Siam and the King of France. Finally, Fourth letter portrays the relationship between Siam and France: the disputes between Siam and France (2231), the Siam's attitude about France, the traditional law of Siam and the international missions

There are 9 language techniques in KOSĀ PĀN's journal and letters: narrative speech, had 4 types of giving detail: modifier words, timing words, quantity words and reasoning; comparison, quotation, reiteration, conversations, emotional expressions, respect words and request words

The reflection of diplomacy in KOSĀ PĀN's journal and letters was the property of diplomacy which can be divided into 6 types: good speech and good interaction, understanding other traditions, being cautious and observant, being reliable, having psychological skill and loyalty.

Department of Thai

Graduate School, Silapakorn University

Student's signature.....

Academic 2016

Thesis Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ ที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาสามารถเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง อีกทั้งอาจารย์ยังเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้และสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้แก่ผู้ศึกษา แม้บ่อยครั้งผู้ศึกษาจะมีอุปสรรคทั้งด้านวิชาการและด้านสภาพจิตใจเกิดขึ้น อาจารย์ก็กรุณาให้คำปรึกษาและให้กำลังใจมาโดยตลอด

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านเป็นอย่างสูง อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สำเนียงงาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ภักดีผาสุข และรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถิ ที่กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศภูมิวิถิ เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ยืมหนังสือและเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับโกษาปานเพื่อทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอาจารย์กัณฑ์อเนก จารุรักษา ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้อง บทคัดย่อภาษาอังกฤษในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้ศึกษาขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรและภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สนับสนุนทุนในการนำเสนอบทความวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยและสร้างสรรค์ระดับชาติ "ศิลปากรวิจัยและสร้างสรรค์ ครั้งที่ 9 : บูรณาการศาสตร์และศิลป์" ประจำปีการศึกษา 2558

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) ที่ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ศึกษาในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตที่ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอขอบคุณเพื่อนๆและรุ่นพี่ทุกคนที่คอยอยู่เคียงข้างเป็นมิตรสหายทางวิชาการและเป็นกัลยามิตรที่ดีต่อกันเสมอมา ขอขอบคุณประสบการณ์อันล้ำค่าที่เราได้ใช้เวลาแสนพิเศษร่วมกัน

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ และครอบครัวของผู้ศึกษาที่มอบความรัก มอบกำลังใจแก่ผู้ศึกษา มาโดยตลอดจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ราชทูตแห่งแผ่นดินสยาม ที่เปี่ยมด้วยคุณูปการต่อประเทศตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของท่านทำให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และนำมาพัฒนาตนเองและประเทศชาติสืบต่อไปได้มีผู้รับ ผู้ศึกษาในฐานะอนุชนรุ่นหลังขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง หากไม่มีท่าน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจเกิดขึ้นได้

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใดต่อไปในอนาคต ผู้ศึกษาขออุทิศความดีความชอบทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการศึกษา	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
แหล่งข้อมูล.....	9
เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
2 วัตถุประสงค์ในการเขียนและเนื้อหาในบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน.....	21
ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส.....	21
ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน	27
วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน	29
เนื้อหาในบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน.....	39
เนื้อหาในบันทึกประจำวัน	39
เนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 1	59
เนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 2	62
เนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 3	64
เนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 4	70

บทที่	หน้า
3 กลวิธีทางภาษาในบันเทิงคดีรายวันและจดหมายของโกษาปาน	78
การบรรยาย.....	79
การให้รายละเอียด.....	83
การใช้หน่วยขยาย	85
การระบุเวลา	94
การระบุจำนวน	99
การให้เหตุผล.....	104
การเปรียบเทียบ	108
การอ้างอิง	117
การซ้ำ	122
การซ้ำแบบเน้นย้ำ.....	122
การซ้ำแบบแสดงความดี.....	126
การแทรกบทสนทนา.....	128
การใช้คำแสดงความรู้สึก.....	133
การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ.....	144
การใช้คำแสดงการขอร้อง	148
4 ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานในบันเทิงคดีรายวันและจดหมายของโกษาปาน	159
ความหมายและหน้าที่ของทูต.....	159
ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปาน	164
ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์อื่นๆ.....	188
5 สรุปรูป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	191
รายการอ้างอิง	198
ภาคผนวก	207
รูปโกษาปาน.....	208
ตัวอย่างเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานพร้อมคำปริวรรต	209
ประวัติผู้วิจัย	224

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงคืกับเนื้อหาในเอกสารลายลักษณ์ ของโกษาปาน.....	74
2	ตารางแสดงกลวิธีทางภาษาตามวัตถุประสงค์การสื่อสารในเอกสารลายลักษณ์ ของโกษาปาน.....	151

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันภาษาไทย (2554: 1) กล่าวว่า ภาษาเป็นสิ่งแสดงภูมิปัญญาและเป็นวัฒนธรรมอันยอดเยี่ยมของสังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและทำความเข้าใจในหมู่ชนที่ใช้ภาษาเดียวกัน โดยภาษาทำให้มนุษย์สามารถคิดและเรียนรู้วัฒนธรรมด้านอื่นๆ ได้ และทำให้มนุษย์สามารถสะสม สืบทอด สืบสอนวัฒนธรรมด้านต่างๆ ให้ชนรุ่นหลังได้อีกด้วยการจะสืบทอดภูมิปัญญา ความรู้ เรื่องราวต่างๆ มายังชนรุ่นหลังได้นั้น หากอาศัยการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เพราะความสามารถในการจำของมนุษย์มีขีดจำกัด อาจทำให้ความรู้ เรื่องราวต่างๆ ถูกหลงลืมไป การบันทึกจึงเป็นวิธีการสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้ เรื่องราวต่างๆ ได้

ประเทศไทยมีหลักฐานและเอกสาร โบราณจากการบันทึกของคนในยุคสมัยต่างๆ ปรากฏจำนวนมาก เช่น ศิลาจารึก ใบลาน สมุดข่อย จดหมายเหตุ บันทึกต่างๆ เป็นต้น โดยรูปแบบอักษรไทยที่ปรากฏอยู่ในเอกสารต่างๆ จัดเป็นสิ่งสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะประจำชาติ แสดงให้เห็นถึงอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองและอิสรภาพทางวัฒนธรรมของไทย (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2552: 88) ดังนั้นการศึกษาภาษาในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยจึงเป็นการรับรู้และเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันยอดเยี่ยมของบรรพบุรุษไทย

สมัยอยุธยาเป็นยุคที่มีความรุ่งเรืองเป็นอันมาก โดยเฉพาะในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ตั้งแต่ พ.ศ. 2199-2231) ที่ได้ติดต่อกับประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปอยู่หลายคราว (กรมศิลปากร, 2) ทั้งในด้านการค้า การต่างประเทศ การเผยแพร่งานศาสนา การสงคราม ฯลฯ อุดม ประมวลวิทย์ (2505: 156) กล่าวว่า “สมเด็จพระนารายณ์เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในประเทศภาคบูรพาที่เป็นมิตรและสนิทสนมกับชาวยุโรปมากกว่าประเทศใดๆ นั้นเป็นสาเหตุใหญ่ที่อารยธรรมยุโรปได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศสยามครั้งแรกในประวัติศาสตร์” แม้ในสมัยก่อนหน้านั้นจะมีการ

ติดต่อสัมพันธ์กับชาติตะวันตกมาแล้วก็ตาม แต่การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนับว่าเป็นสมัยที่มีการกล่าวถึงมากที่สุด (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2544: 25)

เมื่อพิจารณาหลักฐานและเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทำให้เห็นว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดชาวฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง (กรมศิลปากร, 2529-2530: 30) สอดคล้องกับ นิโกลาส์ แชรแวงส (Nicolas Gervaise) นักเดินทางชาวฝรั่งเศสที่ติดตามคณะเผยแผ่ศาสนาเข้ามาในสยาม เมื่อปี พ.ศ.2224-พ.ศ.2229 ได้บันทึกสาเหตุที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระราชดำริในการเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสว่า “พระองค์ทรงถือว่าชาวฝรั่งเศสมีเกียรติและได้เปรียบที่เกิดมาเป็นพสกนิกรของพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ จึงเป็นชนชาติที่เปี่ยมด้วยคุณสมบัติและคุณธรรมเหนือกว่าชาติใดๆ ในพิภพ” (แชรแวงส, นิโกลาส์., 2550: 74) ความข้างต้นทำให้ทราบว่า ฝรั่งเศสเป็นมหาอำนาจตะวันตกที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชสนพระราชนิพนธ์ที่จะผูกพระราชไมตรีและเป็นชาติที่มีบทบาทอย่างยิ่งในสมัยของพระองค์ แต่กระนั้นพระราชประสงค์ทั้งปวงคงไม่อาจสำเร็จได้หากขาดบุคคลสำคัญในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ให้บรรลุเป้าหมาย บุคคลผู้นั้น คือ “โกษาปาน”¹ ราชทูตสยามได้รับฉายานามว่า “นักทูตลั่นทอง” (โสมส่องแสง, 2529: 8)

ออกพระวิสุทสุนทร² หรือ โกษาปาน เป็นนักการทูตรุ่นบุกเบิกความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (กรมศิลปากร, 2529-2530: 50) ท่านมีชื่อเสียงโดดเด่นในการเจริญพระราชไมตรีกับราชสำนักฝรั่งเศสตามกุศโลบายของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันจะทำให้พระองค์ทรงแสดงสถานะแห่งกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ทัดเทียมอาณาจักรอื่นในโลกยุคสมัยเดียวกัน (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2555: 22)

ออกพระวิสุทสุนทรเป็นราชทูตที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงจัดส่งคณะราชทูตไทยไปเยือนฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2228 เพื่อถวายพระราชสาส์นและเครื่องมงคลราชบรรณาการของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 โดยเดินทางร่วมไปกับออกหลวงกัลยาราชไมตรี อุปทูตออกขุนศรีวิสารวาจา ตริทูต พร้อมทั้งล่ามและผู้นำคณะ คือ บาทหลวงเดอ ลิชอน (I' Abbé de

¹ โกษาปาน เป็นนามเรียกติดปากของคนทั่วไป ซึ่งบรรดาศักดิ์ของโกษาปานคือเจ้าพระยาและมีราชทินนามว่า โกษาธิบดี เมื่อนำมารวมกับชื่อเดิมว่า ปาน จึงเรียกว่า โกษาปาน (โสมส่องแสง, 2529: 8)

² ในเอกสารต่างๆ ปรากฏรูปเขียนหลายแบบ เช่น ออกพระวิสุทสุนทร ออกพระวิสุทสุนทร ออกพระวิสุตรสุนทร ผู้ศึกษาใช้รูปเขียน ออกพระวิสุทสุนทร ตามการสะกดในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

Lionne) คณะราชทูตได้เดินทางถึงฝรั่งเศสเมื่อช่วงกลาง พ.ศ. 2229 และมีกำหนดให้เข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่แวร์ซายส์ วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2229 (ปริดี พิศภูมิวิถิ, 2544: 26-27)

โกษาปานสร้างความประทับใจให้แก่ฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก ดังความที่บาทหลวง เดอ ลา - แชส (Père de la Chaise) หัวหน้าคณะบาทหลวงเยซูอิตในประเทศฝรั่งเศสได้กล่าวคำยกย่องโกษาปานในสมณสาส์นที่ถวายแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความว่า “อาตมาต้องขอพระวโรกาสเพื่อกล่าวอ้างถึงราชทูตของพระองค์ เป็นต้นเจ้าคุณอัครราชทูตว่าไม่ว่าที่ไหนเจ้าคุณได้ปฏิบัติตนอย่างเฉลียวฉลาดและสุภาพเรียบร้อยทุกประการ เจ้าคุณได้เชิดชูเกียรติยศของพระองค์ให้เด่นสูง โดยมีได้แสดงกิริยาหังการเยอหยิ่ง อวดอ้างวางโตให้เป็นที่รังเกียจแก่ผู้ใดเลย ฉะนั้นจึงเป็นที่พอใจของชาวฝรั่งเศสทั่วไป นับแต่ขึ้นพลเมืองจนถึงพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่สุด” (พ. อีแลร์, 2540: 233)

ครั้งคณะราชทูตไทยเดินทางกลับสยาม ในปี พ.ศ. 2230 ราชสำนักฝรั่งเศสได้ส่งคณะทูตพิเศษมาเพื่อแก้ไขสนธิสัญญาทางการค้าฉบับก่อน โดยมี เดอ ลา ลูแบร์ (De la Loubère) เป็นผู้แทนพิเศษ และ เซเบเรต์ (Cebéret) เป็นอุปทูต การเดินทางครั้งนี้ฝ่ายฝรั่งเศสได้ส่งกำลังทหารจำนวนหนึ่งเข้ามาประจำการ ณ เมืองบางกอกและเมืองมะริดด้วยเพื่อขอเมืองดังกล่าวทั้งสองเมืองจากสยาม ทำให้ขุนนางสยามไม่พอใจเป็นอย่างมากโดยเฉพาะพระเพทราชา เจ้ากรมพระคชบาล³ ผู้ไม่ต้องการให้กองทัพฝรั่งเศสอยู่ในสยาม และไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและออกญาวิชาเยนทร์⁴ หรือ คอนสแตนติน ฟอลคอน (Constantine Phaulkon) ผู้เริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับราชสำนักฝรั่งเศส (ปริดี พิศภูมิวิถิ, 2554: 154)

เมื่อ เดอ ลา ลูแบร์ เดินทางกลับฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2230 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระประชวร สมเด็จพระเพทราชาเกรงอำนาจของชาวต่างชาติจะเป็นอันตรายกับราชอาณาจักร

³ ธีรวัต ฅ ป้อมเพชร(2554: 158) กล่าวว่า เจ้ากรมคชบาล คือ ตำแหน่งก่อนขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเพทราชา ซึ่งตำแหน่งเจ้ากรมพระคชบาลทำหน้าที่ควบคุมกองช้างหลวงและมีกำลังพลในสังกัดจำนวนหลายพัน สอดคล้องกับพระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหมอบรัดเลระบุว่า พระเพทราชาเป็นจางวางกรมช้าง มีบุญญาธิการมาก และกระทำราชการชำนาญในทางศิลปศาสตร์ มีความสามารถในการขี่ช้างและมีฝีมือในการสงคราม กระทำความชอบมาหลายหน (พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหมอบรัดเล, 2549: 311) ด้วยเหตุนี้ทำให้พระเพทราชามีอิทธิพลทางการเมืองอย่างยิ่งในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

⁴ นักเผชิญโชคชาวกรีกเข้ามากรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2218 ได้เข้ารับราชการในสังกัดพระคลังสินค้า มีความรู้ในการช่าง และสามารถพูดได้หลายภาษาจึงเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นออกหลวงสุรสงครามแล้วเลื่อนเป็นออกพระฤทธิกาแห่งภักดี และออกญาวิชาเยนทร์มนตรีเป็นลำดับ (ขจร สุขพานิช อ้างถึงใน ไพโรจน์ สุวรรณเสถียร, 2529: 29)

เพราะทราบว่า “เมอซิเออร์คอนชตันซ์ (ออกญาวิชาเอนทร์) ก็มีใจคิดร้ายอยู่ด้วย พวกข้าราชการที่รู้เท่าเมอซิเออร์คอนชตันซ์ก็ไม่กล้าพูด...แต่ก็ได้พยายามช่วยกันป้องกันไม่ให้เมอซิเออร์คอนชตันซ์ได้ทำการร้ายขึ้นได้” (เจ้าพระยาพระคลัง อ้างถึงใน ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2555: 185) จึงร่วมกับออกหลวงสรศักดิ์ บุตรบุญธรรมเข้ายึดอำนาจสยามและสลายอิทธิพลฝรั่งเศสในสยาม ซึ่งวีรกรรมนี้ โงษาปานมีบทบาทในการร่วมมือกับสมเด็จพระเพทราชาให้ปฏิบัติการกิจได้สำเร็จ (ภูธร ภูมธนะ, 2555: 162) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสต้องเลื่อมลงจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2310 (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2544: 27)

เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ข้างต้นนั้น ทำให้ทราบว่าโงษาปานเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งในช่วงที่สยามกับฝรั่งเศสมีความสัมพันธ์กันทางการทูตซึ่งนี้ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงสมัยสมเด็จพระเพทราชา (พ.ศ. 2199- 2243)

ความสามารถทางการทูตของโงษาปานเป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และประทับใจชาวฝรั่งเศสเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากเนื้อความพระราชสาส์นตอบของที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงมีถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราชความว่า “...เรามาลังเกตดูลักษณะมารยาทแห่งราชทูตของพระองค์นี้รู้สึกว่าเป็นคนรอบคอบ รู้จักปฏิบัติราชกิจของพระองค์ถ้วนถี่ดีมาก หากเราจะมิฉวยโอกาสนี้ เพื่อเผยแพร่ความชอบแห่งราชทูตของพระองค์บ้างก็จะเป็นอยู่ดีธรรมดาไปเพราะราชทูตได้ปฏิบัติล้วนแต่ที่ถูกต้องใจเราทุกอย่าง โดยแต่น้ำคำที่พูดออกมาทีไร แต่ละคำๆก็น่าดูปลื้มใจและน่าเชื่อทุกคำ” (ฟ. ฮีแพรร์, 2540: 232)

ความขำขัน แสดงให้เห็นว่า โงษาปานใช้วาทศิลป์ทางการทูตสร้างความรุ่งเรืองให้แก่กรุงศรีอยุธยาจนเป็นที่ประจักษ์แก่นานาชาติประเทศ ท่านจึงเป็นบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งในการใช้ภาษาและเป็นแบบอย่าง “นายของภาษา” ให้คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหลักฐานการใช้ภาษาของท่านจึงเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษา ดังที่ท่านได้แสดงเจตจำนงในคำกราบถวายบังคมทูลลาพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ในวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2230 ความว่า “บันทึกเหล่านี้จะได้มอบให้แก่ลูกหลาน แลเก็บไว้เป็นอนุสรณ์ที่หายากที่สุดแลประเสริฐสุดของแผ่นดิน” (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2555: 171)

การเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสย่อมทำให้ต่างฝ่ายจะต้องมีหนังสือสำคัญๆ เกิดขึ้นหลายฉบับ เช่น จดหมาย รายงาน และใบบอก ฯลฯ หนังสือต่างๆที่เกี่ยวข้องระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเป็นต้นว่าหนังสือที่สยามส่งไปให้ฝรั่งเศสหรือต้นร่างที่ฝรั่งเศสส่งมาที่สยามนั้น

ประเทศฝรั่งเศสเก็บไว้พร้อมบริบูรณ์ที่เมืองปารีส (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 34 ,2469 :1-2) ซึ่งเอกสารหนังสือต่างๆที่พบนั้นมีเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานปรากฏอยู่หลายฉบับที่สามารถนำมาศึกษา

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) พบเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน ทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ บันทึกรายวันของ 1 เรื่อง และจดหมายของโกษาปาน 4 เรื่อง เอกสารทั้งหมดนี้โกษาปานเขียนในช่วงปฏิบัติหน้าที่ราชทูตเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามและฝรั่งเศส ดังรายละเอียดต่อไปนี้ **บันทึก** รายวันของโกษาปาน บันทึกที่โกษาปานเขียนขึ้นในขณะที่พำนักในประเทศฝรั่งเศส **จดหมายฉบับที่ 1** จดหมายจากเมืองกาบ ฉบับที่ 1 ถึง มูสสิงแพ หรือ เมอซีเออร์ มาร์กีส์ เซนญูเอเลย์ (Monsieur le Marquis de Seignelay) **จดหมายฉบับที่ 2** จดหมายจากเมืองกาบฉบับที่ 2 ถึง มูสลาอี หรือ เมอซีเออร์ลาญยี (Monsieur Lagny) **จดหมายฉบับที่ 3** จดหมายเจ้าพระยาศรีธรรมราช (ตำแหน่งของโกษาปานในขณะนั้น) เขียนถึง มูสปังซาร์ตรง หรือ เมอซีเออร์ปังซาร์ตรง (De Pontchartrain) และ **จดหมายฉบับที่ 4** จดหมายที่จดหมายเจ้าพระยาศรีธรรมราช เขียนถึงปาตริลาแมชไมตรี หรือ บาทหลวง เดอ ลา แชส (Pere de la Chaise)

เท่าที่ผ่านมามีผู้ศึกษาภาษาที่โกษาปานใช้หลายเรื่อง โดยนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานบางส่วนมาใช้ในการศึกษา เช่น **ปรีชา ช่างขวัญยืน (2515)** ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา” ศึกษาการใช้คำ สำนวน และทำนองการเขียน โดยนำข้อมูลจดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 1 และ จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 2 มาใช้ในการศึกษางานศึกษาของ **เบญจมาศ บางอัน (2529)** ศึกษาเรื่อง “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา” ใช้ข้อมูล จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 1 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 2 และบันทึกรายวันของโกษาปาน⁵ มาวิเคราะห์การสร้างคำในสมัยอยุธยา เป็นต้น

ต่อมาเมื่อมีนักวิชาการพบเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานเพิ่มขึ้น คือ **จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 3** เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2527 ทำให้มีการศึกษาภาษาของโกษาปานอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้แก่วิทยานิพนธ์ของ **จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529)** ที่ศึกษาเรื่อง “สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม” โดยรวบรวมเอกสารลายลักษณ์ของ

⁵ ผู้อ่านและตีความบันทึกรายวัน คือ ก่องแก้ว วีระประจักษ์ (พ.ศ. 2527)

โกษาปานทั้งหมดมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ **บันทึกรายวันของโกษาปาน 1 ฉบับ** **จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 1 และ 2** และ **จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 3**

การศึกษาดังกล่าวเป็นการนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาศึกษาด้านการใช้ถ้อยคำภาษาในสมัยอยุธยาและศึกษาคำสรรพนามในเอกสารลายลักษณ์เท่านั้น ยังมีได้ศึกษากลวิธีทางภาษาของโกษาปานอย่างชัดเจน อีกทั้งในปี พ.ศ. 2554 นักวิชาการชาวฝรั่งเศสได้พบหลักฐานเพิ่มคือ **จดหมายของเจ้าพระยาศรีธรรมราช** (ตำแหน่งของโกษาปานในปีที่เขียนจดหมาย คือ พ.ศ. 2237) ถึงบาทหลวง เดอ ลา แซส ต่อมา ปรีดี พิศณุวิดิได้รวบรวมเอกสารต้นฉบับเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานดังกล่าวทั้งหมดพร้อมทั้งได้อ่านและอธิบายชื่อเฉพาะรวมทั้งคำและความหมายเพิ่มขึ้น และตีพิมพ์เป็นรูปเล่มไว้ใน **ประชุมจดหมายเหตุดอกพระวิสุทธิสุนทร (โกษาปาน)** (พ.ศ.2555) ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าหากนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ บันทึกรายวัน 1 ฉบับ และจดหมาย 4 ฉบับมาศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาของโกษาปาน ซึ่งจะทำให้ทราบว่าเนื้อหาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง โกษาปานมีกลวิธีทางภาษาในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างไรและกลวิธีทางภาษาเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นคุณสมบัติ “นักทูตลั่นทอง” ของโกษาปานอย่างที่มีผู้กล่าวไว้หรือไม่ ทั้งนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานในลักษณะนี้มาก่อน ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

วัตถุประสงค์ในการเขียนและเนื้อหา และกลวิธีทางภาษาที่ผู้ศึกษาจะศึกษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานนั้นเป็นการศึกษากลวิธีทางภาษาเพื่อการสื่อสาร การสื่อสาร คือ กระบวนการการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร หรือความรู้ที่นึกคิด (message) จากผู้ส่งสาร (source) ไปยังผู้รับสาร (receiver) โดยใช้ภาษาเป็นสื่อหรือช่องทางการสื่อสาร(channel) ต่างๆ เพื่อให้การสื่อสารบรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสาร (คณะกรรมการภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ศูนย์วิชาบูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2556: 8) โดยผู้ศึกษาจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารเพื่อให้ทราบกลวิธีทางภาษาของโกษาปานที่ใช้ในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานอันจะนำไปสู่ภาพสะท้อนของโกษาปานที่ปรากฏจากการใช้ภาษาของโกษาปานด้วย ดังนั้นการศึกษาดังนี้จึงน่าจะทำให้เห็นภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปานที่ปรากฏจากการศึกษาดังกล่าวอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของ โภชาปาน
2. เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของ โภชาปานที่ทำให้การสื่อสาร บรรลุเป้าหมาย
3. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านการทูตของ โภชาปานในบันทึกรายวันและจดหมายของ โภชาปาน

สมมติฐานในการวิจัย

บันทึกรายวันและจดหมายของ โภชาปานมีลักษณะเด่นด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยกลวิธีทางภาษาที่ โภชาปานใช้นั้นสามารถสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์ และสามารถสะท้อนภาพด้านการทูตของ โภชาปานได้

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้ศึกษานำเอกสารลายลักษณ์ทั้งหมดของ โภชาปานที่นักวิชาการได้อ่านและพิมพ์เผยแพร่แล้วมาใช้ในการศึกษา เอกสารลายลักษณ์ที่นำมาศึกษานี้เป็นเอกสารที่ โภชาปานเขียนขึ้นในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

1. บันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร
2. จดหมายฉบับที่ 1 (จดหมายจากเมืองกาบ ฉบับที่ 1 ถึงเซนญอเลย์)
3. จดหมายฉบับที่ 2 (จดหมายจากเมืองกาบ ฉบับที่ 2 ถึงเมอซิเออร์ลาญยี)
4. จดหมายฉบับที่ 3 (จดหมายเจ้าพระยาศรีธรรมราชฯ ถึงเมอซิเออร์ ปงชาร์แตรง)
5. จดหมายฉบับที่ 4 (จดหมายเจ้าพระยาศรีธรรมราชฯถึงบาทหลวง เดอ ลา แซต)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานที่นำมาศึกษาครั้งนี้อ้างอิงเนื้อความปริวรรตจากหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)” โดย ปรีดี พิศภูมิวิถี (2555) การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษามีวิธีการอ้างอิงตัวอย่างจากเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน เช่น (บันทึกประจำวัน หน้าที่ 1: 31) หมายถึง บันทึกประจำวันของโกษาปานหน้าที่ 1 ตรงกับหน้าหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)” หน้าที่ 31

2. ความหมายและการสันนิษฐานคำศัพท์ที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เล่มนี้อ้างอิงจากการให้ความหมายศัพท์ในบทปริวรรตบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปานตามการถอดถอดและตีความของก่องแก้ว วีระประจักษ์ จากบทความบันทึกประจำวันของพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) และเกร็ดความรู้จากประวัติศาสตร์: คำถ้อยถนอจดหมายโกษาปาน ปรีดี พิศภูมิวิถี จากหนังสือเรื่องประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) กรณีคำศัพท์อื่นๆที่ผู้ศึกษาต้องการอธิบายเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และปรีดี พิศภูมิวิถี ได้อธิบายไว้ ผู้ศึกษาจะอ้างอิงแหล่งข้อมูลประกอบคำอธิบายไว้

3. ตัวอย่างที่ยกมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาให้อักษรวิธิตามต้นฉบับเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เอกสารลายลักษณ์ หมายถึง เอกสารชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการเผยแพร่ว่าเป็นเอกสารตัวเขียนลายมือของโกษาปาน อันได้แก่บันทึกประจำวันของโกษาปาน จดหมายของโกษาปานฉบับที่ 1 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 2 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 3 และจดหมายของโกษาปานฉบับที่ 4

2. กลวิธีทางภาษา หมายถึง วิธีการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสื่อสารบางประการที่ปรากฏในบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน

3. ภาพสะท้อนของโกษาปาน ในที่นี้หมายถึง ลักษณะทางการพูดที่สะท้อนผ่านการศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจ และศึกษาเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน อันได้แก่ บันทึกกราชวันและจดหมายจำนวน 4 ฉบับที่ปริทัศน์พิศภูมิมิวิธิได้รวบรวมไว้ในหนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555)

2. ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ข้อมูลในบันทึกและจดหมายของโกษาปานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
4. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แหล่งข้อมูล

1. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
2. สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ
3. โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย ThaiLis- Thai Library Integrated System สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา ฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็มในรูปอิเล็กทรอนิกส์ ของวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ และอื่น ๆ

เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบันทึกกราชวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาสามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ประวัติของโกษาปาน
2. การศึกษาภาษาไทยในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน
3. การศึกษาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
4. การศึกษากลวิธีทางภาษาในวรรณกรรมต่างๆ

1. ประวัติของโกษาปาน

โกษาปาน เป็นราชทูตในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทำหน้าที่เจริญสัมพันธไมตรีระหว่างกับฝรั่งเศส ซึ่งโกษาปานดำรงตำแหน่ง เป็น ออกพระวิสุทสุนทร และในสมัยพระเพทราชา ได้เลื่อนยศเป็นพระยาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง ต่อมาภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาศรีธรรมราช เดชชาติอำมาตยานุชิต พิพิธรัตนโกษาธิบดีอภัยพิริยบรากรมพาหุ (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 34, 2469 :12)

โกษาปาน หรือ เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุว่าบิดาของโกษาปานสืบเชื้อสายขุนนางมอญคนสำคัญในสมัยสมเด็จพระนเรศวร คือ พระยาเกียรติ พระยาราม มารดาของโกษาปาน คือ เจ้าแม่วัดคูสิดซึ่งเป็นพระนมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เจ้าแม่วัดคูสิดน่าจะเป็นสตรีสูงศักดิ์ และทรงอิทธิพลในราชสำนัก โกษาปานมีพี่ชายคือโกษาเหล็ก ผู้มีบทบาทสำคัญในด้านการทหารและการต่างประเทศในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อีกทั้งตระกูลของโกษาปานมีความใกล้ชิดและเป็นที่เสนาหาของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชด้วย นอกจากนี้หลักฐานทางประวัติศาสตร์จากพระราชหัตถเลขาสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพบในหนังสือของ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง ยังได้กล่าวว่า โกษาปานเป็นบรรพบุรุษของราชวงศ์จักรี (ภูธร ภูมะธน, 2555: 34)

ด้านหน้าที่การงาน จดพร ศิริสัมพันธ์ (2529: 29) กล่าวว่า โกษาปานอาจรับราชการอยู่แล้ว ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นราชทูต ในปี พ.ศ. 2229 สอดคล้องกับคำอธิบายของ ภูธร ภูมะธน (2555: 42-43) ที่กล่าวว่า นอกจากการทำสงครามกับอาณาจักรลาวร่วมกับพี่ชายแล้ว โกษาปานเคยรับราชการในพระคลังมาก่อนซึ่งนโยบายของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในช่วงนั้น ได้ให้ความสำคัญในการเพิ่มพูนการค้ากับนานาชาติ ส่งผลให้โกษาปานมีความรู้ความสามารถเรื่องการทูตและการค้าระหว่างประเทศมาเป็นอย่างดี สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงวางพระราชหฤทัยและทรงเลือกโกษาปานเป็นราชทูตแทนพระองค์ ความว่า “...จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งให้หนายปานเข้ามาเฝ้าแล้วตรัสว่าอ้ายปาน มีสติปัญญาอยู่ กูจะใช้ให้เป็นนายกำปั่นไป ณ เมืองฝรั่งเศสสืบดูราชสมบัติพระเจ้าฝรั่งเศสยังจะสมดังคำพระยาวิชาเยนทร์กล่าวหรือจะมีสมประการใด จะใคร่เห็นเท็จและจริง” (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อ้างถึงใน ภูธร ภูมะธน, 2555: 56)

ออกพระวิสุทสุนทรเมื่อกลับจากประเทศฝรั่งเศสแล้วได้รับราชการอยู่จนถึงพ.ศ.2231 ซึ่งเมื่อสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว ในราวสมัยต้นแผ่นดินสมเด็จพระเพทราชา ออก

พระวิสุทธสุนทร ได้เลื่อนยศขึ้นเป็นพระยาโกษาธิบดี ว่าที่พระคลัง ต่อมาภายหลังได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าพระยาศรีธรรมราช เสด็จชาติอำมาตยานุชิต พิพิธรัตนราชโกษาธิบดีอภัยพิริยบรรณกรมพาหุ (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 34 ,2469 :12)

ประยูร ธาทร (2515) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “โกษาปาน-ยอดนักการทูตสยาม” จำแนกได้ 4 ประเด็น คือ ชีวิตประวัติของโกษาปาน การศึกษาและการรับราชการของโกษาปาน โกษาปานในฐานะทูตไทยผู้สามารถ ณ กรุงฝรั่งเศส และภายหลังกลับจากเมืองฝรั่งเศส ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ออกพระวิสุทธสุนทร (โกษาปาน) เป็นอัครราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี ณ พระราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่กรุงฝรั่งเศส งานของท่านนับเป็นงานที่มีเกียรติสูงสุดและทำให้ท่านเป็นที่รู้จักดีในโลกตะวันตกและในหมู่ประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อโกษาปานกลับสู่เมืองไทยท่านยังได้สร้างประโยชน์อย่างมากมายสู่แผ่นดินสยาม

จากการศึกษาประวัติและหน้าที่การงานของโกษาปานทำให้ทราบว่า โกษาปานเป็นบุคคลสำคัญผู้มีความสามารถในด้านการทูตและมีบทบาทในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่แผ่นดินสยามเป็นอย่างยิ่ง โกษาปานจึงเป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง

2. การศึกษาภาษาไทยในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

เอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานเป็นหลักฐานการใช้ภาษาของคนไทย ทำให้มีนักวิชาการนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาใช้ในการศึกษาภาษาในสมัยอยุธยา โดยจำแนกได้ 2 ประเภท ได้แก่

2.1 การศึกษาภาษาของโกษาปานโดยเฉพาะ การศึกษาประเภทนี้จะนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานทั้งหมดมาใช้ในการศึกษาภาษาของท่าน วิทยานิพนธ์ที่ศึกษาในลักษณะนี้มีจำนวน 1 เล่ม คือ

จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม” ใช้เอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานจำนวน 4 ฉบับ คือ บันทึกกรายวันของโกษาปาน จดหมายฉบับที่ 1 จดหมายฉบับที่ 2 และจดหมายฉบับที่ 3 มีวัตถุประสงค์มี 2 ข้อ คือ ข้อ 1 เพื่อศึกษารูปแบบและการใช้สรรพนามที่ปรากฏในบันทึกและจดหมายของโกษาปานพร้อมทั้งเปรียบเทียบกับสรรพนามที่ปรากฏในภาษาไทยปัจจุบัน ข้อ 2 เพื่อ

วิเคราะห์ให้เห็นสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการใช้สรรพนามที่ปรากฏในข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า คำสรรพนามในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน พบทั้งสรรพนามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 มี 2 รูปแบบ คือ 1) คำบุรุษสรรพนาม ได้แก่ ข้าพเจ้า อัตโน ข้าเรา ท่าน และเขา แสดงลักษณะทางไวยากรณ์ด้านบุรุษ พจน์และเพศ และมีการใช้แตกต่างกันตามลักษณะทางสังคม คือ สถานภาพผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่กล่าวถึง รวมทั้งปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเป็นทางการ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การยกย่องให้เกียรติและการถ่อมตัว 2) คำนามที่ใช้เป็นสรรพนามพบการใช้ 7 ประเภท ได้แก่ คำนำหน้ายศ ชื่อ คำบอกอาชีพ คำเรียกญาติ คำนามที่หมายถึงพระราชา และคำนามที่หมายถึงนิกบวช สามารถปรากฏเป็นคำสรรพนามได้ตามคำฟังและเกิดร่วมกับกลุ่มคำได้ทุกประเภท คำนามที่ใช้เป็นสรรพนามชี้ให้เห็นลักษณะทางสังคม คือ บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้ใช้สรรพนาม การใช้สรรพนามสามารถสลับเปลี่ยนรูปคำได้ตามสถานภาพของผู้ฟังและเมื่อผู้พูดต้องการให้เกียรติผู้ฟังหรือต้องการถ่อมตัว

ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา ได้แก่ การแสดงฐานะของขุนนาง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส การรับวัฒนธรรมอินเดียและเขมร ค่านิยมที่มีต่อพระมหากษัตริย์ไทยและสถานภาพสตรี

2.2 การศึกษาภาษาในสมัยอยุธยาจากเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน คือ การนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาภาษาไทยสมัยอยุธยา การศึกษาลักษณะนี้พบเป็นจำนวนมาก เช่น

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2515) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา” โดยนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา ได้แก่ จดหมายฉบับที่ 1 และจดหมายฉบับที่ 2 มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือเพื่อศึกษาการใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา ผลการศึกษาภาษาในสมัยอยุธยาที่เกี่ยวข้องกับโกษาปาน ปรากฏชัดในเรื่องทำนองการเขียนที่มีใช้ในภาษาร้อยแก้วสมัยอยุธยาแบบการพูด พบว่า มีการใช้ภาษาง่าย ไม่น่าศัพท์ ภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในสำนวนภาษาแบบสูง อาจมีใช้บ้างแต่ใช้กันอย่างสามัญ เช่น สรรพอันวิเศษ บุญสมภาร และใช้สรรพนาม อัตโน ซึ่งไม่มีปรากฏที่อื่น มีการใช้ประโยคยาวเพราะมีส่วนขยายมาก มีการขยายความเมื่อพูดเรื่องหนึ่งขึ้นมาแล้ว ก่อนจะพูดอะไรเกี่ยวกับเรื่องนั้นก็อธิบายขยายความเรื่องที่จะพูดเสียก่อน มีการใช้ภาษาประเภทเร้าอารมณ์ โดยมีวิธีการพูดด้วยการกล่าวถึง

ตนเองแต่น้อย และพูดถึงส่วนดีของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังพอใจ ทั้งยังใช้ คำข้อมลื (Colored word) เป็นคำที่ล้วนมีความหมายในทางบอบและสรรเสริญและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางใจที่ดี เช่น คำนับ นับถือ เอาใจใส่ มีน้ำใจชื่นชมยินดี เป็นต้น และมีการใช้คำว่า แล เชื่อมความให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งจะใช้เป็นคำขึ้นต้นข้อความที่ต้องการพูดให้ติดกัน และคงเป็นการทำให้ความต่อเนื่องกันไม่ขาดห้วงอีกด้วย โดยใช้ แล ซ้ำๆกันนั้นไม่ถือว่าเป็นการใช้คำฟุ่มเฟือยแต่อย่างใด

ทำนองการเขียนในหนังสือออกพระวิสุทสุทธรนับเป็นแบบพรรณนาโดยแท้

เบญจมาศ บางอัน (2529) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา” นำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษา ได้แก่ บันทึกกราบวัน จดหมายฉบับที่ 1 และจดหมายฉบับที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาด้านวิธีการสร้างคำในสมัยอยุธยาทั้งในด้านโครงสร้างและหน้าที่ของคำ และศึกษาคำที่สร้างขึ้นใหม่ว่ามีคำใดบ้างที่ไม่ปรากฏใช้แล้ว และคำใดบ้างที่ยังปรากฏใช้มาถึงปัจจุบัน คำที่ปรากฏใช้นั้นมีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างและความหมายหรือไม่อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ด้านโครงสร้างคำ พบว่า คำซ้อนมีโครงสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ คำพยาน และคำประสมกับคำซ้ำด้านหน้าที่ของคำพบว่า คำซ้ำจำแนกประเภทคำได้มากที่สุด รองลงมาคือ คำประสมกับคำซ้อน และคำพยาน คำแต่ละประเภททำหน้าที่ 2 ส่วนในประโยค คือ ส่วนสำคัญและส่วนขยาย

การเปรียบเทียบข้อมูลกับภาษาไทยปัจจุบันพบว่า มีทั้งคำที่ใช้สืบต่อมาหลายลักษณะและมีคำที่ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว ด้านรูปคำพบว่าการเลิกใช้ทั้งในคำพยาน คำประสม คำซ้ำ และคำซ้อนด้านความหมาย พบว่าคำประสมเปลี่ยนแปลงความหมายเล็กน้อย ส่วนความซ้อนไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายทั้งคำแต่เปลี่ยนแปลงบางส่วน

3. การศึกษาการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

ภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารและแนวคิดเรื่องการสื่อสารจึงเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาคำนี้ ดังนี้

คณะกรรมการภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ศูนย์วิชาบูรณาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2556) เขียนหนังสือเรื่อง “ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร” ทำให้ทราบความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสื่อสาร ว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการในการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร หรือความรู้สึคนึกคิด (message) จากผู้ส่งสาร (source) ไปยังผู้รับสาร (receiver) โดยอาศัยภาษาเป็น

สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร(channel) ต่างๆ เพื่อให้การสื่อสารบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของผู้สื่อสาร โดยมนุษย์ใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกในสังคม เป็นกระบวนการถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ วิธีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้การสื่อสารยังมีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านอื่นๆ เช่น มนุษย์ใช้การสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง หรือเพื่อการประกอบธุรกิจและอุตสาหกรรม หรือใช้การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารมี 6 วัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อแจ้งให้ทราบหรือบอกให้รู้ (to inform or to tell) เพื่อสอนหรือเพื่อให้ความรู้ (to teach or to educate) เพื่อชักจูงหรือโน้มน้าวใจ (to propose or to persuade) เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (to please or to entertain) เพื่อสอบถามหรือขอความช่วยเหลือ (to inquire or to ask help)) และ เพื่อรักษาสัมพันธไมตรีทางสังคม (to keep social relationship)

กาญจนา มีศิลป์วิภักย์ (2553) เขียนหนังสือเรื่อง “ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร” ทำให้ทราบองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ผู้ส่งสาร (Source of Sender) คือ บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งข้อมูล เช่น อารมณ์ ความคิดเห็น ทักษะคติ การให้ข้อมูล การชักชวน ฯลฯ ไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งสารจะทำหน้าที่เลือกข้อมูล เลือกวิธีการถ่ายทอดสาร และช่องทางการสื่อสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
2. ข้อมูลข่าวสาร (Message) สามารถมีได้หลายรูปแบบ อาจแสดงออกได้ด้วยภาษาพูดหรือภาษาเขียน (Verbal Message) และรูปแบบอื่นๆที่ไม่ใช่ภาษาพูดและภาษาเขียน (Nonverbal Message)
3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) หมายถึง สื่อที่นำพาสารไปยังผู้รับสาร
4. ผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลหรือกลุ่มคนที่รับรู้ข้อมูลต่างๆจากผู้ส่งสาร โดยอาศัยการรับรู้และการตีความเพื่อความเข้าใจสารนั้นๆได้ ซึ่งผู้รับสารถือเป็นปลายทางของกระบวนการสื่อสารที่จะแสดงให้เห็นถึงระดับความสำเร็จในการสื่อสาร

องค์ประกอบการสื่อสารดังกล่าวสามารถแสดงในรูปของแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (The Berlo Model or SMCR Model) (อ้างถึงใน กาญจนา มีศิลป์วิภักย์, 2553: 31) ได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Source)	สาร (Message)	ช่องสาร (Channel)	ผู้รับสาร (Receiver)
มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ 1. ทักษะในการสื่อสาร 2. ความรู้ 3. ทักษะ 4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม	มีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ 1. รหัสสาร 2. เนื้อหาของสาร 3. การจัดเรียงลำดับสาร 4. องค์ประกอบย่อยของสาร 5. โครงสร้างของสาร	ช่องทางที่ใช้ถ่ายทอดสาร 5 ประการ ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส	มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ 1. ทักษะในการสื่อสาร 2. ความรู้ 3. ทักษะ 4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม

4. การศึกษากลวิธีทางภาษาในวรรณกรรม

วิทยานิพนธ์ที่ศึกษากลวิธีทางภาษาในวรรณกรรมที่สามารถนำมาพิจารณาและเป็นแนวทางในการศึกษา บันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา มีดังนี้

ธีรบุษ โขรสวณิช(2543) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ห่าภาษาของบทความแสดงความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์ไทย (พ.ศ. 2536-2540)” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ องค์ประกอบ ลีลาภาษา และกลวิธีการแสดงความคิดเห็นในบทความแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ไทย 6 ชื่อฉบับ อันได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน สยามโพสต์ และกรุงเทพธุรกิจ โดยเลือกข้อมูลบทบรรณาธิการและบทความประจำ ผลการศึกษาพบว่า ด้านรูปแบบ บทบรรณาธิการมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ และเนื้อเรื่อง บทความประจำมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ เนื้อเรื่อง และส่วนสรุป มีลีลาการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ คัดค้านหรือโต้แย้ง ตักเตือน และสนับสนุน หรือยกย่อง สรรเสริญ บทความแสดงความคิดเห็นแต่ละรูปแบบมีลีลาาร่วมกันและลีลาเฉพาะ ดังนี้ ลีลาาร่วมได้แก่ รูปแบบการนำเสนอ องค์ประกอบของบทความ ประเภทการแสดงความคิดเห็น และกลวิธีการแสดงความคิดเห็น ส่วนบทบรรณาธิการและบทความประจำมีลีลาภาษาแตกต่างกันทั้งในด้านการใช้คำ ประโยคและย่อหน้า ทำให้ลีลาภาษาในบทบรรณาธิการเป็นทางการและเป็นภาษาเขียน เกิดความจริงจัง น่าเชื่อถือ และทำให้ผู้อ่านคล้อยตามเพราะบทบรรณาธิการเป็นการแสดงความคิดเห็นในนามของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ ส่วนบทความประจำเป็นลีลาที่ไม่เป็นทางการและเป็นภาษาพูดเพื่อให้เกิดความใกล้ชิด เป็นกันเอง เสมือนผู้เขียนกำลังคุยกับผู้อ่านเพื่อชักจูงให้คล้อยตามความคิดเห็นของผู้เขียน

พิสิทธิ กอบบุญ (2546) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณค่าด้านลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลการศึกษาพบว่า ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขามีลักษณะภาษาของการสื่อความที่สะท้อนทัศนคติ อารมณ์ความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สารนาเสนอเนื้อหาชัดเจนเนื่องจากการใช้คำสื่อความหมายชัดเจน ได้แก่ คำแสดงความเห็น คำแสดงความรู้สึก คำแสดงเจตนา พระองค์ทรงใช้สำนวนและภาพพจน์ลักษณะต่างๆเพื่อสื่อถึงทัศนคติ อารมณ์ความรู้สึกของพระองค์อย่างชัดเจน ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ประการสำคัญคือ การสร้างคำโดยการซ้อนคำและการซ้ำคำซึ่งช่วยสื่อความคิด อารมณ์ความรู้สึกอย่างชัดเจน เป็นการเน้นย้ำสารและทำให้ข้อความนั้นสละสลวยโดดเด่น พระองค์ทรงใช้ประโยคในการสื่อสารได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคขอร้องซึ่งมีเนื้อความแจ่มชัดตรงตามจุดมุ่งหมาย และมีลักษณะทางวรรณศิลป์จากการใช้ประโยคซ้ำความและประโยคขนานความ ในการเรียบเรียงข้อความนั้นพระองค์ทรงเรียบเรียงข้อความอย่างเป็นระเบียบ การลำดับความคิดมีสัมพันธภาพไม่สับสน ทำให้สารที่ทรงสื่อถึงผู้รับนั้นมีความแจ่มชัด ดังนั้นลีลาภาษาในพระราชหัตถเลขาจึงมีคุณค่าทั้งทางความหมายและความไพเราะงดงามทางภาษา นอกจากนี้ยังพบว่าพระราชหัตถเลขาเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนทัศนคติด้านต่างๆของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในด้านต่างๆด้วย ได้แก่ ทัศนคติด้านการปกครอง การต่างประเทศ วิทยาการตะวันตกและความเชื่อในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์และสังคมที่สำคัญยิ่ง เป็นแหล่งความรู้ทางวัฒนธรรม สำนวนภาษาของยุคสมัย อีกทั้งยังมีคุณค่าให้เพลิดเพลิน และประเทืองอารมณ์แก่ผู้อ่านด้วย

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2549) ศึกษาเรื่อง “มองคัทลียาจะจำจากมุมมองนักภาษา: เนื้อหาและกลวิธี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคอล์มน์คัทลียาจะจำในด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา ด้านเนื้อหาอาศัยแนวคิดนักภาษาศาสตร์ นักจิตวิทยา และนักมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องประเภทของการชูปชิบและความต้องการของผู้อ่านคอล์มน์ชูปชิบ ส่วนด้านกลวิธีทางภาษาอาศัยแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า คอล์มน์คัทลียาจะจำ มีเนื้อหา 2 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับรายละเอียดในชีวิตของบุคคลที่มีชื่อเสียง และเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องด้านลบที่ไม่รุนแรง ซึ่งเนื้อหาทั้งสองส่วนนี้ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านทั้งด้านความอยากรู้ความเป็นไปของบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมและความต้องการรับรู้เรื่องด้านลบของผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าตน ด้านกลวิธีทางภาษาใน

คัทลียาจะจำ พบ 9 กลวิธี ได้แก่ การอ้างถึงแบบระบุชัดเจนและแบบไม่ระบุ การใช้กริยาเรียงกันหลายตัว การเล่นคำ ถ้อยคำนัยผกผัน อุปลักษณ์ การใช้การจบแบบหักมุม การให้รายละเอียด การแนะให้ตีความ และการสร้างคำใหม่ โดยกลวิธีดังกล่าวสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร 4 ประการ ได้แก่ เพื่อให้ผู้อ่านทราบความเป็นไปของสังคมเสมือนได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน เพื่อประชดประชันพฤติกรรมเกินปกติหรือไม่สมเหตุสมผล และเพื่อหลีกเลี่ยงการฟ้องร้อง

ณัฐพร พานโพธิ์ทองและคณะ (2549) เขียนบทความเรื่อง “พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: การศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคิดเรื่องการพัฒนาในพระราชดำรัสฯ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและกลวิธีทางภาษาโดยมุ่งศึกษาในประเด็นการเรียบเรียงความในปริจเฉทและกลวิธีทางภาษาที่ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสารจากพระราชดำรัสฯ ในปี 2543-2547 ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหาที่ปรากฏในพระราชดำรัสตามแนวคิดเรื่องการพัฒนา มี 3 ประการ ได้แก่ กระบวนทัศน์ใหม่ในการมองมนุษย์และโลก การพัฒนาด้วยวิถีแห่งความพอเพียง และคุณธรรมแห่งความอ่อนน้อมถ่อมตน ด้านการเรียบเรียงเนื้อหาพบว่า พระราชดำรัสฯ จัดเป็นปริจเฉทการพูดที่สร้างขึ้นโดยผู้พูดเพียงคนเดียว และพบว่า โครงสร้างของปริจเฉทพระราชดำรัสฯ 8 องค์ มีองค์ประกอบและลำดับองค์ประกอบเหมือนกัน ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนขึ้นต้น ส่วนเนื้อหา และส่วนลงท้าย ปริจเฉทพระราชดำรัสฯ มีหัวเรื่องมากกว่าหนึ่งหัวเรื่องและใช้หัวเรื่องแบ่งปริจเฉทเป็นตอนๆ ซึ่งแต่ละตอนจะสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็น rheme ในบทแรกจะปรากฏเป็น theme ในบทตอนที่ตามมา โดยดัชนีปริจเฉทที่พบมากที่สุดคือ ดัชนีปริจเฉทบอกการเปลี่ยนหัวเรื่อง ด้านกลวิธีทางภาษาในปริจเฉทพระราชดำรัสฯ พบว่ามีหลายกลวิธีที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ได้แก่ การนิยามหรือการอธิบายศัพท์เพื่อปูพื้นความคิดให้ผู้ฟังเข้าใจ การขยายความเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจชัดเจน การเล่าเรื่อง พบ 2 ลักษณะ คือการเล่าเรื่องเพื่อสาธกเปรียบเทียบ และการเล่าเรื่องเพื่อให้ตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาชัดเจน การเล่นคำเพื่อสร้างอารมณ์ขันและเพื่อสื่อความคิดความคิด การใช้มุขตลก และการใช้คำนัยผกผันใช้เพื่อสร้างอารมณ์ขัน การใช้อุปลักษณ์เพื่อสื่อความคิด การกล่าวซ้ำเพื่อสื่อความคิดและทำให้ผู้ฟังติดตามและเข้าใจเนื้อหาได้เป็นลำดับ ส่วนการศึกษาพระราชดำรัสฯ ในด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษานี้พบว่าด้านเนื้อหาสะท้อนให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นนักคิด นักพัฒนา ด้านการเรียบเรียงความและกลวิธีทางภาษา

แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสร้างสารที่ทรงคุณค่าและสื่อสารนั้นไปยังผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รสริน ดิษฐบรรจง (2550) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคม วัฒนธรรมจากไดอารีออนไลน์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในไดอารีออนไลน์และศึกษา ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในไดอารีออนไลน์ โดยศึกษาจากการใช้ภาษาในเรื่องคำ ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร จำนวน โวหารและภาพพจน์ ภาพสะท้อนและวัฒนธรรมศึกษาด้าน คำนิยาม ความเชื่อประเพณี ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะการใช้ภาษาปรากฏ 5 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ คำซ้ำมากที่สุด รองลงมาคือคำที่สะกดผิดไปจากเดิม คำต่างประเทศ คำซ้อน คำประสม คำเสริม คำ เฉพาะกลุ่ม คำสแลง คำขยาย และคำภาษาถิ่นตามลำดับ การใช้ประโยคพบว่าใช้ประโยคแจ้งให้ ทราบมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ประโยคถามให้ตอบและประโยคบอกให้ทำตามลำดับ การใช้ จำนวนพบว่าเป็นจำนวนเก่ามากกว่าจำนวนใหม่ การใช้โวหารพบการใช้บรรยายโวหารมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหารและพรรณนาโวหารตามลำดับ การใช้ ภาพพจน์ ปรากฏปฏิบัติจามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ อติพจน์ สัทพจน์ อุปมา การเล่นเสียง บุคลาธิษฐาน อุปลักษณ์ นามนัย สัญลักษณ์ และการอ้างอิง ตามลำดับ ภาพสะท้อนสังคมและ วัฒนธรรมปรากฏทั้งสิ้น 3 ลักษณะ ภาพสะท้อนคำนิยาม ปรากฏคำนิยามด้านวัตถุ ความประพฤติกและ บุคคล ภาพสะท้อนความเชื่อ ปรากฏความเชื่อเรื่องศาสนา โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์และโชคลาง ต่างๆ ภาพสะท้อนประเพณีปรากฏประเพณีไทยและประเพณีต่างชาติ

ศุภวรรณ มีแก้ว (2550) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์การสื่อสารด้วยจดหมายในเรื่อง พระอภัยมณี” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารด้วยจดหมายที่ปรากฏในเรื่องพระอภัยมณี จำนวน 58 ฉบับ ในประเด็น วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร วิเคราะห์จดหมาย (สาร) วิเคราะห์สื่อ วิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม ผลของการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ได้แก่ เพื่อแจ้งให้ทราบ เพื่อเสนอหรือชักจูง เพื่อสร้างความพอใจหรือ บันเทิง และเพื่อสอนหรือให้การศึกษา ผู้ส่งสารมีการส่งสาร 3 ลักษณะ คือ เขียนจดหมายด้วยตนเอง ส่งให้เจ้าหน้าที่เขียนให้ และเขียนในนามของผู้อื่น จดหมายที่ปรากฏมีอยู่ 2 ประเภท คือ จดหมาย ส่วนตัวและจดหมายราชการ ส่วนประกอบของจดหมายที่ปรากฏมี 3 ส่วน คือ ชื่อตำแหน่งของผู้ส่ง สาร คำขึ้นต้นจดหมาย และเนื้อความของจดหมาย ส่วนเนื้อความของจดหมายจะกำหนดโดย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารและผู้แต่งได้ใช้ศิลปะการประพันธ์ทำให้สำนวนภาษามีอารมณ์

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วิเคราะห์สื่อ ผู้นำสาร ไปส่งให้ผู้รับคือ เจ้าหน้าที่ ผู้ใกล้ชิด ผู้ส่งสารส่งเองและผู้รับมารับสารเอง ส่วนการเดินทางของจดหมายมีการเดินทางอย่างเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ เป็นความลับ และไม่มีการเดินทาง สถานการณ์แวดล้อมปรากฏ 2 ลักษณะ ได้แก่ มีเหตุการณ์ที่ต้องทำให้เขียนจดหมายขึ้นมาใหม่และเขียนจดหมายตอบจดหมายที่มีผู้เขียนมาหา ผลของการสื่อสารมีทั้งประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

ศักดิ์ดา ปั่นแห่งเพ็ชร์ (2552) ศึกษาเรื่อง “วาทศิลป์ของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในยุคลุขุโขทัยและอยุธยา” โดยอาศัยข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี เช่น จารึกพงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึกความทรงจำและวรรณคดี เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ข้อ คือ เพื่อศึกษาวาทศิลป์ของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ยุคลุขุโขทัยและอยุธยา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์วาทศิลป์ของไทยในยุคลุขุโขทัยและอยุธยา และเพื่ออนุรักษ์และแพร่ภูมิปัญญาทางวาทศิลป์ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโกษาปานพบว่า การใช้วาทศิลป์ทางการทูตปรากฏชัดในสมัยอยุธยา เนื่องจากมีการติดต่อกับนานาประเทศทั้งตะวันตกและตะวันออกทำให้วาทศิลป์มีบทบาทสำคัญดังจะเห็นจากอยุธยาอาราษทูตไทยและต่างประเทศที่ทำให้อยุธยาประสบความสำเร็จในการเจริญสัมพันธไมตรีรวมทั้งความเจริญในชาติอีกประการด้วย และการใช้วาทศิลป์ทางการสงครามซึ่งปรากฏชัดในสมัยอยุธยาเช่นกัน โดยพระมหากษัตริย์นั้นได้ทรงแสดงให้เห็นว่าวาทศิลป์เป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้นำประเทศจากการใช้วาทศิลป์ในการปลุกใจ สร้างขวัญกำลังใจและสร้างความสามัคคีของกองทัพ รวมไปถึงการออกคำสั่งให้ผู้รับคำสั่งยินยอมด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจ อีกทั้งวาทศิลป์ยังมีส่วนในการเจรจาต่อรอง นัดหมาย ทำทนายและการยอมแพ้ด้วย ดังนั้นพระมหากษัตริย์หรือแม่ทัพจำเป็นต้องใช้ภาษาอย่างมีวาทศิลป์ในการสื่อสาร

กัญยรัตน์ ผ่องสุข (2553) ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของนิ้วกลม” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในสารคดีท่องเที่ยวของนิ้วกลม จากงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวจำนวนทั้งสิ้น 6 เล่ม ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหาของนิ้วกลมเสนอข้อมูลหลัก 2 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ ทัศนนะของผู้เขียน ประการที่หนึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว คำแนะนำสำหรับนักเดินทาง และ เกร็ดเสริม ประการที่สองทัศนนะของผู้เขียนประกอบด้วย ทัศนนะเกี่ยวกับโลก และ ทัศนนะเกี่ยวกับชีวิต นิ้วกลมได้เน้นการนำเสนอทัศนนะของผู้เขียน

มากกว่าเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแม้แต่การเสนอข้อมูลท่องเที่ยว บางครั้งนี้วลมก็ยังสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นวรรณคดีเกี่ยวกับโลกและชีวิต ส่วนวรรณคดีเกี่ยวกับโลก ได้แก่ โลกคือแหล่งเรียนรู้ โลกและสิ่งมีชีวิตต่างๆในโลกล้วนต้องพึ่งพากัน โลกและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงด้วยน้ำมือของมนุษย์ และ โลกเป็นของสิ่งมีชีวิตในวัยหนุ่มสาว ส่วนวรรณคดีเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเป็นวรรณคดีที่นี้วลมเน้นมากที่สุดประกอบด้วย มนุษย์ควรเข้าใจชีวิตในด้านต่างๆ และมนุษย์ควรใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ด้านกลวิธีทางภาษาพบว่า นีวลมใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจในการเสนอวรรณคดี ได้แก่ การเน้น การเล่นคำ การละเมิดการเกิดคู่กัน การใช้ความเปรียบ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การสรุปด้วยคำคม การกล่าวอ้างข้อความ และการใช้บทสนทนา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้ทราบว่า มีผู้สนใจนำเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำและภาษาในสมัยอยุธยา แต่ยังไม่มีการศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานทั้งหมดมาก่อน ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่อง “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” นอกจากนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าการศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานจะทำให้เห็นความสามารถของโกษาปานในฐานะ “นายของภาษา” ที่ทำให้ท่านได้รับสมญาว่า “นักทูตล้นทอง” แห่งราชอาณาจักรสยาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารจากบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน
2. เข้าใจกลวิธีทางภาษาจากบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานที่โกษาปานใช้เอกสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. ทำให้ทราบภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปาน
4. ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโกษาปานเพิ่มเติมนอกเหนือจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์
5. ได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ไทยและความรู้ทางภาษาไทยสมัยอยุธยาจากหลักฐานชั้นปฐมภูมิซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาของผู้ส่งสารจริง

บทที่ 2

วัตถุประสงค์การเขียนและเนื้อหาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

ก่อนจะกล่าวถึงวัตถุประสงค์และเนื้อหาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน ผู้ศึกษาขอกล่าวถึงเหตุการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเพื่อจะให้เห็นภาพรวมและเข้าใจสถานการณ์การสื่อสารระหว่างโกษาปานกับผู้รับสาร ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเริ่มต้นจาก สังฆราชแห่งเบริช ลอมแบร์ต เดอ ลา มอตต์ (Lambert de la Motte) มิสชันนารีฝรั่งเศส ได้ลงเรือเดินทางมาเผยแพร่คริสตศาสนายัง ภูมิภาคอินโดจีนและตังเกี๋ย (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2544: 26) ขึ้นฝั่งสยามเพื่อแวะพักหลบลมมรสุม แต่เมื่อบาทหลวงลอมแบร์ตได้รู้จักและคุ้นเคยกับชาวสยามมากขึ้นและเห็นว่าชาวสยามเป็นมิตรกับ บาทหลวงและศาสนาอื่นจึงมีหนังสือไปกราบทูลพระสันตะปาปาเพื่อขออำนาจจัดตั้งมิชชันนารีใน อยุทธยาและประกาศศาสนาในสยาม จากนั้นบาทหลวงลอมแบร์ตได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์ มหาราชและสร้างความประทับใจพระราชหฤทัยแก่พระองค์ บาทหลวงลอมแบร์ตจึงได้พำนักและ เผยแพร่คริสตศาสนาในสยามเรื่อยมา (มานพ ถนอมศรี, 2535: 18-24)

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ.2199-2231) ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล ทรงจ้างชาวต่างชาติที่มีความสามารถเข้ามารับราชการ โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติแต่อย่างใด (หม่อมหลวงมานิจ ชุมสาย, 2531: 46) ข้าราชการต่างชาติที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรด คือ ออกญาวิชาเยนทร์ หรือ คอนสแตนติน ฟอลคอน (Constantine Phaulkon) ชาวกรีก ผู้เข้ารับราชการ เป็นและเลื่อนลำดับจนถึงตำแหน่งว่าที่สมุหนายก ทำหน้าที่กำกับดูแลพระคลัง และมีบทบาทใน การเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับประเทศฝรั่งเศสด้วย (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2554: 154)

ในปี พ.ศ. 2223 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้ส่งคณะราชทูตชุดที่ 1 ไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสเพื่อถ่วงดุลอำนาจของฮอลันดาซึ่งมีบทบาทในหมู่เกาะชวาและแหลมมลายู คณะราชทูตชุดแรก ได้แก่ ออกพระพิพัฒน์ราชไมตรี เป็นราชทูต ออกหลวงวิสารสุนทร เป็นอุปทูต และออกขุนนครวิชัย เป็นตรีทูต (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2530: 1) คณะราชทูตเดินทางไปยังฝรั่งเศสพร้อมด้วยเครื่องมงคลราชบรรณาการและพระราชสาส์นทองคำที่ระบุว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงมอบเมืองสงขลาให้แก่ฝรั่งเศส แต่ในปี พ.ศ. 2225 เรื่องของราชทูตชุดนี้อับปางที่เกาะมาดากัสการ์ มหาสมุทรอินเดีย (Gilles Delouche, 2525: 67-68)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2226 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชส่งคณะราชทูต ชุดที่ 2 ซึ่งเป็นขุนนางชั้นผู้น้อย คือ ออกขุนพิไชยวานิชกับออกขุนพิชิตไมตรีเดินทางเพื่อไปสืบข่าวคณะราชทูตชุดที่ 1 และได้ส่งนักเรียนไทย 4 คนไปเรียนวิชาการต่างๆและขนบธรรมเนียมของฝรั่งเศสด้วย ทั้งนี้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้คณะทูตขอร้องฝ่ายฝรั่งเศสเรื่องแต่งตั้งราชทูตผู้มีอำนาจเต็มเข้ามาทำสัญญาทางพระราชไมตรีที่สยามอีกด้วย (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2530: 3)

จากนั้นในปี พ.ศ. 2228 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กัง เชอร์วาลีเย เดอ โชมองต์ (Monsieur le Chavalier de Chaumont) ราชทูตฝรั่งเศสอัญเชิญพระราชสาส์นมาถวายสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และมีภารกิจเพื่อโน้มน้าวให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเข้ารีต (มานพ ถนอมศรี, 2535: 61) ผลการเจริญสัมพันธไมตรีครั้งนี้ได้มีการลงนามในสัญญาทางการค้า แต่ไม่อาจชักจูงให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเข้ารีตได้ (ปรีดี พิศุกมวิท, 2544: 27) ต่อมาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทราบว่า คณะราชทูตฝรั่งเศสจะเดินทางกลับ พระองค์จึงทรงจัดคณะราชทูตชุดที่ 3 ให้อัญเชิญพระราชสาส์นแทนพระองค์ไปยังประเทศฝรั่งเศส คือ ออกพระวิสุทสุนทร ราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรี อุปทูตและออกขุนศรีวิสารวาจาตรีทูต เดินทางพร้อมกับเรือรบที่คณะราชทูตฝรั่งเศสใช้เดินทางกลับกรุงฝรั่งเศส ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2228 (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2530: 7)

ปี พ.ศ. 2229 คณะราชทูตสยามเข้าเฝ้าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เพื่อทูลเกล้าฯถวายพระราชสาส์นที่พระราชวังแวร์ซายส์ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงพอพระราชหฤทัยคณะราชทูตสยามชุดนี้เป็นอย่างมาก และคณะราชทูตสยามเดินทางกลับสยามพร้อมราชทูตพิเศษของฝรั่งเศสที่เดินทางมาถวายพระราชสาส์นแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้แก่ ซีมอง เดอ ลาลูแบร์ (De la Loubère) เมอร์ซีเออร์ เซเบเรต์ (Cebéret) และนายพลเดส์ฟาร์จ (Général Desfarges) พร้อมด้วยทหารได้บังคับบัญชาจำนวน 636 นาย ในปี พ.ศ. 2230 (กรมศิลปากร, 2529-2530: 9-11)

ในปี พ.ศ. 2231 ข่าวการปฏิวัติแพร่กระจายไปทั่วสยาม (ปริทัศน์ พิศภูมิวิถิ, 2556: 117) ขณะนั้นสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระประชวรและประทับอยู่ ณ พระราชวังลพบุรี ประกอบกับขุนนางสยามไม่พอใจอำนาจของออกญาวิชาเยนทร์ ดังเนื้อความที่โกษาปานมีสารถึงบาทหลวงบริซาซิเยร์เป็นภาษาฝรั่งเศส (Lettre de Kosapan à Brisacier ปี 1693) ความว่า “เงินทองที่ได้เบิกไปนั้นเมอซิเออร์คอนชตันซ์ได้ใช้จ่ายตามชอบใจ แลเงินทองเหล่านี้มีบัดนี้ก็สูญหมดแล้ว เมอซิเออร์คอนชตันซ์ก็มีใจคิดร้ายอยู่ด้วยพวกข้าราชการที่รู้เท่าเมอซิเออร์คอนชตันซ์ก็ไม่กล้าพูด...แต่ก็ได้พยายามช่วยกันป้องกันไม่ให้เมอซิเออร์คอนชตันซ์ได้ทำการร้ายขึ้นได้” (ปริทัศน์ พิศภูมิวิถิ, 2554: 185)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นกลุ่มอำนาจ 2 กลุ่มในสยามที่ขัดแย้งกัน คือ กลุ่มต่างชาติ นำโดยออกญาวิชาเยนทร์ หรือ คอนสแตนติน ฟอลคอน (Constantine Phaulkon) ชาวกรีกผู้เป็นข้าราชการในราชสำนักสยามและกลุ่มบาทหลวงชาวฝรั่งเศสรวมทั้งกองทหารฝรั่งเศสที่ประจำการ ณ เมืองบางกอก และกลุ่มออกพระเพทราชาที่ออกหลวงสรศักดิ์ พร้อมด้วยเหล่าข้าราชการผู้ไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศ (ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร, 2554: 158)

ฟอลคอนเรียกตัวนายพลเดส์ฟาร์จให้นำกองทหารฝรั่งเศสมาที่ลพบุรีเพื่อวางแผนจัดอำนาจออกพระเพทราชา นายพลเดส์ฟาร์จตัดสินใจช่วยเหลือฟอลคอน แต่เมื่อนายพลเดส์ฟาร์จได้พิจารณาสถานการณ์และปรึกษากับบาทหลวงฝรั่งเศสแล้วทำให้นายพลเดส์ฟาร์จเปลี่ยนใจและนำกำลังกลับบางกอก ออกพระเพทราชาจึงจับตัวฟอลคอนประหารชีวิตได้โดยสะดวก จากนั้นออกพระเพทราชาขอให้นายพลเดส์ฟาร์จนำทหารฝรั่งเศสร่วมรบกับลาว นายพลเดส์ฟาร์จตกลงและขอบัญชาการทหารด้วยตนเองที่บางกอก ออกพระเพทราชาจึงจับบุตร 2 คนของนายพลเดส์ฟาร์จไว้เป็นประกัน แต่แล้วนายพลเดส์ฟาร์จก็ตัดสินใจวางตัวเป็นกลางเพื่อรักษาพระเกียรติของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และเกียรติภูมิฝรั่งเศส ฝ่ายฝรั่งเศสที่บางกอกจึงตัดสินใจทำลายป้อมตะวันตก และรวบรวมพล อาวุธและเสบียงไปตั้งมั่นที่ป้อมฝั่งตะวันออก (ภูธร ภูมะธน, 2555: 219-220)

ทหารสยามเข้ายึดป้อมตะวันตกและล้อมป้อมตะวันออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่กองทหารฝรั่งเศสรวมพลอยู่ โกษาปานและเหล่าทหารมาประจำที่ป้อมเพื่อตกลงกับฝ่ายฝรั่งเศส ส่วนกองทหารฝรั่งเศสที่เมืองมะริดก็ถูกทหารสยามโจมตีและหนีไปที่แคว้นเบงกอล หลังจากต่อสู้กันราว 5 สัปดาห์ ฝ่ายสยามก็ยอมปล่อยตัวลูกชายนายพลเดส์ฟาร์จ (ภูธร ภูมะธน, 2555: 216-217)

ต่อมาออกพระเพทราชาสำเร็จโทษเจ้าฟ้าอภัยทศและเจ้าฟ้าน้อย หลังจากนั้นไม่นานสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็เสด็จสวรรคตและออกพระเพทราชาขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระ

เพทราชา (ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร, 2554: 158) ฝ่ายฝรั่งเศสตกลงทำหนังสือสัญญาอมถอนกำลังทหารออกจากสยาม โดยสยามจัดเรือนำไปส่ง 2 ลำและมีเงื่อนไขว่าฝ่ายฝรั่งเศสจะต้องคืนเรือและอาวุธที่ยึดไปจากเมืองมะริดให้แก่สยาม สมเด็จพระเพทราชารับรองจะสนับสนุนคริสต์ศาสนาและดูแลพวกเข้ารีต สยามกับฝรั่งเศสได้มีการยึดตัวประกันฝ่ายฝรั่งเศส 4 คน ฝ่ายสยาม 3 คน และตกลงจะแลกเปลี่ยนตัวประกันที่สันดอนปากแม่น้ำ ฝ่ายตัวประกันของฝรั่งเศสหนีไปขึ้นเรือฝรั่งเศส 3 คน ฝ่ายสยามจึงปักเสาขวางแม่น้ำไว้ นายพลเคส์ฟาร์จจึงคืนตัวประกันให้สยาม 1 คน (ภูธร ภูมะธน, 2555: 217)

จากนั้นในปี พ.ศ. 2232 เหล่าทหารฝรั่งเศสมาถึงเมืองป็อนดิเชอริ⁶ นายพลเคส์ฟาร์จกับทหารฝรั่งเศสตัดสินใจกลับสยามเพื่อยึดเกาะภูเก็ต แต่ไม่อาจทำได้จึงปล่อยตัวประกันชาวสยามและเดินทางกลับเมืองป็อนดิเชอริ ในช่วงปลายปีราชสำนักฝรั่งเศสทราบเรื่องการยึดอำนาจในสยามและเรียกตัวนายพลเคส์ฟาร์จและทหารกลับฝรั่งเศสแต่ระหว่างเดินทางกลับ แต่ระหว่างทางเรือโดยสารอัปปางทำให้ทหารทั้งหมดเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2234 (ภูธร ภูมะธน, 2555: 168)

ปี พ.ศ. 2233 บาทหลวงตาซาร์คมีจดหมายถึงโกษาปานว่าพำนักอยู่ที่เบงกอลเพื่อรอรับพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระเพทราชาให้ตนเข้าเฝ้าและถวายพระราชสาส์นจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และในปีเดียวกันนี้ฝ่ายสยามปล่อยตัวชาวฝรั่งเศสที่คุมขังไว้ (ภูธร ภูมะธน, 2555: 221)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2234 โกษาปานได้รับจดหมายจากบาทหลวงเดอ ลา แซส ที่ร่วมแสดงความยินดีกับตำแหน่งเจ้าพระยาพระคลังรวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าฝรั่งเศสทราบข่าวจากฮอลันดาแล้วเรื่องที่สยามคุมขังบาทหลวงและขับไล่ชาวฝรั่งเศสออกจากสยาม (กรณีข้อพิพาท พ.ศ. 2231) และในปีเดียวกันนั้นบาทหลวงตาซาร์คก็มีจดหมายถึงโกษาปานอีกครั้งเรื่องถวายพระราชสาส์นจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และโกษาปานตอบรับว่าบาทหลวงตาซาร์คอัญเชิญพระราชสาส์นเข้ามาได้หากจัดขบวนให้ถูกต้องตามธรรมเนียม (ภูธร ภูมะธน, 2555: 221)

ในปี พ.ศ. 2237 เจ้าพระยาศรีธรรมราช(โกษาปาน) มีจดหมายถึงมุสสุปงซารตรงที่ระบุสาเหตุความบาดหมางระหว่างสยามกับฝรั่งเศสและแสดงท่าทีให้ฝรั่งเศสทราบว่าสยามยังสนใจเรือ

⁶ เมืองในแคว้นเบงกอล ซึ่งเมืองนี้เป็นที่มั่นสำคัญของฝรั่งเศส มีการก่อสร้างสถานีการค้าและโรงงานพร้อมข้อมปราการใน เมืองนี้ (เริงวุฒิ มิตรสุริยะ, 2552: 110)

พื้นความสัมพันธ์อยู่ และมีจดหมายถึงบาทหลวงเดอ ลา แซสที่อธิบายเหตุการณ์ข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ปี พ.ศ. 2231 ดังจะเห็นได้จากจดหมายของโกษาปานฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4

ต่อมาในปี พ.ศ. 2240 บาทหลวงตาซาร์คโดยสารเรือแจกมัวร์มาถวายพระราชสาส์นแด่สมเด็จพระเพทราชา แต่โกษาปานปฏิเสธการต้อนรับบาทหลวงตาซาร์คเพราะผิดธรรมเนียมปฏิบัติที่ราชทูตอัญเชิญพระราชสาส์นมาด้วยเรือพื้นเมือง เมื่อสมเด็จพระเพทราชาทรงทราบเรื่องจึงไม่พอพระราชหฤทัยโกษาปานที่ไม่กราบทูลเรื่องบาทหลวงตาซาร์คมาขอเข้าเฝ้าพระองค์ (ภูธร ภูมะธน, 2555: 168-169)

จากนั้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2241 บาทหลวงตาซาร์คพร้อมเรือรบฝรั่งเศสเดินทางมาถึงเมืองมะริดเพื่อทูลเกล้าฯถวายพระราชสาส์นแด่สมเด็จพระเพทราชาและในปี พ.ศ. 2242 บาทหลวงตาซาร์คถวายพระราชสาส์นแด่สมเด็จพระเพทราชาเพื่อฟื้นฟูสัมพันธไมตรีอีกครั้ง (ภูธร ภูมะธน, 2555: 222) การมาสยามครั้งนี้ฝรั่งเศสต้องการเจรจาขอเมืองมะริดเป็นเมืองท่า และขยายอิทธิพลทางการค้า การทหาร และการศาสนาในสยามทำให้สมเด็จพระเพทราชาไม่พอพระทัยเป็นอย่างมาก จึงรับพระราชสาส์นจากฝรั่งเศสไว้ตามธรรมเนียมและโปรดให้เลิกติดต่อกับฝรั่งเศสตั้งแต่นั้นมา (จตุพร สิริสัมพันธ์, 2529: 24)

ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสสามารถสรุปภาพรวมได้ว่าในช่วงเริ่มต้นความสัมพันธ์เกิดจากการบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเดินทางมาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และขยายขอบเขตมาเป็นความสัมพันธ์ทางการค้า เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นฝ่ายสยามและฝรั่งเศสได้มีความพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์ให้คงไว้ แต่ด้วยปัจจัยหลายประการทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสค่อยๆเสื่อมลงจนกระทั่งเสียกรุงอยุธยาครั้งที่ 2

จากการปฏิบัติหน้าที่ราชทูตของโกษาปานดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นปรากฏหลักฐานเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานที่ค้นพบในปัจจุบัน จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 บันทึกประจำวันของโกษาปาน เป็นหลักฐานที่ได้จากการทำหน้าที่เป็นผู้แทนพระองค์เดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศสและนำเรื่องราวต่างๆมาถวายรายงานแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทั้งนี้บันทึกประจำวันฉบับดังกล่าวมีนักวิชาการสันนิษฐานว่าเป็นฉบับร่างที่โกษาปานเตรียมไว้ก่อนนำมาถวายรายงานแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2530: 15) จดหมายของโกษาปาน จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ จดหมายฉบับที่ 1 โกษาปานเขียนถึงมุสสุสิงแพ จดหมายฉบับที่

2 โงษาปานเขียนถึงมูสุลาอี จดหมายฉบับที่ 3 โงษาปานเขียนถึงมูสุปงซารตรง และ จดหมายฉบับที่ 4 โงษาปานเขียนถึงบาตรีลาแมสไมตรี

โงษาปานใช้เอกสารลายลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นในการสื่อสารกับผู้รับสาร ดังนี้

ผู้ส่งสาร (โงษาปาน)	สื่อ	ผู้รับสาร
ออกพระวิสุทสุนทร (ราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช)	บันทึก รายวัน	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พระมหากษัตริย์อยุธยา)
ออกพระวิสุทสุนทร (ราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช)	จดหมาย (ฉบับที่ 1)	มูสุสิงแพ (อัครมหาเสนาบดีฝรั่งเศส)
ออกพระวิสุทสุนทร (ราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช)	จดหมาย (ฉบับที่ 2)	มูสุลาอี (ผู้อำนวยการบริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส)
เจ้าพระยาศรีธรรมราช (ราชทินนามในสมัยสมเด็จพระเพทราชา)	จดหมาย (ฉบับที่ 3)	มูสุปงซารตรง (อัครมหาเสนาบดีฝรั่งเศส)
เจ้าพระยาศรีธรรมราช (ราชทินนามในสมัยสมเด็จพระเพทราชา)	จดหมาย (ฉบับที่ 4)	บาตรีลาแมสไมตรี (บาทหลวงใต้บาทของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่มี บทบาททั้งเรื่องศาสนาและเรื่องการเมือง ระหว่างประเทศ)

เอกสารลายลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นหลักฐานทางภาษาที่โงษาปานในฐานะผู้ใช้ภาษาใช้สื่อสารกับผู้รับสารในเหตุการณ์จริง กล่าวคือ เป็นการสื่อสารจากผู้ส่งสาร คือ โงษาปานส่งสารผ่านสื่อ คือ บันทึกรายวัน มายังผู้รับสาร คือสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ส่วนในกรณีที่โงษาปานสื่อสารกับผู้รับสารที่เป็นชาวฝรั่งเศสผ่านสื่อ คือ จดหมายของโงษาปานทั้ง 4 ฉบับนั้น ผู้รับสารสามารถเข้าใจเนื้อความในเอกสารต่าง ๆ นั้นได้ เนื่องจากมีการแปลเอกสารเป็นภาษาฝรั่งเศส เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อความได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ชัดจากจดหมายฉบับที่ 3 ที่มีต้นฉบับทั้งภาษาไทยฉบับลายมือของโงษาปานและต้นฉบับที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส จากการปรากฏหลักฐานดังกล่าวนี้ทำให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าผู้รับสารชาวฝรั่งเศสเข้าใจสารได้จากการแปลเนื้อความเป็นภาษาฝรั่งเศสและมีผลให้โงษาปานสามารถสื่อสารได้บรรลุเป้าหมาย

2.2 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน

ในการศึกษา เรื่อง “บันทึกประจำวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” นี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการเชื่อว่าเป็นเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานมาใช้ในการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 บันทึกประจำวันของโกษาปาน คือ บันทึกประจำวันที่โกษาปานใช้จดบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ประจำวันของราชทูตไทยในขณะที่เดินทางไปถวายพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งกรุงฝรั่งเศสเป็นระยะเวลา 15 วัน ซึ่งขณะนั้นคณะราชทูตเพิ่งไปถึงและพำนักอยู่ที่เมืองแบรสต์ (Brest) (ภูธร ภูมะธน, 2555: 76)

เอกสารลายลักษณ์ฉบับนี้เป็นบันทึกภาษาไทยที่เขียนด้วยลายมือ จำนวน 68 หน้ากระดาษฝรั่งตั้งแต่วันที่ 5 ขึ้น 1 ค่ำเดือน 8 ถึงวันที่ 5 ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 ปีชกาล จุลศักราช 1048 หรือวันที่ 20 มิถุนายน ถึง วันที่ 3 กรกฎาคม พุทธศักราช 2229 ตามการนับเวลาในปัจจุบัน บันทึกที่พบนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของบันทึกทั้งหมด เนื่องจากข้อความในหน้าที่หนึ่งไม่ใช่การเริ่มต้นบันทึก

แม้ในบันทึกจะมีได้ลงนามชื่อผู้บันทึกไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อความแล้วสามารถตีความได้ว่าผู้เขียน คือ โกษาปาน ดังความที่ว่า “ข้าพเจ้าราชทูต” ประกอบกับเวลาในการบันทึก คือ ปีชกาล อัฐศก ตรงกับปี พ.ศ. 2229 ซึ่งเป็นปีที่โกษาปานเป็นราชทูตพำนักอยู่ ณ เมืองแบรสต์ ประเทศฝรั่งเศสทำให้มีความชัดเจนว่า โกษาปานคือผู้บันทึก (ภูธร ภูมะธน, 2555: 137)

ผู้นำสำเนาต้นฉบับมาพิมพ์เผยแพร่ คือ หม่อมหลวงมานิจ ชุมสายดีพิมพ์ในชื่อ “เอกสารรายงานของโกษาปาน” เมื่อปี พ.ศ. 2527 ต่อมา ก่องแก้ว วีระประจักษ์ได้ถ่ายทอดบันทึกฉบับนี้เป็นภาษาไทยปัจจุบันและเผยแพร่ในวารสารศิลปากร ปีที่ 28 ฉบับที่ 6 ปี พ.ศ. 2528 ในชื่อ “บันทึกประจำวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) ราชทูตไทยไปฝรั่งเศสสมัยอยุธยา” ปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) Visudh Busayakul แปลบันทึกประจำวันของโกษาปานเป็นฉบับภาษาอังกฤษชื่อ **The Diary of Kosa Pan (Thai Ambassador to France. June-July 1686)** และในปี พ.ศ.2555ต่อมา ปรีดี พิศภูมิวิธิได้รวบรวมเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานปริวรรตและตีพิมพ์ในหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)” ปัจจุบันนี้บันทึกประจำวันของโกษาปานอยู่ที่หอสมุดมิสซังต่างประเทศ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส (Missions Etrangères de Paris)

2.2.2 จดหมายของโกษาปาน คือ จดหมายที่โกษาปานเขียนไปถึงขุนนางหรือบุคคลสำคัญของฝรั่งเศสในวาระโอกาสต่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.2.1 จดหมายฉบับที่ 1 คือ จดหมายจากเมืองกาบ ฉบับที่ 1 โกษาปานในขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นออกพระวิสุทสุนทรได้เขียนจดหมายไปถึงมุสตีงแพ หรือ เซนญอเลย์ (Marquis de Seignelay) อัครมหาเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จดหมายฉบับนี้เขียนขึ้นขณะที่คณะราชทูตของไทยเดินทางมาถึงประเทศฝรั่งเศสและพำนัก ณ เมืองกาบ (Cape of Good Hope)

เอกสารลายลักษณ์ฉบับนี้เขียนด้วยลายมือเป็นตัวอักษรไทยย่อบนกระดาดแข็งสีขาว จำนวน 30 บรรทัด ลงวันเดือนปีไว้ว่า “หนังสือมาวันพฤหัสบดี แรมสองค่ำ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๒๓๑” ซึ่งตรงกับวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2231 และมีตราประทับชื่อออกพระวิสุทสุนทรเป็นอักษรขอมที่ด้านล่างฝั่งขวา ในปี พ.ศ. 2463 ศาสตราจารย์ยอร์จ เซเคย์ เป็นผู้นำเอกสารต่างๆ ในประเทศฝรั่งเศสกลับมาที่ประเทศไทย และได้ทำสำเนาเอกสารต้นฉบับไว้ด้วย สำเนาของจดหมายฉบับนี้พิมพ์อยู่ในประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 และพิมพ์รวมอยู่ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 34 ว่าด้วยเรื่องหนังสือค้าขายระหว่างสยามกับประเทศฝรั่งเศสในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และในปี พ.ศ. 2555 ต่อมาปริทัศน์ พิศภูมิวิถิได้รวบรวมเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานปริวรรตและตีพิมพ์ในหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)” ปัจจุบันเอกสารต้นฉบับได้เก็บรักษาอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติฝรั่งเศส

2.2.2.2 จดหมายฉบับที่ 2 คือ จดหมายจากเมืองกาบฉบับที่ 2 ซึ่งโกษาปานในขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็นออกพระวิสุทสุนทรเขียนถึงมุสตาอี หรือ เมอซีเออร์ลาญยี (Monsieur Lagny) ผู้อำนวยการบริษัทอินเดียตะวันออก (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 34, 2469 :15) โดยจดหมายฉบับนี้เขียนขึ้นในวันเดียวกันและสถานที่เดียวกันกับ จดหมาย ฉบับที่ 1 ด้วยลายมือหวัดบนกระดาดแข็งสีขาว จำนวน 18 บรรทัด และมีตราประทับชื่อออกพระวิสุทสุนทรเป็นอักษรขอมที่ด้านล่างฝั่งขวา สำเนาเอกสารฉบับนี้พิมพ์อยู่ในหนังสือประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 เช่นเดียวกับจดหมายฉบับที่ 1 และในปี พ.ศ. 2555 ต่อมาปริทัศน์ พิศภูมิวิถิได้รวบรวมเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานปริวรรตและตีพิมพ์ในหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร

⁷ ตัวอักษรที่มีลักษณะหักเหลี่ยมย่อมุม อักษรประเภทนี้เป็นการตกแต่งประดิษฐ์รูปอักษรแบบธรรมดาที่ใช้เป็นปกติให้ประณีต บรรจงงดงามขึ้น (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2554: 158)

(โกษาปาน)” ส่วนต้นฉบับของจดหมายฉบับนี้ได้เก็บรักษาอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติฝรั่งเศส เช่นเดียวกัน

2.2.2.3 จดหมายฉบับที่ 3 คือ จดหมายที่โกษาปาน ซึ่งในขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยาศรีธรรมราช (ราชทินนามในรัชสมัยสมเด็จพระเพทราชา) เขียนถึง มูสปงชาร์เตรง หรือ เมอซีเออร์ปงชาร์เตรง (De Pontchartrain) อัครมหาเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ลงวันที่ จดหมายว่า “วันอาทิตย์ เดือนอ้าย แรมสองค่ำ ศักราชสองพัน สองร้อยสามสิบเจ็ด ปีระกา เบญจศก” ซึ่งตรงกับวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2237 เขียนด้วยลายมือบนกระดาษขาว จำนวน 4 หน้า หน้าที่ 1-3 มีจำนวน 15 บรรทัด หน้า 4 มี 6 บรรทัด และมีตราประจำตำแหน่งประทับบนข้อความในหน้า 4 ต้นฉบับเอกสารนี้เก็บบันทึกไว้ที่หอสมุดมิสซังต่างประเทศ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส (Missions Etrangères de Paris) โดยผู้สำเนาจดหมายฉบับนี้ คือ ภูธร ภูมะธน ได้ถ่ายภาพและนำกลับมา เผยแพร่ตีพิมพ์ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ 300 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2527 และในปี พ.ศ.2555 ต่อมาปริดี พิศภูมิวิถิได้รวบรวมเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน ปรีวรรตและตีพิมพ์ในหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)”

2.2.2.4 จดหมายฉบับที่ 4 คือ จดหมายที่โกษาปาน ซึ่งในขณะนั้นมีบรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยาศรีธรรมราช เขียนถึงบาตริลาแมชไมตรี หรือ บาทหลวง เดอ ลา แชส (Père de la Chaise) บาทหลวงไถ่บาปของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ลงวันที่ “หนังสือมาวันที่ ๖ แรม ๗ ค่ำ เดือน ๑ ปีระกา เบญจศก ศักราช ๒๒๓๗” ตรงกับวันที่ 18 ธ.ค. 2237 เขียนด้วยลายมือลงกระดาษสมุดฝรั่ง จำนวน 23 หน้า โดยบาทหลวงบรูโน อาเรนท์ (Bruno Arens, O.M.I.) เป็นผู้สำเนาเอกสารจากหอสมุด มิสซังต่างประเทศ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และกองแก้ว วีระประจักษ์ เป็นผู้ปรีวรรตเผยแพร่ใน วารสารศิลปากร ปี พ.ศ. 2554 และในปี พ.ศ.2555 ต่อมาปริดี พิศภูมิวิถิได้รวบรวมเอกสารลาย ลักษณ์ของโกษาปานปรีวรรตและตีพิมพ์ในหนังสือ “ประชุมจดหมายเหตุ ออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)”

2.3 วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในการสื่อสาร วัตถุประสงค์ คือ จุดมุ่งหมายในการสื่อสารของผู้ส่งสารที่ต้องการอะไร เช่น เพื่อทักทาย เพื่อบอกเล่า เพื่อสั่ง เพื่อ โน้มน้าวใจ เพื่อขอบคุณ เป็นต้น ผู้ส่งสารต้องมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารทั้งสิ้นและต้องใช้ภาษา

ตามวัตถุประสงค์นั้นๆ แต่ในบางกรณีรูปภาษาที่ผู้ส่งสารเลือกใช้อาจสื่อความหมายไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ก็ได้ (สมชาย สำเนียงงาม, 2556: 6)

“วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน” ผู้ศึกษาวิเคราะห์จากจุดมุ่งหมายในการสื่อสารในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานและพิจารณาควบคู่กับข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพื่อทำให้ทราบวัตถุประสงค์ของโกษาปานในการเขียนเอกสารลายลักษณ์นั้นๆ ได้ชัดเจน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกรายวันของโกษาปาน

บันทึกรายวัน หรือ บันทึกประจำวัน (Diary) คือ บันทึกส่วนตัวของผู้เขียนในแต่ละวันที่ผู้เขียนมีอิสระในการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและที่พบเห็นทุกอย่างตามต้องการ เช่น กิจกรรมส่วนตัว ประสบการณ์ต่างๆ ความคิดเห็น มุมมอง ความรู้สึกต่าง ฯลฯ ซึ่งขอบข่ายเนื้อหาในบันทึกรายวันนั้นมาจากประสบการณ์ส่วนตัว ความคิดเห็น และผลกระทบที่ผู้เขียนมีต่อสิ่งต่างๆ (Campton 's Pictured .Encyclopedia, Webster's Third New International Dictionary and The New Encyclopedia Britanica อ้างถึงใน Chada Kongchan, 1991:5)

วิสุทธิ์ บุษยกุลซึ่งเป็นผู้แปลบันทึกรายวันของโกษาปานเป็นภาษาอังกฤษ ได้กล่าวถึงบันทึกรายวันของโกษาปานดังข้อความนี้

“As Kosa Pan spent his first two weeks in France in the port city of Brest, the fragment of his account which has been preserved could be called the Brest Journal.”

(Visudh Busyakul, 2002: 19)

เนื้อความข้างต้น กล่าวว่า โกษาปานใช้เวลาสองสัปดาห์แรกที่ประเทศฝรั่งเศส ณ เมืองท่าชื่อว่า เมืองแบรสต์ (บันทึกรายวันฉบับนี้) เป็นส่วนหนึ่งของบันทึกที่เก็บรักษาไว้และควรเรียก (บันทึกรายวันฉบับนี้) ว่า Brest Journal หรือ บันทึกประจำวันแห่งเมืองแบรสต์ ดังนั้นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาจะใช้คำว่า Journal⁸ เป็นคำเรียกบันทึกรายวันของโกษาปานในภาษาอังกฤษซึ่งเป็นคำเฉพาะตามที่ Visudh Busyakul (2002) ได้กล่าวไว้

⁸ Journal หมายถึง A daily record of news and events of a personal nature; a diary (Oxford University Press, 2559)

บันทึกประจำวันของโกษาปานเป็นบันทึกประจำวันที่โกษาปานใช้บันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ประจำวันของราชทูตไทยเป็นระยะเวลา 15 วัน (ปี พ.ศ.2229) ในขณะที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายรายงานแด่สมเด็จพระนารายณ์ เพื่อให้ทราบถึงสิ่งต่างๆ เหตุการณ์ สถานที่ที่โกษาปานได้พบเห็น และกิจกรรมต่างๆ ที่โกษาปานได้ทำเมื่อครั้งพำนักอยู่ ณ เมืองแวร์ซาย ประเทศฝรั่งเศส และเมื่อคณะราชทูตเดินทางกลับจากฝรั่งเศสแล้ว สมเด็จพระนารายณ์มหาราชสนพระราชนิพนธ์บันทึกประจำวันของโกษาปานฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังที่จดหมายเหตุของ เดอ ลาลูแบร์ (อ้างถึงใน คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, 2530: 15) ระบุว่า “สมเด็จพระนารายณ์ได้โปรดให้ครีทูต คือ ขุนศรีวิสารวาจา เข้าเฝ้าอ่านเรื่องราวที่โกษาปานได้รายงานถวายตั้งแต่ต้นจนจบแล้วจึงโปรดให้กราบทูลลาออกจากที่โปรดให้เข้าเฝ้าได้”

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบว่าบันทึกประจำวันของโกษาปานมีลักษณะเป็น “บันทึกรายงาน” ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ วรวรรณ ศรียาภัย (2555: 260) ความว่า “บันทึกรายงาน เป็นการเขียนรายงานเรื่องที่ตนปฏิบัติหรือประสบมาเสนอผู้บังคับบัญชา เรื่องที่รายงานอาจเป็นเรื่องในหน้าที่หรือเรื่องที่ได้รับมอบหมาย โดยเฉพาะก็ได้ การเขียนควรเขียนเฉพาะข้อความที่จำเป็น แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ได้รับมอบหมายต้องรายงานทุกหัวข้อที่ผู้บังคับบัญชาต้องการทราบหรือสนใจ” ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเอกสารลายลักษณ์ฉบับนี้ของโกษาปานเป็น บันทึกประจำวันเพื่อรายงานเหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่โกษาปานพบในขณะที่เดินทางไปทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสาส์นแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ณ กรุงฝรั่งเศส

รูปแบบบันทึกรายวันของโกษาปาน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนขึ้นต้นและส่วนเนื้อหา

ส่วนขึ้นต้น

๑ (วัน ๖ + ๘ ค่ำ) เพล่าบาย ๓ โมงบาตรีสำปาวโลซึ่งเป็นอธิการแลเป็นเหล่ากันกับบาตรีสำปาวโลซึ่งไปด้วยแต่กรุงไทยนั้นมาทักข้าพเจ้า แลทูต อุปทูต แลตรีทูตไปนั้ง ณ ท้ายพระ แลบาตรีนั้นปราศรัยว่า บาตรีสำปาวโลซึ่งมาด้วยท่านนั้น ไปเล่าแก่อัดโนว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยทรงพระกรุณาโปรดบาตรีสำปาวเป็นอันยิ่งนักหนา แลท่านทั้งปวงมาด้วย แลอัดโนยินดีนักหนาแลอัดโนจึงลงมาถามข่าวท่านแลอัดโนได้เห็นเสมอหนึ่งได้รับพระคุณพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยคุณเดียวแลอัดโนยินดีนักหนา แลท่านมา ณ กลางทะเลนี้ยังป่วยเจ็บเป็นประการใดบ้าง ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งอัดโนมานี้อัดโนเอาเศษพระเศษเสนาภาพสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอัดโนปกเกล้าปกกระหม่อมมาแลจะได้ป่วยเจ็บสิ่งไหนก็หามิได้ แลซึ่งสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอัดโนทรงพระกรุณาโปรดบาตรีสำปาว โลๆก็ยอมจะเล่าให้ท่านฟังแล้วทุกประการ แลท่านอุตสาห์ลงมาถามข่าวอัดโนนี้ อัดโนก็มีความยินดีนักหนาครั้นแล้วก็ลาไป c~

ส่วนเนื้อหา

ส่วนขึ้นต้น คือ ส่วนเริ่มเนื้อหา โกษาปานจะเขียนวันที่ โดยมีการใช้เครื่องหมายฟองมัน (๐) ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ใช้ขึ้นข้อความใหม่หน้า หน้าก่อนเขียนวันที่และตามด้วยช่วงเวลาหรือโมงยามของวันนั้นๆ ดังในตัวอย่างคือ เพล่าบาย ๓ โมง จากนั้นโกษาปานจึงเริ่มเล่าเนื้อหาซึ่งเป็นเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในวันนั้นๆ

ส่วนเนื้อหา คือ ส่วนที่โกษาปานเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆที่ต้องการรายงานถวายให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบ โกษาปานในฐานะอยู่ร่วมเหตุการณ์และผู้เล่าเรื่องเริ่มต้นเล่าเรื่องต่างๆ ตามลำดับเวลาและบอกให้ทราบว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เช่น การทำกิจกรรมหรือพิธีต่างๆ การเที่ยวชมสถานที่ ตลอดจนสิ่งของที่โกษาปานได้พบเห็น ซึ่ง “ใคร” ในที่นี้คือ บุคคลที่ทำกิจกรรมนั้นๆร่วมกับโกษาปาน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส เช่นในตัวอย่างคือ บาตรีสำปาวโล มาพบปะสนทนากับโกษาปานที่ท้ายพระ หรือ ท้ายเรือ

ในกรณีที่โกษาปานต้องการรายงานเรื่องราวต่างๆมากกว่าหนึ่งเรื่อง โกษาปานมักใช้เครื่องหมายฟองมัน (๐) นำหน้าคำบอกเวลาของเหตุการณ์ต่อๆมาที่โกษาปานต้องการกล่าวถึงแล้วจึงเล่าเหตุการณ์นั้นต่อไป เช่น

ถ้าเมื่ออัคนิ^๑จะไปนี้ไปทางเมืองลันคอรระนาก็จะคืนักหนางจะได้พบเจ้าเมือง และจะได้
สังสนทนาด้วย ครั้นแล้วก็ลาไป c๓

๑ ในวันนี้ยวนั้น หญิงเมียผีดาว ๓ คน อยู่ไกลเมืองแบรส ๔ โยชนมาทักข้าพเจ้าก็ปรากฏ
ศรัยรับส่งตามสมควรด้วยผู้มานั้น ๑ ในวันนี้ยวนั้นเมียผีดาวสำหรับกำปั่นมาทักข้าพเจ้าทำ
คนข้าพเจ้าก็ปราศรัยรับส่งตามสมควร ครั้นแล้วก็ลาไป c๓

(บันทึกรายวันหน้าที่ 4 : 39)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานใช้ ๑ ในวันนี้ยวนั้น นำหน้า 2 เหตุการณ์ ได้แก่ หญิงเมียผีดาว ๓ คน
อยู่ไกลเมืองแบรส ๔ โยชนมาทักข้าพเจ้า... (ในเหตุการณ์ที่ 1) และ เมียผีดาวสำหรับกำปั่นมาทัก
ข้าพเจ้า (ในเหตุการณ์ที่ 2) ซึ่งเป็นเหตุการณ์เพิ่มเติมที่โงษาปานต้องการรายงานถวายแด่สมเด็จพระ
พระนารายณ์มหาราชเพื่อให้เรื่องราวครบถ้วน

เมื่อโงษาปานเล่าเรื่องต่อไปจนจบเหตุการณ์ที่ต้องการรายงานแล้ว โงษาปานมักใช้
เครื่องหมายโคมูตร (c๓) ซึ่งเป็นเครื่องหมายจบข้อความวางไว้หลังข้อความเพื่อจบการบันทึกใน
เรื่องนั้นๆหรือวันนั้นๆ

2.3.2 วัตถุประสงค์ในการเขียนจดหมายของโงษาปาน

เมื่อผู้ศึกษาพิจารณาเนื้อความในจดหมายของโงษาปานแล้ว พบว่าเป็นการสื่อสารระหว่าง
บุคคลที่โงษาปานหรือผู้ส่งสารมีไปถึงผู้รับสาร ดังนี้

2.3.2.1 จดหมายของโงษาปาน ฉบับที่ 1 โงษาปานเขียนถึงมูสูลิงแพ (Marquis de
Seignelay) เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ต่างประเทศและพาณิชย์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14
(ปรีดี พิศภูมิวิถิ, 2555: 41) เพื่อขอขอบคุณฝ่ายฝรั่งเศสที่มีไมตรีจิตต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดี
ในการเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส จดหมายฉบับนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของ
จดหมายอีกหลายฉบับที่โงษาปานได้เขียนขึ้น ดังความที่บาทหลวงตาซาร์ด์บันทึกในจดหมายเหตุ
ระยะเดินทางครั้งที่ 2 ความว่า “ก่อนที่เราจะออกจากเคป (เมืองกาบ) ทูตไทยได้เขียนจดหมายหลาย
ฉบับไปถึงบุคคลหลายคนในกรุงปารีส เป็นจดหมายขอขอบคุณ ข้าพเจ้ายินดีจะนำจดหมายเหล่านั้นมา
พิมพ์ให้หมด ซึ่งหวังว่าคงจะเป็นประ โยชนแก่ผู้อ่านเป็นอันมาก แต่จดหมายเหล่านั้นข้าพเจ้าได้ไว้
ฉบับเดียวเท่านั้น คือฉบับที่ราชทูตวานให้ข้าพเจ้าส่งต่อไปให้ท่าน อาฟ เดอ ลา แซส์ ท่านปุโรหิต

^๑ อัคนิ หมายถึง คำสรรพนามที่ใช้เรียกแทนตัวผู้ที่มีสถานะภาพสูงกว่าหรือต่ำกว่าผู้ฟัง (จตุพร ศิริสัมพันธ์, 2529:

ของพระเจ้าหลุยส์ แลข้าพเจ้าได้แปลออกเป็นภาษาฝรั่งเศส โดยได้รับความช่วยเหลือจากท่าน" (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 34, 2469: 14) ผู้ศึกษาพิจารณาเนื้อความในจดหมายฉบับที่ 1 พบว่า สอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้น คือ เป็นจดหมายที่โกษาปานเขียนขึ้นเพื่อขอคุณฝ่ายฝรั่งเศสที่มีไมตรีจิตต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดีในการเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส

2.3.2.2 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 2 โกษาปานเขียนถึงมูสูลายี (Monsieur Lagny) มีวัตถุประสงค์เพื่อขอร้องให้มูสูลายีดำเนินพระราชกิจของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้สำเร็จลุล่วง กล่าวคือโกษาปานต้องการให้มูสูลายีเป็นครูเร่งรัดครูที่สอนนักเรียนไทยที่ไปศึกษา ณ กรุงฝรั่งเศสให้สำเร็จการศึกษาโดยเร็ว

2.3.2.3 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 3 โกษาปานเขียนถึงมูสปงซาร์ตรง (De Pontchartrain) ในปี พ.ศ. 2237 จดหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 เพื่อแสดงเสียใจที่มูสูลายีแพ้ถึงแก่อสัญกรรมและแสดงความยินดีมูสปงซาร์ตรงที่เป็นเสนาบดีคนใหม่ และขอให้มูสปงซาร์ตรงเป็นมิตรกับโกษาปานเช่นเดียวกับมูสูลายีแพ

ประการที่ 2 เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของสยามและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2231)

ประการที่ 3 เพื่อแจ้งให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบเรื่องการเข้าเฝ้าสมเด็จพระเพทราชาของบาทหลวงตาชาร์ด เนื่องจากบาทหลวงตาชาร์ด (Père Guy Tachard) เดินทางมาที่สยามอีกครั้งเพื่อฟื้นฟูสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โดยบาทหลวงท่านนี้เดินทางมากับเรือสินค้าและรอเข้าพบสมเด็จพระเพทราชา และเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบความรู้สึกของสมเด็จพระเพทราชาที่มีแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

2.3.2.4 จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 4 โกษาปานเขียนถึงบาตริลาแมช (Père de la Chaise) ในปี พ.ศ. 2237 มีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังเหตุความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในอาณาจักรอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231) แม้เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสจะผ่านไปแล้ว 6 ปี ก่อนที่โกษาปานจะเขียนจดหมายฉบับนี้ แต่ด้วยฝ่ายฝรั่งเศสได้ส่ง *บาตริทสัน* หรือบาทหลวงตาชาร์ดเข้ามาในสยามอีกครั้งเพื่อฟื้นฟูสัมพันธไมตรี ดังความที่ว่า

อนึ่งปาตริทสัน¹⁰ บอกหนังสือเข้าไปถึงออตโนว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส¹¹ ให้ปาตริทสัน
เข้าไป ณ กรุงไทยแล้วกล่าวสมัครสมาน¹² กันนั้นออตโนก็ได้นำเอาเนื้อความนั้น กราบบังคม
ทูลพระกรุณา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 3: 200,201)

เจ้าพระยาศรีธรรมราชหรือโกษาปานจึงต้องชี้แจง อธิบายเหตุการณ์ครั้งนั้นอีกครั้ง
ในจดหมายเหตุฉบับที่ 4 เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจเหตุผลที่ฝ่ายสยามสลายความขัดแย้งและไม่ให้เกิด
ความขัดแย้งกันระหว่าง 2 ประเทศ อีกทั้งโกษาปานยังให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติภารกิจของฝรั่งเศสอย่าง
เคร่งครัดดังที่ได้ตกลงกันไว้

ผู้ศึกษาพิจารณารูปแบบจดหมายเหตุทั้ง 4 ฉบับของโกษาปานพบว่า มีรูปแบบในการ
เขียนจดหมายในลักษณะคล้ายกัน ดังนี้

รูปแบบจดหมายของโกษาปานมีส่วนประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนต้น ส่วน
เนื้อหา และส่วนท้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

¹⁰ ปาตริทสัน คือ บาทหลวงตาชาร์ด (Père Guy Tachard)

¹¹ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส (สะกดตามรูปเขียนในจดหมายของโกษาปาน) หมายถึง พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

¹² สมัครสมาน ในที่นี้หมายถึง ผูกมิตร หรือ เจริญสัมพันธไมตรี

จดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 1

<p>หนังสือออกพระวิสุทสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีอุปทูต ออกขุนศรีวิสารวาจาตรีทูต มาถึงท่านมุสูลิงแพ ผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งพระมหากษัตริราชเจ้าลุยเลกรัง</p>	<p>ส่วนต้น</p>
<p><u>ด้วย</u>อัครโณทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้ แลได้รับคำนับแลนับถือ แลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวง ซึ่งเข้าไปส่งอัครโณถึงกรุงศรีอยุธยา นั้นจึงในท่าทางอันมาไกลนั้น มิได้มีความทุกข์แลมีความสุขสบาย อยู่มิได้ขาด บัดนี้อัครโณได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วย ได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านชอบใจแห่งอัครโณด้วย บุญคุณของท่านมิแก่อัครโณเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศสแลอัครโณยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้ถึงว่า ท่าทางนั้นมีสะดวกก็ดี อัครโณก็จะมิได้รู้เป็นทุกข์แลความสุขนั้นก็มีวิหยาเลย ด้วยอัครโณมิอันจะคิดถึง สรรพอันวิเศษ ซึ่งได้พบได้เห็น ณ กรุงฝรั่งเศสแลเมื่อยังอยู่ ณ กรุงฝรั่งเศสแลสรรพอันวิเศษนั้นก็กลุ่มอยู่ และสิ่งละสิ่งนั้นก็ชักชวนน้ำใจให้ไปข้าง โนนบ้างข้างนี้บ้างให้รำคาญใจอยู่หน้อยหนึ่งแลบัดนี้มีวันมี คินอันเปล่าอยู่สรรพอันตรการทั้งปวงนั้น อัครโณก็เรียกมาในความคิดพิจารณาเห็นสิ่งละสิ่งด้วยยินดี ให้สบายใจแลอัครโณจำเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มิคิดเห็นความสุขสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสบายเท่า หนึ่งคิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่อันหาผู้ใดจะแปลบุญสมการให้สิ้นมิได้คุณหนึ่งพระมหากษัตริราชเจ้าผู้เป็นเจ้าแห่งอัครโณได้คริแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริเจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริเจ้าแห่งพระมหากษัตริทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอบแลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ ออก จากปัญญาอัครโณจนเท่าบัดนี้เหตุฉะนี้ถึงว่าไกลไปทุกวันทุกวันจะถึงเมืองอัครโณแลเห็นมิชามินานจะถึง หนึ่งนั้นก็ดี อัครโณยังคิดถึงบ้านเมืองแต่หน้อยหนึ่ง <u>ประการหนึ่ง</u> मैंมีคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความบนอบแล ความนับถือแห่งพระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่ จะขอแก่ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่ว่าอัน ความนับถือแลบนอบต่อพระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่กว่าอัครโณจะสิ้นชีวิตอัครโณจะรักษาไว้ในหัวใจให้ มั่นคงมิให้แพ้แก่ความนับถือแลบนอบยินดีแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงแลจะอดฆ่าทำให้ชนะทุกคนใน ความบนอบนั้น <u>อหนึ่ง</u>อัครโณขอแก่ท่านอันท่านมีน้ำใจยินดีปรารถนาบำรุงพระราชไมตรี พระมหา กษัตริราชเจ้าทั้งสองกรุงนี้ ให้มั่นคงจำเรอสืบไปในอนาคตกาล <u>อหนึ่ง</u>ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโณแต่ยัง อยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้นประการใด ขอให้ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโณสืบไป แลอัครโณขอพรแก่พระเป็นเจ้า สร้างฟ้าสร้างแผ่นดิน ขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ</p>	<p>ส่วน เนื้อหา</p>
<p>หนังสือมาวันทุกเดือนแปดแรมสองคำ เถาะนพศก คักราช ๒๒๓๑</p>	<p>ส่วน ท้าย</p>

ส่วนที่ 1 ต้น คือ ส่วนหัวจดหมาย โกษาปานเขียนระบุไว้ว่าจดหมายฉบับนั้นเขียนจากใคร เขียนถึงใคร เช่น ในตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียน คือ ออกพระวิสุทสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรี อุปทูต แลออกขุนศรีวิสารวาจาตรีทูต เขียนถึง ท่านมุสูลิงแพ ผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งพระมหากษัตริราชเจ้าลุยเลกรัง

ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา คือ ส่วนที่โกษาปานใช้เขียนเนื้อความต่างๆที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้รับสาร ส่วนเนื้อหาสามารถจำแนกได้ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนเกริ่นนำ ส่วนเนื้อความ และส่วนจบเนื้อหา ดังนี้

ส่วนเกริ่นนำ คือ ส่วนต้นของเนื้อหาที่โกษาปานใช้ทำความหรือกล่าวถึงก่อนที่จะนำเข้าสู่เนื้อหา โกษาปานมักจะใช้วิธีการบอกจุดมุ่งหมายในการเขียนจดหมายด้วยการบอกเหตุผลในการเขียนจดหมายฉบับนั้นๆ โดยใช้คำว่า “ด้วย...” นำหน้าข้อความที่เป็นเหตุในการเขียนจดหมายฉบับนี้และตามด้วยคำว่า “บัดนี้...” นำหน้าข้อความที่เป็นจุดมุ่งหมายในการเขียนจดหมายซึ่งจุดมุ่งหมายดังกล่าวในจดหมายฉบับนั้นๆอาจตรงตามวัตถุประสงค์ที่โกษาปานต้องการสื่อสารหรือไม่ก็ได้ เช่นในตัวอย่างนี้ จุดมุ่งหมายในการเขียนจดหมายของโกษาปานตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร คือ

“ด้วยฮัตโนทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้แลได้รับคำนับแลนับถือแลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงซึ่งเข้าไปส่งฮัตโนถึงกรุงศรีอยุธยาในจึงในท่าทางอันมาไกลนั้นมิได้มีความทุกข์แลมีความสนุกสนานอยู่มิได้ขาด บัดนี้ฮัตโนได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขอใจแห่งฮัตโนด้วยบุญคุณของท่านมีแก่ฮัตโนเมื่ออยู่ ณกรุงฝรั่งเศสแลฮัตโนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้”

สาเหตุที่โกษาปานเขียนจดหมายฉบับนี้ คือ ฝ่ายฝรั่งเศสต้อนรับคณะราชทูตสยามได้เป็นอย่างดี ดังความที่ว่า ฮัตโนทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้แลได้รับคำนับแลนับถือแลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงซึ่งเข้าไปส่งฮัตโนถึงกรุงศรีอยุธยาในจึงในท่าทางอันมาไกลนั้นมิได้มีความทุกข์แลมีความสนุกสนานอยู่มิได้ขาด

จุดมุ่งหมายที่โกษาปานจึงตั้งใจเขียนจดหมายฉบับนี้ คือ เพื่อขอบคุณฝ่ายฝรั่งเศสดังความที่ว่า ฮัตโนได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขอใจแห่งฮัตโนด้วยบุญคุณของท่านมีแก่ฮัตโนเมื่ออยู่ ณกรุงฝรั่งเศสแลฮัตโนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้

ส่วนเนื้อความ คือ ส่วนประกอบของเนื้อหาที่โกษาปานบรรยายหรือขยายความเพิ่มเติมจากส่วนเกริ่นนำ ซึ่งส่วนเนื้อหานี้รวมไปถึงประเด็นอื่นๆที่โกษาปานต้องการสื่อสาร

เพิ่มเติมกับผู้รับสาร โดยใช้คำเชื่อมสัมพันธสารเชื่อมเรื่องใหม่¹³หรือเปลี่ยนประเด็น เช่น คำว่า “ประการหนึ่ง” หรือ “อนึ่ง” เช่นในตัวอย่างจากจดหมายฉบับที่ 1 ความว่า

“...อัครโนยังคิดถึงบ้านเมืองแต่น้อยหนึ่ง**ประการหนึ่ง**แม้ไม่มีคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความนบอบแลความนับถือแห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ จะขอแก้ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ว่าอันความนับถือแลนบอบต่อพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่มากกว่าอัครโนจะสิ้นชีวิตอัครโนจะรักษาไว้ในหัวใจให้มั่นคงมิให้แพ้แก่ความนับถือแลนบอบยินดีแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงและอดฆ่าทำให้ชนะทุกคนในความนบอบนั้น **อนึ่ง**อัครโนขอแก้ท่านอันท่านมีน้ำใจยินดีปรารถนาบำรุงพระราชไมตรี พระมหากษัตริย์ราชเจ้าทั้งสองกรุงนี้ ให้มั่นคงจำเรือสู้ไปในอนาคตกาล **อนึ่ง**ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโนแต่ยังอยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้น**ประการใด** ขอให้ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโนสู้ไป”

เนื้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าการใช้คำเชื่อมสัมพันธสารเชื่อมเรื่องใหม่เพื่อเปลี่ยนประเด็น 3 ตำแหน่ง ได้แก่

ตำแหน่งที่ 1 **ประการหนึ่ง** เปลี่ยนประเด็นจากที่โกษาปานกล่าวชื่นชมในพระเดชานุภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มาเป็นประเด็น โกษาปานขอให้มุสสุสิงแพกราบทูลถึงความนับถือแลนบอบยินดีที่โกษาปานมีแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

จากนั้นในตำแหน่งที่ 2 **อนึ่ง** เปลี่ยนจากประเด็น โกษาปานขอให้มุสสุสิงแพกราบทูลถึงความนับถือแลนบอบยินดีที่โกษาปานมีแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มาเป็น โกษาปานขอให้มุสสุสิงแพช่วยบำรุงพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสสู้ไป

และในตำแหน่งที่ 3 **อนึ่ง** เปลี่ยนจากประเด็น โกษาปานขอให้มุสสุสิงแพช่วยบำรุงพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสสู้ไป มาเป็น โกษาปานขอให้มุสสุสิงแพรักษาความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างมุสสุสิงแพกับโกษาปานไว้สู้ไป

¹³ สถาบันภาษา(2555: 135) กล่าวว่า คำเชื่อมสัมพันธสารเชื่อมความที่เป็นเรื่องใหม่ทำหน้าที่เชื่อมข้อความที่เป็นเรื่องที่เปลี่ยนไปหรือต่างจากเดิม ส่วนใหญ่มักมีความสัมพันธ์กับเรื่องเดิมอยู่บ้างในบางแง่ ในภาษาเขียนใช้คำว่า อนึ่ง

ส่วนจบเนื้อหา คือ ส่วนที่โกษาปานใช้ปิดการเขียนเนื้อหาด้วยการกล่าวอวยพรแก่ผู้รับสาร โกษาปานจะใช้ คำว่า แล เป็นหน่วยเชื่อมเปลี่ยนประเด็นแล้วตามด้วยคำอวยพร ดังจะเห็นได้ในตัวอย่าง ความว่า

*แลอัถ โนขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดินขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้
สำเร็จตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ*

โกษาปานอวยพรมุสสิงแพด้วยการขอพรจากพระเป็นเจ้าให้อำนวยความสำเร็จแก่มุสสิงแพทุกประการ ซึ่งการจบเนื้อหาในลักษณะนี้ปรากฏเฉพาะในจดหมายฉบับที่ 1 ฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3

ส่วนที่ 3 ส่วนท้าย โกษาปานลงวันเดือนปีที่เขียนจดหมายและประทับตราในทุกฉบับ เช่น ในตัวอย่างจดหมายฉบับที่ 1 โกษาปานลงวันที่ *หนังสือมาวันพฤหัสบดีแปดแรมสองค่ำ เดือนพฤษภาคม ศักราช ๒๒๓๑*

2.4 เนื้อหาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

เนื้อหา หมายถึง เนื้อเรื่องหรือเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านทราบ อาจเป็นเหตุการณ์ เรื่องของบุคคล ข้อคิดเห็น จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ประกอบกันก็ได้ (วาสนา เกตุภาค อ่างใน จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2555: 293)

นิยามความหมายข้างต้น เมื่อผู้ศึกษานำมาพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานแล้ว พบว่าสามารถจำแนกเนื้อหาตามเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน ได้ดังนี้

2.4.1 เนื้อหาในบันทึกรายวันของโกษาปาน

บันทึกรายวันของโกษาปานเขียนขึ้นในขณะที่ทำหน้าที่เป็นราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในการเจริญสัมพันธไมตรีและอัญเชิญพระราชสาส์นแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ณ ประเทศฝรั่งเศส (20 มิถุนายน-4 กรกฎาคม พ.ศ. 2229¹⁴) ดังนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่ที่ปรากฏในบันทึกของโกษาปานจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในประเทศฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่ อันได้แก่ การปฏิบัติการกิจของราชทูตสยาม และ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

¹⁴ คำนวณวันเดือนปีจากจันทรคติเป็นสุริยคติที่ใช้ในปัจจุบันตามที่ปรากฏใน “ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)” ของ ปรีดี พิศุกมวิทิต (2555)

2.4.1.1 การปฏิบัติภารกิจของคณะราชทูตสยาม

การปฏิบัติภารกิจของคณะราชทูตสยาม คือ การเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสถือเป็นหน้าที่หลักของราชทูตที่พึงปฏิบัติ ดังนั้นเนื้อหาหลักที่ปรากฏในบันทึกรายวันของโกษาปานจึงเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางการทูตของโกษาปานอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ประการ ได้แก่ การอัญเชิญพระราชสาส์นของคณะราชทูตสยาม การเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆ ในฝรั่งเศส

2.4.1.1.1 การอัญเชิญพระราชสาส์นของคณะราชทูตสยาม

การอัญเชิญพระราชสาส์นของคณะราชทูตสยามเป็นจุดประสงค์หลักที่คณะราชทูตโกษาปานเดินทางไปฝรั่งเศส คือ เพื่ออัญเชิญพระราชสาส์นจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ณ ประเทศฝรั่งเศส เนื้อหาส่วนนี้จะเกี่ยวกับกำหนดการอัญเชิญพระราชสาส์นไปถวายแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ณ กรุงปารีสที่ทางฝรั่งเศสเตรียมการไว้ เช่น

ตัวอย่างที่ 1

มีหนังสือคนเร็วถือลงมาแต่เมืองปารีสแล้วราชทูตฝรั่งเศสขึ้นไปเถิง ณ เมืองแล้วแลพระมหากษัตริย์เจ้าสั่งว่าให้มีหนังสือมาถึงมูสตินตันนังว่าให้เอากำปั่นซึ่งทรงพระราชสารแลข้าหลวงทั้งปวงนั้นให้ไปขึ้น ณ เมืองอวาระ¹⁵ ซึ่งอยู่ตรงเมืองอังกฤษทางจะไปแต่เมืองเบรศ ๘๐ โยชน์ แล้วจะรับพระราชสารลงไป ณ กำปั่นพรงนี้ ในวันเดียนั้นเพลาย่ำ บาทริวาเสดมาบอกแก่ข้าพเจ้าว่า มีหนังสือคนเร็วถือลงมาแต่เมืองปารีสมาถึงมูสตินตันนังว่าพระมหากษัตริย์เจ้าสั่งว่า ให้รับพระราชสารแลข้าหลวงทั้งปวงขึ้นไปทางบกแต่เมืองเบรศนี้เถิด แลอย่าให้ไปเมืองอวาระนั้นเลย แลแต่สิ่งของเครื่องบรรณาการ แลสิ่งของพระราชสารนั้นให้ถ่ายใส่กำปั่นฝลอบไปเข้า ณ ปากน้ำอวาระแลแต่ปากน้ำอวาระนั้นให้ใส่เรือขึ้นไป ณ เมืองปารีสทีเดียว แล้วพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสให้มูสเตระ¹⁶ ซึ่งเป็นคนใช้สนิทในท้องพระมหากษัตริย์นั้นคนหนึ่งแลมูสติลี¹⁷ ซึ่งได้ตกแต่งการสำหรับแขกเมืองนั้นคนหนึ่ง แลสองคนนี้เป็นเสนาบดีให้ลงมารับพระราชสารแลข้าหลวงขึ้นไปตามทางเมืองเบรศนี้

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 53-55: 135,137,139)

¹⁵ คือ เมืองเลอ อาฟเฟอระ (Le Havre)

¹⁶ เมอซิเออร์ตอร์ฟ (Torpff) เป็นพนักงานชาวที่หรือราชองครักษ์ประจำ

¹⁷ เมอซิเออร์ซิลลี่ (Silly)

ความข้างต้นทำให้ทราบการเดินทางอัญเชิญพระราชสาส์น ไปยังกรุงปารีส โดยตามกำหนดเดิมนั้นพระราชสาส์นและคณะราชทูตสยามจะเดินทางทางน้ำไปที่เมืองอวาระและจะรับพระราชสาส์นลงเรือไปวันรุ่งขึ้น จากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงการเดินทางเป็นให้พระราชสาส์นและคณะราชทูตสยามเดินทางไปทางบกจากเมืองแบรสต์โดยฝ่ายฝรั่งเศสได้ส่งเสนาบดีสองคนมารับพระราชสาส์นและคณะราชทูตสยามจากเมืองแบรสต์ไปยังกรุงปารีส ส่วนเครื่องราชบรรณาการและเครื่องอัญเชิญพระราชสาส์นต่างๆให้นำลงเรือบรรทุกไปที่เมืองปารีส

ตัวอย่างที่ 2

แลพระมหากษัตริย์เจ้าว่ารับพระราชสารแลราชทูตขึ้นมาถึงเมืองใด ให้เจ้าเมืองยิงปืนแลตกแต่งรับสู่นับถือจนหนักหนาแลอย่าให้ขัดใจข้าหลวงแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ แลให้ตกสืบๆขึ้นไปจนถึงเมืองปารีส แลเมื่อไปถึงเมืองนั้นที่นั่นก็ให้เจ้าเมืองยิงปืนรับพระราชสารแลราชทูตด้วยธรรมเนียมเมืองนั้นที่นั่น แม้นพระราชวงศ์ก็ดี เสนาบดีผู้ใหญ่ลงมาก็ดมิได้ยิงปืนรับหามีเหตุฉะนี้ จึงพระมหากษัตริย์เจ้าสั่งจำเพาะลงมา แลพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสนับถือพระราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าเรานี้หนักหนา ถ้าเจ้าเมืองมิทำตามสิ่งนี้ จะเอาเป็นโทษ

(บันทึกถวายวัน หน้าที่ 55-56: 139, 141)

ความข้างต้นนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอัญเชิญพระราชสาส์น คือ ทำให้ทราบการเตรียมการในการอัญเชิญพระราชสาส์น เนื้อความข้างต้นทำให้ทราบว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มีรับสั่งให้เจ้าเมืองต่างๆอันเป็นเมืองที่พระราชสาส์นจะเคลื่อนผ่านก่อนไปถึงกรุงปารีสจะต้องจัดพิธีการต้อนรับให้ยิ่งใหญ่และหากเจ้าเมืองใดไม่กระทำตามนั้นจะได้รับโทษอย่างหนัก

ตัวอย่างที่ 3

ในวันเดียนั้นเพลลา ๓ โมงเช้าบาตริวาเสดเอาหนังสือซึ่งมูสูสิงแล¹⁸ มาถึงมูสูอินตันนัง¹⁹ เมืองแบรสต์ได้ยิวว่าอิงบาศโคร²⁰ไทยจะรับพระราชสารใส่พระมรทบไป ณ ทางบกนั้น จะเอาไป ณ ทางนั้นจะคืออยู่จะยากนัก แลให้มูสูอินตันนังบอกแก่ราชทูตไทยให้แจ้งว่ามีใช้ธรรมเนียมกรุง

¹⁸ เมอซีเออร์เซินญอเลย์ (Monsieur Seignelay) เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ต่างประเทศและพาณิชย์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

¹⁹ เมอซีเออร์แองต์ตองคองค์ (Monsieur Intendant) ข้าหลวงตรวจการ ซึ่งในที่นี้อาจหมายถึง เมอซีเออร์ เดส์คลูโซ (Monsieur Descluseux)

²⁰ Ambassadeur หมายถึง ราชทูต

ฝรั่งเศสนี้แลเห็นชอบจำเป็นจะให้เอาพระมรทปแลเครื่องบรรณาการทั้งปวงไป ณ ทางเรือไป
ขึ้น ณ เมืองอวาระ แลแต่พระราชสารนั้นให้ราชทูตเอาไปเอง แลเมื่อราชทูตจะถึงเมืองปารีส
แลพระมรทปนี้จะไปถึงก่อน ราชทูตเห็นชอบจะเอาพระราชสารใส่พระมรทปเข้าไปถวาย
พระมหากษัตริย์เจ้านั้นได้

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 62-63: 153,155)

เนื้อความข้างต้นนี้ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกำหนดการการอัญเชิญพระราชสาส์นขอ
คณะราชทูตสยาม มีความว่า ตามที่คณะราชทูตสยามจะนำพระราชสาส์นใส่พระมณทปอัญเชิญ
พระราชสาส์นไปทางบกนั้นจะทำให้การเดินทางลำบากและมีใช้ธรรมเนียมปฏิบัติของฝรั่งเศส
ดังนั้นคณะราชทูตจึงต้องอัญเชิญพระมณทปแลเครื่องบรรณาการทั้งปวงลำเลียงลงเรือไปเมือง
อวาระก่อน ส่วนพระราชสาส์นนั้นให้คณะราชทูตสยามอัญเชิญไปเมืองปารีสด้วยตนเอง และเมื่อ
ถึงเมืองปารีสคณะราชทูตสยามจึงนำพระราชสาส์นใส่ในพระมณทปเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายพระเจ้า
หลุยส์ที่ 14

2.4.1.1.2 สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เนื้อหาส่วนนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสยาม
กับฝรั่งเศส เช่นในบันทึกgrayวันของโกษาปานนั้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีส่วนใหญ่จะ
เน้นไปในด้านการเจริญพระราชไมตรีระหว่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งสยามกับพระเจ้า
หลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ
เนื้อความที่โกษาปานบันทึกจึงเกี่ยวกับการบำรุงพระราชไมตรีของสองรัฐให้มั่นคง เช่น

ตัวอย่างที่ 4

๑ วันที่ ๔ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๘ เพลาย่ำ (บา)ตรีซึ่งอยู่ ณ ริมทะเลต่อปากน้ำนั้นสามคนมาทัก
ข้าพเจ้า แลบาตรี²¹ นั้นว่า อัดโน²² ได้ยินว่าท่านจำทูนพระราชสารสมเด็จพระมหากษัตริราช
เจ้ากรุงไทยมาเป็นพระราชไมตรีด้วยพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส²³ นี้ แลสงฆ์ทั้งปวงก็ยินดี

²¹ บาตรี หรือ ปาตรี คือคำนำหน้าชื่อบาทหลวง มาจากคำว่า Padre ในภาษาโปรตุเกส จตุพร ศิริสัมพันธ์ (2529: 126)
กล่าวว่า บาตรี หรือปาตรี มาจากคำว่า patriarche ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง พ่อบ้าน พระราชาคณะ สังฆราช หรือผู้มีอาวุโส
สูงสุด ในที่นี้ใช้เป็น สรรพนาม นำหน้าชื่อนักบวชในคริสต์ศาสนา

²² อัดโน หมายถึง ข้าพเจ้า

²³ ฝรั่งเศส หมายถึง ฝรั่งเศส ตามรูปเขียนในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

นักหนา แลขอให้พระราชทานไมตรีพระมหากษัตริราชเจ้าทั้งสองฝ่ายจงจำริญสืบไปอย่าให้
รู้สิ้นสุดเลย ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งซึ่ง²⁴ มีน้ำใจยินดีจะให้พระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราช
เจ้าทั้งสองฝ่ายยืดยาวไปนั้น อัดโนขอบใจท่านนักหนา แลครั้นพระราชไมตรีสมเด็จพระมหา
กษัตริราชเจ้าทั้งสองทรงนี้เป็นมั่นคงยืดยาวไปไซ้ ก็จะเป็นท่าทาง²⁵ แก่ปีศุ²⁶ แลสงฆ์ทั้ง
ปวงอันจะไปมาตั้งสอนศาสนาแก่มนุษย์ทั้งปวงในบุรพทิศนั้นสะดวก แลบาตรี้ให้พรแล้วก็ลา
ไป cm

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 42-43: 113,115)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ พบว่า โภษาปานยินดีเป็นอย่างยิ่งที่บาทหลวงชั้นชมยินดีในพระราช
ไมตรีระหว่างสมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งทั้งโภษาปานและบาทหลวงนั้นมีความ
ประสงค์ตรงกันคือให้พระราชไมตรีระหว่าง 2 ประเทศมั่นคงยืนยาวสืบไป ถือเป็นกรกระชับ
สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2.4.1.1.3 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส

โภษาปานบันทึกเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส เช่น การรับรอง
แขกและการพบปะกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส การแสดงความรู้สึกเพื่อผูกไมตรีกับข้าราชการหรือ
บุคคลต่างๆของฝรั่งเศสที่มาเข้าพบ เนื้อหาดังกล่าวนี้จะปรากฏในบทสนทนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น

ตัวอย่างที่ 5

เพลาทีงเสนาบดี นายคุมทหารคนหนึ่งฝิดาว²⁷ คนหนึ่งลงมาทักข้าพเจ้า ณ กำปั่น²⁸ แลข้าพเจ้า
รับส่งปราศรัยตามสมควร แลพอเพลาทีง มุสสุวิตง แลมุสสุชาว โรปลัดนายกำปั่น ขวนไว้ให้
รับพระทานอาหารด้วยข้าพเจ้า ครั้นรับพระทานอาหารแล้ว ปลัดนายกำปั่นมาบอกกว่าหญิงเมีย
ฝิดาว ๗ คน ฝิดาว ๘ คนจะมาทักทาน²⁹ แลข้าพเจ้าให้เข้ามา ณ ท้ายพระ³⁰ แลข้าพเจ้ารับส่งตาม
สมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นเพลาย่ำประมาณ โมงหนึ่งจึงปลัดนายกำปั่น มาบอกว่า เมียเสนาบดี

²⁴ ซึ่งซึ่ง หมายถึง สรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้เรียกพระสงฆ์ (ในที่นี้หมายถึงบาทหลวง)

²⁵ ท่าทาง ในที่นี้ หมายถึง เป็นประโยชน์

²⁶ ปีศุ มาจากภาษาโปรตุเกส ว่า บิชพู (Bispou) หมายถึง บิชอป (Bishop)

²⁷ ฝิดาว (Fidagor) คือ เจ้าหน้าที่ นายทหาร พนักงานประจำเรือ กะลาสี

²⁸ กำปั่น หรือ กะปั่น หมายถึง เรือเดินทะเลขนาดใหญ่โดยใช้ใบเรือ

²⁹ ทักทาน หมายถึง ทักทาย

³⁰ ท้ายพระ คือ ห้องพักท้ายเรือ

ซึ่งบังคับความ ณ เมืองเบรคแลลูกสาวนายกำปั่นผู้ใหญ่คนหนึ่ง แลเมียฝีดาว ๑๐ คน แลฝีดาว
แลลูกค้า ๘ คน มาทักทาน ข้าพเจ้าก็ให้เข้ามา ณ ท้ายพระ แลข้าพเจ้ารับสั่งปราศรัยตามสมควร
ด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 1-2: 31,33)

จากตัวอย่างข้างต้น โงษาปานบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการพบปะมีปฏิสัมพันธ์กับนายคุม
ทหาร ฝีดาว มุสุระวิตง (Monsieur Corition) มุสุชาว โรปลัดนายกำปั่น (Monsieur Chammoreau
หรือ เมอร์ซีเออร์ฌาโมโร้ นายทหารประจำเรือลัวโซ) ข้าราชการบริพารของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ และ
เหล่าเมียเสนาบดี เมียฝีดาวที่มาขอเข้าพบโงษาปานและร่วมรับประทานอาหารกันที่เรือ ครั้นเมื่อ
ตั้งสรรคส์สนทนาแล้วก็ลากลับไป เหตุการณ์เช่นนี้เกิดซ้ำกันบ่อยครั้งเมื่อคณะราชทูตพำนักอยู่ ณ
เมืองเบรสต์ เนื่องจากมีบุคคลต่างๆ มาเข้าพบคณะราชทูตอยู่เสมอๆ เช่น วันพฤหัสบดี เดือน ๘ ขึ้น ๘
ค่ำ ซึ่งตรงกับวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2229 ที่มีบาตรี(บาทหลวง) และสานุศิษย์มาเข้าพบ โงษาปาน
ก็เล่าเหตุการณ์คร่าวๆ ว่ามีการ ทักทาย รับสั่งปราศรัย และลากลับ เช่นเดียวกับตัวอย่างนี้

ตัวอย่างที่ 6

๑ วันที่ ๕ + ๘ ค่ำเพลาเที่ยง แลบาตรีซึ่งเป็นเจ้าวัด ณ เมืองเบรคสนั้น แลสานุศิษย์มาทัก
ข้าพเจ้าก็รับสั่งปราศรัยตามสมควรแล้วบาตรีก็ลาไป c...

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 43: 115)

2.4.1.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส

เมื่อโงษาปานได้พบเห็นเหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ในประเทศฝรั่งเศส เช่น สถานที่
สภาพภูมิประเทศ สิ่งของ อาหารการกิน ตลอดจนขนบธรรมเนียมของชาวฝรั่งเศส เรื่องราว
เหตุการณ์บ้านเมืองต่างๆ ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้จะปรากฏในบันทึกประจำวันของโงษาปานเป็นส่วนใหญ่
เนื่องจากโงษาปานต้องนำเนื้อหาเหล่านี้กลับมารายงานถวายแด่สมเด็จพระนารายณ์ตามภารกิจที่
ได้รับมอบหมาย โดยเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส จำแนกได้ 5 ประการ ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติ
ของชาวฝรั่งเศส อาหารและวัฒนธรรมการกิน สภาพบ้านเมือง ความก้าวหน้าทางวิทยาการของ
ฝรั่งเศส และความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับรัฐอื่นๆ

2.4.1.2.1 ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวฝรั่งเศส

โกษาปานกล่าวถึงธรรมเนียมและพิธีการต่างๆของฝรั่งเศสไว้อย่างละเอียด ทำให้ทราบถึงวิธีการและลำดับขั้นตอนของธรรมเนียมพิธีการนั้นๆได้อย่างชัดเจน ซึ่งเนื้อหาด้านธรรมเนียมและพิธีการต่างๆของฝรั่งเศสนี้ สามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ธรรมเนียมการต้อนรับและรับรองคณะราชทูตสยาม ธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยในฝรั่งเศส และธรรมเนียมการแต่งกาย

ก. ธรรมเนียมการต้อนรับและรับรองราชทูตสยาม

เมื่อคณะราชทูตสยามเดินทางไปยังอัญเชิญพระราชสาส์นและเจริญสัมพันธไมตรีที่ประเทศฝรั่งเศส ราชสำนักฝรั่งเศสมีคำสั่งให้เตรียมการต้อนรับพระราชสาส์นและคณะราชทูตสยามอย่างยิ่งใหญ่ เช่น ข้าราชการฝรั่งเศสเข้าพบคณะราชทูตสยาม ข้าราชการหรือบุคคลต่างๆในฝรั่งเศสพาคณะราชทูตชมเมือง ตลอดจนการโห่ร้อง การยิงปืนและตกแต่งสถานที่ให้สวยงามเพื่อต้อนรับคณะราชทูตสยาม ดังจะเห็นได้ในวิถีปฏิบัติต่างๆ เช่น ธรรมเนียมพิธีอัญเชิญพระราชสาส์น ธรรมเนียมการรับรองแขก

ธรรมเนียมพิธีอัญเชิญพระราชสาส์น เป็นธรรมเนียมการต้อนรับแขกเมืองที่ชาวฝรั่งเศสเตรียมการต้อนรับพระราชสาส์นและคณะราชทูตของสยามในฐานะผู้แทนพระองค์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชด้วยการตกแต่งเครื่องอัญเชิญพระราชสาส์นนำลงมาในเรือเพื่อแห่เข้าเมือง เช่น

ตัวอย่างที่ 7

ครั้นเพล่าบ่ายประมาณสองโมง จึงเชิญพระราชสาร³¹ ลงเรือซึ่งแต่งออกมารับนั้น แลยกพระมรทปตั้งบนเตียงซึ่งปูพรมนั้น แลข้าพเจ้าทั้งสามนั่ง ณ ท้ายกุดเตี้ย แลขุนรักษภูเบนท์ แลขุนนเรนทเสนา ยืนหน้าพระที่นั่ง พระมรทป³² พระราชสารนั้น แลครั้นเรือพระราชสารคลาย³³ออกไป จึงนายกำปั่นให้ยิงปืน ๒๑ นัด แลโห่ภาษาฝรั่งเศสห้าที แลยิงปืนใหญ่ ณ กำปั่นน้อย ๑๕ นัด โห่ห้าที แลเรือแห่ทั้งปวงจึงโห่พร้อมกัน ๓ ที แล้วยิงปืน ณ ป้อมปากน้ำทั้งสอง

³¹ พระราชสาร สะกดตามรูปเขียนในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน หมายถึง พระราชสาส์น

³² พระมรทป สะกดตามรูปเขียนในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน หมายถึง พระมณฑป

³³ คลาย หมายถึง เคลื่อนที่

ฟากนั้น ๑๑ ครั้งเรือพระราชสาธเรียนลงมาพันท้ายกำปั่นจึงยิงปืนใหญ่ส่งข้าพเจ้า ๑๕ นัด โห่สามที แลยิงปืน ๓ กำปั่นน้อย ๑๗ นัด โห่สามที แลเรือแห่งทั้งปวงโห่พร้อมกันสามที แล้วจึงยิงปืน ๓ เรือทรงพระราชสาธสี่นัด ครั้นเรือทรงพระราชสาธพันปากน้ำเข้าไปประมาณเส้นหนึ่ง จึงยิงปืนใหญ่ ๓ ป้อมทั้งสองฟากนั้นทุกช่องแล้ว แลยิงรับกัน ไปรอบเมืองทั้งสองฟากนั้น แลยิงระดมไปจนรับพระราชสาธขึ้นตึก สำเร็จแล้วจึงยิงเป็นระยะห่างๆ ไปจนเพลาลบค่ำและนับว่ายิ่งมากน้อยเท่าใดนั้นมิได้

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 10-12: 49,51,53)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ โฆษยานบรรยายพิธีอัญเชิญพระราชสาธจากเรือกำปั่นไปประดิษฐาน ณ เมืองแบรสต์ ในพิธีเมื่อเรือเคลื่อนที่ไป นายกำปั่นหรือนายเรือก็จะยิงปืนและโห่แบบฝรั่งเศส แล้วมีการยิงสลักกับการโห่ไปเรื่อยๆ ตามจุดต่างๆ จนกระทั่งเรือพระราชสาธถึงสถานที่ประดิษฐานพระราชสาธ และจากนั้นก็มีการยิงปืนเป็นระยะๆ เรือไปจนกระทั่งพลบค่ำจนมีอจนับจำนวนลูกกระสุนได้ การแห่เรือพระราชสาธดังที่กล่าวมานี้เป็นการต้อนรับพระราชสาธและคณะราชทูตสยามอย่างยิ่งใหญ่เพื่อให้สมพระเกียรติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ธรรมเนียมการรับรองราชทูต เมื่อคณะราชทูตสยามพำนักอยู่ ณ เมืองแบรสต์ในฐานะแขกเมือง เหล่าข้าราชการบริวารของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เดินทางมาเข้าพบและนำคณะราชทูตเที่ยวชมเมืองและสิ่งต่างๆ เพื่อให้คณะราชทูตสยามเห็นสภาพบ้านเมืองและความเป็นอยู่ชาวฝรั่งเศส เช่น

ตัวอย่างที่ 8

๑ ในวันเดียนั้นเจ้าเมืองแลมูซวง³⁴ อำนวยการนำข้าพเจ้าแลบาทริวเสดลงสามป้าน³⁵ คู่มือเมืองเก่า ๓ ปากน้ำฟากตะวันออกนั้น...ครั้นสามป้านถึงท่าที่จะขึ้นไป ๓ ป้อมนั้นจะเข้าไปประตุมืองนั้น แลเจ้าเมือง แลปลัดสองคน แลฟีดาเวเจ้าพนักงานป้อมประมาณ ๑๕ คนออกมารับข้าพเจ้าเข้าไปถึงป้อม เจ้าเมืองจึงให้ยิงปืนใหญ่ ๗ นัด แลครั้นเข้าไปในป้อม เจ้าเมืองจึงบอกให้คูหาอรุมซึ่งจับได้แลขังไว้ ๓ ป้อมนั้น แลครั้นพันป้อมเข้าไปแลแต่งให้ทหารถือปืนนกลับประมาณ ๒๗ คน แลนายทหารถือหอกยืนหัวรีว ทำรีว สองคน แลตีกลองไปหนึ่ง แลครั้นเข้าไปถึงกลางป้อม แลทหารถือปืนนกลับยืนเป็นสามแถวประมาณ ๑๖ คน แล นายทหารผู้ใหญ่

³⁴ เมอซิเออร์ของบิช (Charmbige) ทำหน้าที่อ่าลักษณ์ในเรือลัวโซ

³⁵ เรือเล็ก ปัจจุบันเรียกเรือสำปั้น

ถือทวนยื่นหน้ารื้อนั้น ๔ คน แต่ตีกลองหัวรีวไบบนหนึ่ง ทำรีวไบบนหนึ่ง แลจึงนายทหารนั้นทำ
ค้ำับด้วยทวนตามธรรมเนียมฝรั่ง

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 44-45: 117,119)

เจ้าเมืองและ เมอซิเออร์ซองบิช (มุสซาง) นำโกษาปานและบาทหลวงวาเสดลงเรือสำปั้น
ชมเมืองเก่าที่ปากน้ำฟากตะวันออก ป้อมปราการ พร้อมทั้งมีพิธีการต้อนรับแขกและส่งแขกเมือง
ตามธรรมเนียมของฝรั่งเศส คือ มีบรรดาทหารเตรียมการต้อนรับและส่งแขกด้วยการยิงปืน ถือ
หอก ตีกลอง และทำการค้ำับด้วยทวนตามธรรมเนียมของฝรั่งเศส

นอกจากการนำแขกเมืองเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ในเมืองเบรสต์แล้ว ชาวฝรั่งเศสยังวิธีการ
ต้อนรับแขกเมืองอื่นๆที่ทำให้คณะราชทูตสยามประทับใจในการต้อนรับของฝ่ายฝรั่งเศสอีกด้วย
ดังจะเห็นได้จากเนื้อความต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

ฉ ตีกลองชั้นล่างนั้น แลที่นั่นเอาใบไม้ทำเป็นฝาสามด้าน แลเอาใบไม้ แลดอกไม้ผูกเข้า ฉ
เสาทูกเสา แลเพดานนั้นคัดผ้าใบแล้วแลเอาใบไม้ แลดอกไม้ประดับเข้า แลพื้นนั้นปูด้วยแพง
อ้อ...แลเมื่อแรกนั้นเอาสุโบบเข้ามาตั้งสามอย่าง แลจึงเอาปลาบั้งข้าง คั่วข้าง เก้าอย่าง แล้วจึง
เอาปลารูปประคูปลาสะพง แลเนื้อนั้นแดงฝรั่งเศสเรียกปลาสมอง แลสิ่งนี้ข้างฝรั่งเศสนับถือ
ยิ่งกว่าปลาทั้งปวง แลผักยาลึ่งหนึ่ง...แลจึงมุสอาลบุตรว่าแก่ข้าพเจ้าว่า สิ่งข้างตักแต่งให้ท่าน
บริโภคาอาหารทั้งนี้ เห็นมิสมควรด้วยท่านนัก และใครตักแต่งให้ยิ่งกว่านี้ แลคิดจะทำสิ่งใด
แต่จะให้ท่านสบาย แลแต่กำลังข้างนี้ทำได้แต่เท่านี้ แลสิ่งใดสมควรนั้นขอโทษแก่ท่านเถิด
ข้าพเจ้าจึงตอบว่าซึ่งท่านตักแต่งนี้สมควรคินักหนาแล้ว เสมอหนึ่งมานั่งกินในสวนดอกไม้
สนุกสบายหนักหนา

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 52-53: 117,119)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การรับรองแขกเมืองของชาวฝรั่งเศสนั้นมีการจัดตกแต่ง
สถานที่เพื่อต้อนรับแขกเมือง ด้วยการ เอาใบไม้ทำเป็นฝาสามด้าน แลเอาใบไม้ แลดอกไม้ผูกเข้า ฉ เสาทูก
เสา แลเพดานนั้นคัดผ้าใบแล้วแลเอาใบไม้ แลดอกไม้ประดับเข้า แลพื้นนั้นปูด้วยแพงอ้อ และมีการตระเตรียม
อาหารชั้นดีมาต้อนรับแขกเมือง คือ เอาปลารูปประคูปลาสะพงแลเนื้อนั้นแดงฝรั่งเศสเรียกปลาสมอง แล
สิ่งนี้ข้างฝรั่งเศสนับถือยิ่งกว่าปลาทั้งปวง ซึ่งการรับรองแขกเมืองข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ธรรมเนียม
การต้อนรับหรือรับรองแขกเมืองของฝรั่งเศสคือการทำให้แขกเมืองมีความสุขเมื่อพำนักอยู่ในกรุง

ฝรั่งเศส เช่นการตกแต่งสถานที่ให้สวยงามดังความที่โกษาปานเอ่ยปากชมว่า ท่านตกแต่งนี้สมควรดี นักหนาแล้ว เสมอหนึ่งมานั่งกินในสวนดอกไม้สดทุกสบายหนักหนา หรือการนำอาหารที่ชาวฝรั่งเศสเห็นว่า เป็นอาหารชั้นดีมารับรองคณะราชทูตจากสยาม

ข. ธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยในฝรั่งเศส

ธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยในฝรั่งเศสเป็นวิถีปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งของชาวฝรั่งเศสที่ ทำขึ้นเพื่อรักษาความปลอดภัยในเมือง ดังจะเห็นได้จากกร “ทำสำคัญ” ในกองทัพ และการออก กฎหมายเพื่อรักษาความปลอดภัยในเมือง ดังนี้

ธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยในกองทัพฝรั่งเศส คือการกำหนด “ทำสำคัญ” หรือคำ สำคัญประจำวันเพื่อเป็นรหัสลับในกองทัพทหารเมืองแบรส โดยผู้ที่กำหนดคำนั้นๆ จะเป็นผู้ที่มี ตำแหน่งสูงสุดในเมือง นั่นคือเจ้าเมืองแบรส แต่เมื่อคณะราชทูตไทยไปถึงเจ้าเมืองจึงขอทำสำคัญ จากโกษาปานเพื่อเป็นการให้เกียรติราชทูตสยาม

ตัวอย่างที่ 10

ครั้นเพลายืนเสนาบดีผู้ใหญ่เข้ามารับสั่งพระมหากษัตริย์เจ้าจะสั่งให้ทำสำคัญ³⁶ วันและ³⁷ สิ่งสอง สิ่งจึงเสนาบดีไปกระซิบบอกแก่นายกองนายทัพทั้งปวงให้รู้สำคัญ แล้วถ้าแลศัตรูเข้ามา แปรกลปลอมสิ่งใด ก็ให้ทักท้วง ทำตามสำคัญตามสิ่งนั้น จึงจะรู้จักว่าผู้นี้เป็นศัตรู แลผู้นี้เป็น พวกของเอง³⁸ แลในเมืองแบรสนี้เจ้าเมืองยอมให้คำสัญญา³⁹ เป็นสำคัญทุกวัน แลบัดนี้ชาวเอส เลนเซีย⁴⁰ มาอยู่ที่นี้เป็นผู้ใหญ่กว่าเจ้าเมืองแล้ว แลจึงขอสำคัญแก่ท่านแลเป็นธรรมเนียมในเมือง ฝรั่งเศสนี้นับถือหนักหนา แลเมื่อใดเป็นใหญ่กว่าทั้งปวงจึงจะให้ทำสำคัญนี้ได้ ครั้นเพลาย่ำ

³⁶ ทำสำคัญ หมายถึง การกำหนดคำที่จะนำมาใช้เป็นรหัสผ่านตามทำเนียบกองทัพฝรั่งเศส

³⁷ วันและ ในที่นี้หมายถึง วันละ

³⁸ เอง หมายถึง ของเราเอง

³⁹ คำสัญญา หมายถึง คำศัพท์ที่จะนำมาเป็นรหัสลับประจำวัน

⁴⁰ เอสเลนเซีย หรือ ชัวเอ็กเซอเลนเซีย เป็นภาษาโปรตุเกส คือ Sua Excelencia หมายถึง 1พณฯ เป็นคำเรียกแสดง

เย็นเมื่อใดเขาจะมาขอสำคัญ⁴¹ แก่ท่าน วันหนึ่งให้คำว่า *อุนรัวยัน*⁴² วันสองนั้นให้คำว่า *วีเลรวเด*
*ฝรั่งเศส*⁴³ วันที่สามให้คำว่า *วีเลรวเดสยาม*⁴⁴

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 16-17: 61,63)

ความข้างต้นนี้ โงษาปานได้บรรยายถึงธรรมเนียมประจำเมืองแบรสต์ของฝรั่งเศส ที่เจ้าเมือง จะต้องมอบคำสำคัญประจำวันเพื่อใช้เป็น “รหัสลับ” ในการรักษาความปลอดภัยของกองทัพ กล่าวคือหากผู้ใดทราบคำสำคัญนี้ก็จะทราบว่าเป็นพวกเดียวกัน และหากใครไม่ทราบก็จะทราบว่าเป็นศัตรู เจ้าเมืองในขณะนั้น คือ มงซิเออร์ แซงเตร์ ได้ให้เกียรติโงษาปานในฐานะราชทูตแทนพระมหากษัตริย์สยามเป็นผู้ให้คำสำคัญประจำวัน ๓ วัน โงษาปานได้มอบคำว่า *อุนรัวยัน* ในวันแรก วันสองโงษาปานให้คำว่า *วีเลรวเดฝรั่งเศส* วันที่สามให้คำว่า *วีเลรวเดสยาม* การบันทึกเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมเนียมของฝรั่งเศสนั้นทำให้ผู้อ่านทราบธรรมเนียมประจำเมืองของฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ 11

ในวันเดียนั้น *มูสุรังปอว*⁴⁵ ซึ่งพระมหากษัตริย์ให้ถืออาชญาสิทธิ์ในประวิงเสียดเประบอระ
ตาน⁴⁶ นั้นว่าถ้าแลผู้ใดเป็นร้ายเลฆ่าฟันกันก็ดี ช่มเหงอาณาราษฎร์ก็ดี ครั้นเลฆ่ามเป็นสัจแล้ว
ก็มาเสียเองได้

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 64: 157)

ตัวอย่างนี้ มีเนื้อความเกี่ยวกับกฎหมายของฝรั่งเศสคือ ผู้ใดทำร้ายหรือฆ่าฟันกัน หรือช่มเหงประชาชนคนอื่นๆ ก็ดี และเมื่อพิจารณาความแล้วพบว่า เป็นจริงก็ให้ลงโทษด้วยการประหารชีวิต เนื้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นกฎหมายซึ่งเป็นธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยในเมืองของฝรั่งเศส

⁴¹ ขอสำคัญ คือ ขอคำศัพท์เพื่อนำไปเป็นรหัสลับประจำวันในกองทัพ

⁴² อุนรัวยัน ตรงกับคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Un royaume หมายถึง ราชอาณาจักร

⁴³ วีเลรวเดฝรั่งเศส ตรงกับคำภาษาฝรั่งเศสว่า Vive, Le Roi/Roy de France หมายถึง พระเจ้ากรุงฝรั่งเศสทรงพระเจริญ

⁴⁴ วีเลรวเดสยามตรงกับคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Vive, Le Roi/Roy de Siam หมายถึง พระเจ้ากรุงสยามทรงพระเจริญ

⁴⁵ มูสุรังปอว คือ Monsieur Grand Pouvoir ผู้มีอำนาจใหญ่

⁴⁶ ประวิงเสียดเประบอระตาน หมายถึง Province de Bretagne

ค. ธรรมเนียมการแต่งกาย

นอกจากธรรมเนียมการต้อนรับและรับรองคณะราชทูตสยามและธรรมเนียมการรักษาความปลอดภัยของฝรั่งเศสแล้ว ผู้ศึกษาพบว่ายังมีธรรมเนียมปฏิบัติอื่นๆปรากฏอยู่ด้วย เช่น ธรรมเนียมการแต่งกาย

ตัวอย่างที่ 12

ครั้นข้าพเจ้าขึ้นไปถึงตึกซึ่งทำขนมปังนั้น แลคนซึ่งทำขนมปังอยู่ ณ ตึกนั้น ประมาณ ๔๐ คน บดแป้ง บั่นแป้ง จีแป้ง แลเอาใบไม้ทำเป็นหมวกใส่หัวทุกคน แลให้โท้ ๓ ลา...

(บันทึกประจำวัน หน้า 51: 131)

ตัวอย่างนี้โกษาปานกล่าวถึงลักษณะการแต่งกายของคนทำขนมปังที่ตึกเสบียงว่า ทุกคนนำใบไม้มาทำหมวกสวมที่ศีรษะทำให้ผู้รับสารเห็นภาพว่าลักษณะร่วมของคนทำขนมปังในตึกนี้ว่ามีลักษณะอย่างไรซึ่งเป็นลักษณะการแต่งกายของคนทำขนมปังทุกคน

2.4.1.2.2 อาหารและวัฒนธรรมการกิน

เรื่องนี้เป็นประสบการณ์อีกอย่างหนึ่งที่โกษาปานพบในประเทศฝรั่งเศส โกษาปานมีโอกาสรับประทานอาหารฝรั่งเศสหลายอย่างและร่วมรับประทานอาหารกับบุคคลสำคัญของฝรั่งเศสหลายครั้ง ดังนั้นเนื้อหาเรื่องอาหารและวัฒนธรรมการกินจึงมีปรากฏ เช่น ชื่ออาหาร วิธีการหรือลำดับการรับประทานอาหาร

ตัวอย่างที่ 13

เมื่อรับประทานอาหารนั้นเอาเครื่องต้มเข้ามาตั้ง ณ เติงนั้นห้าถาดใหญ่ เนื้อสุกรถาดหนึ่ง เนื้อหมู⁴⁷ ถาดหนึ่ง เนื้อโคถาดหนึ่ง ไก่แลเป็ดสองถาด กินกับปัง⁴⁸ แล้วผ่อน⁴⁹ ออกไปแล้วจึงเอาเครื่องปังแลเครื่องคว่ำ แลผักทอดมันแลผักกินสด แลถั่วต้ม แลถั่วคั่วเข้ามาตั้ง ๑๗ ถาด ในนี้

⁴⁷ หมู หมายถึง สัตว์สี่เท้ามีลักษณะคล้ายแกะ ซึ่งชื่อหมูพาหรือหมูมานี้ มีปรากฏในนิราศต้นทางฝรั่งเศสและโคลงนิราศเจ้าฟ้าอภัยในสมัยอยุธยาด้วยเช่นกัน

⁴⁸ ปัง ตรงกับภาษาฝรั่งเศสว่า แป้ง (Pain) หมายถึง ขนมปัง

⁴⁹ ผ่อน หมายถึง ยก

ไก่แลเปิด ต่าย⁵⁰ สองถาด ชุมภ่าปิ้งถาดหนึ่ง ลูกสุกรทั้งตัวฉาบ⁵¹ เนยปิ้งถาดหนึ่ง แพะปิ้งถาดหนึ่ง ไก่แลนกแซมหมูปิ้งถาดหนึ่ง แลถาดซึ่งใส่เครื่องปิ้งทั้งนี้ย่อมเอาผักชีโรยรอบริมถาดนั้น เนื้อชุมภ่าคั่วถาดหนึ่ง ไก่คั่วใส่แป้งข้าวโพดสาธิตถาดหนึ่ง ใบผักกาดแลใบหอมใส่น้ำส้มอ่องุ่น แลน้ำมันลูกไม้⁵² ถาดหนึ่ง ผักเบ็ญใหญ่ใส่น้ำส้มอ่องุ่นแลน้ำมันลูกไม้ถาดหนึ่ง ผักสิ่งหนึ่งชื่อ อาระติโซ⁵³ ประคุดหนึ่ง โตนคบัวชม⁵⁴ ต้มถาดหนึ่ง ทอดมันถาดหนึ่ง กินสดถาดหนึ่ง ผักสิ่งหนึ่งชื่อ กะเปรยะ⁵⁵ ประคุดหนึ่ง รากสามสิบ⁵⁶ ถั่วถาดหนึ่ง ถั่วคั่วนาง⁵⁷ ถั่วถาดหนึ่ง ถั่วสิ่งหนึ่งลูกกลม ถั่วหนึ่งลูกถั่วพูชื่อประเซา⁵⁸ ถาดหนึ่ง แลถั่วสิ่งนี้ฝรั่งนับถือนัก เมื่อก่อนขายถาดแลสิบแพน⁵⁹ ถั่วสิ่งหนึ่งชื่อแฝว⁶⁰ ประคุดหนึ่ง ถั่วพระบาด⁶¹ ถั่วถาดหนึ่ง แลของทั้งนี้ย่อมพ้อนกันมาทุกวัน แลเมื่อรับพระทานของทั้งนี้ กินน้ำอ่องุ่นแดงเจื่อน้ำ ครั้นแล้วจึงยกของทั้งนี้ออกไปเสีย จึงยกของหวานแลผลไม้เข้ามาสามถาด...

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 22-25: 73,75,79)

ตัวอย่างนี้ โภชานได้อธิบายประกอบการพรรณนาเปรียบเทียบเมื่อกล่าวถึงอาหารและวัฒนธรรมการกินของชาวฝรั่งเศส เช่น เนื้อสุกรถาดหนึ่ง เนื้อชุมภ่าถาดหนึ่ง ไก่แลเปิด ต่ายสองถาด ผักเบ็ญใหญ่ใส่น้ำส้มอ่องุ่นแลน้ำมันลูกไม้ถาดหนึ่ง ผักสิ่งหนึ่งชื่ออาระติโซประคุดหนึ่ง โตนคบัวชมต้มถาดหนึ่ง ส่วนวัฒนธรรมการกินที่ปรากฏในตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่า ชาวฝรั่งเศสมีลำดับในการรับประทานอาหาร กล่าวคือ มีการรับประทานอาหารประเภทต้มก่อน จากนั้นจึงทานประเภทปิ้งและคั่ว แล้วต้อน้ำอ่องุ่นแดงเจื่อน้ำ (ไวน์) ก่อนที่จะกินของหวานและผลไม้

⁵⁰ ต่าย หมายถึง กระจ่าง

⁵¹ ฉาบ หมายถึง ทา

⁵² น้ำมันลูกไม้ หมายถึง น้ำมันสลัด หรือ น้ำมันมะกอก

⁵³ อาระติโซ หรือ อาร์ติโซ (Artichaut) หมายถึง ผักฝรั่งชนิดหนึ่ง เป็นหัวขนาดใหญ่ มีกลีบ และมีรสชาติเค็ม

⁵⁴ โตนคบัวชม หมายถึง ลูกบัวสาย

⁵⁵ กะเปรยะ ตรงกับภาษาฝรั่งเศสว่า คาร์ปีเย (Caprier) หมายถึง พืชชนิดหนึ่ง

⁵⁶ รากสามสิบ หมายถึง ไม้เถาชนิดหนึ่ง ใบมีลักษณะเป็นฝอย

⁵⁷ ถั่วคั่วนาง หมายถึง ถั่วชนิดหนึ่งมีลักษณะ โคงคล้ายถั่ว เช่น ถั่วแขก

⁵⁸ ประเซา น่าจะมาจากคำในภาษาฝรั่งเศสว่า ปัวส์โฌนส์ (Pois jaunes) อาจหมายถึง ถั่วชนิดหนึ่ง

⁵⁹ แพน น่าจะหมายถึง หน่วยเงินของฝรั่งเศส คือ ฟรังก์

⁶⁰ แฝว ตรงกับคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Fèvre หมายถึง ถั่วชนิดหนึ่ง เม็ดมีลักษณะกลม สีเขียว

⁶¹ ถั่วพระบาด หมายถึง ถั่วชนิดหนึ่ง

เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร มีดังตัวอย่างนี้

ตัวอย่างที่ 14

๑ ครั้นเพลาค่ำ เจ้าเมืองแลกริษาเจ้าเมืองมารับประทานอาหารด้วยข้าพเจ้าฯจึงรับเอามือกริษาเจ้าเมืองล้างมือด้วยกัน แลจึงจูงมือนำมาให้นั่ง ณ ที่ข้าพเจ้านั่งนั้น แลข้าพเจ้าราชทูตนั่งข้างขวา แลอุปทูต แลศรีทูตนั่งข้างซ้าย ข้าพเจ้าทำค่านับตามธรรมเนียมฝรั่งเศสตามบาทริวาเสด⁶²แนะนำให้นั่ง ครั้นประทานอาหารแล้วเจ้าเมืองแลกริษาเจ้าเมืองก็ลาไป c~

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 34-35: 97,99)

เนื้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารของชาวฝรั่งเศสที่จะเห็นได้จากเหตุการณ์ดังนี้คือ เมื่อมีขุนนางผู้ใหญ่และกริษามารับประทานอาหารด้วยซึ่งในที่นี้คือเจ้าเมืองและกริษา โภษาปานจะรับรองแขกด้วยการจับมือกริษาเจ้าเมืองแล้วไปล้างมือด้วยกัน และจากนั้นจึงจูงมือนำกริษาท่านเจ้าเมืองมานั่งประจำที่ แล้วจึงค่านับเจ้าเมืองและกริษาตามแบบฝรั่งเศส ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในการรับประทานอาหารได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 15

ครั้นรับประทานอาหารแล้วจึงเอาน้ำดอกไม้เทศมาให้ข้าพเจ้าล้างมือ แล้วแต่เหลือนั้นจึงเอาประพรมกัน

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 52: 133)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานกล่าวถึงวัฒนธรรมการกินอาหารของฝรั่งเศส กล่าวคือ โภษาปานไปรับประทานอาหารร่วมกับเจ้าเมืองและเหล่าข้าราชการฝรั่งเศสและหลังจากที่รับประทานอาหารเสร็จแล้วนั้น ฝ่ายต้อนรับได้นำน้ำดอกไม้เทศมาให้ผู้รับประทานอาหารล้างมือและนำน้ำหอมที่เหลือนั้นมาประพรมกัน การนำน้ำดอกไม้เทศมาล้างมือและประพรมกันหลังจากที่รับประทานอาหารเสร็จนั้นแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินของชาวฝรั่งเศสในอีกลักษณะหนึ่ง

⁶² บาทหลวงเบนิญ วาเชต์ (Bénigne Vachet)

2.4.1.2.3 สภาพบ้านเมือง

สภาพบ้านเมือง ในที่นี้หมายถึง สภาพภูมิประเทศ การวางผังเมือง สถานที่และสถาปัตยกรรมของฝรั่งเศสที่โกษาปานได้กล่าวไว้ในบันทึกรายวัน ดังมีในรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16

แลในเมืองแบรศฟากข้างตะวันตกถัดป้อมปากน้ำเข้ามามีตึกสามตึก ไม้ชนมปังแลปลาแลถั่วแลน้ำมันลูกไม้แลน้ำส้มอุ่นสำหรับเสบียงกำปั่นแลชั้นบนนั้นมีตึกไว้กินประสิ่ว ตึกแลถัดเข้ามา นั้นจึงเป็นตึกพลเมืองทั้งปวงอยู่ แลตึกนั้นเป็นสามชั้นข้าง ลีชั้นข้าง แลชั้นล่างนั้น แลชั้นล่างนั้น เป็นร้านตลาดขายสิ่งของแลตึกเป็นแถวเนื่อง⁶³ กันมาจนที่ข้าพเจ้าอยู่นั้น แต่นั้นไปเป็นตึกคลังเนื่องกันไปเป็นหลังคาเดียวจนถึงป้อมมุมเมือง แลมีตึกไว้เสากระ โดงสองตึก แลชั้นบนหลังนั้น ตึกชาวเมืองตั้งเรียงกัน ไป แลฟากข้างตะวันออกถัดป้อมเข้านั้นเป็นถนนทางเดินกลาง แลตึกชาวเมืองอยู่นั้นเป็นสองแถวติดเนื่องกันเข้ามาจนถึงตึกที่ข้าพเจ้า แลถัดตึกข้าพเจ้าเข้าไปเป็นอุ้อเอากำปั่นเข้าไปชอมแปลง แลถัดอุ้นั้นเข้าไปเป็นตึกคลัง...มีตึกใหญ่อยู่ตามริ⁶⁴ริมน้ำไป แล้วมีตึกขวางไปต่อตะวันออก แลก็เป็นทีเปล่าไปประมาณห้าเส้น จึงมีตึกใหญ่อันหนึ่งเป็นรูปพระระเบียงสามด้านสำหรับคนไข้แลป่วยเจ็บอยู่ แล้วเป็นที่เปล่าประมาณสามเส้นถึงป้อมหลังเมือง แลชั้นบนหลัง⁶⁵ นั้นมีตึกชาวเมืองอยู่ราย⁶⁶ กัน ไปตามป้อมปากน้ำจนถึง⁶⁷ หลังตึกคลัง มีตึกใหญ่เป็นวัดบาตรีสำเปาโล⁶⁸ แห่งหนึ่ง แลมีตึกติดเนื่องกันไปเป็นหลายแถว

(บันทึกรายวัน หน้าที 32-33: 93,95)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ โกษาปานอธิบายให้เห็นการวางผังเมืองของเมืองแบรสต์ ฝรั่งเศสแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการสร้างตึก สร้างป้อม สร้างวัด แหล่งที่อยู่ของชาวเมืองบริเวณริมแม่น้ำอย่างชัดเจน

⁶³ เนื่อง หมายถึง ติดต่อกัน เกี่ยวข้องกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 643)

⁶⁴ ริ หมายถึง ตามยาว

⁶⁵ หลัง หมายถึง ต่ิ่ง

⁶⁶ ราย หมายถึง เรียงราย

⁶⁷ ถึง หมายถึง ถึง

⁶⁸ บาตรีสำเปาโล อาจหมายถึงบาทหลวงแซงปอล (Saint Paul) ซึ่งคนไทยเรียกมาจากภาษาโปรตุเกสว่า เซา เปาโล

ตัวอย่างที่ 17

แลจึงมูสุโกบันตั้งเคโปเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ปากน้ำซึ่งมีกำปั่นของหลวงอยู่เหมือนฉะนี้หัก
ตำบล แลคือปากน้ำเมืองเบรสนี่แห่งหนึ่ง แลไปต่อแดนปะตุกัน⁶⁹ แลแดนอิสปาญะ⁷⁰ นั้นสี่
แห่งปากน้ำเมืองกงเกต⁷¹ แห่งหนึ่งปากน้ำอวาระ⁷² แห่งหนึ่ง แลปากน้ำในทะเลควน⁷³ นั้นสอง
แห่งคือปากน้ำตุลลัง⁷⁴ แห่งหนึ่ง แลปากน้ำมาระวีแสล⁷⁵ ซึ่งมีกำปั่นใช้ใบแลติกรรเชียงได้นั้น
๔๔ ลำแห่งหนึ่ง ต่อแดนอังกฤษนั้นชื่อปากน้ำอวาระแห่งหนึ่ง แลปากน้ำทั้งหกแห่งนี้ มี
กำปั่นมากกว่าข้าง แลใหญ่กว่ากำปั่น ๗ เมืองเบรสนี่ข้าง แลเท่ากันข้าง แลน้อยกว่าข้าง

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 33-34: 95,97)

เนื้อความข้างต้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิประเทศของเมืองเบรสนี่ว่าเป็นเมืองปากน้ำ ฝรั่งเศส
ใช้เป็นเมืองท่าเพื่อเดินทางไปยังเมืองอื่นๆ ได้ เช่นเดียวกับเมืองปากน้ำเมืองอื่นๆ ในฝรั่งเศส เช่น
ปากน้ำเมืองกงเกต ปากน้ำอวาระ ปากน้ำตุลลัง ปากน้ำมาระวีแสล เมืองท่าเหล่านี้มีทั้งปากน้ำที่มีขนาดใหญ่
กว่าและแคบกว่าปากน้ำของเมืองเบรสนี่อยู่บ้าง

ตัวอย่างที่ 18

...แลข้าพเจ้าอยู่นั้นขึ้นสอง แลห้องข้าพเจ้าราชทูตนั้นมีเตียงนอน มีเสาเพดานสูงหกศอก ม่าน
แลเพดานนั้นแพรวแดงผุดลายอำเพอ⁷⁶ มีอินทรธนู⁷⁷ กรองทองหมวด⁷⁸ เงินหมวดแกมกันแลยอด
เสาเพดานนั้น เอลักกลาดทำเป็นฉัตรใส่ทั้งสี่เสา มีปูกลี่ชั้นหมอนผ้าปานอย่างฝรั่งเศส แลจึง
เอาผ้าขาวปูลาดบนปูกลี่นั้น แลผ้าหมอนนั้นเอาแพรวอัลด⁷⁹ ริวเขียวริ้วแดงเย็บประกบกันเป็น

⁶⁹ โปรตุเกส

⁷⁰ สเปน

⁷¹ คือ เมืองกงเกต (Conquet) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองเบรสนี่

⁷² คือ เมืองเลอ อาฟเฟอระ (Le Havre)

⁷³ อาจหมายถึงทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

⁷⁴ คือ เมืองตุลลัง (Toulon)

⁷⁵ คือ เมืองมาร์เซยส์ (Marseilles)

⁷⁶ ลายอำเพอ หมายถึง ปีกลายดอกกลอย ลายดอกไม้ริ้ว

⁷⁷ อินทรธนู หมายถึง ลายขอบที่เป็นกระหนก

⁷⁸ หมวด หมายถึง หมวดไว้เป็นจุก

⁷⁹ อัลด หรือ อัลดัส (Atlas) หมายถึง ผ้าแพรวที่ทอจากไหมควมเงินหรือทองแล่ง แต่ไหมมีมากกว่า

ช่องโคม⁸⁰ใส่ฝ้ายอย่างสุจริต⁸¹ ชั้นหนึ่ง แลมีแพรแดงผุดลายอำพอมืออินทรธนูกรองด้วยทองหมวด แลหมวดเงินแกมกันปกบนแพรจลัดนั้นชั้นหนึ่ง จึงเอาผ้าขาวปกบน แลมีมันแพรแดงผุดลายอำพอมืออินทรธนูมีสังเวียน⁸² รอบทั้งสี่ด้านฝาแลเพดานตึกนั้นเขียนลายเบญจรงค์แกมทอง แลฝาห้องที่นอนนั้นเอาพรม ลายจากตริงติดไว้กับฝาผนังทั้งสามด้าน มีกระจกใหญ่เป็นรูปเสมากว้างสองศอกก็บสูงสามศอก ฝักนั้นทำด้วยทองแดงล็กลายปรุสุททอง⁸³ ตริงติดไว้ ฝาผนังตรงหน้าเตียงนอนมีฉากเป็นรูปพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสอันหนึ่ง เป็นรูปมูสุสิงแพเสนาบดี ผู้ใหญ่อันหนึ่ง เป็นรูปนกแลดอกไม้แลผลไม้ต่างๆนั้นคู่หนึ่ง แลมีเก้าอี้หุ้มกำมะหยี่เขียวเป็นเบาะสามอัน เก้าอี้ล็กลายฝรั่งเศสหุ้มแพรแดงติดอินทรธนูเงิน แลทองแกมกันเก้าอัน แลเตียงนอน แลเก้าอี้แพรแดงนั้นเอาปัส⁸⁴ ขาวทำเป็นฝักหุ้มไว้ แลมีเตียงรองของสองเตียงปูพรมอย่างฝรั่งเศสอันหนึ่งเอาไม้ แลงบรรจุกแกมกันเป็นลายจากเตียงหนึ่งมีเชิงเทียนเอาไม้แลงบรรจุกแกมกันเป็นลายจากสองอัน แลมีที่เตาเพลิงเป็นปล่องตลอดขึ้นไปจนหลังคาสำหรับผิงไฟเมื่อหนาว แลบันลายน้อยฝรั่งเศสปิดทอง แลช่องหน้าต่างนั้นมีมันผ้าขาวเป็นสายรุศ สายซัค

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 18-19: 65,67)

ความข้างต้นนี้ เป็นเนื้อหาที่แสดงเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆและสถาปัตยกรรมการตกแต่งของฝรั่งเศสที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นรายละเอียดต่างๆได้อย่างชัดเจน ซึ่งโกษาปานได้บันทึกสภาพของตึกต่างๆ ห้องพัก เรือไว้ละเอียด โโกษาปานกล่าวถึงห้องนอนของโกษาปานโดยใช้สนทนาและการอธิบายสภาพห้องนอนและเครื่องเรือนรวมไปถึงรายละเอียดการตกแต่งต่างๆไว้ละเอียดทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพได้อย่างชัดเจนประหนึ่งอยู่ในสถานที่นั้นด้วย

ตัวอย่างที่ 19

แลเรือพระราชสารนั้นยาวประมาณ ๕ วา ปากกว้างประมาณ ๘ ศอก มีท้ายกุดเตี้ย⁸⁵ แลหลังคานั้นหุ้มแพรปิดทองหมวด แลกรองทองหมวด ติดอินทรธนู ระบาย กรองทองเป็นฟู่ ฝาผนังข้างนอกกลล็กลายปิดทอง แกมแลหัวเรือปิดทองฝาผนังข้างในเขียนลายเบญจรงค์ แลพาน้ำต่างนั้น

⁸⁰ ช่องโคม หมายถึง ช่องไฟ

⁸¹ สุจริต หมายถึง ผ้าที่มาจากเมืองสุจริต รัฐคุชราต ประเทศอินเดีย เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตผ้าและนิยมเรียกผ้าที่มาจาก เมืองนี้ว่าผ้าสุจริต

⁸² สังเวียน หมายถึง ชื่อลายไทย

⁸³ ปรุสุททอง หมายถึง ลายฉลุโปร่งทองทิบ

⁸⁴ ปัส หมายถึง ผ้าสักหลาดชนิดหนึ่งหรือผ้าขนสัตว์เนื้อฟู

⁸⁵ กุดเตี้ย หมายถึง ห้องเล็กๆท้ายเรือ

ระดับกระจก แลตั้งปืนกระสุนสองนิ้ว ณ หัวเรื่อนั้นสี่บอก⁸⁶ แลหน้ากุดเดียนั้นมีเตียงปูพรม สำหรับจะตั้งพระมรทป พระราชสารแลเรือขุนหมื่นจีนนั้น หลังคาแดดฟ้าขาว แลพนักนั้นฉลกลายปิดทอง มีเบาะแพรแดงผูกลายอำเพอรองนั่งทุกคน

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 7-8: 43,45)

เรือ เป็นยานพาหนะสำคัญที่พบในฝรั่งเศส บางครั้งเรือใช้เป็นที่พำนักของบุคคลต่างๆ ผู้ศึกษาจึงจำแนกให้เรือเป็นสถานที่ที่คนสามารถเข้ามาอาศัยอยู่ได้ เรือสามารถพบได้ในเมืองและพบในพิธีแห่พระราชสาส์นและคณะราชทูตสยาม โดยโกษาปานได้บันทึกรายละเอียดของเรือและการตกแต่งภายในเรือ ไว้อย่างละเอียด

ตัวอย่างนี้ โกษาปานกล่าวถึงสภาพของเรือที่ใช้อัญเชิญพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไว้อย่างละเอียด ทั้งขนาดความกว้างยาว การตกแต่งรวมไปถึงอาวุธที่ตั้งไว้บนเรือ ทำให้ผู้อ่านเห็นรายละเอียดต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 20

เจ้าเมืองก็ชวนข้าพเจ้าลงเรือ ไปดูกำปั่นใหญ่ชื่อละมิรัน⁸⁷ ซึ่งใหญ่กว่ากำปั่นทั้งปวง แต่งไว้สำหรับพระมหากษัตริย์เจ้าผู้จะเป็นนายกองผู้ใหญ่นั้นแลกำปั่นยาวเส้นหนึ่งสามวาสามศอกคือสี่นิ้วปาก⁸⁸ ทกวาศอกคือสี่นิ้ว แลหัวกำปั่นนั้นฉลกลายปิดทอง⁸⁹ แลท้ายนั้นฉลกลายปิดทองเป็นรูปพระมหากษัตริย์แลเป็นรูปคนต่างๆ แคมทั้งสองข้างเลขช่องปืนนั้นฉลกลายปิดทอง แลมีช่องปืนสี่ชั้น แลบรรทุกปืนใหญ่ได้ ๑๓๔ บอก กระสุน ๘ นิ้วลงไปจนสามนิ้ว แลแดดฟ้าชั้นล่างนั้นไว้เครื่องศาสตราวุธ แลชั้นถัดขึ้นไปนั้นเป็นที่พระมหากษัตริย์แลผู้เป็นนายกองใหญ่ แลมีเตียงนอนฉลุฝัง⁹⁰ ปิดทอง

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 29-30: 87,89)

ความข้างต้น โกษาปานอธิบายถึงเรือละมิรัน ว่ามีจุดประสงค์เพื่อเตรียมไว้สำหรับพระมหากษัตริย์แห่งฝรั่งเศสที่จะเป็นนายกองหรือแม่ทัพใหญ่ประทับ อธิบายถึงลักษณะของเรือ

⁸⁶ บอก หมายถึง กระบอก

⁸⁷ กำปั่นใหญ่ชื่อละมิรัน อาจหมายถึง เรืออามิรัล (l'Amiral)

⁸⁸ ปาก หมายถึง ปากเรือ

⁸⁹ คนแทงปลาปิดทอง อาจหมายถึง รูปเทพเจ้าโพเซดอน เทพผู้รักษามหาสมุทรในมือถืออาวุธมีลักษณะเป็นสามง่าม

⁹⁰ ฉลุฝัง คือ ฝัง

ได้แก่ ส่วนประกอบต่างๆของเรือ ขนาดของส่วนประกอบเรือ สถาปัตยกรรมและการตกแต่งต่างๆ ที่โกษาปานพบเห็นไว้อย่างละเอียด

2.4.1.2.4 ความก้าวหน้าทางวิทยาการของฝรั่งเศส

ขณะที่โกษาปานพำนักอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส ข้าราชการฝรั่งเศสสามารถระดมราชทูตเป็น อย่างดีด้วยการพาชมเมืองและสถานที่ต่างๆในประเทศฝรั่งเศส โกษาปานได้พบเห็นสถานที่และสิ่ง ต่างๆรวมไปถึงวิธีการจัดการทรัพยากรและสิ่งต่างๆในประเทศฝรั่งเศส ตัวอย่างต่อไปนี้ที่แสดงให้เห็น วิทยากรของฝรั่งเศสที่ใช้ในการปรับแต่งภูมิประเทศให้เหมาะสม เช่น

ตัวอย่างที่ 21

อนึ่งแม่น้ำ ณ เมืองแบรสนั้นที่ใดต้นจะขุดลงให้ลึก แลซึ่งจะขุดนั้นทำเรืออย่างเรืออีเป็ด⁹¹ยาว หกวา กว้าง ๓ วา มีคาค้ำไฉ่ตั้งช่อกลางนั้น แลมีไม้เป็นค้ำซึ่งนั้น แลปลายค้ำซึ่งนั้นมิใช่เป็น วงลงไป แลปลายวงนั้นทำคูกหนึ่งค้ำซ้อน แลค้ำซ้อนทั้งสองข้างนั้นเอาเหล็กทำคูกหนึ่งแปล ข้าง แลครึ่ง แลจึงทำเป็นกงจักร ๓ ชั้น แลฝั้น⁹²ให้ลงไปถึงดิน แลฝั้นให้ขุดเอาดินนั้นให้เปลทั้ง สองหุบให้ชิดเข้าแล้วจึงฝั้นให้ขึ้นมาแล้วจึงฝั้นให้เทดินลง ณ สามบ้าน⁹³ลำหนึ่งนั้น แลเล่ห์กล⁹⁴ เอาเสากระ โคงขึ้นก็ดี แลเล่ห์กลขุดดิน ณ แม่น้ำก็ดีได้เขียนเป็นอย่างมาแล้ว

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 66-67: 161,163)

ตัวอย่างนี้ ภูมิประเทศของเมืองแบรสต์มีแม่น้ำไหลผ่าน ชาวฝรั่งเศสสามารถขุดลอกคลอง ที่ต้นให้ลึกได้ด้วยการใช้วิทยาการเครื่องทุ่นแรงในการขุดลอกแม่น้ำ โดยชาวฝรั่งเศสจะใช้เรือที่มี ค้ำซ้อน 2 อันเพื่อใช้ตักดินในแม่น้ำ ซึ่งวิธีการตักดินนั้นชาวฝรั่งเศสจะหมุนกงจักรเพื่อบังคับให้ค้ำ ซ้อนลงลึกไปในดินแม่น้ำและบังคับให้ค้ำซ้อนทั้งสองหุบเข้าหากันแล้วตักดินในแม่น้ำขึ้นมา

⁹¹ เรืออีเป็ด หรือ เรือเป็ด หมายถึง ชื่อเรือต่อหรือเรือขุดต่อกระดานเสริมกราบชนิดหนึ่งหัวท้ายแบนก็มี หัวท้ายแหลม ก็มี กลางป่องรูปร่างคล้ายเป็ด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 752)

⁹² ฝั้น หมายถึง หมุน เคลื่อน

⁹³ สามบ้าน อาจหมายถึง เรือสำปั้น ชื่อเรือต่อเสริมกราบชนิดหนึ่ง เดิมทำด้วยไม้กระดาน 3 แผ่น ท้ายสูงกว่าหัวเรือ ใช้แจวหรือพาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 1228)

⁹⁴ เล่ห์กล หมายถึง วิธีการทางการช่าง

2.4.1.2.5 ความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับรัฐอื่นๆ

เนื้อหาส่วนนี้ปรากฏในบทสนทนาระหว่างโกษาปานกับเจ้าเมืองแบรส มุสตูอินตันตั้งข้าหลวง⁹⁵ กะปิตันนายกำปั่น⁹⁶ และเมสรีหมอผู้ใหญ่⁹⁷ ซึ่งร่วมวงสนทนากันอยู่นั้นได้เล่าให้ฟังถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างฝรั่งเศสกับชาติอื่น ดังนี้

ตัวอย่างที่ 22

ชาวอรัม⁹⁸ มาตีเอาเรือลูก้าซึ่งไปมาค้าขาย ณ อ่าวแห่งหนึ่งเป็นแดนฝรั่งเศสนี้ แลกำปั่นนั้นยกเกาะแตก แลชาวฝรั่งเศสจับชาวอรัมได้ ๑๕๐ คน ในนี้ชาวอรัม ๑๓๐ คน แลชาวอังกฤษ แลวิลันดา⁹⁹ นั้นบ้าง แลอิสปาญะ¹⁰⁰ บ้าง แลฝรั่งเศสนั้น ๒๐ คน แลพระมหากษัตริย์เจ้าสั่งว่าอังกฤษแลอิสปาญะ แลวิลันดานั้นให้ปล่อยเสียแล แต่ชาวอรัมนั้น พระมหากษัตริย์เจ้าให้เอาจำ¹⁰¹ ไว้แล้ว แลพระมหากษัตริย์เจ้าให้แต่งกำปั่น ๑๒ ลำ ให้ไปบอกแก่พระยาอรัมลี¹⁰² เป็นพระราชไมตรี แลเหตุใดจึงชาวอรัมมาจับชาวฝรั่งเศสไป แลว่าเมื่อจะเป็นพระราชไมตรีกัน พระยาอรัมเสียเงินสองแสนแทนค่าป่วยการ¹⁰³ ซึ่งพระมหากษัตริย์เจ้าคดแต่ง¹⁰⁴ ให้ไปรบนั้น แลข้าพเจ้าตอบว่า ซึ่งพระมหากษัตริย์คดแต่งให้ไปบอกแก่พระยาอรัมนั้นควร¹⁰⁵ นักหนา แลซึ่งผู้มาทำร้ายทั้งนี้ เกลือก¹⁰⁶ พระมหากษัตริย์เจ้ามิได้ทราบ C...

(บันทึกราชวัน หน้าที 6-7: 41,43)

ตัวอย่างนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับรัฐอื่นๆ ดังจะเห็นได้จาก “ชาวอรัม” หรือ ชาวตุรกี ได้ทำลายเรือลูก้าในน่านน้ำเขตฝรั่งเศส และเรือกำปั่นนั้นได้ยกต้นขึ้นมานบน

⁹⁵ มุสตูอินตันตั้ง (Intendant) ข้าหลวง คือ ข้าหลวงตรวจการซึ่งในที่นี้อาจหมายถึง เมอร์ซิเออร์ เดส์คลูโซ (Monsieur Deocluseanx)

⁹⁶ กะปิตัน หมายถึง กัปตัน

⁹⁷ เมสรี หรือ Messiers หมายถึง ผู้ใหญ่ที่ควรยกข้อมือเกียรติ

⁹⁸ ชาวอรัม หมายถึง ชาวตุรกี

⁹⁹ วิลันดา หมายถึง ฮอลันดา

¹⁰⁰ อีสปาญะ ตรงกับคำว่า Espagne หมายถึง สเปน

¹⁰¹ จำ หมายถึง จับกุม คุมขัง

¹⁰² ลี หมายถึง จะ ถ้าจะ

¹⁰³ ค่าป่วยการ หมายถึง ค่าเสียหาย

¹⁰⁴ คดแต่ง หมายถึง จัดเตรียม ตระเตรียม

¹⁰⁵ ควร หมายถึง เหมาะ สม

¹⁰⁶ เกลือก หมายถึง อาจ อาจจะ

เกาะ ชาวฝรั่งเศสจึงเข้าจับกุมตัวชาวตุรกี ชาวฮอลันดา ชาวสเปนและชาวฝรั่งเศส จากนั้นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มีรับสั่งให้ปล่อยตัวทุกคน ยกเว้นชาวตุรกี และแจ้งไปยังพระยาอรุณให้ชำระค่าเสียหาย หากยังต้องการรักษาพระราชไมตรีให้คงไว้

ตัวอย่างที่ 23

บาทริวาเสดเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่ามีหนังสือนายกองกำปั่นใหญ่ซึ่งไปราชการ ณ เมืองกาตินั้น บอกหนังสือมาแก่มุสูลินันต์ว่าแลบัดนี้พระมหากษัตริย์อิตาลีจะให้มาว่าแก่นายกองว่าจะรับใช้เงินค่าสินค่าซึ่งชาวเมืองกาติคเก็บเอาแลค่ากำปั่นซึ่งจมเสียนั้นเป็นเงิน ๕๐๐๐๐๐ แพน¹⁰⁷ แลว่าอย่าให้รบพุ่งกันเป็นอันยากเลยแลว่ายังไปได้รับเอาเงินหามิได้และบอกมาแก่พระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสก่อน ถ้าแลพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสสั่งให้ทำเป็นประการใดจึงจะทำตาม

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 44-45: 117,119)

ตัวอย่างนี้ โงยาปานได้บันทึกเรื่องราวความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับอิตาลี หรือสเปน ซึ่งเนื้อความกล่าวว่า พระมหากษัตริย์ของสเปนจะรับชำระค่าสินค่าและค่าเรือเป็นเงิน ๕๐๐๐๐๐ แพน เพื่อมิให้เกิดสงครามระหว่างสองรัฐ โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ข้าราชการฝ่ายฝรั่งเศสคือนายกองกำปั่นเรือเป็นผู้ดำเนินการและรอรับพระราชโองการจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

2.4.2 เนื้อหาในจดหมายของโกยาปานฉบับที่ 1

จดหมายของโกยาปาน ฉบับที่ 1 เป็นเอกสารลายลักษณ์ที่โกยาปานที่เขียนขึ้นขณะเดินทางกลับจากการอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส โงยาปานเขียนจดหมายฉบับนี้เพื่อขอบุญไมตรีมุสูลิงแพะและฝ่ายฝรั่งเศสที่ต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดี เนื้อหาที่ปรากฏในจดหมายฉบับนี้ปรากฏ 2 ประการ ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และ สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

¹⁰⁷ ฟรังก์

2.4.2.1 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส

การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส คือ การแสดงความรู้สึกหรือการแสดงกริยาบางประการเพื่อให้ผู้รับสามารถรู้สึกถึงความเป็นมิตรไมตรี เช่น การแสดงมิตรจิตมิตรใจ การขอบคุณ การยกย่องชื่นชม การแสดงความปรารถนาดี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.2.1.1 โฆษاپานแสดงความเคารพและยกย่องแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

ตัวอย่างที่ 24

ประการหนึ่ง मैंมีคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความนับถือนอบน้อมต่อพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ จะขอแก้ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ว่าอันความนับถือนอบน้อมต่อพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ว่าอันโนจะสิ้นชีวิตอันโนจะรักษาไว้ในหัวใจให้มันคงมิให้แพ้แก่ความนับถือนอบน้อมยินดีแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงและอดอย่า ทำให้ชนะทุกคนในความนับถือนอบน้อมนั้น

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างข้างต้น โฆษاپานต้องการแสดงความเคารพอย่างนอบน้อมแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ด้วยการขอให้มูสสิงแพทลแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่าโฆษاپานจะรักษาความเคารพนอบน้อมที่มีต่อพระองค์ไว้อย่างมั่นคงและจะพยายามรักษาไว้ให้มีมากกว่าชาวฝรั่งเศสทั้งปวง การแสดงความรู้สึกเคารพนอบน้อมของโฆษاپานที่มีต่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 นี้ นับเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลผู้อยู่ในระดับสูงกว่า อีกทั้งยังทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และชาวฝรั่งเศสประทับใจในคณะราชทูตสยามอีกด้วย ดังเนื้อความที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 กล่าวชื่นชมโฆษاپานในพระสาส์นตอบสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความว่า เรามาตั้งเกตุศฤกษ์ยามารยาทแห่งราชทูตของพระองค์นี้รู้สึกว่าเป็นคนรอบคอบ รู้จักปฏิบัติราชกิจของพระองค์ดีวนดีมาก หากเราจะมิฉวยโอกาสนี้ เพื่อเผยแพร่ความชอบแห่งราชทูตของพระองค์บ้างก็จะเป็นอนุติธรรมไปเพราะราชทูตได้ปฏิบัติล้วนแต่ที่ถูกต้องเราทุกอย่าง โดยแต่น้ำคำที่พูดออกมาที่ไร แต่ละคำๆก็น่าดูปลื้มใจและน่าเชื่อทุกคำ ” (ฟ. ฮีแพรร์, 2540: 232)

ตัวอย่างที่ 25

แลอดีตโนจำเป็นจะว่าแก้ท่านตามจริงมีคิดเห็นความสนุกสนานในแผ่นดินนี้ จะสนุกสนานเท่าหนึ่งคิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ อันหาผู้ใดจะแปลบุญสมภารให้ล้นมิได้ ดูจ

หนึ่งพระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าของออตโน ได้คริสต์แต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์
เจ้ากรุงฝรั่งเศสเห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอบ
แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ออกจากปัญญาออตโนจนเท่าบัดนี้

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ความข้างต้น กล่าวถึงพระบรมเดชานุภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่า พระยศของพระเจ้า
หลุยส์ที่ 14 ยิ่งใหญ่ยิ่งนัก มีอาหาหาผู้ใดมาเทียบบุญบารมีได้ ดังเช่นที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
เคยตรัสไว้ว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นกษัตริย์แห่งพระมหากษัตริย์ทั่ว
แคว้นยุโรปและความคิดนี้ยังคงวนอยู่ในความคิดของโกษาปานจนทุกวันนี้ เนื้อหาดังกล่าวโกษา-
ปานชื่นชมในพระบรมเดชานุภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งนับเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่
อยู่ในระดับสูงกว่า ในที่นี้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

2.4.2.1.2 โกษาปานขอขอบคุณมุสูลิมแพและชาวฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ 26

ด้วยออตโนทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้แลได้รับกำนับแลนับถือ แลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศส
เสดทั้งปวง ซึ่งเข้าไปส่งออตโนถึงกรุงศรีอยุธยา นั้น จึงในท่าทางอันมาไกลนั้น มิได้มีความ
ทุกข์แลมีความสนุกสบายอยู่มิได้ขาด บัดนี้ออตโน ได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางซึ่งจะ
สำแดงแก่ท่านขอใจแห่งออตโนด้วยบุญคุณของท่านมีแก่ออตโนเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลออต
โนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้...

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

เนื้อความข้างต้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในฝรั่งเศส กล่าวคือ
โกษาปานขอขอบคุณมุสูลิมแพและชาวฝรั่งเศสที่ต้อนรับและรับคณะราชทูตเป็นอย่างดีในขณะที่
เดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส การกล่าวขอบคุณข้างต้นเป็นการสร้างความรู้สึกเชิง
บวกระหว่างผู้ส่งสารและผู้ส่งสารและเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆ
ในฝรั่งเศสอย่างชัดเจน

2.4.2.1.3 โกษาปานมีปฏิสัมพันธ์กับมุสูลิมแพและชาวฝรั่งเศส

นอกจากการขอบคุณแล้ว โกษาปานยังมีปฏิสัมพันธ์กับมุสูลิมแพและชาวฝรั่งเศสใน
ลักษณะอื่นๆ เช่น การแสดงมิตรจิตมิตรใจกับผู้รับสาร และการแสดงความปรารถนาดีกับผู้รับสาร

ตัวอย่างที่ 27

อนึ่งท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโณแต่ยังอยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้นประการใด ขอให้ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัครโณสืบไป แลอัครโณขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดิน ขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในฝรั่งเศสดังจะเห็นได้จากการ มีน้ำใจยินดีกับมุสสุสิงแพและขอให้มุสสุสิงแพมีน้ำใจกับ โงษาปานต่อไป นอกจากนี้ โงษาปานยังแสดงความปรารถนาดีกับมุสสุสิงแพด้วยการขอพรกับพระเป็นเจ้าให้สำเร็จตามความปรารถนาทุกประการ แสดงให้เห็นว่า โงษาปานมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในฝรั่งเศสอย่างต่อเนื่องแม้จะเดินทางกลับจากกรุงฝรั่งเศสแล้วก็ตาม

2.4.2.2 สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

เนื้อหาด้านสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในจดหมายฉบับนี้เน้นเรื่องการกระชับสัมพันธไมตรีให้มั่นคงยิ่งขึ้น เนื่องจากการเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศสครั้งนี้เป็นการบุกเบิกความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการทำให้เนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 1 มีการกล่าวถึงการกระชับสัมพันธไมตรีอย่างชัดเจน ดังในเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 28

อนึ่งอัครโณขอแก่ท่านอันท่านมีน้ำใจยินดีปรารถนาบำรุงพระราชไมตรี พระมหากษัตริราชเจ้าทั้งสองกรุงนี้ ให้มั่นคงจำริญสืบไปในอนาคตกาล

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

เนื้อความนี้ โงษาปานขอให้มุสสุสิงแพร่วมกันทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงสยามกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งกรุงฝรั่งเศสมั่นคงและรุ่งเรืองต่อไป ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูต

2.4.3 เนื้อหาในจดหมายของโงษาปานฉบับที่ 2

โงษาปานเขียนจดหมายฉบับที่ 2 ขึ้นในวันเดียวกันและสถานที่เดียวกันกับจดหมายฉบับที่ 1 เพื่อขอร้องให้มุสสุลาอีดำเนินพระราชกิจของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ลุล่วง เนื้อหาที่

ปรากฏในจดหมายฉบับนี้ ปรากฏ 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และภารกิจระหว่างประเทศ

2.4.3.1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส เนื้อหาในจดหมายฉบับนี้ โฆษปานแสดงความยินดีและนับถือมุสตาฮีที่ช่วยดำเนินกิจการต่างๆให้ลุล่วงได้ด้วยดี ดั่งเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 29

ด้วยท่านสำแดงความยินดีแลนับถือได้ให้สำเร็จการทั้งปวงตามพระราชหฤทัยพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าออต โน แลบัดนี้ได้พบท่าทางอันจะเขียนมาให้ท่านแจ้งว่ามีน้ำใจอันยินดีต่อท่านเห็นว่าท่านจะมีไกรธ

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

เนื้อความข้างต้นนี้ กล่าวว่า โฆษปานยินดีและนับถือมุสตาฮีที่ช่วยอำนวยความสะดวกในราชกิจของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทุกประการ และบัดนี้โฆษปานมีโอกาที่จะได้แสดงความยินดีในน้ำใจของมุสตาฮี หวังว่ามุสตาฮีจะไม่ไกรธ การกล่าวแสดงความรู้สึกกับมุสตาฮีเป็นการมีปฏิสัมพันธ์อีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเชิงบวกกับผู้ส่งสารและเป็นการแสดงมิตรไมตรีแก่ผู้รับสารอีกด้วย

นอกจากนี้ โฆษปานยังแสดงความปรารถนาดีแก่ผู้รับสารด้วยการขอพรจากพระเป็นเจ้าตามความเชื่อของชาวฝรั่งเศสดังความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 30

แลออต โนขอแก่พระเป็นเจ้าให้บำรุงช่วยท่านให้มีบุญให้จำริญสืบไป

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

โฆษปานใช้เนื้อความดังกล่าวนี้ลงท้ายเนื้อหาในจดหมายเพื่อเป็นการแสดงความปรารถนาดีกับผู้รับสารและแสดงให้เห็นการมีปฏิสัมพันธ์กับมุสตาฮีได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

2.4.3.2 สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

เนื้อหาด้านสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในจดหมายฉบับนี้เกี่ยวกับภารกิจระหว่างประเทศ โงษาปานกล่าวถึงราชการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ในจดหมายฉบับที่ 2 นี้ โงษาปานกล่าวถึงภารกิจระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้รับสารดำเนินภารกิจนั้นให้ลุล่วงตามเป้าประสงค์ของสยาม ดังเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 31

แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริย์เจ้าต้อง
ประสงค์นั้นแลอดโนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันตัก¹⁰⁸ จะได้
กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา¹⁰⁹ อันพระมหากษัตริย์ราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

ความข้างต้นนี้ โงษาปานเขียนจดหมายถึง เมอซีเออร์ ลาญูยีเพื่อให้ดำเนินราชการตามที่พระราชประสงค์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้แก่ ภารกิจเดิมที่มุสูลายีต้องทำนั้น คือ เรื่องการส่งเครื่องมงคลราชบรรณาการที่ยังเหลืออยู่คืนมายังสยาม และเรื่องที่ 2 ที่โงษาปานขอความช่วยเหลือเพิ่มเติม คือ ฝากฝังให้ช่วยเร่งรัดครูผู้สอนเด็กชาวสยามในฝรั่งเศสให้สำเร็จการศึกษาโดยเร็ว ซึ่งทั้ง 2 เรื่องนี้ล้วนเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสทั้งสิ้น

2.4.4 เนื้อหาในจดหมายของโงษาปานฉบับที่ 3

จดหมายฉบับที่ 3 เป็นช่วงที่มีเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์เกิดขึ้น ทั้งเหตุการณ์ในราชสำนักฝรั่งเศสก็ดีและเหตุการณ์ในแผ่นดินสยามก็ดี ทั้งนี้เหตุการณ์ในราชสำนักฝรั่งเศส จำแนกได้ 3 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 มุสูลิงแพ (ผู้รับจดหมายของโงษาปานฉบับที่ 1) เสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ถึงแก่อสัญกรรม และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงแต่งตั้ง มุสูลิงงาเรต เป็นเสนาบดีคนใหม่ ประเด็นที่ 2 ฝรั่งเศสทราบเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในกรุงศรีอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231) แล้วและต้องการฟื้นฟูสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสขึ้นอีกครั้งด้วยการส่ง

¹⁰⁸ เชื้อขานญู ชานญู

¹⁰⁹ กรุงศรีอยุธยา สะกดตามรูปเขียนในเอกสารลายลักษณ์ของโงษาปาน หมายถึง กรุงศรีอยุธยา

บาทหลวงตาซาร์ต หรือบาตริตสันมาที่สยาม และประเด็นที่ 3 คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงชนะสงคราม

เหตุการณ์ในแผ่นดินสยาม จำแนกได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นที่ 1 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชสิ้นพระชนม์ ประเด็นที่ 2 สมเด็จพระเพทราชาขึ้นครองราชย์สมบัติ และประเด็นที่ 3 ช่วงหลังจากเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในกรุงศรีอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231)

จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในราชสำนักฝรั่งเศสและในแผ่นดินสยามนี้ทำให้โกษาปานมีวัตถุประสงค์หลายประการที่ต้องการสื่อสารกับผู้รับสาร อันจะสามารถจำแนกเนื้อหาในจดหมายฉบับที่ 3 ได้ดังนี้

2.4.4.1 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส

จากเหตุการณ์ราชสำนักฝรั่งเศส ประเด็นที่ 1 คือ มูสูลิงแพ (ผู้รับจดหมายของโกษาปาน ฉบับที่ 1) เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ต่างประเทศและพาณิชย์ (ปรีดี พิศภูมิวิธิ, 2555: 153) ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ถึงแก่กรรม และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงแต่งตั้ง มูสูลิงแพตรง เป็นเสนาบดีคนใหม่ โกษาปานได้แสดงความเสียใจที่มูสูลิงแพถึงแก่กรรมและในขณะเดียวกันที่มูสูลิงแพตรงรับตำแหน่งเป็นเสนาบดีคนใหม่ โกษาปานก็ร่วมแสดงความยินดีกับมูสูลิงแพตรงด้วยเช่นกัน การแสดงความรู้สึกเสียใจและยินดีร่วมกับผู้รับสาร อีกทั้งยังเชิญชวนผู้รับให้มีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันนับเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสารอีกประการหนึ่ง ดังเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 32

ด้วยอัถโน ได้ยินข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่ตายนั้นอัถโนก็เสียใจหนักหนา ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญหาแลได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัถโนเมื่อครั้งอัถโนเป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น แลบัดนี้อัถโน ได้ยินข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแลนั้น อัถโนก็มีความยินดีหนักหนา แลพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส มีพระบัญชากว้างขวางจะตั้งผู้(อยู่)ใดเป็นเสนาบดีให้บังคับบ้านเมือง ไสย่อมเลือกสรรหาผู้มีปัญหาแลสมควรด้วยบรรดาศักดิ์นั้นจึงจะเอาตั้งให้เป็นเสนาบดีแลเหตุท่านเป็นคนมีปัญหามสมควรด้วยบรรดาศักดิ์ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส) จึงเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแล แลอัถโนกับมุงสุรสิงแลมีมิตรกันเป็นใจจนแลให้ท่านผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแล ก็เห็นจะเป็นไมตรีกับอัถโนคุณละนั้นสืบไป

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้า 1-2: 200)

ความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า โงษาปานเสียใจอย่างยิ่งที่มุสูลิมแพถึงแก่กรรมเพราะมุสูลิมแพและโงษาปานมีมิตรไมตรีต่อกันเมื่อครั้งที่โงษาปานเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส และโงษาปานยินดีอย่างยิ่งที่ราชสำนักฝรั่งเศสได้บุคคลที่มีความสามารถ เช่น มุสูลิมแพเข้ารับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่แทนมุสูลิมแพ และด้วยมุสูลิมแพกับโงษาปานมีมิตรไมตรีที่ต่อกันอย่างไรก็ขอให้มุสูลิมแพเข้ารับตำแหน่งมีมิตรที่ดีต่อกันเช่นมุสูลิมแพ

เนื้อความข้างต้น โงษาปานได้กล่าวชื่นชมในพระอัจฉริยภาพของพระเจ้าหลุยส์ที่ 1 ที่มีพระปรีชาสามารถในการคัดสรรบุคคลเข้ารับตำแหน่งเป็นเสนาบดีซึ่งการยกย่องพระมหากษัตริย์หรือบุคคลที่เป็นที่ยกย่องสูงสุดของมุสูลิมแพนี้ย่อมสร้างความประทับใจและสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้แก่มุสูลิมแพได้อีกด้วย เนื้อความดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโงษาปานกับบุคคลต่างในฝรั่งเศสได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ โงษาปานยังแสดงความปรารถนาดีกับฝ่ายฝรั่งเศสด้วยการขอพรจากพระเป็นเจ้าให้ช่วยบำรุงดูแลพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และมุสูลิมแพตรงให้เจริญวัฒนาสืบไป ดังความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 33

แลอดีตโทษขอพระเป็นเจ้าให้ช่วยบำรุงพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลท่านให้จำเจริญวัฒนาการสืบไปยิ่งกว่านี้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้า 4: 201)

เนื้อความส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างในฝรั่งเศส ซึ่งในที่นี้คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และมุสูลิมแพ

2.4.4.2 สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสนั้นมีปรากฏ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 คือ การกระชับสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันดังที่ปรากฏในบันทึกgrayวัน จดหมายเหตุฉบับที่ 1 และจดหมายเหตุฉบับที่ 2 ส่วนลักษณะที่ 2 คือ การรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดในจดหมายเหตุฉบับที่ 3 และจดหมายเหตุฉบับที่ 4 ในจดหมายเหตุฉบับที่ 3 นี้ โงษาปานกล่าวถึงข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 และกล่าวถึงการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ดังนี้

2.4.4.2.1 ข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231

เนื้อหาส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งเนื้อหาของสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส กล่าวคือเป็นส่วนที่นำความสัมพันธ์ด้านความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสมากล่าวถึง คือส่วนที่กล่าวถึงเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกรุงศรีอยุธยาระหว่างสยามกับทหารฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 ซึ่งในจดหมายเหตุฉบับที่ 2 นี้ โงษาปานได้อธิบายเหตุผลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวและต้องการรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้คงไว้ ดังเนื้อความต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 34

ประการหนึ่งทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้น เป็นคนใหม่ มีรูขบถ ณ กรุงไทย จึงเกิดวิวาทผิดหมองกันกับชาวไทย การผิดชอบทั้งปวงนั้น พระธรรมยาคร แลปาดรี ลา โบรสำ เปาลูย์อมแจ็งอยู่อัด โนก็ได้ออกเคมเหตุผิดหมองกันทั้งปวงนั้นมาแก่ปาดรีลาแซ ชียตัน พระมหากษัตริย์แลปาดรี เรชาเลีย เหล่าพระธรรมยาครแล้วทุกประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 2: 200)

ตัวอย่างนี้ มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ซึ่งโงษาปานอธิบายว่ามีสาเหตุมาจาก ทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้น เป็นคนใหม่ มีรูขบถ ณ กรุงไทย กล่าวอ้างพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ พระธรรมยาคร แลปาดรี ลา โบรสำเปาลูย์อมแจ็ง อีกทั้งโงษาปานได้ชี้แจงเรื่องนี้ให้ ปาดรีลาแซ ชียตัน พระมหากษัตริย์แลปาดรี เรชาเลีย เหล่าพระธรรมยาคร ทราบแล้ว

2.4.4.2.2 การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเกิดขึ้นเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างสองรัฐ ซึ่งความขัดแย้งนั้นคือ เหตุการณ์ ข้อพิพาทระหว่างสยามกับทหารฝรั่งเศสในกรุงศรีอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231) ทางสยามและฝรั่งเศสได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ของทั้งสองรัฐและรักษาให้คงไว้ ดังจะเห็นได้จากเนื้อความที่ปรากฏในจดหมายเหตุฉบับที่ 3 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 35

...แต่ด้วยทหารฝรั่งเศสกับชาวไทยคิดหมองกันเท่านี้สมควรที่จะให้คลายพระราชไมตรี สมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุง ซึ่งเป็นมั่นคงแล้วนั้น แลควรท่านผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ แลอัครโนจะช่วยกันทำนุกบารุงทางพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุง ให้ วัฒนารุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปกว่ากาลก่อน ให้เป็นที่สรรเสริญแก่ประเทศนานาทั้งปวง จึงจะควรด้วย อัครโน แลท่านผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญานั้น

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้า 2: 200)

เนื้อความนี้เป็นเนื้อความที่ต่อจากตัวอย่างที่ 33 เมื่อโกษาปานชี้แจงเหตุผลและอ้างพยานผู้รู้ เห็นเหตุการณ์แล้ว โกษาปานได้กล่าวโน้มน้าวให้มุสสุปงซาร์ตรงร่วมมือกับฝ่ายสยามเพื่อรักษา ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองรัฐไว้ เพราะ ด้วยทหารฝรั่งเศสกับชาวไทยคิดหมองกันเท่านี้สมควรที่จะให้ คลายพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุง โกษาปานพยายามฟื้นฟูความสัมพันธ์จากความ ขัดแย้งครั้งนี้ด้วยการโน้มน้าวให้มุสสุปงซาร์ตรงร่วมมือกันเพื่อ ทำนุกบารุงทางพระราชไมตรีสมเด็จพระ มหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุง ให้วัฒนารุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปกว่ากาลก่อน

นอกจากเนื้อหาที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสยังเห็นได้จาก เนื้อความส่วนที่โกษาปานกล่าวถึงการเตรียมการต้อนรับบาทหลวงตาซาร์ด หรือบาทริทสันให้เข้า เฝ้าสมเด็จพระเพทราชาเพื่อฟื้นฟูสัมพันธ์ไมตรี ดังเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 36

อนึ่งบาทริทสันบอกหนังสือเข้าไปถึงอัครโนว่า พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้บาทริทสันเข้าไป ณ กรุงไทยแล้วกล่าวสมัครสมานกันนั้นอัครโนก็ได้นำเอาเนื้อความนั้น กราบบังคมทูล พระกรุณา แลสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยมีพระราชหฤทัยโสมนัสภิรมย์ยินดีต่อ พระปัญญาพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา แลสั่งให้อัครโนแต่งให้หลวง วรวาทิ มีบรรดาศักดิ์ค้ำบองออกมารับบาทริทสันเข้าไป แลบาทริทสันว่ายังจะเข้าไปมิได้ จึง สมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยสั่งให้อัครโนแต่งให้บาทริทสุออกมารับบาทริทสันเข้าไป จะได้ว่ากล่าวการทั้งปวงให้สำเร็จทั้ง ๒ ข้าง

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้า 3: 200-201)

เนื้อความส่วนนี้กล่าวถึงการเตรียมการของฝ่ายสยามที่จะรับบาทหลวงคาซาร์ดีให้เข้าเฝ้า สมเด็จพระเพทราชาเพื่อ *ว่ากล่าวสมัครสมานกัน* หรือในที่นี้คือการฟื้นฟูสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้กลับมามั่นคงอีกครั้งหลังเหตุการณ์ความขัดแย้ง (พ.ศ. 2231)

โกษาปานแจ้งให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าสมเด็จพระเพทราชามีพระราชหฤทัยโสมนัสภิรมย์ยินดีที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มีพระปรีชาสามารถที่จะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสองรัฐไว้และแจ้งให้ทราบว่าฝ่ายสยามเตรียมการต้อนรับด้วยการ *ให้หลวงวรวาที มีบรรดาศักดิ์ค้ำบาททองออกมารับปาตริทสัน เข้าไป* แต่ด้วยบาตริทสันหรือบาทหลวงคาซาร์ดียังไม่เข้าเฝ้า สมเด็จพระเพทราชาจึงมีพระราบบัญชาให้ *ปาตริทออกมานำปาตริทสันเข้าเฝ้า* เนื้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น

2.4.4.2.3 การสานสัมพันธ์ระหว่างมหากษัตริย์กับพระมหากษัตริย์

นอกจากเนื้อหาเกี่ยวกับข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 และกล่าวถึงการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โกษาปานยังทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์สยามคือ สมเด็จพระเพทราชาและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ให้มั่นคงยิ่งขึ้นอีกด้วย ดังเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 37

อนึ่งอดโน ได้ยินข่าวลือไปว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีชัชชนะแก่ราชศัตรูนั้น อดโนก็ได้้นำอาการบังคมทูลพระกรุณา แลสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยก็มีพระราชหฤทัยโสมนัสภิรมย์ยินดีต่อพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 3-4: 201)

ความข้างต้น โกษาปานกล่าวถึงพระปรีชาสามารถของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่ชนะสงครามและนำข่าวนี้กราบทูลฯแด่สมเด็จพระเพทราชา สมเด็จพระเพทราชามีพระราชหฤทัยโสมนัสภิรมย์ยินดีกับชัชชนะของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เป็นอย่างยิ่ง เนื้อความนี้โกษาปานทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สึก มีพระราชหฤทัยโสมนัสภิรมย์ยินดี จากสมเด็จพระเพทราชาถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 นับเป็นการเชื่อมสัมพันธไมตรีให้พระมหากษัตริย์ทั้งสองฝ่ายในฐานะพระสหายที่แสดงความยินดีต่อกันเมื่ออีกฝ่ายมีเรื่องน่ายินดีเกิดขึ้น

2.4.5 เนื้อหาในจดหมายของโกษาปานฉบับที่ 4

โกษาปานจดหมายฉบับที่ 4 เขียนขึ้นเพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในอาณาจักรอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231) ดังนั้นเนื้อหาที่ปรากฏในจดหมายฉบับนี้จึงเกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในแง่การฟื้นฟูรักษาสัมพันธไมตรี โดยเนื้อหาส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องเหตุการณ์ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 และมีการแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับทัศนคติของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศส นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมเนียมกฎหมายในสยามและภารกิจระหว่างประเทศปรากฏอยู่ด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.5.1 ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231

เนื้อหาส่วนนี้เป็นเนื้อหาหลักที่ปรากฏในจดหมายฉบับที่ 4 เนื่องจากโกษาปานต้องการชี้แจงให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบเหตุการณ์เกี่ยวกับข้อพิพาททั้งหมดที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2231 ซึ่งเหตุการณ์นั้นเกิดจาก คอนสแตนติน ฟอลคอน (Constantine Phaulkon) หรือออกพระยาวิชาเยนทร์ พยายามขยายอำนาจของตนในสยาม โดยอาศัยความร่วมมือจากนายทหารคนสำคัญของฝรั่งเศสที่ถูกส่งตัวมายังสยาม คือ นายพลเดส์ฟาร์จ หรือเอนทราน แต่แผนการนั้นไม่สำเร็จเพราะพระเพทราชาได้ยับยั้งสถานการณ์ไว้ได้ทันที่

อย่างไรก็ตามสยามจะต้องชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้กับฝรั่งเศสเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่สงคราม เนื้อหาเกี่ยวกับข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 จึงเป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ในเอกสารลายลักษณ์ฉบับนี้ เช่นในเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 38

แลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยทรงพระราชดำริว่าซึ่งเอนทราน¹¹⁰แลทหารฝรั่งเศสทำร้ายทั้งนี้ พระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศสมิทราบ ครั้นจะรบพุ่งเป็นหนักหนาไซ้ จะเสียทางพระราชไมตรีจึงสั่งแก่เสนาบดีทั้งปวง ให้ตั้งป้อมล้อมขังไว้ ทั้งทางบกทางเรือ อย่าให้ทหารฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในป้อมนั้น เล็ดลอดออกทำร้ายแก่ไพร่พลทั้งปวงได้ แลทหารฝรั่งเศสก็ยิ่ง

¹¹⁰ เอนทราน คือ นายพลเดส์ฟาร์จ (Général Desfarges) ผู้รับพระราชโองการของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่พระองค์ประสงค์ให้คุมกองเรือและนำกองทหารเดินทางมายังสยามพร้อมคณะราชทูตฝรั่งเศสชุดที่ 2 และ คณะราชทูตโกษาปาน ในปี ค.ศ. 1687 (ปริทัศน์พิภพภูมิ, 2552: 13)

ปืนใหญ่อยู่ แลผู้คนจะไปมา ณ ทางบกทางเรือใกล้นั้นมีได้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 7-8: 223,225)

จากความข้างต้น จะเห็นได้ว่าโกษาปานเล่าเหตุการณ์ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศส ปี พ.ศ. 2231 ให้บาทหลวง เดอ ลา แซส พระผู้ไถ่บาปของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทราบเรื่องราวและเล่าถึง เหตุผลที่ฝ่ายสยามต้องปิดล้อมเพื่อจับเียนตราหรือนายพลเคส์ฟาร์จ และทหารฝรั่งเศสในสยาม เนื่องจากเียนตราและทหารฝรั่งเศสนั้นก่อความไม่สงบในสยามด้วยการยึดป้อมที่บางกอก ทำร้าย ไพร่พล ยิงปืนใหญ่ และอาจทำให้ชาวเมืองเดือดร้อน การก่อความไม่สงบนี้ฝ่ายสยามเชื่อว่ามิใช่ คำสั่งของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 หากสยามจะใช้กำลังต่อสู้กันอาจทำให้เสียพระราชไมตรีระหว่างสอง รัฐได้ สยามจึงจำเป็นต้องระงับเหตุด้วยการปิดล้อมป้อมบางกอกที่ทหารฝรั่งเศสเข้ายึดเอาไว้เพื่อ ไม่ให้กลุ่มคนดังกล่าวออกมาทำร้ายชาวสยามได้

2.4.5.2 ทศนะของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศส

เนื้อหาส่วนนี้คือความคิดเห็นเพิ่มเติมที่โกษาปานแทรกในเนื้อหาข้อพิพาทสยามกับ ฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 เพื่อแสดง “ท่าที” หรือความเห็นของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศสในขณะที่ เกิดเหตุการณ์นั้น เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์คือสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ดังนั้น โกษาปานจึงอ้างพระราชดำริของพระมหากษัตริย์สยามเพื่อให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่าย ฝรั่งเศสทราบอย่างชัดเจนว่า เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นพระมหากษัตริย์สยามรับทราบและทรง ตระหนักถึงสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเสมอจึงมิได้กระทำการรุนแรง เช่นตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 39

สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยทรงพระราชดำริว่าเียนตรา¹¹¹แลทหารฝรั่งเศสทำ ร้ายทั้งนี้ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมิรู้ทราบ และทำการสิ่งใดไซ้ ให้คิดอ่านแต่สมควร อย่าให้เสียทางพระราชไมตรี

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 17: 243)

¹¹¹ นายพลเคส์ฟาร์จ

ความข้างต้น โศภานานกล่าวถึงพระราชดำริของสมเด็จพระเพทราชาที่เห็นว่า *เอนทรานแล ทหารฝรั่งเศส* เป็นผู้ที่สร้างความเดือดร้อน (*ทำร้ายทั้งนี้*) ให้แก่สยาม โดย *พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีรู้ ทราบ* ดังนั้นฝ่ายสยามจะกระทำการใดต้องไม่กระทำการเกินกว่าเหตุเพราะอาจทำให้เสียทางพระ ราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสได้

เนื้อหานี้แสดงท่าทีของฝ่ายสยามให้เห็นอย่างชัดเจนว่าฝ่ายสยามเชื่อว่าผู้ก่อความไม่สงบ คือ นายพลเดส์ฟาร์จและทหารฝรั่งเศสในสยามเท่านั้น และพระองค์ไม่ทรงคิดว่าพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสมีส่วนในการก่อความไม่สงบในสยาม

2.4.5.3 ธรรมเนียมกฎหมายของสยาม

เนื้อหาส่วนนี้จะกล่าวถึงธรรมเนียมกฎหมายในแผ่นดินสยามที่โศภานานนำมาใช้ประกอบ คำชี้แจงในจดหมายฉบับที่ 4 เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าฝ่ายสยามไม่ต้องการใช้กฎหมายชั้นรุนแรง กับชาวฝรั่งเศสในสยามด้วยเพราะฝ่ายสยามคำนึงถึงพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ 40

แลพระธรรมสาคร แลปาตรีฝรั่งเศสผู้ทำหนังสือประกันนั้น ขนบธรรมเนียม ณ กรุงไทย ครั้นแลผู้ใดทำผิดความสัญญาไซ้ร้ย่อมลงโทษหนัก ถ้าแลมิได้ตัวผู้ทำหนังสือสัญญาไซ้ ร้ย่อมเอาผู้ประกันนั้นลงโทษแทน แลพระธรรมสาคร แลปาตรีแลมงsturเวรศกะปีตันกุม บินหนี แลฝรั่งเศสบรรดาอยู่ ณ กรุงไทย ทำหนังสือประกัน จะให้เอนทราน แลทหารฝรั่งเศส ทำตามหนังสือสัญญา แลประกันให้ยืมกะบั้น แลยืมเงินซื้อกะบั้น แลเสบียงออกมา เอนทราน แลทหารฝรั่งเศส มิได้ทำตามหนังสือสัญญา ถ้าจะทำตามขนบ ณ กรุงไทยก็จะเอาพระธรรม สาคร แลปาตรีแลฝรั่งเศสผู้ประกันฆ่าเสีย

(จดหมายฉบับที่ 4 หน้าที่ 16-17: 241,243)

ตัวอย่างนี้ เนื้อหาที่เกี่ยวกับธรรมเนียมกฎหมายของสยามคือ เมื่อผู้ใดกระทำผิดสัญญาแล้ว จะได้รับโทษหนักแต่หากมิได้ตัวผู้กระทำผิดแล้วผู้ที่เป็นผู้ค้ำประกันจะต้องรับโทษสถานหนักคือ ประหารชีวิต ในเหตุการณ์ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศส ปี พ.ศ. 2231 นายพลเดส์ฟาร์จกับทหาร ฝรั่งเศสในสยามทำผิดหนังสือสัญญาและมิได้นำตัวมารับโทษ ดังนั้นโทษทั้งหมดจึงตกอยู่ที่ผู้ค้ำ ประกัน คือ *พระธรรมสาคร แลปาตรีแลฝรั่งเศส* ด้วยการประหารชีวิต

2.4.5.4. การกักระหว่างประเทศ

การกักระหว่างประเทศในจดหมายฉบับที่ 4 โภษาปานจะกล่าวถึงกิจการทั้งปวงที่ฝ่ายสยามรับผิดชอบว่าจะช่วยเหลือฝ่ายฝรั่งเศสนั้น ฝ่ายสยามจะดำเนินการให้สำเร็จทุกประการ ดังเนื้อความที่ว่า

ตัวอย่างที่ 41

อนึ่งกิจการของพระธรรมสาคร แลปาตริ แลการกัมป็นหญี แลฝรั่งเศสทั้งปวงนั้น อัดโนก็จะเอาใจใส่ บำรุงตามกำลังอัดโนนั้นจงทุกประการ...แลการกัมป็นหญีนั้น ก็จะให้คิดต่อชาวลึงให้สำเร็จ

(จดหมายฉบับที่ 4 หน้า 23:255)

เนื้อความที่ยกมานี้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการกักระหว่างประเทศทั้งกิจการของพระธรรมสาครและปาตริซึ่งเป็นกิจการที่น่าจะเกี่ยวข้องกับด้านศาสนาและกิจการด้านการค้า (กัมป็นหญี) ทำให้ทราบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสจะเกี่ยวข้องกับด้านศาสนาและด้านการค้าเป็นสำคัญ

จากการศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาในเอกสารลายลักษณ์ของ โภษาปาน สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

เอกสารลายลักษณ์ ของ โกษาปาน	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	วัตถุประสงค์การสื่อสาร	เนื้อหา
บันทึกรายวัน (พ.ศ. 2229)	สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเริ่มต้น ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและ ฝรั่งเศสอย่างเป็นทางการด้วยการส่ง คณะราชทูตไปถวายพระราชสาส์นแด่ พระเจ้าหลุยส์ ที่ 14	เพื่อรายงานเหตุการณ์และสิ่งต่างๆที่ โกษาปานพบในขณะที่เดินทางไป ทูลเกล้าถวายพระราชสาส์นแด่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ณ กรุงฝรั่งเศส	1. การปฏิบัติภารกิจของคณะราชทูตสยาม ได้แก่ 1.1 การอัญเชิญพระราชสาส์นของคณะราชทูตสยาม 1.2 สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส 1.3 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส 2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ 2.1 ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวฝรั่งเศส 2.2 อาหารและวัฒนธรรมการกิน 2.3 สภาพบ้านเมือง 2.4 ความก้าวหน้าทางวิชาการของฝรั่งเศส 2.5 ความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับรัฐอื่นๆ
จดหมายฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2231)	คณะราชทูตโกษาปานเดินทางกลับ สยามหลังจากไปอัญเชิญพระราชสาส์น ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแด่ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่ประเทศฝรั่งเศส	เพื่อขอบคุณ ไมตรีจิตที่ฝ่ายฝรั่งเศส ต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดี ในการเดินทางไปอัญเชิญพระราช สาส์นที่กรุงฝรั่งเศส	1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส 2. สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส
จดหมายฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2231)		เพื่อขอร้องให้มกุฎราชกุมาร ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ให้ลู่วง	1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส 2. สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (ภารกิจระหว่างประเทศ)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน (ต่อ)

เอกสารลายลักษณ์ ของ โกษาปาน	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	วัตถุประสงค์การสื่อสาร	เนื้อหา
จดหมายฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2237)	<p>1. หลังเหตุการณ์พิพาทสยามกับฝรั่งเศส พ.ศ. 2231 ฝรั่งเศสทราบข่าวจากฮอลันดา</p> <p>2. สมเด็จพระเพทราชาครองราชย์และทรงยกเลิกสิทธิพิเศษที่ฝรั่งเศสเคยได้รับในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทำให้สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเสื่อมลง</p> <p>3. มุสูปงชาตรงเป็นเสนาบดีคนใหม่ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แทนมุสูลิงแพ</p> <p>4. บาทหลวง เดอ ลาแซส มีจดหมายถึงโกษาปานเพื่อสอบถามกรณีข้อพิพาท (พ.ศ. 2231) และแสดงความจำนงที่จะเป็นมิตรกับสยามเช่นเดิม</p> <p>5. บาทหลวงดาซาร์ดเดินทางมาสยามเพื่อ</p>	<p>จดหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการได้แก่</p> <p>1. เพื่อแสดงเสียใจที่มุสูลิงแพถึงแก่สัญกรรม และแสดงความยินดีกับมุสูปงชาตรงที่เป็นเสนาบดีคนใหม่ และขอให้มุสูปงชาตรงเป็นมิตรกับโกษาปานเช่นเดียวกับมุสูลิงแพ</p> <p>2. เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของสยามและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2231)</p> <p>3. เพื่อแจ้งให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบเรื่องการเข้าเฝ้าสมเด็จพระเพทราชาของบาทหลวงดาซาร์ด และเพื่อให้ทราบความรู้สึกของสมเด็จพระเพทราชาที่มีแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14</p>	<p>1. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส</p> <p>2. สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส</p> <p>2.1 ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231</p> <p>2.2 การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส</p> <p>2.3 การสานสัมพันธ์ระหว่างมหากษัตริย์กับพระมหากษัตริย์</p>
จดหมายฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2237)	<p>ฟื้นฟูความสัมพันธ์อีกครั้งและมีจดหมายถึงโกษาปานว่าตนพำนักอยู่ที่เบงกอลและรอรับพระบรมราชานุญาตจากพระเจ้ากรุงสยามให้ ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสาส์นจากพระเจ้าหลุยส์ที่ 14</p>	<p>เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของสยามและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2231)</p>	<p>สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส</p> <p>1.1 ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231</p> <p>1.2 ทศนะของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศส</p> <p>1.3 ธรรมเนียมกฎหมายของสยาม</p> <p>1.4 การกิจระหว่างประเทศ</p>

ตารางข้างต้นสามารถสรุปวัตถุประสงค์ในการสื่อสารในการเขียนเอกสารลายลักษณ์ของ โภษาปานได้ 3 ประการ ได้แก่ การแจ้งเพื่อทราบ การโน้มน้าวใจ และการแสดงความรู้สึก

การแจ้งเพื่อทราบ ในที่นี้คือ การบอกเล่าข้อมูลหรือสาระสำคัญเพื่อให้ผู้รับสารทราบและ เข้าใจเรื่องราว ความเป็นไปต่างๆของเหตุการณ์ที่ผู้ส่งสารนำเสนอ ดังจะเห็นได้จากการรายงาน เหตุการณ์และสิ่งต่างๆที่โภษาปานพบในกรุงฝรั่งเศสให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบ การ รายงานให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบเรื่องการเข้าเฝ้าสมเด็จพระเพทราชาของบาทหลวงตาซาร์ด และการ แจ้งให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบความรู้สึกของสมเด็จพระเพทราชาที่มีแต่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

การโน้มน้าวใจ ในที่นี้คือ การชี้แนะให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อถือ คล้อยตาม หรือกระตุ้นให้ ผู้รับสารตระหนักสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปจนถึงการกระทำการบางอย่างตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ดังจะเห็น ได้จาก การโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของสยามในกรณีพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (ปี พ.ศ. 2231) การขอร้องให้มูสตาฮีดำเนินพระราชกิจของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ลุดวง และการขอให้ฝ่ายฝรั่งเศสรักษาสัมพันธไมตรีที่มีร่วมกับสยาม

การแสดงความรู้สึก ในที่นี้คือ การบ่งบอกอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติของผู้ส่งสารที่มี ต่อผู้รับสารและสิ่งต่างๆ เช่น ขอบคุณ ชื่นชอบ ยินดี เสียใจ ฯลฯ ดังจะเห็นได้จาก การขอบคุณไมตรี จิตที่ฝ่ายฝรั่งเศสต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดีในการเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุง ฝรั่งเศส การแสดงความเสียใจที่มูสตาฮีถึงแก่อสัญกรรม การแสดงความยินดีที่มูสตาฮีตรง ได้รับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่ การยกย่องให้เกียรติบุคคลต่างๆ เป็นต้น

ผลการศึกษาในบทที่ 2 เรื่องวัตถุประสงค์และเนื้อหาในบันทึกประจำวันและจดหมายของ โภษาปานแสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ในการเขียนเอกสารลายลักษณ์และเนื้อหาต่างๆทำให้ทราบการ ปฏิบัติหน้าที่ราชทูตของโภษาปานอย่างชัดเจนและแสดงให้เห็นว่าโภษาปานทำหน้าที่ของราชทูต แห่งสยามได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาในบันทึกประจำวันและจดหมายของ โภษาปานแสดงให้เห็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ “ผู้แทนพระองค์” ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการเชื่อมสัมพันธ ะหว่างพระมหากษัตริย์ไทยกับพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศส แม้พระองค์จะไม่ได้สานสัมพันธ์กัน โดยตรงแต่ด้วยความสามารถทางภาษาของโภษาปานทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และชาวฝรั่งเศส

ประทับใจคณะราชทูตสยามและรับพระราชไมตรีจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเกิดเป็นพันธมิตรระหว่างประเทศตะวันออกและตะวันตกทำให้พระราชบารมีของพระองค์เป็นที่รู้จักในระดับสากล

โกษาปานทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบถึง “ท่าทีแห่งมิตร” ที่ฝ่ายสยามมีต่อฝรั่งเศส เช่น เนื้อหาที่มีการกล่าวถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ทั้งการแสดงความรู้สึกเคารพอ่อนน้อมต่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และเหล่าข้าราชการฝรั่งเศสซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงมิตรไมตรีของโกษาปานหรือฝ่ายสยามที่มีต่อฝรั่งเศสทั้งสิ้น และเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างสองรัฐ โกษาปานทำหน้าที่เจรจาคลายความขัดแย้งเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศและรักษาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสไว้ จึงอาจกล่าวได้ว่า โกษาปานสามารถรับผิดชอบในหน้าที่ในฐานะ “ราชทูตผู้แทนพระองค์” ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โกษาปานยังทำหน้าที่รายงานเรื่องราวต่างๆ ในฝรั่งเศสเมื่อครั้งเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นได้อย่างดี มีเนื้อหาละเอียด ครบถ้วน ทำให้ผู้รับสาร คือ สมเด็จพระนารายณ์ทราบถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศสได้อย่างละเอียด เนื้อหาต่างๆ ที่ โกษาปานกล่าวถึงนี้ทำให้สยามรู้จักฝรั่งเศสยิ่งขึ้นและเปิดโลกทัศน์เกี่ยวกับชาติตะวันตกให้กว้างขวางยิ่งขึ้นอีกด้วย เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านอาหาร รวมไปถึงวิทยาการต่างๆ เช่น วิธีการขุดลอกคลอง วิธีการรักษาความปลอดภัยในค่ายทหาร ซึ่งสามารถนำมาเรียนรู้และปรับใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สยามได้

การนำเสนอเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ล้วนต้องอาศัยกลวิธีในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้รับสารเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งกลวิธีทางภาษาจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของโกษาปานในฐานะ “นายของภาษา” ดังจะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3 เรื่องกลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

บทที่ 3

กลวิธีทางภาษาในบันเทิงรายวันและจดหมายของโกษาปาน

วัตถุประสงค์ในการสื่อสารมีผลต่อการเตรียมข้อมูล การเลือกรูปแบบ โวหาร ลีลา ภาษาและกลวิธีการนำเสนอให้ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่มุ่งถ่ายทอด (โชษิตา มณีใส, 2553:80) ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการสื่อสารจึงมีส่วนสำคัญต่อผู้ส่งสารในการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อนำเสนอเนื้อหา ทั้งนี้ในบทที่ 2 ผู้ศึกษาได้ศึกษาและทราบวัตถุประสงค์และเนื้อหาในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานแล้ว ในบทนี้ผู้ศึกษาจะศึกษากลวิธีทางภาษาที่โกษาปานใช้ในการนำเสนอเนื้อหาไปสู่ผู้รับสารและวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของโกษาปานที่ทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย

“สื่อ” หรือ “ภาษา” และ “วิธีการสื่อ” นับเป็นส่วนประกอบสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ดังนั้นการศึกษา “กลวิธีทางภาษา” จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เห็นประสิทธิผลของการสื่อสารได้อย่างชัดเจน

ฉัตรพร พานโพธิ์ทอง (2549: 47) กล่าวว่า “กลวิธีทางภาษาเป็นวิธีการทางภาษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสื่อสารบางประการ” ซึ่งวิธีการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษานั้นสามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวทางและวิธีการวิเคราะห์ทางภาษา ดังที่ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557: 138) กล่าวว่า ถิ่นเน้นลักษณะภาษาที่อาจวิเคราะห์การใช้คำศัพท์ วลี ประโยค ลักษณะทางวจนลีลา (Style) วิเคราะห์ด้านเจตนาของข้อความในการสื่อสารตามหลักวจนปฏิบัติศาสตร์ เช่น วิเคราะห์วจนกรรมหลักความสุภาพ ฯลฯ เป็นต้น เช่นการศึกษาเรื่อง “มองคัทลียาจะจำจากมมมมองนักราชา: เนื้อหาและกลวิธี” ของ ฉัตรพร พานโพธิ์ทอง (2549) ที่ศึกษาคอดมน์คัทลียาจะจำในด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา ซึ่งในด้านกลวิธีทางภาษานั้น ผู้วิจัยใช้แนวการวิเคราะห์ด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ และกลวิธีทางภาษาที่ทำให้คอดมน์คัทลียาจะจำบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาพบกลวิธีทางภาษาหลายวิธี เช่น กลวิธีการอ้างถึงแบบระบุชัดเจนและไม่ชัดเจน กลวิธีการใช้กริยาเรียงกันหลายตัว กลวิธีการให้รายละเอียด ทำให้ผู้อ่านทราบความเป็นไปของสังคมเสมือนได้เข้าไป

อยู่ในเหตุการณ์ กลวิธีสร้างอารมณ์ขัน เช่น ถ้อยคำนัยพหุคูณ อุปลักษณ์ การใช้การจบแบบหักมุมทำให้ผู้อ่านได้รับความบันเทิง เป็นต้น

จากการศึกษาข้างต้นนี้ทำให้ทราบว่า กลวิธีทางภาษามีความสอดคล้องกับเป้าหมายในการสื่อสารอย่างชัดเจน ดังนั้นในการศึกษากลวิธีทางภาษาในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะศึกษากลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานว่ามีกลวิธีการใดบ้าง และกลวิธีนั้นๆมีเป้าหมายในการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

วัตถุประสงค์ในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานสามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ทราบ วัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวใจ และวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความรู้สึก

ผู้ศึกษาจะพิจารณากลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานจากวิธีการทางภาษาที่โกษาปานใช้เพื่อให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า โกษาปานมีกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน มี 9 กลวิธี ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง

3.1 การบรรยาย

การบรรยายเป็นโวหารประเภทหนึ่ง โวหาร หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารด้วยการเรียบเรียงอย่างมีวิธีการ มีชั้นเชิงและมีศิลปะเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว เกิดจินตภาพและความรู้สึกตรงตามที่ต้องการ บรรยายโวหาร จึงหมายถึง โวหารที่เล่าเรื่องหรือกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดยชี้ให้เห็นถึงสถานที่เกิดเหตุการณ์ สาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดจนผลที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (ชุมสาย สุวรรณชมภู, 2556: 60)

โกษาปานใช้การบรรยายเหตุการณ์ต่างๆที่โกษาปานต้องการกล่าวถึงทำให้ผู้รับสารทราบเหตุการณ์นั้นๆอย่างครบถ้วนว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เช่น

ตัวอย่างที่ 42

มูสูอินตันนัง ข้าหลวง แลเจ้าเมือง แลแมศรีหมอผู้ใหญ่ แลผีดาวสี่คนมารับประทานอาหาร ด้วยข้าพเจ้า ครั้นสำเร็จแล้ว เจ้าเมืองก็ชวนข้าพเจ้าลงเรือ ไปดูกำปั่นใหญ่ชื่อละมิรัน ซึ่งใหญ่กว่ากำปั่นทั้งปวงแต่งไว้สำหรับพระมหากษัตริย์เจ้าผู้จะเป็นนายกองผู้ใหญ่นั้น

(บันทึกgrayวันหน้าที่ 29-30: 87-89)

เนื้อความในบันทึกgrayวันข้างต้น โงษาปานกล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งที่คณะราชทูตสยามเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศสให้ผู้รับสารทราบ ว่า มูสูอินตันนัง ข้าหลวง แลเจ้าเมือง แลแมศรีหมอผู้ใหญ่ แลผีดาวสี่คน มาเข้าพบและร่วมรับประทานอาหารกับคณะราชทูตสยาม และต่อจากนั้น เจ้าเมืองได้ชวนโงษาปานลงเรือไปชม กำปั่นใหญ่ชื่อละมิรัน เนื้อความนี้ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วนว่ามีผู้ใดเข้าพบราชทูตสยามและคณะราชทูตสยามได้ทำกิจกรรมใดบ้าง

ตัวอย่างที่ 43

มูสูอลบุคเป็นนายคลังได้จ่ายเสบียงสำหรับกำปั่นทั้งปวงทั้ง ๖ ปากน้ำนั้นชวนข้าพเจ้าไปดู ตึกคลังสำหรับเสบียงกำปั่นทั้ง ๑ ตึกแลบ้อมปากน้ำปากตะวันตกนั้น แลเจ้าเมืองแลมูสูอินตันนังแลนายกำปั่นผู้ใหญ่ แลแมศรีผู้ใหญ่นั่งลงสำรับไปด้วยข้าพเจ้า ครั้นแลไปเชิงท่า จึงผีดาว ๘ คน สำหรับรักษาตึกคลังนั้นลงมารับข้าพเจ้าเชิงท่า

(บันทึกgrayวันหน้าที่ 48: 125)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานใช้การบรรยายเพื่อเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่คณะราชทูตสยามเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่ฝรั่งเศสให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบว่า มูสูอลบุคเชิญโงษาปานไปชมตึกคลังและบ้อมปากน้ำ โดยมี เจ้าเมืองแลมูสูอินตันนังแลนายกำปั่นผู้ใหญ่ แลแมศรีผู้ใหญ่ ลงเรือไปด้วย และเมื่อเดินทางไปถึงท่าหน้า เจ้าพนักงานหรือผีดาวที่ประจำ ณ ตึกคลังก็มารับโงษาปานที่ท่าเรือ

ตัวอย่างที่ 44

อนึ่งปาตริทสัน¹¹³ บอกหนังสือเข้าไปถึงออต โนว่า พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้ปาตริทสันเข้าไป ณ กรุงไทยแล้วกล่าวสมัครสมานกันนั้นออต โนก็ได้นำเอาเนื้อความนั้น กราบบังคมทูลพระกรุณา แลสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยมีพระราชหฤทัยโสมนัสภริมย์ยินดีต่อพระบัญชาพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา แลสั่งให้ออต โนแต่งให้หลวงวรวาที¹¹⁴ มีบรรดาศักดิ์คาบทองออกมารับปาตริทสันเข้าไป แลปาตริทสันว่ายังจะเข้าไปมิได้ จึงสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยสั่งให้ออต โนแต่งให้ปาตริเฟรู¹¹⁵ ออกมานำปาตริทสันเข้าไปจะได้ว่ากล่าวการทั้งปวงให้สำเร็จทั้ง ๒ ข้าง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้า 3: 201)

ความข้างต้น โงษาปานบรรยายเหตุการณ์การต้อนรับ ปาตริทสัน หรือ บาทหลวงตาซาร์ดที่เดินทางมาเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเพทราชาให้แก่ผู้ปกครองตรงและฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่า เมื่อโงษาปานทราบว่าบาทหลวงตาซาร์ดเขียนจดหมายถึงโงษาปานเพื่อแจ้งความจำนงให้ทราบว่าต้องการเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเพทราชาเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส สมเด็จพระเพทราชามีพระราชโองการให้โงษาปานส่ง หลวงวรวาที ออกมารับบาทหลวงตาซาร์ดแต่บาทหลวงตาซาร์ดยังไม่เข้าเฝ้าฯ พระองค์จึงให้โงษาปานส่ง ปาตริเฟรู หรือ บาทหลวงเฟร์เรอ (Père Ferreux) มาพบบาทหลวงตาซาร์ดเพื่อนำตัวเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระเพทราชา

การบรรยายข้างต้นทำให้ผู้ปกครองตรง เสนาบดีของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทราบว่าฝ่ายสยามดำเนินการต้อนรับบาทหลวงตาซาร์ดอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างที่ 45

แลเดิมเหตุนั้น สมเด็จพระกษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย โปรดกาศตันเป็นอันยิ่งนักหนา เลียงเป็นพระญาวิไชยเสนทมนตรีให้ว่าราชการด้วยเสนาบดี แลกาศตันเอาทรัพย์สิ่งของ เงินทอง ณ

¹¹³ บาทหลวงตาซาร์ด (Guy Tachard)

¹¹⁴ ตำแหน่งหลวงวรวาทีปรากฏในทำเนียบศักดิ์ในตำแหน่งทหารพลเรือน ทหารหัวเมือง ว่า “ขุนวรวาที ล่ามฝรั่งเศส ศักดินา ๓๐๐ สังกัดกรมโชด็กราชเศรษฐี”

¹¹⁵ บาทหลวงหนึ่งในคณะมิชชันนารีจากคณะมิสซังต่างประเทศกรุงฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามายังอยุธยา เมื่อสิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทำงานเป็นล่ามในราชสำนักสยามและออกเดินทางไปพบบาทหลวงตาซาร์ดที่เมืองปองดิเชรี

พระคลังออกจำหน่ายทำมาตราลายเสียเป็นอันมาก แล้วจะคิดทำร้าย แลเสนาบศิรัฐแล้ว และจะว่ากล่าวไซร์มิชอบท่วงทีแต่ระวังไวอยู่

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 3: 215)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานบรรยายเหตุการณ์ให้บาทหลวง เดอ ลา แซส ทราบว่าสาเหตุข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2231) เกิดจากกาศตัน หรือ ออกญาวิชาเยนทร์เข้ามารับราชการในราชสำนักสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและได้นำทรัพย์สินในท้องพระคลังออกจำหน่ายพร้อมทั้งก่อการอันเป็นอันตรายกับราชสำนักสยาม แม้ข้าราชการสยามจะทราบเรื่องนี้แต่ก็ยังไม่อาจทำอะไรได้นอกจากเฝ้าระวังไม่ให้ออกญาวิชาเยนทร์ทำการต่างๆ ได้สะดวก

การบรรยายเหตุการณ์ข้างต้นนี้ โงษาปานไม่เพียงแต่ต้องการให้ผู้รับสารทราบเหตุการณ์ดังกล่าวเท่านั้น แต่ยังต้องการโน้มน้าวใจผู้รับสารให้เชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยามในเหตุการณ์ข้อพิพาท (พ.ศ. 2231) อีกด้วย เนื่องจากก่อนหน้านี้ ฝ่ายฝรั่งเศสทราบเรื่องข่าวความขัดแย้งจาก วิลันดา หรือ ฮอลันดาก่อนแล้ว โงษาปานจึงต้องชี้แจงให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบอีกครั้งเพื่อไม่ให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจผิดว่าสยามทำผิดพระราชไมตรีและโงษาปานไม่ช่วยทหารและบาทหลวงฝรั่งเศสในสยาม

ตัวอย่างที่ 46

ครั้นแลเขนตราลงไปถึงป้อมเมืองทนม(บุรี) แลคิดอ่านด้วยกันประการใดมิรู้ ทหารฝรั่งเศสจับเอาทหารไทยแลทหารปรตุกรรทำ่วนวายขึ้นในป้อม แลยิงปืนใหญ่แลเผาบ้านเรือนราษฎรซึ่งอยู่ใกล้ป้อมนั้นเสีย แลยิงปืนใหญ่ ณ ป้อมปากตะวันตก บรรจุนินให้พันกำลังปืนยิงให้แตกเสีย ๑๓ บอก แลที่มีแตกนั้น เอาเหล็กตริงชนวนเสีย แล้วแลเก็บเอาเครื่องศาสตราวุธแลกระสุนดินตะลิว สำหรับป้อมปากตะวันตกข้ามไปป้อมปากตะวันออก แลไทยจึงขึ้นอยู่รักษาป้อมปากตะวันตก แลเขนตราตกแต่งให้ทหารฝรั่งเศสข้ามมารบพุ่ง จะชิงเอาป้อมปากตะวันตกเล่าแลให้รบพุ่งกัน แลเห็นจะเอามีได้ ทหารฝรั่งเศสจึงข้ามไปอยู่ป้อมปากตะวันออก แลทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 7: 223)

ความข้างต้น โงษาปานบรรยายเหตุการณ์ให้บาทหลวง เดอ ลา แซส และฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าเหตุการณ์ข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (พ.ศ. 2231) เป็นอย่างไรบ้าง โงษาปานกล่าวว่าเขนตรา หรือ นายพลเดส์ฟาร์จเดินทางไปถึงป้อมธนบุรีและทหารฝรั่งเศสจับทหารไทยและทหารโปรตุเกสไว้ จากนั้นได้ก่อความวุ่นวายในป้อม ยิงปืนใหญ่ เผาบ้านเรือนราษฎร ยิงปืนใหญ่ป้อม

พาคะวันตงและเก็บอาวุธไว้เพื่อเตรียมข้ามพากจากป้อมตะวันตงไปป้อมพาคะวันออก ทหารไทยเข้ายึดป้อมตะวันตง จากนั้นนายพลเดส์ฟาร์จึงสั่งทหารให้เข้าปะทะกับทหารไทยเพื่อชิงป้อมตะวันตงแต่ก็ไม่สามารถทำได้ นายพลเดส์ฟาร์จึงนำกำลังทหารฝรั่งเศสเข้าป้อมตะวันออกและก่อความไม่สงบอีกหลายประการ

เนื้อความดังกล่าว โฆษปानบรรยายเหตุการณ์เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่านายพลเดส์ฟาร์และทหารฝรั่งเศสก่อความไม่สงบในสยามดังเหตุการณ์ที่กล่าวมาและต้องการให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อว่าผู้ที่กระทำการให้ผิดทางพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสคือนายพลเดส์ฟาร์และทหารฝรั่งเศสในสยาม

ตัวอย่างที่ 47

แลแต่ฝรั่งเศสช่างอำนาจการคน ๑ นั้น ครั้นพบกองกระเวณ¹¹⁶ ก็ควมม้าหนีแลผู้ไปกระเวณควมม้าไล่สกัดเป็นหลายม้าจึงได้ตัวแลหอบพักอยู่แล้วแลเกิดอุบัติเหตุให้จุกเสียดขึ้น ณ กลางทาง น แก้วไขรักษาไม่พียง แลฝรั่งเศสช่างอำนาจการนั้นตาย ณ กลางทาง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 8-9: 225-227)

จากตัวอย่างข้างต้น โฆษปานบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าขณะนั้นสยามได้คุมตัวลูกของนายพลเดส์ฟาร์และทหารฝรั่งเศสไว้เป็นตัวประกัน แต่ลูกนายพลเดส์ฟาร์และทหารฝรั่งเศสควมม้าออกจากค่ายและพบกับกองตระเวรของฝ่ายสยาม นายช่างฝรั่งเศสควมม้าหนี กองตระเวรสยามจึงควมม้าตามและเกิดอุบัติเหตุทำให้นายช่างฝรั่งเศสมีอาการจุกเสียด ไม่อาจรักษาได้และเสียชีวิตในระหว่างทาง

3.2 การให้รายละเอียด

กลวิธีทางภาษาที่ใช้ถ้อยคำในการให้ข้อมูลอย่างละเอียด ชัดเจนเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง เห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์นั้น ในภาษาไทยมีผู้อธิบายการใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้ไว้หลายแบบ เช่น

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย เรียกการถ้อยคำในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นว่า **อรรถาธิบาย** หมายถึง ลีลาการเขียนที่มีเจตนาเพื่อจะอธิบายหรือให้ความกระจ่างในเรื่องราวอย่างใด

¹¹⁶ กองตระเวณ

อย่างหนึ่ง อรรถาธิบายมุ่งจะให้ผู้อ่านเข้าใจ หรือมุ่งเสนอเหตุผลยิ่งกว่าจะให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ สะเทือนใจหรือเกิดจินตนาการ อรรถาธิบายจะสนับสนุนให้การโต้แย้งมีน้ำหนักและช่วยให้การ บรรยายหนักแน่นขึ้น ได้แก่ การบอกรูปพรรณสัณฐาน การนิยาม การจำแนกประเภท การแสดง อุทาหรณ์ การเปรียบเทียบ และการวิเคราะห์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 170)

ชุมสาย สุวรรณชมภู (2556: 61-63) จำแนกการใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าวว่าเป็นโวหาร ประเภทหนึ่งคือ **อธิบายโวหาร** ซึ่งหมายถึง โวหารที่ทำให้ความคิดเรื่องหนึ่งกระจ่างชัดเจนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์จะนำประเด็นที่สงสัยมาอธิบายให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ชัดเจน ถูกต้อง ตรงตามที่อยู่เขียน ต้องการ สามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การอธิบายตามลำดับขั้นตอน การอธิบายด้วยการให้ คำนิยามหรือคำจำกัดความ การอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ และการอธิบายด้วยการชี้ผลลัพธ์ที่ สัมพันธ์กัน

จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557: 151) กล่าวถึงการใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าวว่าเป็น **การขยายความ** หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่เป็นส่วนขยาย อาจเป็นคำ วลี หรืออนุพากย์ก็ได้ ถ้าเป็น ส่วนขยายนามก็เป็นคำคุณศัพท์หรืออนุพากย์ขยายนาม ถ้าเป็นส่วนขยายกริยาก็เป็นคำวิเศษณ์หรือ อนุพากย์วิเศษณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อเน้นส่วนที่ต้องการขยายให้มีความเด่นชัด เกิดภาพหรือความคิดบางอย่าง ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นิยามข้างต้นทำให้ทราบว่า การใช้ถ้อยคำเพื่อทำให้เนื้อความกระจ่าง ชัดเจน มีคำเรียก วิธีการดังกล่าวหลายคำ ผู้ศึกษาจึงขอเรียกกลวิธีการขยายความเพื่อให้รายละเอียดต่างๆอย่างกระจ่าง ชัดนี้ ว่า การให้รายละเอียด

การให้รายละเอียด ในที่นี้หมายถึง การชี้แจง อธิบาย ขยายความ การแจกแจงข้อมูลหรือ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อความและเห็นภาพเหตุการณ์หรือสิ่ง ต่างๆที่โกษาปานกล่าวถึงเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์นั้นๆ โกษาปานใช้กลวิธีนี้หลายลักษณะเพื่อให้ ผู้รับสารทราบเนื้อความอย่างชัดเจนและมีส่วนในการ โน้มน้าวใจผู้รับสารอีกด้วย การให้ รายละเอียดสามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การใช้หน่วยขยาย การใช้คำระยะเวลา การใช้คำ บอกจำนวน การให้เหตุผล

3.2.1 การใช้หน่วยขยาย

โกษาปานใช้หน่วยขยายเพื่ออธิบายรายละเอียดสิ่งของต่างๆ ได้อย่างชัดเจนทำให้ผู้รับสารเห็นภาพและทราบข้อมูลอย่างละเอียดและเพื่อระบุสิ่งต่างๆ เหล่านั้นอย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นทำให้ผู้รับสารเห็นความสำคัญของสิ่งนั้นๆ ที่โกษาปานกล่าวถึง

หน่วยขยายในที่นี้หมายถึง คำนาม คำคุณศัพท์ วลีหรืออนุประโยคที่ทำหน้าที่ขยายคำนามที่เป็นส่วนหลัก และคำกริยา คำวิเศษณ์หรืออนุประโยคที่ทำหน้าที่ขยายคำกริยาที่เป็นส่วนหลัก ซึ่งโกษาปานนำมาใช้เพื่อขยายหรือให้รายละเอียดของสิ่งที่กำลังกล่าวถึง การใช้หน่วยขยายปรากฏการใช้ 2 ลักษณะ คือ การใช้หน่วยขยายที่ไม่มีคำเชื่อม และการใช้หน่วยขยายที่มีคำเชื่อม

3.2.1.1 การใช้หน่วยขยายที่ไม่มีคำเชื่อม คือ การนำหน่วยขยายมาวางหลังส่วนหลักโดยไม่ต้องอาศัยคำเชื่อม หรือในบางกรณีเป็นการใช้กริยาลิขณาขยายเพื่อให้รายละเอียดกริยานั้นๆ อย่างชัดเจน เช่น

ตัวอย่างที่ 48

แลห้องข้าพเจ้าราชทูตนั้นมีเตียงนอนมีเสาเพดานสูงทศกอก ม่านแลเพดานนั้นแพรแดงผุดลายอำพอมีอินทรนุกรองทองหมวดเงินหมวดแถมกันแลยอดเสาเพดานนั้นเอาสักหลาดทำเป็นฉัตรใส่ทั้งสี่เสามีทุกสี่ชั้นหมอนผ้าปานอย่างฝรั่งเศส แลจึงเอาผ้าขาวปูลาดบนพูกนั้น แลผ้าหมอนนั้นเอาแพรอัลลัควิวเขียวรีวแดงเย็บประกบกันเป็นช่องโคมใส่ฝ้ายอย่างสุรค์ชั้นหนึ่งแลมีแพรแดงผุดลายอำพอมีอินทรนุกรองด้วยทองหมวดเงินหมวดแถมกันปกบนแพรอัลลัคนั้นชั้นหนึ่ง จึงเอาผ้าขาวปกบน แลมีม่านแพรแดงผุดลายอำพอมีอินทรนุกรองมีสังเวียนรอบทั้งสี่ด้าน

(บันทึกกรายวันหน้าที่ 17-18: 63,65)

ตัวอย่างข้างต้น โกษาปานอธิบายรายละเอียดของห้องรับรองราชทูตสยามที่ฝ่ายฝรั่งเศสจัดไว้ต้อนรับอย่างละเอียดทำให้ผู้รับสารเห็นห้องรับรองราชทูตอย่างละเอียด ชัดเจน เสมือนอยู่ร่วมในเหตุการณ์ กล่าวคือ โกษาปานอธิบายให้เห็นถึงเครื่องใช้ สิ่งของ และอุปกรณ์การตกแต่งต่างๆ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ดังนี้

ส่วนหลัก คือ ม่านแลเพดาน

หน่วยขยาย คือ แพรแดงผุดลายอำพอมีอินทรนุกรองทองหมวดเงินหมวดแถมกัน

ส่วนหลัก คือ ยอดเสาแพดาน

หน่วยขยาย คือ สักหลาดทำเป็นฉัตรใส่ทั้งสี่เสามีพุกสี่ชั้นหมอนฟ้าปานอย่างฝรั่งเศส แลจึงเอาผ้าขาว
ปูลาดบนพุก

ส่วนหลัก คือ ผ้าหม่นอน

หน่วยขยาย คือ เอาแพรอจลัดรี้วเขียวรี้วแดงเย็บประกบกันเป็นช่อง โคมใส่ฝ้ายอย่างสุริคชั้นหนึ่งแลมี
แพรแดงผุดลายอำพ้อมีอินทรธนูกรองด้วยทองหมวดแลหมวดเงินแกมกันปกบน แพรอจลัดนั้นชั้นหนึ่ง จึงเอาผ้า
ขาวปกบนแลมีมันแพรแดงผุดลายอำพ้อมีอินทรธนูมีสังเวียนรอบทั้งสี่ด้าน

ตัวอย่างที่ 49

แลมีแก้ว^๑ หุ้มกำมะหยี่เขียวเป็นเบาะสามอัน, แก้ว^๑ ฉลกลายฝรั่งเศสหุ้มแพรแดงติด
อินทรธนูเงินแลทองแกมกันแก้ว^๒, แลเตียงนอน แลแก้ว^๑ แพรแดงนั้นเอาปีศดูขาวทำเป็น
ฝักหุ้มไว้,

(บันทึก-rayวัน หน้าที่ 19: 67)

การใช้หน่วยขยายข้างต้นเป็นการขยายโดยไม่ใช้คำเชื่อม กล่าวคือ มีคำหลักและนำหน่วย
ขยายมาวางหลังคำหลัก (คำหลัก + หน่วยขยาย) ตัวอย่างนี้พบการใช้หน่วยขยาย 3 ครั้ง ได้แก่

ส่วนหลัก คือ แก้ว^๑ หน่วยขยายนาม คือ หุ้มกำมะหยี่เขียวเป็นเบาะสามอัน,

ส่วนหลัก คือ แก้ว^๒ หน่วยขยายนาม คือ ฉลกลายฝรั่งเศสหุ้มแพรแดงติดอินทรธนูเงินแลทองแกม
กันแก้ว^๒,

ส่วนหลัก คือ แก้ว^๓ หน่วยขยายนาม คือ และ แพรแดงเอาปีศดูขาวทำเป็นฝักหุ้มไว้,

โกษาปานใช้หน่วยขยายคำนามกล่าวถึงแก้ว^๑ ที่พบเห็นในฝรั่งเศสว่ามี การตกแต่งด้วยวัสดุที่
สวยงาม กล่าวคือ แก้ว^๑ ตัวที่ 1 ตกแต่งด้วยการหุ้มกำมะหยี่สีเขียวทำเป็นเบาะสามอัน แก้ว^๑ ตัวที่สอง
ตกแต่งด้วยการสลักลายฝรั่งเศสและหุ้มด้วยแพรสีแดงติดอินทรธนู (ลายขอบที่เป็นกระหนก)
เงินและทองปนกัน และแก้ว^๑ ตัวที่สามเป็นแก้ว^๑ ทำด้วยแพรสีแดงและหุ้มด้วยปีศดู (ผ้าขนสัตว์เนื้อฟู)
สีขาวจับเป็นฝักหุ้มไว้ โกษาปานใช้หน่วยขยายนามข้างต้นเพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพและทราบ
รายละเอียดการตกแต่งข้าวของเครื่องใช้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 50

ครั้นเรือทรงพระราชสารพันปากน้ำเข้าไปประมาณเส้นหนึ่งจึงยิงปืนใหญ่ ณ ข้อมทั้งสอง ฟากนั้นทุกช่องแล้วแลยรับกัน ไปรอบเมืองทั้งสองฟากนั้น แลยระดม ไปจนรับพระราชสารขึ้นตึกสำเร็จแล้วจึงยิงเป็นระยะห่างๆ ไปจนเพลาลบค่ำ

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 11-12: 51, 53)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานกล่าวถึงพิธีต้อนรับพระราชสาส์นที่เข้าเมืองในกรุงฝรั่งเศสจัดต้อนรับ โงษาปานบรรยายพิธีการต้อนรับได้อย่างละเอียดทำให้ผู้รับสารเห็นภาพด้วยการใช้กริยาวลีขนาด ยาวเรียงกัน ได้แก่ พันปากน้ำเข้าไปประมาณเส้นหนึ่ง ยิงปืนใหญ่ ณ ข้อมทั้งสองฟากนั้นทุกช่องแล้ว ยิงรับกัน ไปรอบเมืองทั้งสองฟากนั้น ยิงระดมไปจนรับพระราชสารขึ้นตึกสำเร็จแล้ว และ ยิงเป็นระยะห่างๆ ไปจนเพลาลบค่ำ เนื้อความดังกล่าวทำให้ผู้รับสารเห็นภาพพิธีการต้อนรับพระราชสาส์นและคณะราชทูตสยามว่าเมื่อเรือเคลื่อนพันปากแม่น้ำ ฝ่ายฝรั่งได้ยิงปืนต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่จนกระทั่งอัญเชิญพระราชสาส์นขึ้นสถานที่ประดิษฐาน ฝ่ายฝรั่งเศสก็ยังคงยิงปืนต้อนรับจนเวลาพลบค่ำ

ตัวอย่างที่ 51

๑ ครั้นเพลาค่ำ เจ้าเมืองแลกริษาเจ้าเมืองมารับพระทานอาหารด้วยข้าพเจ้าจึงรับเอามือกริษาเจ้าเมืองล้างมือด้วยกันแลจึงจูงมือนำมาให้นั่ง

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 34-35: 97, 99)

ตัวอย่างข้างต้น โงษาปานใช้กริยาวลีขนาดยาวให้รายละเอียดเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือเมื่อเจ้าเมืองและกริษา มารับพระทานอาหารด้วยข้าพเจ้า (กับ โงษาปาน) จากนั้น โงษาปาน รับเอามือล้างมือด้วยกัน และ จูงมือนำมาให้นั่ง การใช้กริยาวลีขนาดยาวนี้ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพอย่างชัดเจนว่าโงษาปานรับรองเจ้าเมืองและกริษาเจ้าเมืองอย่างไรบ้าง

ตัวอย่างที่ 52

ในวันเดียนั้นผู้หญิงเมียฝีดาวคนหนึ่งอยู่ ณ เมืองน้อยแห่งหนึ่งไกลเมืองเบรศทางสองโยชน์มากข้าพเจ้าก็รับส่งปราศรัยตามสมควร

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 65: 159)

ความข้างต้น โภษาปานใช้กริยาวลีขนาดยาวเพื่ออธิบายลักษณะการรับแขกเมื่อมีผู้เข้าเยี่ยม คณะราชทูตสยาม โภษาปานจะ รับส่งปราศรัยตามสมควร ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพว่า โภษาปานสนทนา แลกเปลี่ยนกับผู้มาเข้าพบได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 53

แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริย์ตราเจ้า
ต้องประสงค์นั้นแลอ๊ด โนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครุอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้
สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 2: 179)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานได้กล่าวถึงภารกิจที่ต้องการให้มุสูลายีดำเนินการให้ฝ่ายสยาม คือ จะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริย์ตราเจ้าต้องประสงค์นั้น และ ขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครุอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา ทำให้ผู้รับสารหรือมุสูลายีทราบและเข้าใจอย่างชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการในเรื่องใดและดำเนินการอย่างไร

ตัวอย่างที่ 54

จึงกระษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสได้โปรดอ๊ดโนอยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส พระคุณเห็นแต่คิดในใจอ๊ดโน
แลอ๊ดโนก็สรรเสริญให้ประเทศนาซู้เลื่องๆได้ทำหนังสือและระลึกถึงพระคุณทั้งปวง
นั้นมีได้ขาด

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 1: 211)

ตัวอย่างข้างต้น โภษาปานได้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เมื่อครั้งที่ โภษาปานเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์น ณ กรุงฝรั่งเศสและ โภษาปานยังระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์อยู่เสมอ การใช้กริยาวลีข้างต้นนี้ทำให้ผู้รับสาร หรือ ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นภาพชัดเจนว่า โภษาปานทำสิ่งใดบ้างเพื่อเป็นการระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้แก่ เห็นแต่คิดในใจอ๊ดโน (ระลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 อยู่ในใจ) ก็สรรเสริญให้ประเทศนาซู้เลื่องๆ (สรรเสริญในพระมหากษัตริย์คุณของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ให้เป็นที่ประจักษ์แก่นานาประเทศ) ได้ทำหนังสือ และ ระลึกถึงพระคุณทั้งปวงนั้นมีได้ขาด

3.2.1.2 การใช้หน่วยขยายที่มีคำเชื่อม คือ การให้รายละเอียดด้วยการใช้คำเชื่อมเชื่อมหน่วยหลักและหน่วยขยายเข้าด้วยกัน เช่น คำเชื่อมอาจเป็นคำเชื่อมคุณาบุประโยค¹¹⁷ ได้แก่ ซึ่ง อัน ที่ คำเชื่อมแสดงความคล้อยตาม เช่นคำว่า แล ดังนี้

ตัวอย่างที่ 55

ครั้นเพลาย่ำประมาณสองโมงจึงเชิญพระราชสารลงเรือซึ่งแต่งออกมารับนั้น แยกพระมรตปตั้งบนเตียงซึ่งปูพรมนั้น

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 10: 49)

ตัวอย่างนี้ มีการใช้หน่วยขยาย 2 ครั้ง เพื่อให้รายละเอียดเพิ่มเติมของเรืออัญเชิญพระราชสาส์นที่ได้ตกแต่งไว้แล้ว ดังนี้

ครั้งที่ 1 ส่วนหลัก คือ เรือ

หน่วยขยายนาม คือ แต่งออกมารับ

คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

ครั้งที่ 2 ส่วนหลัก คือ เตียง

หน่วยขยายนาม คือ พูพรม

คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

การใช้หน่วยขยายข้างต้นเป็นการใช้หน่วยขยายที่มีคำเชื่อมเพื่อให้รายละเอียดเพิ่มเติมของเตียงสำหรับวางพระมรตปที่ใ้วางพระราชสาส์นซึ่งเตรียมไว้บนเรืออัญเชิญพระราชสาส์น ทำให้ผู้รับสารทราบว่าฝ่ายฝรั่งเศสเตรียมการต้อนรับอย่างเต็มกำลังด้วยการนำพรมมาปูรองรับพระราชสาส์นเพื่อให้สมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

นอกจากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาพบว่า โภษาปานใช้หน่วยขยายซ้อนกันเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวได้อย่างละเอียดมากขึ้น เช่น

¹¹⁷ คุณาบุประโยค คือ อนุประโยคทำหน้าที่ขยายนามที่นำมาข้างหน้า มีคำเชื่อม ที่ อัน ซึ่ง (สถาบันภาษาไทย, 2555:

ตัวอย่างที่ 56

เพลabaya ๓ โมง เจ้าเมืองลันดอระนอ¹¹⁸ ซึ่งอยู่ต้นทางบกซึ่งขึ้นไป ณ เมืองปารีส ไกลเมือง
แบรสออกไปทาง ๔ โยชน์ให้กรรมการสามคนลงมาทักข้าพเจ้า

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 4: 37)

ตัวอย่างข้างต้น มีการใช้หน่วยขยายนามเพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่ตั้งของเมืองลันดอ-
ระนอเมืองในประเทศฝรั่งเศส โกษาปานใช้หน่วยขยายซ้อนกันเพื่ออธิบายรายละเอียดให้ชัดเจนขึ้น
ดังนี้

ส่วนหลัก คือ เมืองลันดอระนอ

หน่วยขยายนามคือ อยู่ต้นทางบกซึ่ง ขึ้นไป ณ เมืองปารีสไกลเมืองแบรสออกไปทาง ๔ โยชน์

คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

ส่วนหลักในหน่วยขยาย คือ ต้นทางบก

หน่วยขยายนามคือ ขึ้นไป ณ เมืองปารีสไกลเมืองแบรสออกไปทาง ๔ โยชน์

คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

โกษาปานบอกรายละเอียดของ เมืองลันดอระนอ ให้ผู้รับสารทราบ ว่า เมืองนี้ตั้งอยู่ต้นทางบก
ที่จะไปเมืองปารีส และไกลจากเมืองแบรสออกไป 4 โยชน์

ตัวอย่างที่ 57

ประการหนึ่งทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้นเป็นคนใหม่ มีรูขบ ณ กรุงไทยจึงเกิด
วิวาทคิดหมองกันกับชาวไทย การผิดชอบทั้งปวงนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 2: 200)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้

¹¹⁸ เมืองลันดอระนอ หมายถึง เมืองลียงแคร์โน (Landerneau)

มีส่วนหลัก คือ ทหารฝรั่งเศส

หน่วยขยายนาม คือ เข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้น

คำเชื่อมส่วนขยาย คือ ซึ่ง

โกษาปานใช้ส่วนขยายเพื่อให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับทหารฝรั่งเศสทำให้ผู้รับสารเห็นว่าเหตุการณ์จลาจลที่เกิดขึ้นไม่ได้ทำให้สยามกับฝรั่งเศสขัดแย้งกัน กล่าวคือ กรณีข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2231(ดูเพิ่มเติมในบทที่ 2) โกษาปานเห็นว่าการจลาจลที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่พระราชประสงค์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่ทรงตั้งใจให้ผิดพระราชไมตรี แต่เป็นเพราะทหารฝรั่งเศสที่เพิ่งเข้ามาอยู่กรุงไทย เป็นคนใหม่ มีรูขบ ณ กรุงไทย การให้รายละเอียดเช่นนี้เพื่อรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสไว้

ตัวอย่างที่ 58

แต่ด้วยทหารฝรั่งเศสกับชาวไทยคิดหมองกันเท่านี้มีควรที่จะให้คลายพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุงซึ่งเป็นมั่นคงแล้วนั้นแลควรทำนุผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แลอัครโจะช่วยกันทำนุบำรุงทางพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุงให้วัฒนารุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปกว่ากาลก่อน

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 2: 200)

ตัวอย่างข้างต้น มีการใช้หน่วยขยายนาม ดังนี้

ส่วนหลัก คือ พระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริย์เจ้าทั้ง ๒ กรุง

หน่วยขยายนาม คือ เป็นมั่นคงแล้ว

คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

โกษาปานใช้หน่วยขยายนามระบุความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสว่ามีความมั่นคงดีแล้ว เพื่อให้มุสอพงซารตรงตระหนักถึงความมั่นคงของพระราชไมตรีและขอให้มุสอพงซารตรงไม่นำเรื่องเหตุการณ์จลาจลที่เกิดขึ้นนี้มาทำให้พระราชไมตรีเสื่อมคลายและช่วยกันทำนุบำรุงพระราชไมตรีให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 59

ทหารฝรั่งเศสจับเอาทหารไทยแลทหารปรตุกร¹¹⁹ ทำวุ่นวาย¹²⁰ ขึ้นในป้อม แลยิงปืนใหญ่
แลเผาบ้านเรือนราษฎรซึ่งอยู่ใกล้ป้อมนั้นเสีย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 7: 223)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานใช้หน่วยขยายที่มีคำเชื่อม คือ ซึ่ง เพื่อขยายคำนามแบบเจาะจงว่า
บ้านเรือนราษฎรที่ได้รับความเสียหายอยู่บริเวณใดทำให้เนื้อความมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ดังนี้

คำหลัก คือ บ้านเรือนราษฎร หน่วยขยายคำนาม คือ อยู่ใกล้ป้อมนั้น คำเชื่อมหน่วยขยาย คือ ซึ่ง

ความข้างต้นนี้ โงษาปานแจ้งให้บาทหลวงเดอ ลา แซส ว่า ทหารฝรั่งเศสก่อการจลาจลใน
สยามด้วยการขึ้นไปตีป้อมแล้วยิงปืนใหญ่และเผาบ้านเรือนราษฎรเสียหาย

การใช้คำเชื่อม แล เป็นตัวบ่งชี้เพื่อให้รายละเอียดหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมทำให้ผู้รับสาร
สามารถทราบรายละเอียดของสิ่งต่างๆที่โงษาปานกล่าวถึงได้อย่าง ชัดเจน ซึ่งการใช้คำเชื่อม แล
ของโงษาปานในลักษณะนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับคำเชื่อม และ ในปัจจุบัน ดังความหมายที่ปรากฏ
ในพจนานุกรม 2554 ความว่า แล หมายถึง และ กับ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1087) เช่น

ตัวอย่างที่ 60

ปลัดนายกำปั่นมาบอกว่เมียเสนาบดีซึ่งบังคับความ ณ เมืองแบร์ศ¹²¹ แลลูกสาวนายกำปั่น¹²²
ผู้ใหญ่คนหนึ่งแลเมียฝีดาว¹²³ ๑๐ คน แลฝีดาว แลลูกค้า ๘ คนมาทักทาน¹²⁴ ข้าพเจ้าก็ให้เข้ามา
ณ ท้ายพระ¹²⁵

(บันทึกกราขวัน หน้าที่ 2: 33)

¹¹⁹ ทหารปรตุกร คือ ทหารโปรตุเกส

¹²⁰ ทำวุ่นวาย คือ ก่อความวุ่นวาย สร้างความไม่สงบ

¹²¹ เมืองท่าตะวันตกสุดของฝรั่งเศสในมหาสมุทรอินเดีย

¹²² เรือ

¹²³ กะลาสี พนักงาน

¹²⁴ ทักทาย

¹²⁵ ท้ายเรือ

ตัวอย่างที่ 61

เจ้าเมืองแลมุสูอินตันตั้งข้าหลวง¹²⁶ แลกะปิตันนายกำป็น¹²⁷ แลเมศรี¹²⁸ หมอผู้ใหญ่ออกกินข้าว
เที่ยงด้วยข้าพเจ้า

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 6: 41)

ตัวอย่างที่ 60 และ ตัวอย่างที่ 61 โภษาปานใช้คำว่า แล เป็นคำเชื่อมค่านามเพื่อให้
รายละเอียดหรือแจกแจงรายละเอียดเพิ่มเติมของผู้ที่มาเข้าพบคณะราชทูตสยาม ในตัวอย่างที่ 60
ได้แก่ เมียเสนาบดีซึ่งบังคับความ ณ เมืองแบรส ลูกสาวนายกำป็น ผู้ใหญ่คนหนึ่ง เมียผีดาว ๑๐ คน ผีดาว และ
ลูกค้า ๘ คน และตัวอย่างที่ 61 ผู้ที่มาร่วมรับประทานอาหารได้แก่ เจ้าเมือง มุสูอินตันตั้งข้าหลวง กะปิตัน
ตันนายกำป็น และ เมศรีหมอผู้ใหญ่

ตัวอย่างที่ 62

อนึ่งให้ขุนหมื่นแล, สามเณรอันตนแล, ล่ามแล, เด็กใช้อยู่ด้วยกันตึกเดียว ไกลตึกซึ่งไว้พระราช
สาร ไปประมาณสิบเส้นแล, มีกำแพงล้อมตึกสี่ด้านแล, ด้านตะวันตกนั้นมีส่วนผลไม้แล, ฝัก
แล, ตึกนั้นยาวประมาณ ๑๒ วา กว้างห้าวาสูงหกวา มีพื้นสี่ชั้น

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 26: 81)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำว่า แล เป็นคำเชื่อมคำและเชื่อมประโยคเพื่อให้รายละเอียด
เพิ่มเติม ดังจะเห็นได้จาก แล ทำหน้าที่เชื่อมค่านามซึ่งเป็นบุคคล ได้แก่ ขุนหมื่น สามเณรอันตน ล่าม
และ เด็กใช้ และเชื่อมค่านามที่เป็นสิ่งของ ได้แก่ ผลไม้ ฝัก ส่วน แล, โภษาปานใช้เชื่อมประโยค
เพื่อให้รายละเอียดข้อมูลชัดเจนยิ่งขึ้น ได้แก่ (ตึกซึ่งไว้พระราชสาร) มีกำแพงล้อมตึกสี่ด้าน ด้าน
ตะวันตกนั้นมีส่วนผลไม้แลฝัก และ ตึกนั้นยาวประมาณ ๑๒ วา กว้างห้าวาสูงหกวา มีพื้นสี่ชั้น

¹²⁶ มุสูอินตันตั้งข้าหลวง คือ ข้าหลวงหลวงตรวจการซึ่งในที่นี้อาจหมายถึง เมอร์ซิเออร์ เดส์คลูโซ

(Monsieur Descluseux)

¹²⁷ กะปิตัน หมายถึง กัปตัน

¹²⁸ เมศรี หรือ Messire หมายถึง ผู้ใหญ่ที่ควรยกย่องมีเกียรติ

ตัวอย่างที่ 63

ແທງຊຶ່ງຂ້າພະເຈົ້າເດີນມານັ້ນເປັນຄົນຕຸລາດແລ, ຂາຍສັກຫຼາດແລ, ປັດສູແລ, ເຄື່ອງນຸ່ງຫົ່ມ ແລ, ຫມວກ ແລ, ດິນແວ່ນ ຫຼື ກະໄຕຣແລ, ຄ້ວຍຂາມແລ, ເຄື່ອງແກ້ວແລ, ເຄື່ອງປັ່ງຈັຍແລ, ເຄື່ອງທອງເຫຼືອງ ແລ, ເຄື່ອງທອງແດງແລ, ຫນມປິ່ງແລ, ເຫຼົ້າອຸ່ນແລ, ຜົນໄມ້ຕ່າງໆແລ, ເນື້ອໂຄແລ, ເນື້ອຫຸມກາຟັກປລາ

(บันทึกทราวัน หน้าที่ 47-48: 123,125)

จากตัวอย่างนี้โกษาปานกล่าวถึงสถานที่ที่เดินทางไปเที่ยวชม คือ ถนนตลาด โดยโกษาปานได้บรรยายลักษณะของถนนตลาดและให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ถนนตลาดแห่งนี้ขายสินค้าใดบ้าง เห็นได้จากคำว่า *ແລ*, ทำหน้าที่เชื่อมประโยค เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมของสิ่งของต่างๆ ที่ขายในถนนตลาด โดย *ແລ* เชื่อมประโยค *ແທງຊຶ່ງຂ້າພະເຈົ້າເດີນມານັ້ນເປັນຄົນຕຸລາດ* กับประโยค (ละประธาน) *ຂາຍສັກຫຼາດ ແລ ປັດສູ ແລ ເຄື່ອງນຸ່ງຫົ່ມ... ເຂົ້າດ້ວຍກັນ*

คำว่า *ແລ*, ทำหน้าที่เชื่อมคำเพื่อให้รายละเอียดสินค้าต่างๆ ที่มีขายในถนนตลาด อันได้แก่ สັກຫຼາດ ปັດສູ (ผ้าขนสัตว์) เครื่องนຸ່ງຫົ່ມ ຫມວກ ດິນແວ່ນ (กระจกส่องที่มีด้ามจับ) ຫຼື ກະໄຕຣ (กรรไกร) ຄ້ວຍຂາມ ເຄື່ອງແກ້ວ ເຄື່ອງປັ່ງຈັຍ ເຄື່ອງທອງເຫຼືອງ ເຄື່ອງທອງແດງ ຫນມປິ່ງ ເຫຼົ້າອຸ່ນ ຜົນໄມ້ຕ່າງໆ ເນື້ອໂຄ ເນື້ອຫຸມກາ (สัตว์สี่เท้ามีลักษณะคล้ายแกะ) ຝັກ ແລະ ປລາ

3.2.2 การระบุเวลา

การระบุเวลา เป็นการให้รายละเอียดประเภทหนึ่ง กล่าวคือ ในเอกสารลายลักษณ์อักษรประเภทบันทึกทราวัน โกษาปานใช้คำบอกเวลาในการจำแนกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ ตามลำดับเวลา โกษาปานจะจำแนกจากหน่วยเวลาที่ใหญ่ก่อน คือ วันเดือนปี เพื่อลำดับเนื้อความตามลำดับของวันที่ และจากนั้นจะใช้หน่วยย่อยคือ คำบอกเวลาในช่วงระหว่างวันเพื่อแจกแจงเหตุการณ์ในวันนั้นๆ อย่างเจาะจงว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจสารได้ง่ายและครบถ้วน

มธุรส คຸ້ມປຣະສິຫັ (2553 : 1) กล่าวว่า จากการพยายามที่จะคิดประดิษฐ์เครื่องบอกเวลา หรือหาวิธีการบอกเวลาไม่ว่าธรรมชาติหรือการเคาะสัญญาณ แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต้องการที่จะเข้าใจเวลาให้ตรงกัน และไม่เกิดความผิดพลาดในการติดต่อสื่อสารหรือการดำเนินธุรกิจ เมื่อบ้านเมืองมีการพัฒนากี้อย่อมมีการติดต่อสื่อสารมากขึ้น มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันมากขึ้น คำบอกเวลาก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นด้วย

คำบอกเวลา หมายถึง คำหรือวลีที่เป็นคำนามหรือคำวิเศษณ์ที่มีความหมายบ่งชี้เกี่ยวกับระยะเวลาอย่างชัดเจน (ฉัฐวรรณ ชั่งใจ, 2552: 5) โภชาปานใช้คำบอกเวลาระบุช่วงเวลาในการเขียนบันทึกและจดหมายไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

โภชาปานได้ระบุวันที่เขียนในบันทึกประจำวันไว้ตอนต้นของบันทึกแต่ละวัน จากนั้นจะเล่าเหตุการณ์และสิ่งต่างๆที่พบเห็นในแต่ละวันซึ่งในเหตุการณ์นั้นๆจะมีช่วงเวลาเขียนกำกับไว้ด้วย เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดในบันทึกวันนั้นๆ

การระบุเวลา พบ 2 ลักษณะ คือ การระบุเวลาแบบวันเดือนปี และการระบุเวลาในช่วงระหว่างวัน

3.2.2.1 การระบุเวลาแบบวันเดือนปี โภชาปานจะใช้คำบอกเวลาในการเขียนวันเดือนปีเมื่อเริ่มบันทึกเหตุการณ์ในวันหนึ่งๆ โดยจะเริ่มต้นด้วยการเขียนวันที่ มีลักษณะการเขียนดังนี้

เริ่มต้นด้วยเครื่องหมายตาไก่ หรือ ฟองมัน ๐ สำหรับเริ่มเรื่องหรือเหตุการณ์ใหม่ทั้งที่เป็นวรรค เป็นบรรทัด หรือบท ต่อมาคือเครื่องหมายประกอบตัวเลขบอกวัน เดือน ปี และปักษ์ขึ้นแรม มีรูปคือ เครื่องหมายกากบาทเล็ก (+) ประกอบตัวเลขอยู่กลางระหว่างคำ “วัน” และ “ค่ำ” ตัวเลขหลังคำว่าวัน คือตัวเลข วันทั้ง ๗ (เริ่มนับวันอาทิตย์เป็นลำดับแรก แทนด้วยเลข ๑ เรียงไปจนถึงเลข ๗ แทนวันเสาร์) ตัวเลขหน้าคำว่าค่ำ คือ ตัวเลขแทนเดือนทั้ง ๑๒ เดือน ส่วนตัวเลขที่อยู่ตรงกลางเป็นตัวเลขบอกปักษ์ มี เลข ๑-๑๕ เลขที่อยู่บนเครื่องหมายใช้แทนปักษ์ข้างขึ้น เลขที่อยู่ข้างล่างใช้แทนปักษ์ข้างแรม (พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ, คณะบรรณารักษกร, 2545: 23-24)

บันทึกประจำวันของโภชาปานเขียนวันเดือนปีในลักษณะต่อไปนี้

๐ วัน ๕ + ๘ ค่ำ

อ่านว่า วันพฤหัสบดี เดือน 8 ขึ้น ค่ำ 1

๐ วัน ๑ + ๘ ค่ำ

อ่านว่า วันอังคาร เดือน 8 ขึ้น 13 ค่ำ

๔
๐ วัน ๑ + ๘ คำ ขาลอัฐศก

คำบอกเวลาข้างต้นนี้ อ่านว่า วันอาทิตย์ เดือน 8 ขึ้น 4 ค่ำ ปีขาล อัฐศก ตรงกับ จุลศักราช 1048 หรือ พุทธศักราช 2229 (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2528: 143) โดย อัฐศก หรือ อัฐศก หมายถึง น. เรียกปีจุลศักราชที่ลงท้ายด้วย เลข 8 เช่น ปีขาลอัฐศกจุลศักราช 1348. (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1393)

บันทึกประจำวันของโกษาปานจะนำคำบอกเวลามาระบุเหตุการณ์เพื่อจำแนกเนื้อความใน บันทึกประจำวันออกเป็น วัน ช่วงเวลาระหว่างวัน หรือหน่วยเวลา เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาได้อย่าง ชัดเจนไม่สับสนอีกด้วย เช่น

ตัวอย่างที่ 64

- ๕
๐ วัน ๒ + ๘ คำ เพลาสามโง่งงเช้า กระลาการ¹²⁹ ซึ่งได้เป็นพนักงานบังคับความนั้น ๒๗ คน มาทักข้าพเจ้า แลข้าพเจ้าปราศรัยว่าซึ่งท่านทั้งปวงมีความยินดีนับถืออัค โนแลมาเยียน อัค โน นี้ๆชอบใจท่านทั้งปวงนักหนา ครั้นแล้วผู้มีชื่อก็ลาไป แล้วมุสโกตันนั่งเดไปแลนายกำปั่นคน หนึ่งมีฝีดาว ๕ คนมาเยียนข้าพเจ้าแล้วท่านยังคอยอยู่สบายหรือ ข้าพเจ้าตอบว่าอัค โนทั้งปวง อยู่เป็นสุขอยู่ แลซึ่งเอาใจใส่อัค โน บำรุงอัค โน ตกแต่งให้พิทักษ์รักษานี้ อัค โนชอบใจท่าน นักหนา แลมุสโกตันนั่งว่าซึ่งให้พิทักษ์รักษานี้ เป็นพนักงานข้า แลข้าพเจ้าตอบว่า ซึ่งเป็น พนักงานท่านนั้นก็ชอบแล้ว แต่ว่าท่านมีน้ำใจช่วยพิทักษ์รักษาด้วยความยินดีนั้น อัค โนก็มี น้ำใจยินดีต่อท่านนักหนา ครั้นแล้วผู้มีชื่อก็ลาไป ๐
- ๐ ครั้นเพลาทึบ หลิงผู้ตีชาวเมืองแบรสมาทักข้าพเจ้าห้าครวๆแลห้าคนบ้าง ๗ คนบ้าง ๘ คน บ้าง แลข้าพเจ้ารับส่งปราศรัยตามสมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป ๐
- ๐ ครั้นเพลาย่ำประมาณโง่งงหนึ่ง มุสอินตันนั่งข้าหลวง แลเจ้าเมือง แลแมศรีหมอผู้ใหญ่ แล ฝีดาวสี่คนมารับพระทานอาหารด้วยข้าพเจ้า ครั้นสำเร็จแล้ว เจ้าเมืองก็ชวนข้าพเจ้าลงเรือ ไปดู กำปั่นใหญ่ชื่อละมีรันซึ่งใหญ่กว่ากำปั่นทั้งปวง...

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 28-29: 85,87)

¹²⁹ กระลาการ หมายถึง ตุลาการ ในการพิจารณาพิพากษารรคดีแต่โบราณจะมีเจ้าพนักงานสองฝ่าย คือ "ตระลาการ" หรือ "ตุลาการ" มีหน้าที่พิจารณาไต่สวนหาข้อเท็จจริง และ "ผู้พิพากษา" มีหน้าที่ให้คำพิพากษาเมื่อได้ ข้อเท็จจริงจากตุลาการแล้ว (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559)

โกษาปานใช้การระบุนเวลา 3 ครั้ง คือ วัน ๒ + ๕ คำ เพลาสามโมงเช้า ครั้นเพลาทึง และ ครั้นเพลาย่ำประมาณโมงหนึ่ง เพื่อจำแนกเนื้อความที่ต้องการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรก วัน ๒ + ๕ คำ เพลาสามโมงเช้า โกษาปานใช้เพื่อเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น คือ มีตุลาการมาพบคณะราชทูตสยามและพูดคุยสนทนากันแล้วจึงลากลับไป เนื้อความส่วนที่ 2 คือ ครั้นเพลาทึง มีหญิงผู้ดีชาวเมืองแบรสต์มาเข้าพบราชทูตสยาม ทักทายตามสมควรจากนั้นก็ลาไป และ เนื้อความส่วนที่ 3 คือ ครั้นเพลาย่ำประมาณโมงหนึ่ง มีเหล่าข้าราชการฝรั่งเศสมาร่วมรับประทานอาหารกับโกษาปานและพาท่านไปชมเรือลอมิรัน เนื้อความข้างต้นที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า โกษาปานใช้คำบอกเวลาแจกแจงเนื้อความออกเป็นส่วนๆ ทำให้เนื้อผู้รับสารเข้าใจเนื้อความได้อย่างละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2.2.2 การระบุนเวลาในช่วงระหว่างวัน คือ คำบอกเวลาในช่วงต่างๆของวันที่มีการระบุนเวลาไว้เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่าเหตุการณ์ที่โกษาปานจะกล่าวถึงต่อไปนี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใดของวันนั้นๆ เช่นการใช้คำว่า วัน เพื่อระบุเหตุการณ์โดยรวมในวันนั้นๆ การใช้คำว่า เพลาสามโมงเช้า เพลาทึง เพลาย่ำ เพลาค่ำ หรือการใช้หน่วยบอกเวลา เช่น โมง ยาม เพื่อระบุนเวลาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

ตัวอย่างที่ 65

- ๐ ครั้นเพลาทึง หญิงผู้ดีชาวเมืองแบรสต์มาทักเข้าพเจ้าหัวครวๆแลห้าคนบ้าง ๗ คนบ้าง ๘ คนบ้าง แลเข้าพเจ้ารับส่งปราศรัยตามสมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป C_๓
- ๐ ครั้นเพลาย่ำประมาณโมงหนึ่ง มุสอินตันนั่งข้าหลวง แลเจ้าเมือง แลเมศริทอมผู้ใหญ่ แลฝีดาวผู้คนมารับประทานอาหารด้วยข้าพเจ้า ครั้นสำเร็จแล้ว เจ้าเมืองก็ชวนข้าพเจ้าลงเรือไปดูกำปั่นใหญ่ชื่อลอมิรันซึ่งใหญ่กว่ากำปั่นทั้งปวง

(บันทึกกรายวัน หน้าที่ 29: 87)

ตัวอย่างที่ 66

- ๐ ครั้นเพลาค่ำ เจ้าเมืองแลกริยาเจ้าเมืองมารับประทานอาหารด้วยข้าพเจ้าจึงรับเอามือกริยาเจ้าเมืองล้างมือด้วยกัน แลจึงจูงมือนำมาให้นั่ง

(บันทึกกรายวัน หน้าที่ 34-35: 97,99)

จากตัวอย่างที่ 65 พบการระบุนเวลา 2 ครั้ง ได้แก่ ๑ ครั้งเพลาเที่ยง และ ๑ ครั้งเพลาบ่ายประมาณ โมงหนึ่ง จากตัวอย่างเป็นช่วงเวลาของ วัน ๒ + ๘ คำ (ตรงกับวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2229) จะเห็นได้ว่า โภชานาประบุนเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างชัดเจน กล่าวคือกำหนดจุดเวลา เป็น 2 จุด เพื่อจำแนกภารกิจต่างๆที่ได้ทำ โดยใช้เครื่องหมายฟองมัน ๑ เริ่มต้นเหตุการณ์ของ เพลาเที่ยง คณะราชทูตสยามมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มาเข้าพบ คือ หลุยส์ผู้ดีชาวเมืองแบรส และใช้เครื่องหมายฟองมัน ๑ เริ่มต้นเหตุการณ์ของ เพลาบ่ายประมาณ โมงหนึ่ง คณะราชทูตสยามร่วมรับประทานอาหารกับ สุอิน ต้นนั่งข้าหลวง เจ้าเมือง เมหรือแมศรีหมอผู้ใหญ่และ ฝิดาวลีคน

ตัวอย่างที่ 66 โภชานาใช้วิธีการบันทึกเช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 65 คือ การใช้เครื่องหมายฟองมัน ๑ เริ่มต้นเหตุการณ์ของ เพลาค่ำ ของวันเดียวกันนั้นเพื่อกล่าวถึงกิจกรรมที่คณะราชทูตไปปฏิบัติงาน คือการร่วมรับประทานอาหารกับเจ้าเมืองและภริยา

ตัวอย่างที่ 67

๖
๑ วัน ๓ + ๘ คำ เพลาสองโมงเช้า มุสโกบันตั้งเคโปมาเยือนข้าพเจ้า แลนายทหารมาด้วยสองคน แลข้าพเจ้าก็ปราศรัยรับส่งตามสมควรแล้วก็ลาไป ในวันเดียนั้น หลุยเมียฝิดาวคนหนึ่ง แลหญิงชาวเมืองแบรส ๓ คนมาเยือนข้าพเจ้าก็รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วก็ลาไป ในวันเดียนั้นกะปิตันนายกำปั่นวิลันดาแลภริยา แลหญิง ๓ คน มาเยือนข้าพเจ้าก็ปราศรัยรับส่งตามสมควรแล้วก็ลาไป ในวันเดียนั้นนายกองรักษาบ้อมปากน้ำทั้งสองคน แลฝิดาวสำหรับบ้อมนั้นหกคนมาเยือนข้าพเจ้าก็ปราศรัยรับส่งตามสมควรแล้วก็ลาไป ในวันเดียนั้นเจ้าเมืองแลมุสอินตันตั้งแลมุสโกบันตั้งเคโป แลนายกองบ้อม แลนายทหาร แลฝิดาวแลกรมการสำหรับเมืองนั้นชวนข้าพเจ้าไปดูตึกคลังฟากตะวันตก

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 35-36: 99,101)

ตัวอย่างนี้ พบการระบุนเวลาในช่วงวัน 2 หน่วย คือ เพลาสองโมงเช้า และ ในวันเดียนั้น (4 ครั้ง) โดยคำว่า เพลาสองโมงเช้า บอกเวลาเริ่มต้นในการปฏิบัติภารกิจใน ๑ วัน ๓ + ๘ คำ ว่าคณะราชทูตมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มาเข้าพบ คือ มุสโกบันตั้งเคโป และ นายทหารสองคน จากนั้น โภชานาใช้ คำว่า ในวันเดียนั้น เพื่อกล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อมาซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันเดียวกัน การใช้คำดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านทราบว่าการปฏิบัติหน้าที่ราชทูต อันได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มาเข้าพบ คือ หลุยเมียฝิดาวคนหนึ่งแลหญิงชาวเมืองแบรส ๓ คน กะปิตันนายกำปั่นวิลันดาแลภริยา แลหญิง ๓ คน และ

นายกองรักษาป้อมปากน้ำทั้งสองคน และฟี่ดาวสำหรับป้อมนั้นหกคน เกิดขึ้นในวันเดียวกัน และบุคคลเหล่านั้นทยอยมาเข้าพบโกษาปานในวันนี้ตั้งแต่หลังเวลาสองโมงเช้าเรื่อยมา

ภารกิจอีกประการที่โกษาปานปฏิบัติหน้าที่ในวันเดียวกันนี้ คือการเข้าชมศึกฟากตะวันตก กับ เจ้าเมือง มุสอินตันตัง มุสโกบันตังเคโป นายกองป้อม นายทหาร ฟี่ดาวและกรมการสำหรับเมืองนั้น การใช้คำบอกเวลาจึงเป็นวิธีการทางภาษาที่ช่วยให้ผู้รับสารทราบรายละเอียดการปฏิบัติหน้าที่ของโกษาปานได้ชัดเจนขึ้นว่าโกษาปานปฏิบัติภารกิจนั้นๆ ในวันใด และในช่วงเวลาใด

การระบุเวลาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นการจำแนกข้อมูลตามเวลาในหน่วยใหญ่ คือหน่วยวันเดือนปี จากนั้นโกษาปานได้จำแนกข้อมูลออกเป็นหน่วยย่อยคือหน่วยช่วงระหว่างวันเพื่อให้โกษาปานนำเสนอสารได้อย่างครบถ้วนและผู้รับสารยังสามารถเข้าใจสารได้ง่ายอีกด้วย

3.2.3 การระบุจำนวน

การระบุจำนวนเป็นวิธีการให้รายละเอียดอีกลักษณะหนึ่งซึ่งมีผลทำให้ผู้รับสารเข้าใจสารได้อย่างชัดเจน เห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ และยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ข้อมูลได้อีกด้วย การระบุจำนวนที่ชัดเจนแบบเจาะจงนี้ทำให้สารมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเพราะรายละเอียดของข้อมูลทำให้ผู้รับสารเห็นว่าโกษาปานต้องเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์นั้นๆ หรือรับรู้เหตุการณ์นั้นๆจริงจึงจะสามารถระบุจำนวนของสิ่งต่างๆที่กล่าวถึงได้อย่างเจาะจง

การระบุจำนวนในที่นี้คือ การใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน ได้แก่ จำนวนนับ คำลักษณนาม หน่วยวัดค่า มาตรการต่างๆ รวมไปถึงคำอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับจำนวนหรือปริมาณมาใช้เพื่อแจกแจงรายละเอียดให้ชัดเจนแบบเจาะจงยิ่งขึ้น โกษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวนใน 3 ลักษณะ ได้แก่ คำบอกจำนวน คำลักษณนาม และ คำประกอบคำนามเพื่อแจกแจง ซึ่งทั้ง 3 ลักษณะนี้มักใช้ประกอบกันเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ ดังนี้

คำบอกจำนวน คือ คำที่ใช้ขยายคำนามจะบอกจำนวนหรือปริมาณของสิ่งต่างๆ ได้แก่ จำนวนเลข เช่น หนึ่ง สอง สาม สี่ ซึ่งอาจจะเขียนโดยใช้ตัวเลขแทนได้ว่า ๑ ๒ ๓ ๔ หรือคำอื่นๆที่เกี่ยวกับจำนวนและปริมาณ เช่น ครึ่ง ก่อน บาง ทุก ทั้ง คำบอกจำนวนที่ใช้ขยายคำนามทุกคำ

จะต้องใช้กับคำแยกประเภท (นววรรณ พันธุมเมธา, 2558: 52) คำบอกจำนวนมักปรากฏหน้าคำลักษณนาม หน้าคำนาม หรือปรากฏหลังกริยาต้องเติมเต็ม¹³⁰ เป็นต้น (สถาบันภาษาไทย, 2555: 46)

คำลักษณนาม คือ คำที่ใช้บอกลักษณะของคำนามหรือคำกริยา (สถาบันภาษาไทย, 2555: 18) ซึ่งคำลักษณนามนั้นเป็นลักษณะพิเศษโดยเฉพาะของภาษาไทยอีกอย่างหนึ่งซึ่งสามารถใช้บอกลักษณะของคำนามและแสดงภาพของคำนามนั้นๆด้วย ลักษณนามทำหน้าที่ประกอบกับนามเพื่อบอกชนิด หมวดหมู่ ลักษณะ จำนวนและมาตรา (บัวหลวง วงศ์ภักดี, 2529: 73)

คำประกอบคำนามเพื่อแจกแจง พบการใช้ 2 ลักษณะ ได้แก่ **ลักษณะที่ 1 การใช้ แล** เป็นคำประกอบคำนามเพื่อแจกแจงเช่นเดียวกับคำว่า **ละ** และ **ลักษณะที่ 2 การใช้ คำว่า บ้าง เพื่อแจกแจงหน่วย**

ลักษณะที่ 1 การใช้ แล ประกอบคำนามเพื่อแจกแจง เช่นเดียวกับคำว่า **ละ** ซึ่ง หมายถึง ว. คำประกอบคำนามให้รู้ว่าเป็นหน่วยหนึ่งๆ หรือ ส่วนหนึ่งๆ ในจำนวนรวม ซึ่งกำหนดเป็นรายชื่อไป เช่น คนละ ปีละ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1043) การใช้ **แล** ในลักษณะดังกล่าวคล้ายกับการปรากฏในจารึกหลักที่ 1 ในความว่า “โอยทานแลปีแลญี่ปุ่นล้าน” (2/16) โดย **แล...แล** หมายถึง ละ ในเอกสารเก่า ถ้ามี “แล” สกกดหน้าสกกดหลังคำนาม หมายความว่า ละ เช่น แลปีแล คือ ปีละ แล้วจะต้องมีคำนามอื่นตามหลังมาอีก เช่น แลปีแลล้าน คือ ปีละล้าน (พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ศิลปจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1, 2556: 57) ลักษณะการใช้ **แล** ข้างต้นนี้จะใช้ประกอบคำบอกจำนวนและคำลักษณนามเพื่ออธิบายหรือแจกแจงสิ่งที่โกษาปานต้องการบอกให้ผู้รับสารทราบโดยละเอียด

ลักษณะที่ 2 การใช้ คำว่า บ้าง เพื่อแจกแจงหน่วย ซึ่งคำว่า **บ้าง** หมายถึง ว. ใช้ประกอบคำอื่นหมายความว่า บางจำนวนหรือบางส่วนของสิ่งที่กล่าวถึง โดยเฉพาะ เช่น อย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ขอบ้าง, บางส่วนของจำนวนรวมที่แบ่งเป็น 2 เช่น เรื่องที่เล่าจริงบ้างเท็จบ้าง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 667) ในการศึกษาการระบุจำนวนในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานนี้ การใช้ **บ้าง** ต้องประกอบกับจำนวนนับจึงจะนับว่าเป็นคำเกี่ยวกับจำนวน

¹³⁰ กริยาต้องเติมเต็ม คือ คำกริยาที่ต้องมีนามวลีทำหน้าที่เป็นหน่วยเติมเต็มตามหลังเสมอ เช่น เป็น เหมือน คล้าย เท่า ไซ้ มี เกิด ปรากฏ

โกษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ประกอบกันเพื่ออธิบายรายละเอียดของสิ่งต่างๆที่โกษาปานต้องการกล่าวถึงทำให้ผู้รับสารเข้าใจรายละเอียดและจินตนาการตามสิ่งที่โกษาปานได้อย่างชัดเจนเสมือนอยู่ร่วมในเหตุการณ์หรือสถานที่นั้นๆ อีกทั้งยังพบการใช้คำเกี่ยวกับจำนวนซ้ำติดต่อกันเพื่ออธิบายลักษณะนั้นๆออกเป็นรายชื่อไป ดังนี้

ตัวอย่างที่ 68

แล ณ บือนั้นมีปืนใหญ่ทองเหลืองกระสุน ๕ นิ้วสามบอก กระสุน ๗ นิ้ว ๖ นิ้ว สี่บอก แล กระสุน ๕ นิ้ว ๔ นิ้ว สิบบอก

(บันทึกกราชวัน หน้าที 46: 121)

ความข้างต้น เห็นได้ว่า โกษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวนประกอบกันและซ้ำกันหลายครั้งเพื่ออธิบายสิ่งที่กล่าวถึงคือ ปืนใหญ่ทองเหลืองว่ามีกระบอกลักษณะใดบ้าง จำนวนเท่าใดบ้าง โดยอธิบายเป็นรายชื่อไป กล่าวคือ ปืนทองเหลืองบรรจุกระสุนขนาดเก้านิ้ว จำนวน 3 กระบอก ปืนทองเหลืองบรรจุกระสุนขนาดเจ็ดนิ้ว จำนวน 3 กระบอก ปืนทองเหลืองบรรจุกระสุนขนาดหกนิ้ว จำนวน 4 กระบอก ปืนทองเหลืองบรรจุกระสุนขนาดห้านิ้ว และปืนทองเหลืองบรรจุกระสุนขนาดสี่นิ้ว จำนวน 10 กระบอก

ตัวอย่างที่ 69

แลชาวฝรั่งเศสจับชาวอรุมาได้ ๑๕๐ คน ในนี้ชาวอรุม ๑๓๐ คน แลชาวอังกฤษ แลวิตันดานันบ้าง แลอิสปาญะบ้าง แลฝรั่งเศสนั้น ๒๐ คน

(บันทึกกราชวัน หน้าที 6: 4)

ตัวอย่างนี้ โกษาปานใช้คำบอกจำนวนและคำลักษณนามร่วมกันเพื่ออธิบายรายละเอียด ซึ่งคำบอกจำนวนที่ใช้ ได้แก่ ๑๕๐ ๑๓๐ และ ๒๐ ส่วนคำลักษณนาม คือ คน นอกจากนี้ยังพบการใช้คำประกอบคำนามเพื่อแจกแจงหน่วย คือคำว่า บ้าง เพื่อแจกแจงที่ชาวฝรั่งเศสจับได้ว่าประกอบด้วยชาติใดบ้าง อันได้แก่ ชาวอรุม (ชาวตุรกี) ชาวอังกฤษ ชาววิตันดา (ชาวฮอลันดา) ชาวอิสปาญะ (ชาวสเปน) และชาวฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ 70

แต่เรือไฟดาวแลกรมการทั้งปวงซึ่งขึ้นมาเห็นนั้นลงเสมอคำแลหกคนบ้าง เจ็ดคนบ้าง แปดคนบ้าง

(บันทึก ray วัน หน้า ที่ 8: 45)

ความข้างต้น โภษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวน 3 ประเภท ได้แก่ คำบอกจำนวน คือ ทั้งปวง หก เจ็ด และแปด คำลักษณะนาม คือ คน และคำประกอบคำนามเพื่อแจกแจงหน่วย คือ คำว่า แล และ คำว่า บ้าง เพื่อใช้อธิบายจำนวนเหล่าละลาดีและข้าราชการที่ต้องนั่งในเรือตามความจุของเรือแต่ละลำ ซึ่งบางลำนั่งได้ หกคนบ้าง เจ็ดคนบ้าง แปดคนบ้างตามความจุเรือ

ตัวอย่างที่ 71

แต่ว่าทหารทั้งปวงไปราชการเป็นอันมากแล้ว แลยังอยู่นั้นเป็นอันน้อย แลแต่งให้พลเมืองทั้งปวงถือเครื่องสาตราวุธอยู่แห่ ณ ทางบกบ้าง แลให้ลงเรือออกมาแห่บ้าง

(บันทึก ray วัน หน้า ที่ 10: 49)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวน 2 ลักษณะเพื่ออธิบายรายละเอียด ได้แก่ คำบอกจำนวน คือ คำว่า ทั้งปวง มาก และน้อย และคำประกอบคำนามเพื่อแจกแจงรายละเอียด คือ บ้าง

ตัวอย่างที่ 72

แลครั้งเรือพระราชสารคลาออกไป จึงนายกำปั่นให้ยิงปืน ๒๑ นัด แลให้ภาษาฝรั่งเศสห้าที แลยิงปืนใหญ่ ณ กำปั่นน้อย ๑๕ นัด โห่ห้าที แลเรือแห่ทั้งปวงจึงโห่พร้อมกัน ๓ ที แลยิงปืน ณ ป้อมปากน้ำทั้งสองฟากนั้น ๑๑ ครั้งเรือพระราชสารเวียนลงมาพันท้ายกำปั่นจึงยิงปืนใหญ่ส่งข้าพเจ้า ๑๕ นัด โห่สามที แลยิงปืน ณ กำปั่นน้อย ๑๖ นัด โห่สามที แลเรือแห่ทั้งปวงโห่พร้อมกันสามที แลจึงยิงปืน ณ เรือทรงพระราชสารสี่นัด

(บันทึก ray วัน หน้า ที่ 11: 51)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานได้บรรยายถึงพิธีการต้อนรับพระราชสาสน์และคณะราชทูต เมื่อเรือพระราชสาสน์เคลื่อนผ่าน ณ เมืองใด ตามธรรมเนียมของฝรั่งเศสนั้น เจ้าเมืองจะสั่งให้ยิงปืนใหญ่ และโห่ ตามลำดับ เนื้อความข้างต้น โภษาปานใช้คำเกี่ยวกับจำนวน 3 ลักษณะ ได้แก่ คำบอกจำนวน คือ ๒๑ ห้า ๑๕ (2 ครั้ง) ทั้งปวง (2 ครั้ง) ๓ สาม (3 ครั้ง) ทั้งสอง ๑๑ ๑๖ และ สี่ คำลักษณะนาม 2 คำ คือ คำว่า นัด (บอกลักษณะของคำนาม) จำนวน 5 ครั้ง และ ที (บอกลักษณะของคำกริยา)

จำนวน 6 ครั้ง เพื่ออธิบายรายละเอียดในพิธีการต้อนรับพระราชสาส์น จากตัวอย่างนี้ โภษาปานบันทึกจำนวนที่ชัดเจนของลูกกระสุน และจำนวนครั้งในการโห่ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจพิธีการและทราบลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน เสมือนอยู่ร่วมในพิธีรับพระราชสาส์น

ตัวอย่างที่ 73

แด่ปาดรีสำเปาโลซึ่งเข้าไป ณ กรุงไทย ๑๓ รูปนั้น ครั้นแลเย็นตราน แลทหารฝรั่งเศษจะลงกะป็นออกมา ปาดรีสำเปาโล ๑๓ รูปพ้องแก้อัดโนให้เอากราบทูลแต่สมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้ากรุงไทยลาออกมาด้วยเย็นตราน ๑๒ รูปแล้วแลยังอยู่ ณ กรุง(ไทย) (ยัง)แต่ปาดรีลาโบร¹³¹รูป ๑

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 2: 213)

ตัวอย่างนี้เป็นเนื้อความที่ โภษาปานเขียนขึ้นเพื่อชี้แจงข้อมูลให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบ และต้องการโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงนี้เพื่อรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้คงไว้ โภษาปานให้รายละเอียดข้อมูลด้วยการระบุจำนวน 4 ตำแหน่ง (จำนวนนับ+ ลักษณนาม 3 ตำแหน่ง)และ (จำนวนนับ 1 ตำแหน่ง) ได้แก่ *ปาดรีสำเปาโลซึ่งเข้าไป ณ กรุงไทย ๑๓ รูป ปาดรีสำเปาโล ๑๓ รูป* (ปาดรี)ลาออกมาด้วยเย็นตราน ๑๒ รูป และ (ยัง)แต่ปาดรีลาโบรรูป ๑ เพื่อให้ผู้รับสารทราบข้อมูลอย่างละเอียดและชัดเจนว่า *ปาดรีสำเปาโล* หรือบาทหลวงเซนต์เปาโลในสยามมีทั้งสิ้น 13 รูปและขอลากลับจากกรุงไทย จำนวน 12 รูป ส่วนอีกหนึ่งรูปยังคงอยู่ในสยาม โภษาปานระบุจำนวนบาทหลวงอย่างชัดเจนทั้งที่ออกไปจากกรุงสยามและยังอยู่ที่กรุงสยามเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อว่าฝ่ายสยามไม่ได้ทำอันตรายใดๆ แก่บาทหลวงฝรั่งเศส

ตัวอย่างที่ 74

แด่ฝรั่งเศสจึงเอาปืนใหญ่ ปืนนกสับ ยิงเอาเรือพระราชบุตร แต่เพลาคำจรุงถูกหลวงแลขุนหมื่นตาย ๔ คน แลถูกไพร่ล่าบากเป็นหลายคน แลไทยจะรบพุ่งตอบแทนเป็นหนักหนาไฉรั ก้าวกฎหมายห้าม แลแต่ป้องกันอยู่ แลมิได้รบพุ่งเป็นหนักหนา ซึ่งจะเสียดังพระราชดำริที่พระมฤติ แล มงสุรประวงเห็นข้างไทยป้องกันเป็นมั่นคงเห็นมิได้จึงส่งกะป็นหลวงดำ ๑ ปืนใหญ่อยู่ ณ กะป็น ๒๖ บอก (นกสับ ๕๐ บอก แลจลาศรียุทธรักษากะป็นนั้นบ้าง แลกะป็น อัง(ฤ)ษ

¹³¹ บาทหลวงลาเบรอยซ์ (La Breville)

ลูกค้า ๑ ซึ่งทอดอยู่ ณ ท่ามะกอกด้วยกันนั้น พาเอากระบี่ทั้ง ๒ ถ่ามนั้นหนีไป

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 5-6: 219-221)

ตัวอย่างข้างต้น โศกนาฏกรรมระบุงำนความเสียหายที่เกิดขึ้นในสยาม(เหตุการณ์ปี พ.ศ. 2231)ให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบอย่างชัดเจนว่า ทหารฝรั่งเศสในสยามได้ทำสิ่งใดให้บ้างเสียหายพร้อม ระบุงำนความเสียหายที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดแก่บุคคล คือ หลวงแลขุนหมื่นตาย ๔ คน ไพร่ล่าบาก(บาดเจ็บ)เป็นหลายคน ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สิน คือ กระบี่หลวงล่า ๑ ปืนใหญ่อยู่ ณ กระบี่ ๒๖ บอก (น)กลับ ๕๐ บอก กระบี่อัง(กฎ)ยลูกค้า ๑ และ กระบี่ ๒ ถ่า การระบุงำนข้างต้น ใช้จำนวนนับประกอบกับคำลักษณนามระบุงำนแบบเจาะจงเพื่อให้เนื้อความมีความน่าเชื่อถือ

การระบุงำนที่ได้กล่าวมานั้นนอกจากจะทำให้ผู้รับสารทราบรายละเอียดที่ชัดเจนแบบ เจาะจงและเห็นภาพของสิ่งที่โศกนาฏกรรมกล่าวถึงแล้ว ยังทำให้ผู้รับสารเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นๆเกิดขึ้น จริงเพราะ โศกนาฏกรรมสามารถบอกจำนวนของสิ่งต่างๆที่กล่าวถึงได้อย่างละเอียด เจาะจงอันจะทำให้ สารมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นด้วย

3.2.4 การให้เหตุผล

การให้เหตุผลเป็นการให้รายละเอียดอีกลักษณะหนึ่งดังที่ ชุมสาย สุวรรณชมพู (2556: 63) ได้กล่าวว่า การอธิบายด้วยการชี้สาเหตุและผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน เป็นการอธิบายที่ทำให้เห็นว่า ถ้า เหตุเป็นอย่างนี้แล้วผลจะเป็นอย่างไร หรือการที่ผลเป็นอย่างนั้นมาจากสาเหตุใด

ณัฐสุดา วิจิตรจามรี (2556: 139) กล่าวว่า การให้เหตุผลเป็นการนำเสนอหลักฐานเพื่อ เชื่อมโยงกับข้อกล่าวอ้าง (Claims) ทุกข้อ กล่าวคือต้องมีหลักฐานหรือข้อพิสูจน์มาสนับสนุนเพื่อให้ สารมีพลังในการ โน้มน้าวใจ ดังนั้นกลวิธีการให้เหตุผลจึงทำให้ข้อมูลมีความสมเหตุสมผล น่าเชื่อถือและหนักแน่น

การให้เหตุผลของโศกนาฏกรรมจะใช้ในลักษณะการแสดงเหตุผลในเชิงสาเหตุและผล ซึ่ง สอดคล้องกับที่ ณัฐสุดา วิจิตรจามรี (2556: 139) ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงเหตุผลในเชิงสาเหตุและ ผล (Cause-effect Reasoning) เป็นการสร้างสารที่นำเสนอเหตุและผลตามลำดับ โดยอธิบายว่าการ กระทำอย่างหนึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 75

ด้วยอัถโนได้ยื่นข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่นั้นอัถโนก็เสียใจหนักหนา ด้วย มุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มิปัญญาแลได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัถโนเมื่อครั้งอัถโนเป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้าที่ 1 : 200)

ความข้างต้น โงษาปานใช้กลวิธีการแสดงเหตุผลดังนี้

เนื้อความที่เป็นเหตุมี 2 ส่วน ได้แก่ อัถโนได้ยื่นข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่นั้น และ ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มิปัญญาแลได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัถโนเมื่อครั้งอัถโนเป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น

เนื้อความที่เป็นผล คือ อัถโนเสียใจหนักหนา

คำเชื่อมแสดงเหตุผล คือ ด้วย(เพราะ, เหตุ)...ก็

ตัวอย่างนี้ โงษาปานต้องการแสดงความเสียใจที่มุงสุรสิงแลถึงแก่อสัญกรรม โงษาปานจึงให้เหตุผลความเสียใจว่า โงษาปานทราบข่าวว่ามุงสุรสิงแลถึงแก่อสัญกรรม และ มุงสุรสิงแลเป็นผู้ที่โงษาปานรักใคร่คุ้นเคยกันเมื่อครั้งเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่ประเทศฝรั่งเศส

การแสดงเหตุผลในตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลที่โงษาปานรู้สึกเสียใจอย่างยิ่งซึ่งทำให้ผู้รับสารรู้สึกถึงความจริงใจของโงษาปาน

ตัวอย่างที่ 76

แลพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีพระบัญชากว้างขวางจะตั้งผู้(อยู่)ใดเป็นเสนาบดีให้บังคับบ้านเมือง ไสย่อมเลือกสรรเอาผู้มีปัญญาแลสมควรด้วยบรรดาศักดิ์นั้นจึงจะเอาตั้งให้เป็นเสนาบดี แลเหตุท่านเป็นคนมีปัญญาสมควรด้วยบรรดาศักดิ์ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส จึงเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มิปัญญาแล

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้าที่ 2 : 200)

ความข้างต้น โงษาปานใช้กลวิธีการแสดงเหตุผลดังนี้

เนื้อความที่เป็นเหตุ คือ เหตุท่านเป็นคนมีปัญญาสมควรด้วยบรรดาศักดิ์

เนื้อความที่เป็นผล คือ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแล

คำเชื่อมแสดงเหตุผล คือ เหตุ...จึง

ตัวอย่างนี้ โภชยานต้องการชมว่ามุงสุรสิงตรงที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แทนมุงสุรสิงแพที่ถึงแก่กรรม ดังจะเห็นได้จากที่โภชยานใช้การให้เหตุผลที่มีความสมเหตุสมผลทำให้ผู้รับสารรู้สึกถึงความจริงใจในคำชื่นชมนี้

ตัวอย่างที่ 77

ประการหนึ่งทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้นเป็นคนใหม่ มิรู้ขนบ ณ กรุงไทย จึงเกิดวิวาทผิดหมองกันกับชาวไทย การผิดชอบทั้งปวงนั้น พระธรรมยาคร แลปาดรี ลา โบรดำ เปาลุย้อมแจ๋งอยู่อด โนก็ได้ออกเคมเหตุผิดหมองกันทั้งปวงนั้นมาแก่ปาดรีลาแซ ซียตัน พระมหากษัตริย์แลปาดรี เรชาเลีย เหล่าพระธรรมยาครแล้วทุกประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้า 2 : 200)

ความข้างต้น โภชยานใช้กลวิธีการแสดงเหตุผลดังนี้

เนื้อความที่เป็นเหตุ คือ ทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้นเป็นคนใหม่ มิรู้ขนบ ณ กรุงไทย

เนื้อความที่เป็นผล คือ เกิดวิวาทผิดหมองกันกับชาวไทย

คำเชื่อมแสดงเหตุผล คือ จึง

ตัวอย่างนี้ โภชยานต้องการชี้แจงเหตุการณ์ของข้อพิพาทในปี พ.ศ. 2231 จึงใช้การให้เหตุผลเพื่อให้มุงสุรสิงตรงเชื่อ

ตัวอย่างที่ 78

ประการหนึ่งซึ่งมีไปในลักษณะหนังสือว่า ชึ่งเกิดวุ่นวาย ณ กรุงไทยนั้น ยังมีแจ่งเป็นมันแมน แลรู้ข่าวไปแต่ข้างวิลันดาฯเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมันแมนมิได้ ท่านจึงขอแต่พระมหากระษัตริ์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้ค่อน

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 3: 215)

ความข้างต้น โภชยานใช้กลวิธีการแสดงเหตุผลดังนี้

เนื้อความที่เป็นเหตุ คือ วิลันดาเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมันแมนมิได้

เนื้อความที่เป็นผล คือ ท่านขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้ตั้งก่อน

คำเชื่อมแสดงเหตุผล คือ จึง

ตัวอย่างนี้ โภชยานต้องการให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยามด้วยการให้เหตุผลว่าเหตุที่ วิลันดา (ฮอลันดา) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ฝ่ายฝรั่งเศสรับสารในครั้งแรกนั้นไม่น่าเชื่อถือ เพราะ วิลันดาเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมันแมนมิได้ ดังนั้นการให้เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเชื่อคำชี้แจงฝ่ายสยามเป็นสำคัญ

ตัวอย่างที่ 79

ประการหนึ่ง เยนตรานให้ลูกแลฝิดาวุไว้เป็นจ่านำแล้ว แล้วจะลงไป ณ บ้อมเมืองทมนบุรี จะเอางูสุรวรรคตัน แลมูสุรมาयरขึ้นมา แลมิได้เอาขึ้นตามสัญญาแล้ว แลรบพุ่งฆ่าหลวงทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลทำผิดสัญญา ลูกเยนตรานแลฝิดาวุนั้น โทษถึงตายแล้ว แลทรงพระราชดำริะเล็งทางพระราชไมตรี จึงให้เอาลูกเยนตรานแลฝิดาวุ นั้น ไปส่งให้แก่เยนตราน ณ บ้อมเมืองทมนบุรีหวังจะให้เยนตรานมีความกิดมิให้ทำร้ายซึ่งจะเสียดังพระราชไมตรีนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18 : 245)

ความข้างต้น โภชยานใช้กลวิธีการแสดงเหตุผลดังนี้

เนื้อความที่เป็นเหตุ จำแนกได้ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย 4 สาเหตุ คือ เยนตรานให้ลูกแลฝิดาวุไว้เป็นจ่านำแล้ว (เยนตราน)มิได้เอาขึ้นตามสัญญา (เยนตราน)รบพุ่งฆ่าหลวงทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ และ (เยนตราน)ทำผิดสัญญา

เนื้อความที่เป็นผลของส่วนที่ 1 คือ ลูกเยนตรานแลฝิดาวุ นั้นโทษถึงตาย

คำเชื่อมแสดงเหตุผล ส่วนที่ 1 คือ -

เนื้อความที่เป็นเหตุส่วนที่ 2 คือ (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย)ทรงพระราชดำริะเล็งทางพระราชไมตรี

เนื้อความที่เป็นผลของส่วนที่ 2 คือ ให้เอาลูกเยนตรานแลฝิดาวุ นั้น ไปส่งให้แก่เยนตราน ณ บ้อมเมืองทมนบุรี

คำเชื่อมแสดงเหตุผล ส่วนที่ 2 คือ จึง

ตัวอย่างนี้มีการให้เหตุผล 2 ส่วน กล่าวคือส่วนแรกโกษาปานให้เหตุผลที่ลูกเียนตราณ (นายพลเคส์ฟาร์จ) และทหารฝรั่งเศสสมควรได้รับโทษประหาร และส่วนที่ 2 โกษาปานให้เหตุผลที่ฝ่ายสยามยอมปล่อยตัวลูกเียนตราณ(นายพลเคส์ฟาร์จ) และทหารฝรั่งเศสเพราะคำนึงถึงพระราชไมตรีของสองประเทศ

การให้เหตุผลข้างต้นนี้ เป็นการโน้มน้าวใจเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อว่าฝ่ายสยามเห็นความสำคัญของพระราชไมตรีสยามกับฝรั่งเศสเป็นอันมากจึงยอมไม่ทำตามกฎหมายหรือไม่คำนึงถึงเหตุผลในส่วนแรก

จากตัวอย่างข้างต้นที่กล่าวนี้จะเห็นได้ว่า โกษาปานใช้การให้เหตุผลเพื่อให้สารที่โกษาปานนำเสนอมีความหนักแน่น น่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ใช้ในการโน้มน้าวใจ

3.3 การเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบ หมายถึง พิจารณาเทียบเคียงให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและต่างกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 756) ในบันทึกกราวยวันและจดหมายของโกษาปานใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ดังนี้

ศักดา ปันแห่งเพ็ชร (2552: 363) กล่าวว่า การเปรียบเทียบ คือ การนำสิ่งหนึ่งมาเปรียบกับอีกสิ่งหนึ่งโดยหวังผลให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจถึงลักษณะของสิ่งสิ่งนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามสิ่งที้นำมาเปรียบเทียบกับ ดังนั้นสิ่งที้นำมาเปรียบเทียบจึงเป็นสิ่งที่ผู้รับสารรู้จักดี

การเปรียบเทียบในบันทึกกราวยวัน โกษาปานจะนำสิ่งแปลกใหม่ที่พบในฝรั่งเศสมาเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆที่มีในสยามเพื่อให้ผู้รับสารทราบและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้นและสามารถจินตนาการถึงภาพของสิ่งที่โกษาปานกล่าวถึงได้เสมือนได้พบเห็นสิ่งต่างๆเหล่านั้นด้วยตนเอง

โกษาปานนิยมใช้คำที่แสดงการเปรียบเทียบ เช่น *เหมือน ประหนึ่ง ประดุจ ดุจหนึ่ง อย่าง* เพื่อเปรียบเทียบสิ่งแปลกใหม่ที่โกษาปานพบในฝรั่งเศสกับสิ่งที่มีในสยามเพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจสิ่งที่โกษาปานกล่าวถึงได้อย่างชัดเจน เสมือนพบเห็นด้วยตนเอง เช่น

ตัวอย่างที่ 80

ครั้นแล้วจึงยกของทั้งนี้ออกไปเสีย จึงยกของหวานแลผลไม้เข้ามาสามภาค แผลผลไม้ห้าสิ่ง แล
ผลไม้สิ่งหนึ่งแดงแลรูปนั้นเหมือนดอกท่มนา¹³² รสเปรี้ยวชื่อประบวย¹³³ ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อเฟร
เส¹³⁴ เหมือนลูกตลอดน้ำ¹³⁵ รสเปรี้ยวหวานๆ แผลผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อเสริศ¹³⁶ เหมือนลูกตะกบ¹³⁷
รสเปรี้ยวหวานๆ ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อปารอน¹³⁸ เหมือนลูกพุมเรียง¹³⁹ รสเปรี้ยว

(บันทึกรายวัน หน้าที 24: 77)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ โภษาปานใช้การเปรียบเทียบเพื่ออธิบายรูปลักษณะของผลไม้ฝรั่งเศส
ด้วยการเทียบกับพืชผลในกรุงศรีอยุธยาเพื่อให้ผู้รับสารหรือฝ่ายสยามเข้าใจสิ่งแปลกใหม่ใน
ฝรั่งเศสได้ง่ายขึ้นจากประสบการณ์การรับรู้ของผู้รับสารเอง โดยใช้คำว่า เหมือน เป็นคำแสดงการ
เปรียบเทียบ ดังนี้

ผลไม้สิ่งหนึ่งแดง โภษาปานอธิบายรูปลักษณะ โดยเปรียบเทียบกับ ดอกท่มนา

ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อเฟรเส โภษาปานอธิบายรูปลักษณะ โดยเปรียบเทียบกับ ลูกตลอดน้ำ

ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อเสริศ โภษาปานอธิบายรูปลักษณะ โดยเปรียบเทียบกับ ลูกตะกบ

ผลไม้สิ่งหนึ่งชื่อปารอน โภษาปานอธิบายรูปลักษณะ โดยเปรียบเทียบกับ ลูกพุมเรียง

การเปรียบเทียบข้างต้นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการตามผลไม้ที่โภษาปานพบเห็นที่
ประเทศฝรั่งเศสได้อย่างชัดเจน เนื่องจากผู้รับสารเข้าใจและรู้จักผลไม้ในสยามที่นำมาเปรียบเทียบ

¹³² กระท่มนา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในวงศ์ ขอบ

¹³³ Framboise ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง ตระกูล Raspberry

¹³⁴ Fraise คือ Strawberry

¹³⁵ ลูกตลอดน้ำ

¹³⁶ Cérise ลูกเชอร์รี่

¹³⁷ ลูกตะกบผลไม้ชนิดหนึ่ง อาจหมายถึง ลูกพ룬 (Prune)

¹³⁸ ผลไม้ชนิดหนึ่ง อาจหมายถึง ลูกพ룬 (Prune)

¹³⁹ ชื่อต้นไม้มี 2 ชนิด พุมเรียงต้น หรือชำมะเลียง ผลไม้กินได้เมื่อสุก มีสีน้ำตาลหวานปนฝาด อีกชนิดหนึ่งเรียก

ตัวอย่างที่ 81

แลเมื่อแรกนั้นเอาสุโบเข้ามาตั้งสามอย่าง แลจึงเอาปลาปิ้งบ้าง คั่วบ้าง แก้วอย่าง แลจึงเอาปลารูป
ประคองปลาสะพง¹⁴⁰ แลเนื้อนั้นแดง ฝรั่งเศสเรียกปลาสมอง¹⁴¹

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 52: 133)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การเปรียบเทียบสิ่งของสองสิ่งเพื่อให้ผู้รับสารทราบว่สิ่งนั้นมี
 ลักษณะอย่างไร โดยการนำสิ่งที่พบใหม่มาเทียบเคียงกับสิ่งที่ผู้รับสารมีประสบการณ์การรับรู้อยู่
 แล้ว คือ ปลาสมอง เป็นปลาที่ฝรั่งเศสนำมาทำเป็นอาหาร ซึ่งปลาชนิดนี้ไม่มีในกรุงศรีอยุธยา
 โภษาปานจึงเปรียบเทียบปลาชนิดนี้กับ ปลาสะพง ซึ่งเป็นปลามีในกรุงศรีอยุธยาเพื่อให้ผู้รับสาร
 สามารถจินตนาการภาพของปลาชนิดนี้ได้ง่าย โดยคำที่โภษาปานใช้เปรียบเทียบคือคำว่า ประคอง

ตัวอย่างที่ 82

ผักลึ่งหนึ่งชื่ออาระติโซ¹⁴² ประคองหนึ่งโตนดบัวขม¹⁴³ คั่วถาดหนึ่ง ทอดมันถาดหนึ่ง กินสดถาด
 หนึ่ง ผักลึ่งหนึ่งกะประยะ¹⁴⁴ ประคองหนึ่งรากสามสิบ¹⁴⁵ คั่วถาดหนึ่ง ถั่วคั่วนางคั่วถาดหนึ่ง ถั่วลิ่ง
 หนึ่ง ลูกกลมคองหนึ่งลูกถั่วชื่อประเซา¹⁴⁶ ถาดหนึ่ง แลถั่วลิ่งนี้ฝรั่งเศสนับถือนัก เมื่อก่อนขายถาดแล
 สิบแผน ถั่วลิ่งหนึ่งชื่อแฝว¹⁴⁷ ประคองหนึ่งถั่วพระบาด¹⁴⁸ คั่วถาดหนึ่ง

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 23: 75)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานเปรียบเทียบพืชผักฝรั่งเศสกับพืชผักในสยามเพื่อบอกให้ผู้รับสาร
 ทราบลักษณะของผักนั้นๆที่โภษาปานได้พบในฝรั่งเศส กลวิธีนี้ทำให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

¹⁴⁰ ปลาสะพง

¹⁴¹ ปลาแซลมอน ในภาษาฝรั่งเศสเรียก โชมง (Saumon)

¹⁴² ผักฝรั่งเศส เรียกว่า อาร์ทิโช (Artichaut) เป็นหัวขนาดใหญ่ มีกลีบ รสขมเค็ม

¹⁴³ ลูกสายบัว

¹⁴⁴ ชื่อพืชชนิดหนึ่ง ตรงกับคำว่า คาร์ปเป (Carpier) ในภาษาฝรั่งเศส

¹⁴⁵ ไม้เถาชนิดหนึ่ง ใบฝอย

¹⁴⁶ ถั่วชนิดหนึ่งอาจมาจากคำว่า บิวส์ โจนส์ (Pois jaunes) ในภาษาฝรั่งเศส

¹⁴⁷ ถั่วชนิดหนึ่ง เม็ดกลมเขียว ในภาษาฝรั่งเศสว่า แฟว์เรอ (Fèver)

¹⁴⁸ ถั่วชนิดหนึ่ง

และรวดเร็ว ความข้างต้นนี้มีการเปรียบเทียบ 4 ครั้ง ดังจะเห็นได้จากคำแสดงความเปรียบเทียบคำ
ว่า ประตูหนึ่ง และคูหนึ่ง

ผักหนึ่งชื่ออาระตีโ โภษาปานอธิบายรูปลักษณะโดยเปรียบเทียบกับ โตนดบัวขม

ผักหนึ่งกะประยะ โภษาปานอธิบายรูปลักษณะโดยเปรียบเทียบกับ รากสามสิบ

ถั่วสิ่งหนึ่งลูกกลมชื่อประหา โภษาปานอธิบายรูปลักษณะโดยเปรียบเทียบกับ ลูกถั่วพู

ถั่วสิ่งหนึ่งชื่อแฝ โภษาปานอธิบายรูปลักษณะโดยเปรียบเทียบกับ ถั่วพระบาท

ตัวอย่างที่ 83

อนึ่งแม่น้ำ ณ เมืองแบรศนั้นที่ใดต้นจะขุดลงให้ลึก แลซึ่งจะขุดนั้นทำเรืออย่างเรืออีเป็ดยาวหกวา
กว้าง ๓ วา มีคาค้ำจิ้งตั้งช่อกลางนั้น แลมิไม่เป็นคันชั่งนั้น แลปลายคันชั่งนั้นมิไม่เป็นวงลงไป
แลปลายวงนั้นทำคูหนึ่งคันช้อน แลคันช้อนทั้งสองข้างนั้นเอาเหล็กทำคูหนึ่งเปลข้างแลครึ่ง
แลจึงทำเป็นกงจักร ๓ ชั้น แลผันให้ลงไปถึงดินแลผันให้ขุดเอาดินนั้นให้เปลทั้งสองหุบให้ชิด
เข้าแล้วจึงผันให้ขึ้นมา

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 66-67: 161,163)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานอธิบายถึงวิธีการขุดดินในแม่น้ำเมืองแบรศให้ลึกด้วยการใช้เรือขุดดิน
ซึ่งท่านเปรียบเทียบเรือของชาวฝรั่งเศสนั้นกับสิ่งของที่ผู้รับสารมีประสบการณ์การรับรู้อยู่แล้ว โดย
ใช้คำว่า อย่าง และ คูหนึ่ง เป็นคำแสดงการเปรียบเทียบ คือ

ครั้งที่ 1 เรือที่ใช้ขุดดินมีลักษณะเช่นเดียวกับเรืออีเป็ด หมายถึง ชื่อเรือต่อหรือเรือขุดต่อ
กระดานเสริมกราบชนิดหนึ่งหัวท้ายแบนก็มี หัวท้ายแหลมก็มี กลางป่องรูปร่างคล้ายเป็ด
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 752)

ครั้งที่ 2 ปลายวงที่อยู่บริเวณปลายคันชั่งซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับ คันช้อน (อุปกรณ์ที่ใช้
ตักหรือช้อน)

ครั้งที่ 3 คันช้อนทำด้วยเหล็กนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับเปลข้างละครึ่งเปล เพื่อให้สามารถ
ตักดินขึ้นมาได้ โดยเมื่อใช้กลไกนำเปลทั้งสองลงไปตักดินแล้ว เปลทั้งสองนั้นจะหุบเข้าหากันเพื่อ
ตักดินที่ต้องการขุดแล้วตักดินขึ้นมา

นอกจากการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆที่ปรากฏในบันทึกgrayวันแล้ว ในจดหมาย ของโกษาปาน ก็มีการเปรียบเทียบเช่นกัน ดังจะเห็นได้ชัดในจดหมายฉบับที่ 4 ที่โกษาปานเปรียบเทียบเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพและสามารถประเมินสถานการณ์จากกรณีข้อพิพาทระหว่างสยามกับ ฝรั่งเศส (ปี พ.ศ. 2231) โกษาปานนำเหตุการณ์มาเปรียบเทียบกันให้ผู้รับสารเห็นภาพอย่างชัดเจน เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อว่าฝ่ายสยามพยายามรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศไว้ อย่างเต็มกำลังและไม่ได้กระทำการใดๆที่เกินกว่าเหตุ

การเปรียบเทียบในจดหมายฉบับที่ 4 เป็นการสมมติเหตุการณ์ที่เป็นไปได้เปรียบเทียบกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากข้อกำหนดที่มีอยู่เพื่อชี้ให้ผู้รับสารตระหนักถึงผลเสียที่จะได้รับและ คล้อยตามความคิดเห็นของโกษาปาน การเปรียบเทียบนี้ต้องอาศัยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ข้อกำหนด เหตุการณ์สมมติ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ข้อกำหนด คือ เงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสหรือกล่าวอีกนัย คือ การ รักษาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

เหตุการณ์สมมติ คือ เหตุการณ์ที่โกษาปานสมมติขึ้นตามความเป็นไปได้หากไม่คำนึงถึง ข้อกำหนด

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ เหตุการณ์ที่สยามกระทำต่อฝ่ายฝรั่งเศสตามเนื้อความที่โกษา- ปานระบุไว้ในจดหมายฉบับที่ 4

การเปรียบเทียบดังที่กล่าวมาข้างต้นมีตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างที่ 84

ทหารฝรั่งเศสยิงปืนใหญ่รบกวนทหารไทยๆเห็นผิดประหลาดจะรุกเข้าไปขึ้นบนเรือสลุบจะจับ เอาตัวฝรั่งเศสไชร์ ฝรั่งเศสลงไปในระวางเอาเพลิงจุดดินพะสิ่วให้ไหม้เรือขึ้น ประการหนึ่งข้างทหารไทยทำป้อมสูงขึ้น ณ ป้อมฟากตะวันตกแลจะเอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้น จังกายิงให้ตกลงในป้อมฟากตะวันออกให้เป็นหนักหนาไชร์ แต่กลัวจะถูกทหารฝรั่งเศสทั้ง ปวงจะล้มตายเสียเป็นอันมากจะมิชอบด้วยทางพระราชไมตรี แลแต่ให้ตั้งไว้ ต่อทหารฝรั่งเศส ยิงมาจึงยิงข่มไปบ้าง

(จดหมายฉบับที่ 4 หน้าที่ 10 : 229)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ กลัวจะถูกทหารฝรั่งเศสทั้งปวงจะล้มตายเสียเป็นอันมากจะมิชอบด้วยทางพระราชไมตรี

เหตุการณ์สมมติ คือ (ทหารไทย) จะเอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้นจังกายิงให้ตกลงในป้อมปากตะวันตก (ทหารฝรั่งเศสตั้งค่ายอยู่) ให้เป็นหนักหนาไซ้

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ (ทหารไทย) ให้ตั้ง (ปืนใหญ่) ไว้ ต่อทหารฝรั่งเศสยิงมาจึงยิงข่มไปข้าง

ตัวอย่างที่ 85

แลไพร่ไทยเดินไป ณ ริมป้อมปากตะวันตก ทหารฝรั่งเศสจับได้เอาตัดหัวเสียบไว้ ณ หน้าป้อม ไทยแลต่างประเทศทั้งปวงบรรดาเข้ามาอยู่เป็นข้าหลวงบ้าง เข้ามาอาศัยอยู่ซื้อขายบ้าง มีความเจ็บแค้นจะราชนานอาสาทำป้อมพุนดินปะชื้อเข้ารบพุ่งเอาให้ได้ แลสมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้ากรุงไทย ทรงพระราชดำริถึงทางพระราชไมตรีพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงมิให้ทำแลสั่งแต่จะให้ทหารผู้ตั้งป้อมรายล้อมรอบปากตะวันตกทั้งปวงนั้น ให้ตั้งป้อมพุนดินปะชื้อเข้าให้ใกล้ อย่าให้ทหารฝรั่งเศสเล็ดลอดออกทำร้ายได้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 10-11 : 229, 231)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ สมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้ากรุงไทย ทรงพระราชดำริถึงทางพระราชไมตรีพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศส

เหตุการณ์สมมติ คือ (ข้าหลวงไทยแลต่างประเทศ) จะราชนานอาสาทำป้อมพุนดินปะชื้อเข้ารบพุ่งเอาให้ได้

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ (สมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้ากรุงไทย) มิให้ทำแลสั่งแต่จะให้ทหารผู้ตั้งป้อมรายล้อมรอบปากตะวันตกทั้งปวงนั้น ให้ตั้งป้อมพุนดินปะชื้อเข้าให้ใกล้ อย่าให้ทหารฝรั่งเศสเล็ดลอดออกทำร้ายได้

ตัวอย่างที่ 86

ประการหนึ่ง เยนทรานให้ลูกแลฝัดาวไว้เป็นจำนำแล้ว แลว่าจะลงไป ณ ป้อมเมืองทมนบุรี จะเอามงสุวรรตาสัน แลมุสุรมาอรขึ้นมา แลมิได้เอาขึ้นตามสัญญาแล้ว แลรบพุ่งข้าหลวง

ทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลทำผิดสัญญา ลูกเขยตรานแลผีดาวนั้นโทษถึงตายแล้ว แลทรงพระราชดำริเถิงทางพระราชไมตรี จึงให้อาลูกเขยตรานแลผีดาวนั้นไปส่งให้แก่เขยตราน ณ บ่อมเมืองทลบุรี หวังจะให้เขยตรานมีความคิดมิให้ทำร้ายซึ่งจะเสียดังพระราชไมตรีนั้น ถ้ามิคิดเถิงทางพระราชไมตรี ลูกเขยตรานแลผีดาวซึ่งเป็นโทษถึงตายนั้น ก็จะมาเสียแล้ว

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18 : 245)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย) ทรงพระราชดำริเถิงทางพระราชไมตรี เหตุการณ์สมมติ คือ ลูกเขยตรานแลผีดาวนั้นโทษถึงตายแล้ว และ ถ้ามิคิดเถิงทางพระราชไมตรี ลูกเขยตรานแลผีดาวซึ่งเป็นโทษถึงตายนั้น ก็จะมาเสียแล้ว

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย) ให้อาลูกเขยตรานแลผีดาวนั้นไปส่งให้แก่เขยตราน ณ บ่อมเมืองทลบุรี หวังจะให้เขยตรานมีความคิดมิให้ทำร้าย

ตัวอย่างที่ 87

ประการหนึ่ง พระธรรมสารแลปาตริแลฝรั่งเสสบรรดาอยู่ ณ กรุงไทย ทำหนังสือประกันจะให้เขยตราน แลทหารฝรั่งเสสทำตามหนังสือสัญญาแลประกัน ให้ยืมเงินซื้อกะป็น แลจ่ายเสบียงออกมา เขยตรานแลทหารฝรั่งเสสมิได้ทำตามหนังสือสัญญา ถ้าจะทำตามขบ ณ กรุงไทย ผู้ประกันก็จะเป็นโทษถึงตาย แลทรงพระราชดำริเถิงทางพระราชไมตรีจึงมิได้ฆ่าพระธรรมสาร แลปาตริ แลฝรั่งเสสผู้ประกันนั้นเสีย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18-19 : 245, 247)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย) ทรงพระราชดำริเถิงทางพระราชไมตรี เหตุการณ์สมมติ คือ ผู้ประกัน (พระธรรมสาร แลปาตริ แลฝรั่งเสส) ก็จะเป็นโทษถึงตาย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย) มิได้ (มีรับสั่งให้) ฆ่าพระธรรมสาร แลปาตริ แลฝรั่งเสสผู้ประกันนั้นเสีย

ตัวอย่างที่ 88

แต่ผู้อยู่ในภพนี้ย่อมรักชีวิต เกลือกจะคิดแปรปรวนให้เสียเนื้อความทั้ง ๒ ข้าง จึงเอาตัวพระ
ธรรมสาคร แลปาตริทั้งนั้น ไว้ แลฝรั่งเศสนั้นจะไว้ใจมิได้ เกลือกจะทำร้ายต่างๆ ไทยจะทำ
ตอบแทนบ้าง จะเสียทางพระราชไมตรี จึงเอาตัวรักษาไว้ ถ้ามีคิดถึงทางพระราชไมตรี ก็
เอาพระธรรมสาครแลปาตริ แลฝรั่งเศสผู้ประกันเป็นโทษหนักตามขนบ ณ กรุงไทยแล้ว

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 19 : 247)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ เสียทางพระราชไมตรี

เหตุการณ์สมมติ คือ ไทยจะทำ (ทำร้ายต่างๆ) ตอบแทนบ้าง และ ถ้ามีคิดถึงทางพระราชไมตรี ก็
เอาพระธรรมสาครแลปาตริ แลฝรั่งเศสผู้ประกันเป็นโทษหนักตามขนบ ณ กรุงไทยแล้ว

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ เอาตัวรักษาไว้ (คุมตัวไว้)

ตัวอย่างที่ 89

ประการหนึ่ง เมื่อทหารไทยตั้งข้อมล้อมขังทหารฝรั่งเศสไว้ทั้งทางบกทางเรือเป็นมั่นคง แล
ทหารฝรั่งเศสจะไปมา ณ ทางบกทางเรือมิได้แล้วก็จะรุ่งโรยลง จะขาดอาหาร จะเกิดความ
ไข้เจ็บล้มตายเป็นอันมาก ถ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยมีทรงพระราชดำริ
เล็งทางพระราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสไซ้ร ก็จะมีให้ยืมกะป็น แลยืมเงินซื้อ
กะป็น แลเสบียงออกมา ให้พ้นความตายดูจะเดียว เหตุด้วยทรงพระราชดำริเล็งทางพระราช
ไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงให้ยืมตรา แลทหารฝรั่งเศสยืมกะป็น แลยืมเงินซื้อ
กะป็น แลเสบียงออกมาให้พ้นจากความตาย แลซึ่งถูกยืมตราแลทหารฝรั่งเศสทั้งปวงพ้น
จากความตายนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 19 : 247)

จากเนื้อความข้างต้น พบว่า

ข้อกำหนด คือ เหตุด้วย (สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย) ทรงพระราชดำริเล็งทางพระ
ราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส

เหตุการณ์สมมติ คือ (ทหารฝรั่งเศส) จะร่วลงรอยลง จะขาดอาหาร จะเกิดความไข้เจ็บล้มตายเป็นอันมาก ถ้าสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยมีทรงพระราชดำริถึงทางพระราชไมตรีพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศส ก็จะมีให้ยืมกะบั้น แลยืมเงินซื้อกะบั้น แลเสบียงออกมา ให้พ้นความตายดุจเดียว

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ (สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทย) ให้ย่นตราน แลทหารฝรั่งเศส ยืมกะบั้น แลยืมเงินซื้อกะบั้น แลเสบียงออกมาให้พ้นจากความตาย แลซึ่งลูกย่นตรานแลทหารฝรั่งเศสทั้งปวงพ้นจากความตายนั้น

ตัวอย่างการเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าเป็นการเปรียบเทียบเพื่อแนะให้ผู้รับสารประเมินสถานการณ์ ทำให้ผู้รับสารเห็นว่าฝ่ายสยามพยายามทำทุกวิถีทางไม่ให้เหตุการณ์ความขัดแย้งรุนแรงและพยายามประนีประนอมกับทหารฝรั่งเศสในสยามอย่างเต็มกำลัง ดังเหตุการณ์ที่โกษาปานนำมาเปรียบเทียบ จะเห็นว่ากรกระทำในเหตุการณ์สมมติมีความรุนแรงและจะสร้างความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสมากขึ้น เช่น ลูกย่นตรานแลผีดาวนั้นโทษถึงตายแล้วนั้นก็ฆ่าเสีย หรือ (ทหารไทย) จะเอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้นจังกายให้ตกลงในบ่อมฟากตะวันออก(ทหารฝรั่งเศสตั้งค่ายอยู่)ให้ปืนหนักหนาไซ้

ส่วนเหตุการณ์จริงที่โกษาปานกล่าวถึงแสดงให้เห็นว่าฝ่ายสยามพยายามประนีประนอมเพื่อไม่ให้เหตุการณ์รุนแรงยิ่งขึ้น เช่น สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยทรงยอมเว้นโทษประหารชีวิตแก่ทหารฝรั่งเศสที่ก่อความไม่สงบในสยามและผู้ค้าประกันชาวฝรั่งเศสทุกคน รวมไปถึง การยอมให้ทหารฝรั่งเศสในสยามยืมเงิน เรือและเสบียงออกจากสยาม หรือในเหตุการณ์ที่ฝ่ายสยามต้องอดทนไว้ ดังจะเห็นได้จากความที่ว่า (ทหารไทย) ให้ตั้ง (ปืนใหญ่)ไว้ ต่อทหารฝรั่งเศสยิ่งมาจึงยิ่งข่มไปบ้าง ทั้งที่ทหารไทยสามารถ จะเอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้นจังกายให้ตกลงในบ่อมฟากตะวันออก (ทหารฝรั่งเศสตั้งค่ายอยู่) ให้ปืนหนักหนาไซ้ ก็ยอมได้ แต่สยามต้องอดทนไว้เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

การใช้การเปรียบเทียบข้างต้นนี้ เป็นกลวิธีที่ชี้ให้ผู้รับสารตระหนักถึงผลเสียที่จะได้รับและคล้อยตามคำชี้แจงของโกษาปานซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเขียนจดหมายฉบับที่ 4 คือ เพื่อโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงและรักษาสัมพันธไมตรีให้คงไว้หลังเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในอาณาจักรอยุธยา (ปี พ.ศ. 2231)

3.4 การอ้างอิง

กลวิธีการอ้างอิงเป็นการนำข้อมูลที่นำเชื่อถือมาประกอบการนำเสนอเพื่อให้ผู้รับสารคล้อยตามความคิดเห็นของผู้ส่งสารดังที่ ชีรนุช โชคสุวนิช (2543: 70) กล่าวว่า การอ้างอิง หมายถึง กลวิธีที่ผู้เขียนอ้างอิงบุคคล อ้างอิงคำพูด อ้างอิงหนังสือ อ้างอิงตำรา กฎหมาย ประวัติศาสตร์ และหลักการเป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อและคล้อยตามความคิดเห็นของผู้เขียน ในการศึกษากลวิธีการอ้างอิงในเอกสารลายลักษณ์ของ โภชาปานนี้ ผู้ศึกษาจะหมายถึงการอ้างหลักฐานเพื่อให้เนื้อความที่โภชาปานกล่าวถึงมีความน่าเชื่อถือและสามารถโน้มน้าวให้ผู้รับเชื่อหรือคล้อยตามได้

ณัฐชуда วิจิตรจามรี (2556: 135) กล่าวว่า หลักฐาน (Evidence) เป็นข้อมูลหรือข้อพิสูจน์ที่ใช้แสดงเพื่อให้ผู้รับสารเชื่อและยอมรับในข้อกล่าวอ้าง (Claim) ของผู้ส่งสาร การใช้หลักฐานช่วยโน้มน้าวใจได้ดีกว่าการไม่ใช้หลักฐานและจะโน้มน้าวใจได้ดีมากขึ้นถ้าผู้ส่งสารระบุแหล่งสารของหลักฐานและเป็นแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือ

Larson (2004 อ้างถึงใน ณัฐชуда วิจิตรจามรี, 2556: 135) กล่าวว่า ประสบการณ์จากผู้อื่นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจได้ เนื่องจากมนุษย์สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านประสบการณ์ของผู้อื่นในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ เรื่องเล่า (Narrative) พยาน (Testimony) และการสาธิต (Demonstration)

ผู้ศึกษาพิจารณานิยามการอ้างอิงและหลักฐานที่ใช้ในการอ้างอิงข้างต้นแล้วสามารถสรุปกลวิธีการอ้างอิงของ โภชาปาน คือ การนำข้อมูลอื่น ๆ ที่มีการกล่าวถึงหรือบันทึกไว้แล้วมาประกอบการนำเสนอสาร เช่น เนื้อความจากจดหมาย หนังสือสัญญา คำพูดหรือความคิดของบุคคลนั้นๆ รวมไปถึงการอ้างอิงบุคคลที่น่าเชื่อถือ หรือพยานผู้มีส่วนร่วมหรือรับรู้เรื่องราวในเหตุการณ์นั้นๆ เพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารให้มีความเห็นคล้อยตามและเชื่อถือ การอ้างอิงในลักษณะนี้จะพบในจดหมายของ โภชาปานเป็นหลัก

เอกสารลายลักษณ์ประเภทจดหมายก็มีการใช้การอ้างอิงบุคคลเช่นกัน กล่าวคือ การอ้างอิงในจดหมายนั้นๆ เป็นการแสดงให้เห็นพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ทำให้ผู้รับสารทราบว่ามิใคร่รับรู้เหตุการณ์ที่โภชาปานกล่าวถึงบ้างเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อถือในสารที่โภชาปานนำเสนอ เช่น ในจดหมายฉบับที่ 3 และจดหมายฉบับที่ 4 ที่โภชาปานต้องการชี้แจงเรื่องเหตุการณ์ข้อพิพาทในปี พ.ศ. 2231 โภชาปานใช้การอ้างอิงเพื่อให้ผู้รับสารยอมรับและเชื่อถือคำชี้แจงจากฝ่ายสยาม เช่น การ

อ้างอิงบุคคลผู้รู้เห็นเหตุการณ์หรือมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสารเชื่อคำชี้แจงของโกษาปาน ดังในตัวอย่างนี้

ตัวอย่างที่ 90

ประการหนึ่งทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้น เป็นคนใหม่ มิรู้ขนบ ณ กรุงไทย จึงเกิดวิวาทคิดหมองกันกับชาวไทย การผิดชอบทั้งปวงนั้น พระธรรมยาคร แลปาดรี ลา โบรส่ำเปลาญ่อมแจ็งอยู่ อัดโนก็ได้บอกเดิมเหตุผิดหมองกันทั้งปวงนั้นมาแก่ปาดรีลาแซ ชียตันพระมหากษัตริย์แลปาดรี เรชาเลีย เหล่าพระธรรมยาครแล้วทุกประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 2 : 200)

เนื้อความดังกล่าว โกษาปานบอกให้มูสูงปงซารตรงทราบสาเหตุของเหตุการณ์ข้อพิพาท พ.ศ. 2231 โกษาปานอ้างว่ามีสาเหตุมาจาก ทหารฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปอยู่ ณ กรุงไทยนั้น เป็นคนใหม่ มิรู้ขนบ ณ กรุงไทย ข้อกล่าวอ้างนี้ มีผู้รู้เหตุการณ์เป็นอย่างดี (ยอมแจ็งอยู่) ได้แก่ พระธรรมยาคร (บาทหลวงลาโน) และ ปาดรี ลา โบรส่ำเปลาญ (บาทหลวงลาเบรอย) ทำให้เหตุผลที่โกษาปานกล่าวมาข้างต้นมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเพราะมีพยานที่เป็นฝ่ายฝรั่งเศสรับรู้เหตุการณ์อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 91

อนึ่งซึ่งเกิดวุ่นวายจึงเอาตัวไทยนี้เกลือกผู้มิรู้เนื้อความจะคิดว้อัดโนมิได้ช่วยจะไว้ใจมิได้เกิดวุ่นวายทั้งนี้ แต่เดิมถ้าแลฝรั่งเศสทั้งคำอัด โนแลทั้งพระราชสาครการทั้งปวงก็จะสะดวก และจะมีผิดหมองกันหนักละนี้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 1 : 211)

ตัวอย่างนี้ โกษาปานต้องการปฏิเสธข้อกล่าวหาที่ว่า อัดโน (โกษาปาน)มิได้ช่วยจะไว้ใจมิได้ จากเหตุการณ์พิพาท ปี พ.ศ. 2231 ด้วยการชี้แจงว่า โกษาปานได้พยายามเตือนหรือแนะนำทหารฝรั่งเศสในสยามแล้วแต่ทหารฝรั่งเศสในสยามไม่ยอมฟังคำแนะนำของโกษาปาน

โกษาปานใช้การอ้างอิงพยานมาช่วยสร้างความน่าเชื่อถือในคำปฏิเสธของโกษาปานโดยการกล่าวอ้างอิง พระราชสาคร(บาทหลวงลาโน) ซึ่งเป็นอีกบุคคลที่ทหารฝรั่งเศสในสยาม ไม่ยอมรับฟังคำแนะนำเช่นกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นอีกบุคคลที่ตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกันของโกษาปาน ดังนั้นการอ้างอิงพระราชสาครเป็นพยาน จึงทำให้คำปฏิเสธของโกษาปานมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

นอกจากพยานบุคคลแล้ว โฆษยานยังอ้างอิงกฎหมายและข้อตกลงระหว่างสยามกับทหารฝรั่งเศสในสยาม (กรณีข้อพิพาท พ.ศ. 2231) เพื่อประกอบการชี้แจงให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าทหารฝรั่งเศสในสยามมีความผิดจริงเนื่องจากได้กระทำความผิดตามข้อกฎหมายสยาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 92

ขนบธรรมเนียม ณ กรุงไทย ครั้นแลผู้ใดทำผิดความสัญญาไชรีย่อมลงโทษหนัก ถ้าแลมิได้ตัวผู้ทำหนังสือสัญญาไชรีย่อมเอาผู้ประกันนั้นลงโทษแทน แลพระธรรมสาคร แลปาตรีแลมงสุรวเรศกะปิตันกุมป็นหฐี แลฝรั่งเศสบรรดาอยู่ ณ กรุงไทย ทำหนังสือประกัน จะให้เอนทราน แลทหารฝรั่งเศสทำตามหนังสือสัญญา แลประกันให้ยืมกะป็น แลยืมเงินซื้อกะป็น แลเสบียงออกมา เอนทรานแลทหารฝรั่งเศส มิได้ทำตามหนังสือสัญญา ถ้าจะทำตามขนบ ณ กรุงไทยก็จะเอาพระธรรมสาคร แลปาตรีแลฝรั่งเศสผู้ประกันฆ่าเสีย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 16-17: 241, 243)

เนื้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของสยามคือ เอนทราน หรือนายพลเดส์ฟาร์จ อันมีความผิดจากการ มิได้ทำตามหนังสือสัญญา จากนั้น โฆษยานได้อ้างกฎหมายหรือธรรมเนียมในสยาม คือ ขนบธรรมเนียม ณ กรุงไทย ครั้นแลผู้ใดทำผิดความสัญญาไชรีย่อมลงโทษหนัก ถ้าแลมิได้ตัวผู้ทำหนังสือสัญญาไชรีย่อมเอาผู้ประกันนั้นลงโทษแทน เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าทหารฝรั่งเศสในสยามทำผิดแล้วไม่ยอมรับโทษทำให้โทษตกไปอยู่ที่ผู้ค้ำประกันคือ แลพระธรรมสาคร แลปาตรีแลมงสุรวเรศกะปิตันกุมป็นหฐี แลฝรั่งเศสบรรดาอยู่ ณ กรุงไทย (เหตุการณ์นี้ฝ่ายสยามคุมตัวผู้ค้ำประกันไว้ไม่ได้ประหาร)

ตัวอย่างต่อไป โฆษยานได้อ้างอิงข้อตกลงระหว่างสยามกับทหารฝรั่งเศสในสยามเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่า ข้อตกลงระหว่างฝ่ายสยามกับทหารฝรั่งเศสในสยามในเหตุการณ์พิพาท พ.ศ. 2231 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 93

ประการหนึ่ง เอนทรานให้ลูกแลฝีดาวัวไว้เป็นจ่านำแล้ว แลว่าจะลงไป ณ ป้อมเมืองทมนบุรี จะเอามงสุรวเรศราตัน แลมงสุรมาयरจันมา แลมิได้เอาขึ้นตามสัญญาแล้ว แลรบพุ่งฆ่าหลวงทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลทำผิดสัญญา ลูกเอนทรานแลฝีดาวัวนั้น โทษถึงตายแล้ว

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 18: 245)

ตัวอย่างนี้โกษาปานอ้างอิงข้อตกลง คือ *เขนตราณให้ลูกแลฝิดาวไว้เป็นจำนำแล้ว แล้วจะลงไป ณ บ้อมเมืองทลบุรี จะเอามุงสุวรรณรัตสัน แลมสุวรรณายอร์ขึ้นมา* (นายพลเค็สฟาร์จให้ลูกเป็นตัวประกันและจะลงไปนำตัว *มุงสุวรรณรัตสัน แลมสุวรรณายอร์* จากเมืองชนบุรีมาส่งมอบให้สยาม) แต่นายพลเค็สฟาร์จ *มิได้เอานี้มาตามสัญญา และรบพุ่งฆ่าหลวงทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลทำฝิดสัญญา* จึงมีโทษทางกฎหมายของสยามคือ *ลูกเขนตราณแลฝิดาวนั้น โทษถึงตาย*

การอ้างอิงกฎหมายและข้อตกลงระหว่างสยามกับทหารฝรั่งเศสในสยามจึงเป็นการแสดงหลักฐานให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นชัดและยอมรับว่าผู้กระทำความผิดในกรณีพิพาท พ.ศ. 2231 คือ ทหารฝรั่งเศสในสยาม

นอกจากการอ้างอิงเพื่อให้ผู้รับสารเชื่อถือและยอมรับข้อมูลที่โกษาปานกล่าวถึงแล้ว โกษาปานยังใช้กลวิธีการอ้างอิงในอีกวัตถุประสงค์คือเพื่อให้เหมาะสมตามสถานภาพของผู้ที่โกษาปานกล่าวถึง ดังจะเห็นได้จากการอ้างอิงพระราชดำรัสหรือพระราชดำริของพระมหากษัตริย์ เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือแสดงความรู้สึกระหว่างพระมหากษัตริย์กับพระมหากษัตริย์ เช่น

ตัวอย่างที่ 94

แลอด โนจำเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มีคิดเห็นความสนุกสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสบายเท่าหนึ่งคิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ อันหาผู้ใดจะเปลญุสมภารให้สิ้นมิได้ ดุจหนึ่งพระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าแห่งอดโน ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอป¹⁴⁹ แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ออกจากปัญญาอดโนจนเท่าบัดนี้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ โกษาปานอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกล่าวที่ชื่นชมพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ดังเนื้อความว่า *พระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าแห่งอดโน ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอป* การอ้างอิงข้างต้นนี้โกษาปานใช้เพื่อความเหมาะสมตามสถานภาพ กล่าวคือ เนื่องจากกษัตริย์เป็นสมมติเทพ การจะกล่าวยกย่องชื่นชมจึงควรเป็นถ้อยคำจากบุคคลในระดับเดียวกันจึงจะ

¹⁴⁹ ยุโรป

เหมาะสม โภชาปานจึงอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในการยกย่องชื่นชมพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เพื่อให้เหมาะสมแก่สถานภาพทางสังคม

นอกจากนี้การอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่กล่าวยกย่องชื่นชมพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ยังเป็นสานสัมพันธ์ไมตรีระหว่าง 2 พระมหากษัตริย์ให้มั่นคงยิ่งขึ้น เนื่องจากพระมหากษัตริย์ที่ 2 พระองค์ต่างเชื่อมสัมพันธ์กันผ่านราชทูต ดังนั้น ราชทูตในฐานะผู้แทนพระองค์จึงมีหน้าที่สร้างสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ การอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงเป็นการเปิดเผยท่าทีแห่งความเป็นมิตรของพระองค์ให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 95

อนึ่งอดโน ได้ยินข่าวลือไปว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีชัยชนะแก่ราชศัตรูนั้น อดโนก็ได้ นำเอากราบบังคมทูลพระกรุณา แลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยก็มีพระราชหฤทัยโสมนัสกริมย์ยินดีต่อพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที 4: 201)

ตัวอย่างนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 94 กล่าวคือ เมื่อโภชาปานทราบข่าวว่าสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ชนะสงคราม โภชาปานจึงอ้างอิงความรู้สึกของสมเด็จพระเพทราชาด้วยความว่า สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยก็มีพระราชหฤทัยโสมนัสกริมย์ยินดีต่อพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา การอ้างอิงลักษณะนี้ไม่ใช่เพียงเพื่อความเหมาะสมตามสถานภาพเท่านั้น หากยังเป็นการผูกมิตรไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์สองพระองค์ คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และสมเด็จพระเพทราชา

3.5 การซ้ำ

การซ้ำ คือการ การกล่าวซ้ำคำหรือซ้ำความในทุกหน่วยหรือในบางส่วนของหน่วย ซึ่งการซ้ำเป็นกลวิธีทางภาษาอีกประเภทหนึ่งที่โกษาปานใช้ในการเขียนเอกสารลายลักษณ์ โโกษาปานจะใช้การซ้ำ 2 ลักษณะ คือ การซ้ำแบบเน้นย้ำ และการซ้ำเพื่อแสดงความถี่

3.5.1 การซ้ำแบบเน้นย้ำ

การเน้น (emphasis) คือ การให้น้ำหนักแก่คำหรือข้อความ โดยเน้นความสำคัญของคำหรือข้อความนั้นๆ ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น การใช้ข้อความขนาดยาว การกล่าวซ้ำ การวางคำหรือข้อความที่เน้นไว้ในตำแหน่งแรกหรือตำแหน่งสุดท้าย เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 147)

การซ้ำแบบเน้นย้ำ ในที่นี้คือ การกล่าวซ้ำคำหรือซ้ำความในทุกหรือบางส่วนของคำหรือความนั้นๆ เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่าเนื้อความส่วนใดที่โกษาปานต้องการเน้น ให้น้ำหนักหรือให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ โดยการซ้ำเพื่อเน้นย้ำนี้หมายถึงรวมไปถึงการซ้ำโครงสร้างประโยคที่ทำให้น้ำหนักของสารที่โกษาปานกล่าวถึงมีมากขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 96

ด้วยอัถ โนทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้ แลได้รับค่านับแลนับถือแลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศส ทั้งปวงซึ่งเข้าไปส่งอัถ โนถึงกรุงศรีอยุธยา นั้น จึงในท่าทางอันมาไกลนั้น มิได้มีความทุกข์แลมีความสนุกสนานอยู่มิได้ขาด บัดนี้อัถ โน ได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วย ได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขอใจแห่งอัถ โน

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างข้างต้นปรากฏการซ้ำโครงสร้าง ได้แก่ (มิได้)มี...₂แลมี...₂ (มี+คำแสดงความรู้สึก)

โกษาปานใช้โครงสร้างดังกล่าวเพื่อเน้นความรู้สึกของโกษาปานมา คือ มิได้มีความทุกข์ และ มีความสนุกสนานอยู่มิได้ขาด

การซ้ำโครงสร้างดังกล่าวนี้ทำให้ผู้รับสารทราบว่า โกษาปานเห็นความสำคัญในสิ่งที่ชาวฝรั่งเศสปฏิบัติต่อราชทูตสยามและทำให้โกษาปานรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจเป็นอย่างยิ่ง โกษาปานจึงต้องการเขียนจดหมายเหตุฉบับนี้มาเพื่อ “ขอใจ” มุสสุติงแพและชาวฝรั่งเศสทั้งปวง

ตัวอย่างที่ 97

แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริราชเจ้าต้อง
ประสงค์นั้น, แลอัดโนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครุอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้
กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยาอันพระมหากษัตริราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น,

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

ตัวอย่างนี้ มีการซ้ำเพื่อเน้นย้ำ คือ พระมหากษัตริราชเจ้าต้องประสงค์, กับ พระมหากษัตริราช
เจ้าพระราชประสงค์, การซ้ำดังกล่าวนี้ทำให้ผู้รับสารทราบวา ความประสงค์ของสมเด็จพระนารายณ์
มหาราชเป็นสิ่งสำคัญ

การซ้ำที่กล่าวมาข้างต้นนี้ โฆษปานแสดงให้เห็นว่าการกิจระหว่างประเทศและพระราช-
ประสงค์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้มุสูลายีช่วยดำเนินการภารกิจ
ดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วง

ตัวอย่างที่ 98

ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่, มีปัญญา, แลได้รักใคร่คุ้นเคยกับอัดโนเมื่อครั้งอัดโน
เป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น แลบัดนี้อัดโน ได้ยินข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้ง
ท่านให้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่, แทนมุงสุรสิงแลนั้น อัดโนก็มีความยินดีหนักหนา แลพระมหากษัตริย์
เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีพระปัญญากว้างขวาง, จะตั้งผู้(อยู่)ใดเป็นเสนาบดีให้บังคับบ้านเมือง ไสย่อม
เลือกสรรเอาผู้มีปัญญา, แลสมควรด้วยบรรดาศักดิ์, นั้นจึงจะเอาตั้งให้เป็นเสนาบดีแลเหตุท่านเป็น
คนมีปัญญาสมควรด้วยบรรดาศักดิ์, พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส(เสส)จึงเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดี
ผู้ใหญ่, แทนมุงสุรสิงแล

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

เนื้อความข้างต้นมีการซ้ำเพื่อเน้นย้ำดังนี้ การซ้ำโครงสร้าง 3 โครงสร้าง ได้แก่
โครงสร้างที่ 1 คือ ประธาน + เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ ปรางกฎ 3 ตำแหน่ง

มุสูลิงแล	+ เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่
ท่าน(มุสูปงขารตรง)	

โครงสร้างที่ 2 คือ ประธาน + มีพระปัญญา หรือ + มีปัญญา ปรากฏ 4 ตำแหน่ง

พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส	+ มีพระปัญญา
มูสูสิงแพ	+ มีปัญญา
ท่าน(มูสูปงซารตรง)	

โครงสร้างที่ 3 คือ ประธาน + สมควรด้วยบรรดาศักดิ์ ปรากฏ 2 ตำแหน่ง

มูสูสิงแล	+ สมควรด้วยบรรดาศักดิ์
ท่าน(มูสูปงซารตรง)	

การซ้ำโครงสร้างดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โภษาปานเน้นย้ำว่าฝ่ายฝรั่งเศสล้วนมีแต่ผู้มีปัญญา กล่าวคือ ผู้มีพระปัญญา คือ “พระเจ้าหลุยส์ที่ 14” สามารถเลือกสรรผู้มีปัญญาอย่าง “มูสูปงซารตรง” มาดำรงตำแหน่งเสนาบดีผู้ใหญ่แทน ผู้มีปัญญาอย่าง “มูสูสิงแพ” ได้นั้นเพื่อชมผู้รับสาร ไม่ใช่เฉพาะผู้รับจดหมาย คือ มูสูปงซารตรง เท่านั้น แต่หมายรวมถึงพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสอีกด้วย

นอกจากการซ้ำโครงสร้างประโยคแล้ว โภษาปานยังซ้ำคำซ้ำความ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมูสูสิงแล กับ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมูสูสิงแล เพื่อเน้นย้ำให้ผู้รับสารทราบว่ โภษาปานยอมรับมูสูปงซารตรงในฐานะเสนาบดีผู้ใหญ่(คนใหม่)ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

ตัวอย่างที่ 99

ลูกเขนตรานแลผีดาวนั้น โทษถึงตายแล้ว แลทรงพระราชดำริเชิงทางพระราชไมตรี จึงให้เอาลูกเขนตรานแลผีดาวนั้น ไปส่งให้แก่เขนตราน ณ ป้อมเมืองทณบุรี หวังจะให้เขนตรานมีความคิดมิให้ทำร้ายซึ่งจะเสียทางพระราชไมตรีนั้น ถ้ามีคิดเชิงทางพระราชไมตรี ลูกเขนตรานแลผีดาวซึ่งเป็นโทษถึงตายนั้น ก็จะฆ่าเสียแล้ว

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18: 245)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น พบว่ามีซ้ำคำว่า “พระราชไมตรี” เพื่อเน้นย้ำซึ่ง โภษาปานตั้งใจให้ผู้รับสารทราบว่ สมเด็จพระเพทราชาและฝ่ายสยามให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากที่สุด เมื่อ

พิจารณาจากคำกริยาที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “พระราชไมตรี” แล้วพบคำว่า ทรงพระราชดำริะถึงทางพระราชไมตรี มิจะเสียดทางพระราชไมตรี และ คิดถึงทางพระราชไมตรี แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระเพทราชาและฝ่ายสยามไม่ต้องการทำร้ายทหารฝรั่งเศสในสยาม ถึงแม้ทหารฝรั่งเศสในสยามจะก่อความเดือดร้อนถึงขั้นต้องโทษประหารชีวิตก็ตาม แต่กระนั้นสมเด็จพระเพทราชาและฝ่ายสยามก็ไม่ได้ลงโทษแต่ประการใดเพื่อต้องการรักษาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสไว้

ตัวอย่างที่ 100

พระมะฤทธิแลมุงสุรวรณัน เกลือกได้คิดด้วยกาศตันจะคั่งใจจะคิดทำร้ายกาณูซึ่งจะให้คิดทางพระราชไมตรีนั้น จึงอุบายว่าแก่(เอน)ตรานว่าข้าวศิกมาแต่ฝ่ายเหนือ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 5: 219)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าโกษาปานเข้าใจเนื้อหาความที่ว่า จะคั่งใจจะคิดทำร้ายกาณูซึ่งจะให้คิดทางพระราชไมตรีนั้น เพื่อให้น้ำหนักกับการกระทำของกาศตันหรือออกญาวิชาเอนทร์ ว่า จะสะคั่งใจ (ร้อนตัว) และจะคิดก่อการร้ายในสยาม ซึ่งทั้งสองประการนี้จะทำให้คิดทางพระราชไมตรี การเน้นย้ำในลักษณะนี้ทำให้ผู้รับสารทราบว่าฝ่ายสยามนั้นมิได้เห็นฝ่ายฝรั่งเศสเป็นผู้ก่อความไม่สงบแต่เป็น “กาศตัน” หรือ ออกญาวิชาเอนทร์ ฉะนั้นความผิดที่เกิดขึ้นมิได้กระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสแต่อย่างใด การซ้ำเพ่งย้ำข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโกษาปานใช้กลวิธีดังกล่าวเพื่อโน้มน้าวให้ฝ่ายฝรั่งเศสร่วมรักษาความสัมพันธ์สยามกับฝรั่งเศสให้มั่นคง

ตัวอย่างที่ 101

แลอดีตโนเห็นว่าเอนตรานแลทหารฝรั่งเศสทำให้คิดหนังสือสัญญา แล้วจะทำให้คิดทางพระราชไมตรี จึงให้อาเรือลำเลียงบรรทุกปืนไปส่ง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้า 15: 239)

ตัวอย่างนี้ โกษาปานใช้การซ้ำ ในส่วนที่ว่า “เอนตรานแลทหารฝรั่งเศสทำให้คิดหนังสือสัญญา แล้วจะทำให้คิดทางพระราชไมตรี” ซึ่งเป็นการซ้ำเนื้อหาความเพียงบางส่วน คือ ทำให้คิดหนังสือสัญญา และ ทำให้คิดทางพระราชไมตรี เพื่อต้องการเน้นย้ำให้เห็นความผิดที่เอนตรานหรือนายพลเคส์ฟาร์จได้ละเมิดข้อตกลงในหนังสือสัญญาด้วยการจับตัวประกันฝรั่งเศสและยึดเรือกำปั่น ซึ่งการกระทำผิดสัญญานี้ ย่อมทำให้ผิดพระราชไมตรีของสองประเทศด้วย การเน้นย้ำความผิดของเอนตรานแสดงให้เห็นว่าฝ่ายสยามมั่นใจว่าเอนตรานเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างสยามกับ

ฝรั่งเศส แต่มิได้หมายรวมว่าฝ่ายฝรั่งเศสเป็นฝ่ายผิดเพราะ “*เขนตราเนตทหารฝรั่งเศสทำร้ายทั้งนี้ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมิทราบ*” การเน้นย้ำดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าโกษาปานเชื่อมั่นและไว้วางใจฝ่ายฝรั่งเศส และทำให้ฝรั่งเศสเชื่อว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ได้ทำให้พระราชไมตรีระหว่างสองประเทศให้เสื่อมลง

3.5.2 การซ้ำแบบแสดงความดี

การซ้ำแบบแสดงความดี เป็นลวีธีที่ปรากฏอย่างชัดเจนในบันทึกรายวันของโกษาปาน การซ้ำแบบแสดงความดี คือ การซ้ำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนเกิดเป็นกิจวัตร ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆกันนั้นปรากฏในบริบทเดียวกัน โกษาปานจะกล่าวถึงกิจกรรมหลักซึ่งเป็นภาพรวมคร่าวๆของเหตุการณ์นั้นๆ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้โดยเร็วถึงเหตุการณ์นั้นว่าเป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปกติในแต่ละวัน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำจนเป็นกิจวัตรเกิดขึ้นในขณะที่โกษาปานปฏิบัติหน้าที่ราชทูตสยามที่ประเทศฝรั่งเศส คือการรับส่งปราศรัยกับบุคคลต่างในฝรั่งเศสที่มา “*ทัก*” หรือ “*ทักทาน*” (หมายถึง ทักทาย) เป็นเหตุการณ์ปกติที่ขุนนางในฝรั่งเศสจะเข้าพบราชทูตสยามเป็นประจำ

ตัวอย่างที่ 102

๑ วัน ๕ + ๘ คำ เพลาเที่ยงเสนาบดี นายคุมทหารคนหนึ่งฝึดาญ คนหนึ่งลงมาทักข้าพเจ้า ณ กำป็น แลข้าพเจ้ารับส่งปราศรัยตามสมควร แลพอเพลเที่ยง มุสุระวิตง แลมสุซาบ โร (เมอร์ซิ เออร์มาโมโร นายทหารประจำเรือลาวโซ) ปลัดนายกำป็น ขวนไว้ให้รับพระทานอาหารด้วย ข้าพเจ้า ครั้นรับพระทานอาหารแล้ว ปลัดนายกำป็นมาบอกว่าหญิงเมียฝึดาญ ๓ คน ฝึดาญ ๘ คน จะมาทักทาน แลข้าพเจ้าให้เข้ามา ณ ท้ายพระแลข้าพเจ้ารับส่งตามสมควรด้วยผู้มานั้น

๓
๑ วัน ๗ + ๘ คำ...

๑ ในวันเดียนั้น หญิงเมียฝึดาญ ๓ คน อยู่ไกลเมืองแบรศ ๔ โยชนมาทักข้าพเจ้าทุกที่ปรากฏรับส่งตามสมควรด้วยผู้มานั้น ๑ ในวันเดียนั้นเมียฝึดาญสำหรับกำป็นมาทักข้าพเจ้าห้าคน ข้าพเจ้าก็ปราศรัยรับส่งตามสมควร ครั้นแล้วก็ลาไป c~

๕
๑ วัน ๒ + ๘ คำ...

๑ ครั้ง เพลาทีแยง หญิงผู้ดีชาวเมืองแบรศมาทักข้าพเจ้าห้าคราวๆแลห้าคนบ้าง ๗ คนบ้าง ๘ คนบ้าง แลข้าพเจ้ารับส่งปราศรัยตามสมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป c~

๑ วัน ๕ + ๘ คำ เพลาทีแยง แลบาตรีซึ่งเป็นเจ้าวัด ณ เมืองแบรศนั้น แลสาธุศิษย์มาทักข้าพเจ้าๆ ด้รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วบาตรีก็ลาไป c~

๑ วัน ๑ + ๘ คำ บาทริชาตรีสองคนว่าอยู่ออกเมืองแบรศทาง ๓ โยชน์มาทัก ข้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควร ในวันเดียนั้นหญิงสองคนว่าเป็นน้องบาตรีสำเปาโลผู้ใหญ่ซึ่งเข้าไปในกรุงไทยนั้น แลหญิงว่าเป็นลูกเมียฝีดาว ๗ คนอยู่นอกเมืองแบรศทาง ๕ โยชน์มาทัก ข้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วก็ลาไป

๑ วัน ๒ + ๘ คำ ชาลอุฏฐศก ฝีดาวสองคนว่าอยู่นอกเมืองแบรศทาง ๕ โยชน์มาทักข้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วก็ลาไป c~

๑ วัน ๓ + ๘ คำ หญิงฝรั่งชาวเมือง ๕ คน ฝีดาว ๖ คนมาทักข้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วก็ลาไป

๑ วัน ๔ + ๘ คำ บาทริสังเบญ โด แลมดูมายุคตริคซึ่งได้บังคับอำณารายฎร ณ เมืองแบรศ แล ฝีดาวคนหนึ่งอยู่ไกลเมืองแบรศ ๒๔ โยชน์มาทักข้าพเจ้าๆก็รับส่งตามสมควรด้วยผู้มานั้น ในวันเดียนั้นผู้หญิงเมียฝีดาวคนหนึ่งอยู่ ณ เมืองน้อยแห่งหนึ่งไกลเมืองแบรศทางสอง โยชน์มาทักข้าพเจ้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควร c~

๑ วัน ๕ + ๘ คำ หญิงผู้ดีสาม แลชายสองคนอยู่เมืองสงบไกลเมืองแบรศทาง ๑๒ โยชน์มาทักข้าพเจ้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป ในวันเดียวบาตรีวาสค

ในวันเดียนั้นมุสตาเบเตเสงมะรีเตง แลหญิงฝรั่ง ๓ คนว่าเป็นหลานมุสตาเบเตเสงมะรีเตง อยู่เมืองแบรศทางสอง โยชน์มาทักข้าพเจ้าๆก็รับส่งปราศรัยตามสมควร

ในวันเดียนั้นหญิงชาวเมืองนั้นมาทักข้าพเจ้า ๔ คน ข้าพเจ้าก็รับส่งตามสมควรแล้วก็ลาไป ในวันเดียนั้นเจ้าเมืองนำบาตรี แลอาแลอาบาคคนหนึ่งอยู่ไกลเมืองแบรศทาง ๕ โยชน์มาทักข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็รับส่งปราศรัยตามสมควรแล้วก็ลาไป c~

จากทั้งหมดที่ยกมาข้างต้น พบว่ามีการเหตุการณ์จากคำว่า **ทัก** หรือ **ทักทาน** และความว่า **รับส่งปราศรัยตามสมควร** การซ้ำเพื่อแสดงความถี่ของเหตุการณ์ข้างต้นนี้ทำให้ผู้รับสารทราบว่า โภษาปานปฏิบัติหน้าที่ใดเป็นกิจวัตร ซึ่งจากคำที่ปรากฏนี้ เป็นศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ อันดีกับฝ่ายฝรั่งเศส นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ราชทูตที่โภษาปานปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรนั้นคือ การผูกมิตรและสร้างสัมพันธ์กับฝ่ายฝรั่งเศสเป็นหลัก

การซ้ำในลักษณะข้างต้น แสดงให้เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ได้ให้รายละเอียดในการพบปะกับบุคคลดังกล่าว อาจด้วยเพราะรายละเอียดในการสนทนานั้นเป็นเพียง การสนทนาทักทายทั่วไป โภษาปานจึงไม่บันทึกรายละเอียดแทรกในกิจวัตรนั้นๆ การบรรยาย เหตุการณ์เป็นรูปแบบการพบปะทักทายในลักษณะนี้ทำให้ทราบว่าผู้ใดมาเข้าพบปะทักทายคณะ ราชทูตบ้าง และหากมีการสนทนาใดๆที่โภษาปานเห็นว่าควรรายงานให้สมเด็จพระนารายณ์- มหาราชทรงทราบ โภษาปานก็จะแทรกบทสนทนานั้นเข้าไปในเหตุการณ์กิจวัตร หรือเหตุการณ์ การพบปะทักทายนั้นๆด้วย ดังที่ผู้ศึกษาจะอธิบายต่อไปใน กลวิธีการแทรกบทสนทนา

3.6 การแทรกบทสนทนา

การแทรกบทสนทนาเป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบันทึกประจำวันเป็นส่วนใหญ่ โภษาปานใช้เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อความเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์นั้นด้วย ทำให้ผู้รับสารหรือ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทราบเนื้อหาในการสนทนาระหว่างโภษาปานกับบุคคลสำคัญต่างๆ ของฝรั่งเศส ทราบว่าโภษาปานพูดคุยกับใครบ้าง ได้ตอบพูดคุยกันอย่างไร เสมือนผู้รับสารอยู่ร่วม ในวงสนทนานั้นด้วย

นอกจากนี้ การแทรกบทสนทนาในบันทึกของโภษาปานทำให้ผู้รับสารทราบเนื้อหาเสมือน ร่วมเหตุการณ์จริงเป็นการแสดงให้เห็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ “ราชทูตผู้แทนพระองค์” ของ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังนั้นการกล่าวถึงเนื้อความต่างๆที่โภษาปานได้ร่วมพูดคุย หรือ เรื่องราวต่างๆที่โภษาปานรับทราบจากคำบอกกล่าวของข้าราชการฝ่ายฝรั่งเศสนั้น โภษาปานจึง บันทึกไว้ว่าผู้ใดพูดคุยกับ โภษาปาน และพูดคุยว่าอย่างไรบ้างเพื่อนำกลับมารายงานให้ครบถ้วนและ ชัดเจนที่สุดประหนึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ร่วมอยู่ในวงสนทนานั้นด้วย

การแทรกบทสนทนา ในที่นี้ หมายถึง เนื้อความที่โงยาปานพูดคุยโต้ตอบกับข้าราชการ หรือบาทหลวงฝรั่งเศสขณะที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีที่ฝรั่งเศส ซึ่งบทสนทนามักจะปรากฏ แทรกอยู่ในเนื้อความที่มีการซ้ำเพื่อแสดงกิจวัตร (ดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อการซ้ำเพื่อแสดงกิจวัตร) โงยาปานแทรกบทสนทนาเป็นบทสนทนาที่โงยาปานต้องการรายงานให้สมเด็จพระนารายณ์ มหาราชทรงทราบรายละเอียดเสมือนพระองค์ร่วมอยู่ในวงสนทนานั้นด้วย เช่น

ตัวอย่างที่ 103

แลบาทรีผู้ใหญ่คณะการะเมลิตา¹⁵⁰ มาทักข้าพเจ้า แลบาทรีนั้นว่าอ๊ต โน ได้ยินข่าวว่าท่านมานี้ ก็มีความยินดีนักหนา แลท่านมานี้ก็อยเป็นสุขหรือเป็นประการใด

ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งซัดัน¹⁵¹ มิมีตรจิตต่ออ๊ต โนแลมาทักอ๊ต โนนี อ๊ต โนก็มีความยินดีนักหนา แลอ๊ต โนมานี้ทำทาง¹⁵² เป็นอันไกลก็มาเป็นสุข หากยอันนรมิได้ ด้วยเดชานุภาพพระมหา กษัตริราชผู้เป็นเจ้าอ๊ต โนปกเกล้าปกครองหม่อมมาก็เป็นสุขคืออยู่

แลบาทรีว่า อ๊ต โนจะลาท่านไป แลขอให้ท่านทั้งปวงอยู่เป็นสุขเถิด

ข้าพเจ้าตอบว่า อ๊ต โนขอบใจท่านนักหนา อ๊ต โนขอพรแก่พระเป็นเจ้า ให้ซัดันอยู่เป็นสุขแล ให้ได้บำรุงศาสนาพระเป็นเจ้า ให้เป็นกศลสืบไป ครั้นแล้วก็ลาไป

(บันทึกกรายวัน หน้าที่ 2-3: 33,35)

จากตัวอย่างนี้ ข้อความที่ขีดเส้นใต้เป็นเนื้อความที่โงยาปานสนทนาโต้ตอบกับบาทรี ผู้ใหญ่คณะการะเมลิตา ซึ่งมาทักทายโงยาปานด้วยการแสดงความยินดีในการมาของคณะราชทูต และถามความเป็นอยู่ของโงยาปานหลังจากเดินทางไกล โงยาปานก็ตอบรับการทักทายตามสมควร ด้วยการกล่าวถึงพระบารมีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเมื่อจะลาจากกันบาทหลวงฝรั่งเศส ก็อวยพรแก่โงยาปาน และโงยาปานขอบใจและอวยพรตอบเช่นกัน ซึ่งเนื้อความเช่นนี้ปรากฏอยู่ในบทสนทนาอื่นๆที่โงยาปานบันทึกในบันทึกกรายวันด้วย เช่น

¹⁵⁰ บาทหลวงคณะ Carmelites ซึ่งเป็นสงฆ์นิกายหนึ่งในศาสนาคริสต์

¹⁵¹ คำเรียกพระสงฆ์

¹⁵² มาเจริญสัมพันธไมตรี

ตัวอย่างที่ 104

แลบาทรีนั้นปราศรัยว่าบาตรีสำปาวโลซึ่งมาด้วยท่านนั้นไปเล่าแก่อ๊ตโนว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยทรงพระกรุณาโปรดบาตรีสำปาวเป็นอันยิ่งนักหนา แลท่านทั้งปวงมาด้วย แลอ๊ตโนยินดีนักหนา แลอ๊ตโนจึงลงมาถามข่าวท่าน แลอ๊ตโนได้เห็นเสมอหนึ่งได้รับพระคุณพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยคุณเดียวแลอ๊ตโนยินดีนักหนา แลท่านมา ณ กลางทะเลนี้ยังป่วยเจ็บเป็นประการใดบ้าง

ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งอ๊ตโนมานี้ อ๊ตโนเอาเดชพระเดชเดชาภาพสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอ๊ตโนปกเกล้าปกกระหม่อมมา แลจะได้ป่วยเจ็บสิ่งใดก็หาไม่ได้ แลซึ่งสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอ๊ตโนทรงพระกรุณาโปรดบาตรีสำปาวโลก็ย่อมจะเล่าให้ท่านฟังแล้วทุกประการ แลท่านอุตส่าห์ลงมาถามข่าวอ๊ตโนนี้ อ๊ตโนก็มีความยินดีนักหนา ครั้นแล้วก็ลาไป

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 3-4: 33, 37)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นบทสนทนาระหว่าง บาตรีสำปาวโล (*บาทรีนั้นปราศรัยว่า*) กับ โภษาปาน (*ข้าพเจ้าตอบว่า*) ซึ่งคำที่ขีดเส้นใต้เป็นเนื้อความในการสนทนา กล่าวคือ เป็นการทักทายด้วยการแสดงความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชและแสดงความยินดีกับการเดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีของราชทูตสยาม และได้ถามความเป็นอยู่ของโภษาปานหลังจากเดินทางไกล จากนั้นจึงลาจากด้วยการแสดงความขอบใจ

โภษาปานนำบทสนทนาข้างต้นมาเขียนลงในบันทึกเพื่อรายงานในสิ่งที่ตนได้ทำนั้น ทำให้ผู้อ่านทราบเหตุการณ์และรับรู้เนื้อความในบทสนทนาเช่นเดียวกับโภษาปานและบาตรีผู้ใหญ่คณะกรรมการเมลิตาที่กำลังสนทนากันอยู่ ประหนึ่งว่าผู้รับสารอยู่ร่วมวงสนทนาในเหตุการณ์นี้

ตัวอย่างที่ 105

แลข้าพเจ้าจึงปราศรัยว่าท่านเสนาบดีตกแต่งการทั้งปวงมารับพระราชสาร แลอ๊ตโนซึ่งเป็นอภิบาลใครให้สมควรด้วยพระยศ พระเกียรติสม.....เด็จพระมหากษัตริราชอันเป็นเจ้ากรุงพระนครอันใหญ่ ให้สมควรนั้น อ๊ตโนขบใจท่านทั้งปวงนักหนา

แลผู้มีชื่อ¹⁵³ จึงว่าตกแต่งการทั้งปวง มารับพระราชสาร แลท่านผู้เป็นอิงบาศโครนีย์เห็นมิควร
นักหนาด้วยคนไปราชการสิ้น แลคนยังอยู่นั้นน้อยนักหนา

ข้าพเจ้าตอบว่า ซึ่งผู้คนไปราชการนั้นก็รู้อยู่แล้วแลซึ่งท่านตกแต่งมารับทั้งนี้ ก็สมควรด้วย
ประเทศที่นี้แล้ว แลซึ่งท่านมีน้ำใจยื่นบำรุงพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าทั้ง
สองฝ่าย จะให้จำเรือสืบไปในอนาคตกาลนั้น อัดโนก็มีความยินดีต่อท่านนักหนา

แลผู้มีชื่อว่าข้าพเจ้าจะตกแต่งให้อีกกว่านี้ แต่ว่าทหารทั้งปวงไปราชการเป็นอันมากแล้ว แลยัง
อยู่นั้นเป็นอันน้อย แลแต่งให้พลเมืองทั้งปวง ถือเครื่องสาตราวุธอยู่แก่ ณ ทางบกบ้าง แลให้
ลงเรือออกมาแห่บ้าง ถ้าแลท่านไปราชการมาถึงท่านได้เห็นก็จะคืนักหนา

ข้าพเจ้าจึงตอบว่า ซึ่งท่านทั้งปวงนับถืออัดโนผู้เป็นอิงบาศโครแห่งพระมหากษัตริราชเจ้า
ผู้ใหญ่ แลมารับอัดโนด้วยความยินดีนั้น อัดโนมีความดีต่อท่านทั้งปวงนักหนา ครั้นแล้วผู้มี
ชื่อทั้งปวงก็ลงเรือซึ่งจะแก่พระราชสารนั้น

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 8-10: 45,49)

บทสนทนาข้างต้นนี้ เป็นการสนทนาระหว่าง โภษาปาน (ข้าพเจ้า) กับ เจ้าเมือง แลเสนาบดี
ฝีดาว และกรมการทั้งปวงที่มาพบ โภษาปาน (ผู้มีชื่อ) โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ในการสนทนาเกี่ยวกับ
การขอบุณพิธีการต้อนรับพระราชสาส์นและคณะราชทูตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่แสดง
ให้เห็นความตั้งใจของทางฝ่ายฝรั่งเศสเพื่อเจริญพระราชไมตรีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และ
พระเจ้าหลุยส์ ที่ 14 และขอบุณฝ่ายฝรั่งเศสที่มี น้ำใจยื่นบำรุงพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราช
เจ้าทั้งสองฝ่าย บทสนทนาที่ โภษาปานยกมานี้ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทราบท่าทีของทาง
ฝรั่งเศสจากเนื้อความในบทสนทนาว่าฝ่ายฝรั่งเศสต้องการที่จะผูกไมตรีกับสยามด้วยเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 106

แล มุลูโกบันตั้งเตโปซึ่งได้บังคับทหารทั้งปวง แลกรมการผู้ใหญ่ ผู้น้อย แลกะปัดนายกำปั่น
แลฝีดาวทั้งปวงตามเข้าไปส่งข้าพเจ้าถึงในตึกนั้น ประมาณ ๘๐

¹⁵³ ผู้มีชื่อ คือ รูปอ้างอิงบุคคลที่ โภษาปานกล่าวถึงแล้วในตอนต้น วิชา วิมุกตะลพ(2513: 56) กล่าวว่า “คำว่า ผู้มีชื่อน่าจะหมายความว่า ผู้ที่มีตัวตนอยู่จริง หมายถึงใครก็ได้ที่สามารถอ้างอิงหรือเรียกตัวมาเป็นพยานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง”

(โกษาปาน)จึงปราศรัยว่าซึ่งเจ้าเมือง แลท่านเสบตีปวงบำรุงราชการของสมเด็จพระมหา
 กษัตริราชผู้เป็นเจ้าให้สมควรด้วยพระยศพระเกียรติแห่งสมเด็จพระมหากษัตริราช
 ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายนี้ อัดโนขอบใจนักหนา

แลผู้มีชื่อตอบว่าซึ่งท่านว่านี้ขอบใจนักหนา แลอัดโนคิดว่าจะทำให้อีกกว่านี้ ด้วยที่นั่นเป็น
 เมืองน้อย ผู้คนก็น้อย

ข้าพเจ้าตอบว่า อัดโนเห็นแจ้งแล้วว่าท่านทั้งปวงมีน้ำใจยินดี จะใคร่บำรุงพระราชไมตรีให้
 จำริฐสืบไปเที่ยงแท้ แลอัดโนยินดีด้วยท่านนักหนา ประการหนึ่งคือลาว แลชาวเมืองทั้งปวง
 ซึ่งมีความยินดีนับถือมารับผู้อัด โนด้วยความยินดีนั้น อัดโนมีความยินดีต่อท่านทั้งปวงนัก
 หนา แลคือลาว แลชาวเมืองทั้งปวงทำคำนับแล้วก็ลาไป

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 13-14: 55,57)

ตัวอย่างนี้เป็นบทสนทนาระหว่าง มุสสุโกบันตังเค โปซึ่งได้บังคับทหารทั้งปวง แลกรรมการผู้ใหญ่
 ผู้น้อย แลกะปิตันนายกำปัน แลคือลาวทั้งปวง (ผู้มีชื่อ) กับ โกษาปาน (ข้าพเจ้า) ซึ่งสนทนาเกี่ยวกับการ
 ขอบคุณฝ่ายฝรั่งเศสที่มีใจเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ฝ่ายฝรั่งเศสรับคำขอบคุณ
 จากโกษาปาน

บทสนทนาแสดงให้เห็นท่าทีของฝ่ายฝรั่งเศสที่โกษาปานประเมินไว้ ตามความว่า “อัด โน
 เห็นแจ้งแล้วว่าท่านทั้งปวงมีน้ำใจยินดี จะใคร่บำรุงพระราชไมตรีให้จำริฐสืบไปเที่ยงแท้” ทำให้ผู้รับสารหรือ
 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเห็นท่าทีของฝ่ายฝรั่งเศสว่ามีใจร่วมสานสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสอง
 ประเทศด้วยเช่นกัน

การใช้บทสนทนาประกอบการสื่อสารผ่านบันทึกgrayวันของโกษาปานทำให้ผู้อ่านรับรู้
 เนื้อความที่โกษาปานสนทนากับฝ่ายฝรั่งเศสเสมือนผู้รับสารหรือสมเด็จพระนารายณ์มหาราชอยู่
 ร่วมเหตุการณ์สนทนานั้นด้วย การแทรกบทสนทนาจึงทำให้เห็นว่าโกษาปานทำหน้าที่ “ผู้แทน
 พระองค์” ได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้การใช้บทสนทนาประกอบการสื่อสารในบันทึกยังทำให้สมเด็จพระนารายณ์
 มหาราชทราบท่าทีของฝ่ายฝรั่งเศสว่ามีเจตนาอย่างไร ตอบรับมิตรไมตรีของสยามหรือไม่ และใน
 ขณะเดียวกันก็เป็นการประเมินท่าทีของฝ่ายฝรั่งเศสให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทราบอีกด้วย

บทสนทนาที่โกษาปานนำมาบันทึกนั้นเป็นบทสนทนาที่เกี่ยวกับสัมพันธไมตรีระหว่างสยามและฝรั่งเศสเป็นส่วนใหญ่รวมไปถึงการเดินทางมาอัญเชิญพระราชสาส์นที่ฝรั่งเศสด้วย ซึ่งทำให้ทราบว่าเนื้อหาเหล่านี้เป็นเนื้อหาหลักที่โกษาปานต้องการให้ผู้รับสารทราบรายละเอียด

3.7 การใช้คำแสดงความรู้สึก

การใช้คำแสดงความรู้สึกของโกษาปานเป็นกลวิธีการหนึ่งที่โกษาปานใช้เพื่อให้ผู้รับสารทราบความรู้สึกของโกษาปานได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้ผู้รับสารมีความรู้สึกร่วมกับโกษาปาน นอกจากนี้การแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผยยังเป็นการแสดงความจริงใจเพื่อให้ผู้รับสารเชื่อใจโกษาปานและฝ่ายสยามอีกด้วย

รู้สึก หมายถึง รู้ด้วยการสัมผัส เช่น รู้สึกร้อน รู้สึกหนาว, เกิดอาการที่รู้ว่าเป็นสุขหรือทุกข์ เช่น รู้สึกสนุก รู้สึกซาบซึ้ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556:1009)

อารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกทางใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้า เช่น อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ อารมณ์ดี อารมณ์ร้าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1408)

อำไพ เกียรติหัย (2554) กล่าวว่า “ความรู้สึกและอารมณ์อาจเกิดขึ้นแล้วหายไป แต่ความรู้สึกและอารมณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้นแล้วและคงอยู่ต่อไปเป็นเวลานานก็ได้ ดังนั้นความรู้สึกและอารมณ์จึงมีลักษณะเป็นสภาวะที่เก็บอยู่ในใจคนโดยที่ผู้อื่นอาจไม่รับรู้ก็เป็นได้” ซึ่งในภาษาอังกฤษจำแนกคำแสดงความรู้สึกว่าเป็นหนึ่งในประเภทของคำกริยา คือคำกริยาที่แสดงความรู้สึกและอารมณ์ (Verbs of Feeling or Emotion) เช่น adore fear love astonish hate surprise enjoy like please wish envy

นิยามและข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาษาสามารถบอกสภาวะของความรู้สึกต่างๆ ของบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งได้โดยใช้ “คำแสดงความรู้สึก”

การใช้คำแสดงความรู้สึก ในที่นี้หมายถึง คำใช้แสดง อาการหรือแสดงอารมณ์ของจิตใจ เช่น รัก ชอบ ยินดี พอใจ ดีใจ เสียใจ สุข ทุกข์ สนุก รวมไปถึงคำกล่าวแสดงความรู้สึกเช่น คำว่า ชอบใจ เป็นคำกล่าวแสดงความรู้สึกพอใจในความดีที่ผู้อื่นได้มีต่อตน

การใช้คำแสดงความรู้สึกของโกษาปานสามารถจำแนกได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงความพอใจด้วยการขอบคุณ การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ และการแสดงความปรารถนาดีด้วยการอวยพร

3.7.1 ลักษณะที่ 1 การแสดงความพอใจด้วยการขอบคุณ

สิงหชาติ ไตรจิตต์ (2549) ศึกษาเรื่อง “กฎการกล่าวขอบคุณในสังคมไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม” พบว่าโครงสร้างในการกล่าวขอบคุณมี 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การกล่าวขอบคุณโดยตรง การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม และการกล่าวขอบคุณโดยตรง+ การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม

กลุ่มที่ 1 การกล่าวขอบคุณโดยตรง หมายถึง รูปแบบการกล่าวขอบคุณที่มีคำว่าขอบคุณโดยตรง เช่น ขอบคุณ ขอบใจ ขอบพระคุณ เป็นส่วนประกอบหลักที่ต้องปรากฏเสมอ ซึ่งการขอบคุณโดยตรงประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำขอบคุณโดยตรงซึ่งจะปรากฏเสมอและส่วนเสริมคือส่วนเกริ่นนำ (คำเรียกขาน คำเรียกตัวเอง คำแสดงการวะ) และ ส่วนเสริมท้าย (คำเรียกขาน คำลงท้าย สิ่งที่ทำ) หรือ (คำปริมาณ คำลงท้าย คำเรียกขาน สิ่งที่ทำ) จะปรากฏหรือไม่ก็ได้

ส่วนเสริม ไอเซนสไตน์และบอดแมน (Eisenstein and Bodman, 1986 อ้างถึงใน สิงหชาติ ไตรจิตต์, 2549: 41) จำแนกเป็น 7 แบบ ได้แก่ การชม การแสดงความรู้สึก การเน้นเพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าต้องการจริงจัง การให้สัญญา การแสดงความประหลาดใจ การแสดงความเกรงใจ และการแสดงความพึงพอใจและสำนึกในบุญคุณอย่างมาก

กลุ่มที่ 2 การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม หมายถึง การกล่าวขอบคุณที่ไม่มีการใช้คำขอบคุณโดยตรง (ขอบคุณ ขอบใจ ขอบพระคุณ) เป็นส่วนประกอบหลัก แต่ผู้พูดใช้ถ้อยคำอื่นเพื่อขอบคุณผู้ฟังแทน ซึ่งสิงหชาติพบการใช้เดี่ยวๆ 3 ชนิด คือ คำชม คำแสดงความรู้สึกและการอวยพร

กลุ่มที่ 3 การกล่าวขอบคุณโดยตรง + การขอบคุณโดยอ้อม เป็นโครงสร้างผสมของการกล่าวขอบคุณโดยตรงและการกล่าวขอบคุณโดยอ้อม

บันทึกท้ายวันและจดหมายของโกษาปานมีการกล่าวขอบคุณใน 3 ลักษณะเช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สิงหชาติ ไตรจิตต์ (2549) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.7.1.1 การกล่าวขอบคุณโดยตรง มีรายละเอียดดังนี้

เอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานเป็นหลักฐานการใช้ภาษาในสมัยอยุธยา โกษาปานใช้คำว่า “ขอบใจ” เพื่อแสดงความพอใจและกล่าวขอบคุณผู้รับสารในลักษณะเดียวกันกับคำว่า “ขอบคุณ” ในภาษาไทยปัจจุบัน

พจนานุกรมฉบับ กัสเวล เจ. และ เอช แชนเลอร์ เจ. ให้ความหมายของคำว่า ขอบใจ ว่า

ขอบใจ นั้นคือใจอารียินดีรักใคร่ โดยรอบคอบนั้นเรียกว่า ขอบใจ เหมือนกับคำพูดว่าเราของใจนัก (กัสเวล เจ. และ เอช แชนเลอร์ เจ. 2554: 141)

ความหมายข้างต้นสอดคล้องกับอักขรานุชรินทร์ที่ให้ความหมายไว้ว่า ขอบใจ หมายถึง เป็นคำยกย่องผู้อื่นว่ามีใจอารีรอบ (แดนบิช แบรดลีย์, 2514: 84)

โกษาปานใช้คำว่าขอบใจเพื่อแสดงความพอใจและกล่าวขอบคุณผู้รับสารในลักษณะการกล่าวขอบคุณโดยตรง เช่น

ตัวอย่างที่ 107

ซึ่งเจ้าเมืองเสนาบดีปวง¹⁵⁴ บำรุงราชการของสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าของให้
สมควรด้วยพระยศพระเกียรติแห่งสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้ใหญ่อันทั้งสองฝ่ายนี้ อัดโน
ขอบใจนักหนา

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 14: 57)

ตัวอย่างนี้โกษาปานใช้การกล่าวขอบคุณ โดยตรงที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำขอบคุณโดยตรง และ ส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ *ขอบใจ*

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง *อัดโน*

ส่วนเสริมท้าย คือ คำบอกปริมาณ *นักหนา*

¹⁵⁴ เสนาบดีทั้งปวง

ตัวอย่างที่ 108

แล้วมูสโกตันนั่งเดไปแล่นายกำปั้นคนหนึ่งมีไฟดาว ๕ คนมาเขียนข้าพเจ้าแล้วท่านยังค้อยอยู่
สบายหรือ ข้าพเจ้าตอบว่าอ๊ตโนทั้งปวงอยู่เป็นสุขอยู่แลซึ่งเอาใจใส่อ๊ตโน บำรุงอ๊ตโน ตกแต่ง
ให้พิทักษ์รักษานี้ อ๊ตโนชอบใจท่านนักหนา

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 28: 85)

ตัวอย่างนี้โกษาปานใช้การกล่าวขอบคุณโดยตรงที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำขอบคุณ
โดยตรง และ ส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ ขอบใจ

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อ๊ตโน

ส่วนเสริมท้าย คือ คำสรรพนาม ท่าน และ คำบอกปริมาณ นักหนา

ตัวอย่างที่ 109

ข้าพเจ้าจึงตอบว่าซึ่งท่านตกแต่งนี้สมควรคืนักหนาแล้ว เสมอหนึ่งมานั่งกินในสวนดอกไม้
สนุกสบายนักหนาแลซึ่งท่านนับถือยินดีต่ออ๊ตโนนี้ อ๊ตโนชอบใจท่านนักหนา

(บันทึกประจำวัน หน้าที่ 53: 135)

ตัวอย่างนี้โกษาปานใช้การกล่าวขอบคุณโดยตรงที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำขอบคุณ
โดยตรง และ ส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ ขอบใจ

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อ๊ตโน

ส่วนเสริมท้าย คือ คำสรรพนาม ท่าน และ คำบอกปริมาณ นักหนา

3.7.1.2 การกล่าวขอขอบคุณโดยอ้อม มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 110

แลท่านอุตสาห์ลงมาถามข่าวอัต โนนี้ อัต โนก็มีความยินดีนักหนา

(บันทึก ray วัน หน้าที 4: 37)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การกล่าวขอขอบคุณโดยอ้อมที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำแสดงความรู้สึก และ ส่วนเสริม

คำแสดงความรู้สึก คือ มีความยินดี

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อัต โน

ส่วนเสริมท้าย คือ คำบอกปริมาณ นักหนา

ตัวอย่างที่ 111

ข้าพเจ้าตอบว่า ซึ่งผู้คนไปราชการนั้นก็รู้ที่อยู่แล้วแลซึ่งท่านดกแต่งมารับทั้งนี้ ก็สมควรด้วยประเทศที่นี้แล้ว แลซึ่งท่านมีน้ำใจยินดีบำรุงพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าทั้งสองฝ่าย จะให้จำเรณูสืบไปในอนาคตกาลนั้น อัต โนก็มีความยินดีต่อท่านนักหนา

(บันทึก ray วัน หน้าที 9: 47)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การกล่าวขอขอบคุณโดยอ้อมที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำแสดงความรู้สึก และ ส่วนเสริม

คำแสดงความรู้สึก คือ มีความยินดี

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อัต โน

ส่วนเสริมท้าย คือ สรรพนาม ท่าน คำบอกปริมาณ นักหนา

ตัวอย่างที่ 112

ด้วยท่านสำแดงความยินดีแลนับถือ ได้ให้สำเร็จการตั้งปวงตามพระราชหฤทัยพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอัตโน แลบัดนี้ได้พบท่าทางอันจะเขียนมาให้ท่านแจ้งว่ามีน้ำใจอันยินดีต่อท่านเห็นว่าท่านจะมีโทษ

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

ตัวอย่างนี้ โภชาปานใช้การกล่าวขอบคุณ โดยอ้อมที่ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำแสดงความรู้สึก และ ส่วนเสริม

คำแสดงความรู้สึก คือ มีน้ำใจอันยินดี

ส่วนเสริม ได้แก่

ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อัตโน

ส่วนเสริมท้าย คือ คำสรรพนาม ท่าน คำแสดงความรู้สึก เห็นว่าท่านจะมีโทษ

3.7.1.3 การกล่าวขอบคุณโดยตรง + การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 113

อัตโนขอบใจท่านนักหนา อัตโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าให้ชด้นอยู่เป็นสุขแลให้ได้บำรุงศาสนา พระเป็นเจ้าให้เป็นกุศลสืบไป

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 3: 35)

ตัวอย่างนี้ โภชาปานใช้การกล่าวขอบคุณ โดยตรงและการกล่าวขอบคุณ โดยอ้อม ดังนี้

การกล่าวขอบคุณ โดยตรง ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ คำขอบคุณ โดยตรง และส่วนเสริม

คำขอบคุณ โดยตรง คือ ขอบใจ

ส่วนเสริม ได้แก่ ส่วนเกริ่นนำ คือ คำเรียกตนเอง อัตโน

ส่วนเสริมท้าย คือ คำสรรพนาม ท่าน คำบอกปริมาณ นักหนา

การกล่าวขอบคุณ โดยอ้อม คือ คำอวยพร อัตโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าให้ชด้นอยู่เป็นสุขแลให้ได้บำรุงศาสนาพระเป็นเจ้า ให้เป็นกุศลสืบไป

ตัวอย่างที่ 114

ซึ่งเจ้าเมืองคิดบำรุงพระราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าทั้งสองฝ่าย แลให้ท่านทั้งสามมาถาม
ข่าวนี้ อัถ โนก็มีความยินดีนักหนาแลชอบใจเจ้าเมืองนักหนา ถ้าเมื่ออัถ โนจะไปในี่ ไปทาง
เมืองลันคอระนั้นก็จะคืนักหนาก็ได้พบเจ้าเมือง และได้สังสนทนาด้วย

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 4-5: 37, 39)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การกล่าวขอบคุณโดยตรงและการกล่าวขอบคุณโดยอ้อม ดังนี้

การกล่าวขอบคุณโดยตรง ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ คำขอบคุณโดยตรง และส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ *ขอบใจ*

ส่วนเสริม ได้แก่ ส่วนเสริมท้าย คือ คำบอกตำแหน่ง *เจ้าเมือง*

คำบอกปริมาณ *นักหนา*

การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คำแสดงความรู้สึก คือ อัถ โนก็มี
ความยินดีนักหนา และ การให้สัญญา ถ้าเมื่ออัถ โนจะไปในี่ ไปทางเมืองลันคอระนั้นก็จะคืนักหนาก็ได้พบเจ้าเมือง
 และได้สังสนทนาด้วย

ตัวอย่างที่ 115

แลข้าพเจ้าจึงว่าขอบใจท่านเจ้าเมืองผู้มีปัญญาเอาใจใส่บำรุงราชการพระมหากษัตริย์ราชเจ้า
ให้สมควรด้วย พระยศ พระเกียรติ เหตุฉะนั้นจึงพระมหากษัตริย์ราชเจ้าโปรดท่าน

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 15: 59)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การกล่าวขอบคุณโดยตรงและการกล่าวขอบคุณโดยอ้อม ดังนี้

การกล่าวขอบคุณโดยตรง ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ คำขอบคุณโดยตรง และส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ *ขอบใจ*

ส่วนเสริม ได้แก่ ส่วนเสริมท้าย คือ คำสรรพนาม *ท่าน* คำบอกตำแหน่ง *เจ้าเมือง*

การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม คือ คำชม ความว่า ผู้มีปัญญาเอาใจใส่บำรุงราชการพระมหากษัตริย์
ราชเจ้าให้สมควรด้วย พระยศ พระเกียรติ เหตุฉะนั้นจึงพระมหากษัตริย์ราชเจ้าโปรดท่าน

ตัวอย่างที่ 116

บัดนี้ อัฒโน ได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วย ได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขอบใจแห่งอัฒโนด้วย บุญคุณของท่านมีแก่อัฒโนเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลอัฒโนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้ ถึงว่าท่าทางนั้นมีสะดวกก็ดี อัฒโนก็จะมิได้รู้เป็นทุกข์เลย แลความสุขนั้นก็มิรู้หายเลย

(จดหมายฉบับที่ 1 หน้าที่ 175)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้การกล่าวขอบคุณโดยตรงและการกล่าวขอบคุณโดยอ้อม ดังนี้

การกล่าวขอบคุณโดยตรง ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ คำขอบคุณโดยตรง และส่วนเสริม

คำขอบคุณโดยตรง คือ *ขอบใจ*

ส่วนเสริม ได้แก่ ส่วนเสริมท้าย คือ คำแสดงความรู้สึก มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วย ได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดง คำสรรพนาม ท่าน คำเรียกตนเอง อัฒโน

การกล่าวขอบคุณโดยอ้อม คือ คำแสดงความรู้สึก คือ *บุญคุณของท่านมีแก่อัฒโนเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลอัฒโนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้ ถึงว่าท่าทางนั้นมีสะดวกก็ดี อัฒโนก็จะมิได้รู้เป็นทุกข์เลย แลความสุขนั้นก็มิรู้หายเลย*

การศึกษาการกล่าวขอบคุณของโภษาปานพบว่า โภษาปานใช้การกล่าวขอบคุณ 3 ลักษณะ คือ การกล่าวขอบคุณโดยตรง การกล่าวขอบคุณโดยอ้อมและการกล่าวขอบคุณโดยตรง+การกล่าวขอบคุณโดยอ้อมเพื่อแสดงความขอบคุณแก่ผู้รับสาร แสดงให้เห็นว่า โภษาปานมีรูปแบบในการแสดงความขอบคุณที่หลากหลายและมีชั้นเชิงทางภาษา

3.7.2 ลักษณะที่ 2 การแสดงความยินดี

การแสดงความยินดี ในที่นี้ คือ การร่วมแสดงความยินดีกับผู้รับสารเมื่อผู้รับสารประสบความสำเร็จในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ ในจดหมายฉบับที่ 3 โภษาปานได้ร่วมแสดงความยินดีกับมุสุปงซาร์ตรงที่ได้รับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่แทนมุสุสิงแพ โภษาปานจะใช้คำแสดงความยินดีร่วมกับคำชมเพื่อแสดงความรู้สึกแก่ผู้รับสาร

คำชมในที่นี้ คือ คำชมเชย (Compliments) เป็นคำที่คนเราจะยินดีกับคำชมเชยที่ได้รับรวมทั้งชอบและรู้สึกดีกับเจ้าของคำชมนั้น โดยปริยาย (ณัฐชอุดา วิจิตรจามรี, 2556: 257) จากนิยาม

ข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ในการใช้คำชมเชย คือเพื่อให้ผู้รับสารชอบและรู้สึกดีกับเจ้าของคำชมโดยปริยาย

โกษาปานใช้คำแสดงความยินดีประกอบกับคำชมเพื่อให้แสดงความยินดีร่วมกับมุสอูปงซาร์ตรงที่ได้รับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่ดังนี้

ตัวอย่างที่ 117

แลบัดนี้ ออต โน ได้ยินข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแลนั้น ออต โน ก็มีความยินดีหนักหนา แลพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีพระบัญชา กว้างขวาง จะตั้งผู้(อยู่)ใดเป็นเสนาบดีให้บังคับบ้านเมืองใดย่อมเลือกสรรเอาผู้มีปัญญาแลสมควรด้วยบรรดาศักดิ์นั้นจึงจะเอาตั้งให้เป็นเสนาบดี แลเหตุท่านเป็นคนมีปัญญาสมควรด้วยบรรดาศักดิ์ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงเอาท่านตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแล

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 1: 200)

ตัวอย่างนี้ โกษาปานใช้คำแสดงความยินดี คือ มีความยินดีหนักหนา เพื่อร่วมแสดงความยินดีกับมุสอูปงซาร์ตรงที่ได้รับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่

คำชม ที่โกษาปานใช้พบว่า โกษาปานใช้คำชมเพื่อกล่าวชื่นชมมุสอูปงซาร์ตรงและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ดังนี้

สติปัญญา¹⁵⁵ เป็นคุณสมบัติหนึ่งที่มีมนุษย์ให้การยกย่องชื่นชมจากคนในสังคม ดังนั้น โกษาปานจึงนำเรื่องสติปัญญามาใช้ในการกล่าวชื่นชมบุคคลต่างในฝรั่งเศสดังนี้

ตัวอย่างข้างต้นนี้ โกษาปานใช้คำชมมุสอูปงซาร์ตรง ว่า มีปัญญาสมควรด้วยบรรดาศักดิ์ ทำให้เหมาะสมกับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่และในขณะที่เดียวกันก็ชมพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่า มีพระปัญญากว้างขวาง ทำให้พระองค์ทรงเลือกสรรเสนาบดีที่เหมาะสมกับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่เช่นกัน

¹⁵⁵ Holmes, Janet (1988: 446) กล่าวว่า Compliment is usually the person addressed, for some 'good' (possession, characteristic, skill etc.) which is positively valued by the speaker and the hearer ซึ่งความสามารถหรือความเชี่ยวชาญ (skill) เป็นหนึ่งในคำชมที่มนุษย์ใช้ในการชื่นชมซึ่งกันและกัน .

3.7.3 ลักษณะที่ 3 การแสดงความเสียใจ

โกษาปานในฐานะราชทูตสยามและเคยพบปะคุ้นเคยกับมูสูงสิงแพเมื่อครั้งคณะราชทูตสยามเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่ประเทศฝรั่งเศส ดังจะเห็นได้จากที่โกษาปานเขียนจดหมายฉบับที่ 1 ขอบุณมูสูงสิงแพ เมื่อเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 คือ มูสูงสิงแพ ถึงแก่อสัญกรรม โกษาปานได้แสดงความเสียใจกับเหตุการณ์นี้ ด้วยการใช้คำแสดงความรู้สึกเสียใจมาใช้ร่วมกับคำแสดงความชื่นชม และส่วนเสริม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 118

ด้วยอัถ โนไต้ฮินข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่ตายนั้นอัถ โนไต้เสียใจหนักหนา ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญาแลได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัถ โนไต้เมื่อครั้งอัถ โนไต้เป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้าที่ 1:200)

โกษาปานใช้คำแสดงความรู้สึก คือ เสียใจหนักหนา ต่อเหตุการณ์ที่มูสูงสิงแพถึงแก่อสัญกรรม ร่วมกับ

คำชม คือ เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญา

ส่วนเสริม คือ ได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัถ โนไต้เมื่อครั้งอัถ โนไต้เป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอดีตที่โกษาปานและมูสูงสิงแพมีส่วนร่วมกัน การแสดงความรู้สึกเสียใจข้างต้นนี้ทำให้ผู้รับสารทราบความรู้สึกของโกษาปานได้อย่างชัดเจน

3.7.4 ลักษณะที่ 4 การแสดงความปรารถนาดีด้วยการอวยพร

การอวยพรนับเป็นการแสดงความรู้สึกอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ การอวยพรเป็นการแสดงความปรารถนาดีจากผู้ให้พรไปยังผู้รับพร ผู้ให้พรจะกล่าวถึงสิ่งดี ๆ ให้สำเร็จแก่ผู้รับพร คนไทยจะอวยพรในเรื่องที่เกี่ยวกับ ความสุข อายุยืน และสุขภาพแข็งแรง ครอบครัวดี ความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน ความร่ำรวย เพื่อแสดงความปรารถนาดีแก่ผู้รับพร (Sufen Wei ,2556: 104)

Sufen Wei (2556: 70-71) กล่าวว่า ชาวไทยจะอาราธนาอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพมาอวยพรแทนตนเองหรือการขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอวยพรแทนตนเองแสดงให้เห็นว่าผู้อวยพรเชื่อและเคารพในพลัง อำนาจของสิ่งนั้นๆว่าสามารถดลบันดาลให้สมหวังได้

การอวยพรในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน พบว่า โกษาปานจะใช้ การขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร่วมกับคำอวยพรมาใช้ในการอวยพรชาวฝรั่งเศส ดังรายละเอียดดังนี้

การขอพรสิ่งศักดิ์ ในบันทึกกราวยวันและจดหมายของโกษาปานมีการอวยพรแก่ชาวฝรั่งเศส ในลักษณะการขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาอวยพรแทนตนเอง กล่าวคือ โกษาปานในฐานะผู้อวยพรจะขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้รับสาร ในที่นี้ คือ “พระเป็นเจ้า” ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของศาสนาคริสต์ให้เป็นผู้อวยพรแทนโกษาปาน

คำอวยพร ในที่นี้หมายถึง ถ้อยคำที่มีความหมายในเชิงบวก เป็นมงคล จรรโลงใจผู้รับซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อวยพรปรารถนาให้ผู้รับประสบผลในเรื่องนั้นๆ เช่น ความสุข สุขภาพดี ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นต้น

การขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ร่วมกับคำอวยพรในบันทึกกราวยวันและจดหมายของโกษาปานมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ 119

อัครโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าให้ซัดันอยู่เป็นสุขแลให้ได้บำรุงศาสนาพระเป็นเจ้าให้เป็นกุศลสืบไป

(บันทึกกราวยวัน หน้า 2-3: 213,215)

ตัวอย่างนี้ โกษาปานขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้รับสาร คือ พระเป็นเจ้า ร่วมกับคำอวยพร คือ อยู่เป็นสุขแลให้ได้บำรุงศาสนาพระเป็นเจ้าให้เป็นกุศลสืบไป เป็นการแสดงความปรารถนาดีแก่ผู้รับสาร คือ บาทศรีผู้ใหญ่มุขะภาวะเมลิตา บาทศรีสำเปาโล

ตัวอย่างที่ 120

แลอัครโนขอพรพระเป็นเจ้าให้ช่วยบำรุงพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลท่าน(มุสุงฆาตรง) ให้จำเรียวพัฒนาการสืบไปยิ่งกว่านี้

(จดหมายฉบับที่ 3 หน้า 4: 201)

ความขำขัน โกษาปานขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้รับสาร คือ พระเป็นเจ้า ร่วมกับคำอวยพร ได้แก่ ช่วยบำรุงพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลท่าน(มุสุงฆาตรง) ให้จำเรียวพัฒนาการสืบไปยิ่งกว่านี้ เป็นการแสดงความปรารถนาดีแก่ผู้รับสาร คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และ มุสุงฆาตรง

ตัวอย่างที่ 121

แลอัครโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดินขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จ
ตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ความข้านั้น โภษาปानขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้รับสาร คือ พระเป็นเจ้า
สร้างฟ้าสร้างแผ่นดิน ร่วมกับคำอวยพร ได้แก่ ขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนา
ท่านจงทุกประการ เพื่อแสดงความปรารถนาดีแก่ มูฮัมหมัด

การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของผู้รับสารทำให้การแสดงความปรารถนาดีของ
โภษาปานเข้าถึงผู้รับสาร ได้ยิ่งขึ้น กล่าวคือ พระเป็นเจ้า มีผลต่อความเชื่อของชาวฝรั่งเศสที่นับถือ
ศาสนาคริสต์ การนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อของชาวฝรั่งเศสมาอวยพรยอมทำให้เข้าถึง
ความรู้สึกของชาวฝรั่งเศสได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งการอวยพรด้วยการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความ
เชื่อของชาวฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่าโภษาปานเชื่อและเคารพในอำนาจของพระเป็นเจ้าว่าสามารถ
บันดาลให้สมหวังได้เช่นเดียวกับที่ชาวฝรั่งเศสเชื่อ ซึ่งเป็นการแสดงความเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้รับ
สาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการแสดงท่าทีแห่งความเป็นมิตรก็ว่าได้

3.8 การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ

การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ ในที่นี้หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นถึงการยก
ย่องผู้รับสารเพื่อยกให้ผู้รับสารอยู่ในระดับสูงกว่า ด้วยการใช้นามศักดิ์ คือ คำที่แสดงระดับชั้นทาง
สังคมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารหรือผู้ที่ โภษาปานกล่าวถึง เช่น คำราชาศัพท์¹⁵⁶ คำบอกยศ
ตำแหน่ง และคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการแสดงความเคารพ เช่น นับถือ เคารพบนอบ เป็นต้น

การใช้คำแสดงความยกย่องในเอกสารลายลักษณ์ของโภษาปานมีรายละเอียดดังนี้

¹⁵⁶ คำที่ใช้กราบบังคมทูล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 997)

ตัวอย่างที่ 122

อัครโนเอาเดชะพระเดชเดชาภาพ สมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้า¹⁵⁷ อัครโน
ปกเกล้าปกกระหม่อมมา และได้ป่วยเจ็บสิ่งใดก็หามิได้ แลซึ่งสมเด็จพระมหากษัตริราช
ผู้เป็นเจ้าอัครโน ทรงพระกรุณา โปรดบาตรสำปาว โลกก็ยอมจะเล่าให้ท่านฟังแล้วทุกประการ

(บันทึกรายวันหน้าที่ 4: 73)

เนื้อความส่วนนี้ โภษาปานกล่าวยกย่องในพระบรมราชานุภาพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทำให้การเดินทางมีผลสำเร็จของโภษาปานปลอดภัย ไม่มีเจ็บป่วย ด้วยการใช้อำราชศัพท์ เพื่อให้สมพระเกียรติและแสดงความจงรักภักดีเมื่อกล่าวถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังนี้

คำราชศัพท์ ได้แก่คำว่า เดชะพระเดชเดชาภาพ สมเด็จพระมหากษัตริราช ปกเกล้าปก
กระหม่อม ทรงพระกรุณา และ โปรด การใช้คำมีศักดิ์ข้างต้นนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานภาพและแสดงให้เห็นถึงความเคารพและความจงรักภักดีที่โภษาปานมีต่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทั้งนี้ โภษาปานยังใช้คำขยายเพื่อแสดงความยกย่องคือ ผู้เป็นเจ้าอัครโน เพื่อแสดงยกย่องพระองค์ให้เป็น “ผู้เป็นใหญ่” สำหรับโภษาปานอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 123

หนังสือออกพระวิสุทสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีอุปทูต ออกขุนศรีวิสารวาจา
ตรีทูตมาถึงท่านมุสูลิมแพผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งพระมหากษัตริราชเจ้าหลุยเลอรั้ง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

ความข้างต้น โภษาปานใช้ส่วนขยายนาม ดังนี้

คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ คือ ผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งพระมหากษัตริราชเจ้าหลุยเลอรั้ง

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติในการระบุผู้รับจดหมายว่าเป็นใคร และมีตำแหน่งใดเพื่อเป็นการให้เกียรติผู้รับจดหมาย คือ ท่านมุสูลิมแพ ซึ่งท่านเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

¹⁵⁷ เจ้า หมายถึง ผู้เป็นใหญ่, ผู้เป็นหัวหน้า, เช่น เจ้านคร (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 334)

ตัวอย่างที่ 124

ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งอัตโนมานี้ อัตโนเอาเดชะพระเดชเชชานุภาพสมเด็จพระมหากษัตริราช
ผู้เป็นเจ้าอัตโนปกเกล้าปกกระหม่อมมา และจะได้ป่วยเจ็บสิ่งใดก็หามิได้

(บันทึกประจำวัน หน้าที 4: 37)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานใช้ส่วนขยายนาม ดังนี้

คำบอกยศตำแหน่ง คือ สมเด็จพระมหากษัตริราช

คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ คือ ผู้เป็นเจ้าอัตโน

ความข้างต้น โงษาปานใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติขยายคำมีศักดิ์ให้คู่สนทนาทราบอย่างชัดเจนว่า โงษาปานยกย่องเทิดทูนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้เป็น “ผู้เป็นเจ้าอัตโน” และด้วยพระบารมีของพระองค์ทำให้การเดินทางมาอัญเชิญพระราชสาส์นนี้ราบรื่นและปลอดภัย

ตัวอย่างที่ 125

หนังสือออกพระวิสุทสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีอุปทูต แลออกขุนศรีวิสารวาจา
ตรีทูตมาถึงมุสลัยซึ่งได้บังคับกุมปืนใหญ่ทั้งปวง

(จดหมายฉบับที่ 2: 179)

ตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นการใช้หน่วยขยายนาม ดังนี้

คำบอกตำแหน่ง คือ ได้บังคับกุมปืนใหญ่ทั้งปวง

โงษาปานใช้คำบอกตำแหน่งของผู้รับจดหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าโงษาปานทราบว่ากำลังเขียนจดหมายถึงผู้ใด มีตำแหน่งใดและเป็นการให้เกียรติผู้รับจดหมายอีกด้วย เพราะไม่ได้กล่าวชื่อของผู้รับจดหมายเพียงอย่างเดียว แต่โงษาปานให้ความสำคัญกับผู้รับสารและตำแหน่งของผู้รับสารในตัวอย่างนี้ คือ มุสลัย โงษาปานยกย่องท่านในฐานะที่เป็นผู้บังคับกุมปืนใหญ่ทั้งปวง (ผู้ดูแลบริษัทการค้าตะวันออกของฝรั่งเศส)

ตัวอย่างที่ 126

แลอัตโนจำเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มิคิดเห็นความสนุกสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสบายเท่า
หนึ่งก็คิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่อันหาผู้ใดจะแปลบุญสมภารให้สิ้นมิได้ คุณ

หนึ่งพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าของออตโน ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริ
เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริ แก่พระมหากษัตริทั้งปวงทั่วแคว้นเอวโรป
แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ออกจากปัญญาออตโนจนเท่าบัดนี้

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

เนื้อความข้างต้นนี้ โงษาปานกล่าวยกย่อง “ยศศักดิ์” ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่ายิ่งใหญ่จน
หาผู้ใดจะเปรียบบุญสมภารให้สิ้นมิได้ จากนั้น โงษาปานได้อ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์
มหาราชที่กล่าวยกย่องพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่าสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นพระมหากษัตริย์ของ
พระมหากษัตริย์ทั้งปวงในแคว้นยุโรป ดังเนื้อความที่ว่า เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริแก่พระมหา
กษัตริทั้งปวงทั่วแคว้นเอวโรป การใช้ถ้อยคำแสดงความยกย่องในตัวอย่างนี้เพื่อแสดงความเคารพแด่
พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และเพื่อให้ผู้คลั่งแพและฝ่ายฝรั่งเศสมีความรู้สึกเชิงบวกกับโงษาปานและฝ่าย
สยามอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 127

ประการหนึ่งแม้มีคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความนบอบแลความนับถือแห่งพระมหากษัตริเจ้า
ผู้ใหญ่ว่าจะขอแก่ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่ว่าอันความนับถือแลนบอบต่อ
พระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่ว่าออตโนจะสิ้นชีวิตออตโนจะรักษาไว้ในหัวใจให้มั่นคงมิให้แพ้แก่
ความนับถือแลนบอบยินดีแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงแลจะอดอย่าทำให้ชนะทุกคนในความนบ
นอบนั้น

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างนี้ โงษาปานใช้คำแสดงความเคารพยกย่องแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ดังนี้

คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ ได้แก่ เกรงกลัว ความนบอบแลความนับถือ ความนับถือแลนบอบ
อบ ความนับถือแลความนบอบยินดี และ ความนบอบ เพื่อแสดงความเคารพแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

คำราชาศัพท์ ได้แก่ พระมหากษัตริเจ้าผู้ใหญ่ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานะและเพื่อแสดงความ
เคารพและแสดงความจงรักภักดีแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

ตัวอย่างที่ 128

แลเห็นว่ายังสามเดือนจะไ้ไปถึงพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าของแลจะได้เอาแจ้งให้ละเอียด
ว่าท่านเอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริราช แลเชื่ออยู่ว่าท่านมีน้ำใจร้อนรน

ช่วยทำการทักปวง แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริราชเจ้าต้องประสงค์นั้นแลอด โนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครุอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา อันพระมหากษัตริราชเจ้า พระราชประสงค์นั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 2: 179)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำราชาศัพท์กล่าวถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือคำว่า พระมหากษัตริราชเจ้า ราชการแห่งพระมหากษัตริราชเจ้า พระราชประสงค์ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานภาพ และแสดงความจงรักภักดีแก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช อีกทั้งยังใช้คำขยายเพื่อแสดงความยกย่องคือ ผู้เป็นเจ้า หรือ เจ้า เพื่อยกย่องให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์อีกด้วย

ตัวอย่างที่ 129

แลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยมีความยินดีต่อพระมหากษัตริเจ้ากรุงฝรั่งเศส
เป็นอันยิ่งหนักหนาว่าพระปัญญาพระมหากษัตริเจ้ากรุงฝรั่งเศสกว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่ง
หนักหนาจึงเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 21-22: 251-253)

ตัวอย่างนี้ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คือ ถ้อยคำที่โภษาปานใช้แสดงความยกย่องพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ด้วยการอ้างอิงพระราชดำริที่สมเด็จพระเพทราชามีแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่า พระองค์ชื่นชมยินดีแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เป็นอย่างยิ่งทั้งใน “ด้านพระปัญญาที่กว้างขวางเป็นอย่างมาก” และยัง “เป็นที่พึงให้แก่ชาวฝรั่งเศสในกรุงฝรั่งเศสทั้งปวง” อีกด้วย

3.9 การใช้คำแสดงการขอร้อง

สถาบันภาษาไทย (2555: 115) กล่าวว่าประโยคขอร้อง คือ ประโยคที่ผู้พูดมีเจตนาขอให้ผู้ฟังสงเคราะห์ทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีคำกริยานำ เช่น ช่วย กรุณา วาน โปรด หรือ อาจมีคำวิเศษณ์ เช่น ด้วย ที หน่อย หรือคำลงท้าย เถอะ นะ นะ

ความข้างต้นทำให้ทราบว่า คำกริยาที่ใช้ในประโยคขอร้องในภาษาไทยมักใช้คำว่า ช่วย กรุณา วาน โปรดซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาการใช้คำแสดงการขอร้องในเอกสารลายลักษณ์ของโภษา-

ปานแล้วพบว่า โภษาปานจะใช้ คำว่า ขอ และ คำว่า ช่วย เพื่อแสดงการขอร้องให้ผู้รับสารสงเคราะห์ หรือกระทำในสิ่งที่โภษาปานต้องการ เช่น

ตัวอย่างที่ 130

ประการหนึ่งแม้ไม่มีคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความนับถือแห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ จะขอแก่ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ว่า...

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำแสดงความขอร้อง คือ ขอ...ให้... เพื่อให้มุสลิ้งแพกระทำการบางประการตามที่โภษาปานต้องการ คือ เข้าทูลแก่พระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ว่า... (เข้าเฝ้าทูลเนื้อความบางประการแก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14)

ตัวอย่างที่ 131

อนึ่งอัดโนขอแก่ท่านอันท่านมีน้ำใจยินดีปรารถนาบำรุงพระราชไมตรี พระมหากษัตริย์ราชเจ้าทั้งสองกรุงนี้ ให้มั่นคงจำริญสืบไปในอนาคตกาล อนึ่งท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัดโนแต่ยังอยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้นประการใด ขอให้ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัดโนสืบไป

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

ความข้างต้น โภษาปานใช้คำแสดงการขอร้อง คือ ขอ เพื่อให้ผู้รับสารกระทำการบางประการตามที่โภษาปานต้องการ คือ บำรุงพระราชไมตรีให้มั่นคงจำริญสืบไปในอนาคตกาล และมีน้ำใจยินดีต่ออัดโน (โภษาปาน) สืบไป

ตัวอย่างที่ 132

แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริย์เจ้าต้องประสงค์นั้นแลอัดโนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยาอันพระมหากษัตริย์ราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 2 :179)

ตัวอย่างนี้ โภษาปานใช้คำแสดงการขอร้อง คือ ขอให้...ช่วย เพื่อให้มุสลาฮีดำเนินการกิจระหว่างสยามกับฝรั่งเศส คือ เร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยาอันพระมหากษัตริย์ราชเจ้า (สมเด็จพระนารายณ์มหาราช) พระราชประสงค์นั้น

ตัวอย่างที่ 133

ประการหนึ่งซึ่งมีไปในลักษณะหนังสือว่า ซึ่งเกิดวุ่นวาย ณ กรุงไทยนั้น ยังมีแข็งเป็นมั่นแน่น แล้วข้าวไปแต่ข้างวิลันดาฯเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมั่นแน่นมิได้ท่านจึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้ส่งค้อน กว้อตโนจะบอกออกไป จึงจะฟังเป็นมั่นแน่นได้นั้น อัดโนมีความยินดีนัก หากการทั้งนี้เหตุด้วยท่านมีปัญญาคิดเห็นเพื่อความยืนยาวไปจึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสแลมิได้__แต่ข้าวซึ่งประกาศออกมา

(จดหมายฉบับที่ 4 หน้าที 3: 215)

จดหมายฉบับที่ 4 โงษาปานเขียนถึงบาทหลวง เดอ ลา แซส และฝ่ายฝรั่งเศสให้เชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยาม เนื้อความดังกล่าว โงษาปานต้องการให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงอย่าเชื่อคำบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้อพิพาท ปี พ.ศ. 2231 จากวิลันดา หรือ ฮอลันดา ด้วยการใช้น้ำคำแสดงความขอร้องคือ ขอ...ให้ และ ขอ

จากตัวอย่างการใช้น้ำคำแสดงความขอร้องทั้งหมดที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า โงษาปานใช้น้ำคำแสดงความขอร้อง “ขอ” ประกอบกับสิ่งที่โงษาปานต้องการให้ผู้รับสารทำเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจได้โดยง่ายว่าโงษาปานต้องการให้ผู้รับสารทำสิ่งใด

กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน มี 9 กลวิธี ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้ถ้อยคำแสดงความรู้สึก การใช้ถ้อยคำแสดงความยกย่องและการใช้คำแสดงการขอร้อง กลวิธีที่กล่าวมานี้มีเป้าหมายในการสื่อสารแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีทางภาษาตามวัตถุประสงค์การสื่อสารในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน

กลวิธีทางภาษา	เป้าหมายในการสื่อสาร
การบรรยาย	ทำให้ผู้รับสารทราบ ทำให้สารมีความน่าเชื่อถือ
การให้รายละเอียด การใช้หน่วยขยาย การใช้คำระบุเวลา การใช้คำระบุจำนวน การให้เหตุผล	ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ ทำให้สารมีความน่าเชื่อถือ
การเปรียบเทียบ	ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ ทำให้ผู้รับสารตระหนักและมีความเห็นคล้อยตาม
การอ้างอิง	ทำให้สารมีความน่าเชื่อถือ
การซ้ำ	ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ ทำให้สารมีความน่าเชื่อถือ
การแทรกบทสนทนา	ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์
การใช้คำแสดงความรู้สึก	เพื่อแสดงความรู้สึกของโกษาปาน
การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ	เพื่อให้เกียรติบุคคลที่โกษาปานกล่าวถึง
การใช้คำแสดงการขอร้อง	ทำให้ผู้รับสารปฏิบัติตามความต้องการ

การศึกษากลวิธีทางภาษาในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปานพบว่า โกษาปานใช้กลวิธี 9 กลวิธีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร 3 ประการ ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การโน้มน้าวใจ และการแสดงความรู้สึก

วัตถุประสงค์ที่ 1 การแจ้งให้ทราบ

การแจ้งเพื่อทราบเป็นวัตถุประสงค์หลักในการนำเสนอเนื้อหาในบันทึกประจำวัน กล่าวคือ โภษาปานต้องการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่อัญเชิญพระราชสาส์นไปยังประเทศฝรั่งเศส ให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบ ดังนั้นบันทึกประจำวันจึงเน้นให้ผู้รับสารทราบเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรวมไปถึงสิ่งต่างๆที่คณะราชทูตสยามได้พบเห็นอย่างละเอียดชัดเจน

เนื่องจากโภษาปานเดินทางไปฝรั่งเศสในฐานะ “ผู้แทนพระองค์” ดังนั้นโภษาปานจึงต้องนำเสนอสารให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเสมือนพระองค์อยู่ร่วมเหตุการณ์ด้วย โดยกลวิธีทางภาษาที่โภษาปานใช้ในการแจ้งให้ทราบ มี 5 กลวิธีที่ใช้ร่วมกัน ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การซ้ำ และ การแทรกบทสนทนา

การบรรยาย

โภษาปานใช้การบรรยายเพื่อให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเรื่องราวว่ามีใครเข้าพบราชทูตสยามบ้าง คณะราชทูตสยามทำกิจกรรมใดบ้างในฝรั่งเศส คณะราชทูตสยามเดินทางไปชมที่ใดบ้าง หรือพิธีการต้องรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างไร ทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเข้าพระทัยเหตุการณ์ต่างๆที่คณะราชทูตสยามได้พบในประเทศฝรั่งเศส

การให้รายละเอียด

การให้รายละเอียดเป็นกลวิธีสำคัญและมีความโดดเด่นมากในการเขียนบันทึกประจำวันของโภษาปาน กล่าวคือ โภษาปานในฐานะผู้แทนพระองค์ต้องรายงานเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศสให้เสมือนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงอยู่ร่วมเหตุการณ์ ดังนั้นการให้รายละเอียดด้วยการให้หน่วยชื่อยานาม การระบุเวลา การระบุจำนวน จึงเป็นกลวิธีหลักที่โภษาปานใช้ในการให้รายละเอียดเพื่อให้พระองค์ทรงเห็นภาพว่าสิ่งของต่างๆที่โภษาปานพบเห็นมีลักษณะเป็นอย่างไร มีขนาดเท่าใด ตกแต่งในลักษณะใด หรือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวันนั้นเกิดขึ้นในเวลาใดบ้าง การให้รายละเอียดจึงมีผลทำให้ผู้รับสารเห็นภาพตามที่โภษาปานต้องการนำเสนอได้อย่างละเอียดชัดเจน

การเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบในบันทึกประจำวัน โภษาปานมักจะเปรียบเทียบสิ่งใหม่ที่พบในฝรั่งเศสกับสิ่งที่มีอยู่ในสยามเพื่อให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเห็นภาพตามและเข้าใจได้โดยง่าย ถึงรูปลักษณะ หรือลักษณะต่างๆของสิ่งนั้นได้เสมือนทอดพระเนตรสิ่งนั้นด้วยพระองค์เอง

การซ้ำและการแทรกบทสนทนา

การซ้ำและการแทรกบทสนทนาในบันทึกประจำวัน โภษาปานมักจะซ้ำเหตุการณ์เพื่อให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบว่าเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นเป็นกิจวัตร ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวคือ การพบปะกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส เนื่องจากคณะราชทูตสยามมีผู้เข้าพบเป็นอยู่บ่อยครั้งทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ซ้ำๆในแต่ละวัน คือ การเข้าพบ รับส่งปราศรัยตามสมควร และ ครั้นแล้วก็ลาไป แต่ในกรณีที่ผู้เข้าพบราชทูตสยามเป็นบุคคลสำคัญหรือมีบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โภษาปานก็จะแทรกบทสนทนาเข้ามาในเหตุการณ์พบปะรับส่งปราศรัยก่อนที่จะลาไป เพื่อให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเนื้อความในการสนทนา และรู้สึกเสมือนว่าพระองค์เป็นอยู่ร่วมในเหตุการณ์การสนทนานั้นด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 2 การโน้มน้าวใจ

การโน้มน้าวใจเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารสนองตอบความต้องการผู้ส่งสาร ทั้งในระดับความคิดที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารมีความคิดคล้ายตาม เชื่อถือ ตระหนักรู้และปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร ดังที่ ฌ็องส์ชูดา วิจิตรจามรี (2556: 4) กล่าวว่า การโน้มน้าวใจคือ ความพยายามอย่างตั้งใจของผู้ส่งสารที่จะมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรมของผู้รับสารซึ่งมีทางเลือกมากกว่าหนึ่งทาง โดยผู้ส่งสารอาศัยการแสดงผลและหลักฐานที่น่าเชื่อถือหรือใช้จุดมุ่งใจทางอารมณ์

การโน้มน้าวใจในเอกสารลายลักษณ์ของโภษาปานจะพบในจดหมายเป็นหลัก เนื่องจากต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับฝรั่งเศสในเรื่องทางการทูตทำให้พบการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจทั้งในระดับการสร้างที่น่าเชื่อถือเพื่อเห็นมีความเห็นคล้ายตาม การสร้างความตระหนักเพื่อให้รักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสไว้ รวมไปถึงให้ผู้รับสารปฏิบัติตามภารกิจบางประการตามที่โภษาปานต้องการ ดังนั้นกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้รับสารตอบสนองตามความประสงค์ของผู้ส่งสาร

กลวิธีทางภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจ 8 กลวิธี ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง โภษาปานใช้กลวิธีต่างๆเหล่านี้ประกอบกันเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสสนองตอบความต้องการตามที่ฝ่ายสยามประสงค์

1. การโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเชื่อและตระหนักในสิ่งที่โภษาปานกล่าวถึง

การโน้มน้าวใจในลักษณะนี้เห็นได้ชัดจากการจดหมายฉบับที่ 4 ที่โภษาปานต้องการให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงเหตุการณ์ข้อพิพาท พ.ศ. 2231 จากฝ่ายสยาม ทั้งนี้ ฝ่ายฝรั่งเศสได้รับทราบเรื่องราวจากทหารฝรั่งเศสในสยามและวิลันดา (ฮอลันดา) แล้ว โภษาปานจึงต้องทำหน้าที่ “แก้ต่าง” เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจว่าสยามไม่ใช่ศัตรูและสยามพยายามอย่างสุดกำลังเพื่อรักษาความสัมพันธ์ของสองประเทศให้คงไว้

การบรรยาย

โภษาปานใช้การบรรยายในการเล่าเรื่องเหตุการณ์ข้อพิพาทสยามฝรั่งเศส (ปีพ.ศ. 2231) เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่า เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน และเกิดความเสียหายอย่างไรในสยามบ้าง เพื่อให้ผู้รับสารทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วน นับเป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารมีความเห็นคล้อยตาม

การให้รายละเอียด

โภษาปานใช้กลวิธีการให้รายละเอียดเพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เช่นภาพความเสียหายที่เกิดในสยามถึงความที่ว่า ทหารฝรั่งเศสจับเอาทหารไทยแลทหารปรตุกรทำวุ่นวายขึ้นในป้อม แลยิงปืนใหญ่ แลเผาบ้านเรือนราษฎรซึ่งอยู่ใกล้ป้อมนั้นเสีย แลยิงปืนใหญ่ ณ ป้อมปากตะวันตก บรรจูดินให้พื้นกำลังปืนยิงให้แตกเสีย ๑๓ บอก เนื้อความนี้จะเห็นได้ว่า โภษาปานให้รายละเอียดของความเสียหายที่เกิดขึ้นในสยามว่า “ทำวุ่นวายขึ้นในป้อม” ได้แก่การ ยิงปืนใหญ่ เผาบ้านเรือนราษฎรซึ่งอยู่ใกล้ป้อมนั้นเสีย ยิงปืนใหญ่ ณ ป้อมปากตะวันตก และ บรรจูดินให้พื้นกำลังปืนยิงให้แตกเสีย ๑๓ บอก ทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นภาพอย่างชัดเจนว่าทหารฝรั่งเศสก่อความไม่สงบอย่างไรบ้าง อีกทั้งการระบุข้อมูลอย่างละเอียดเช่นนี้ยังทำให้สารมีความน่าเชื่อถือซึ่งมีผลต่อการโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อหรือมีความเห็นคล้อยตามอีกด้วย

การเปรียบเทียบ

โกษาปานเปรียบเทียบเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ด้วยกันเพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจนและสามารถตระหนักได้ว่าฝ่ายสยามพยายามรักษาสัมพันธไมตรี การเปรียบเทียบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับเหตุการณ์สมมติที่สยามสามารถกระทำกรุนแรงกับฝรั่งเศสได้ นับเป็นการแนะนำให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าฝ่ายสยามเป็นมิตรกับฝ่ายฝรั่งเศสจึงไม่ยอมกระทำกรุนแรงกับทหารฝรั่งเศสในสยาม

การอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นกลวิธีการสำคัญที่ทำให้สารที่โกษาปานกล่าวถึงมีน้ำหนัก มีเหตุผล และมีความน่าเชื่อถือ กล่าวคือ การแสดงหลักฐาน ตัวบทกฎหมาย คำสัญญา พยานบุคคล ทำให้ผู้รับสารเห็นความเป็นไปได้ในคำชี้แจงของฝ่ายสยามและมีส่วนในการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารมีความเห็นคล้อยตามคำชี้แจงของโกษาปานได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อโกษาปานยืนยันความผิดของทหารฝรั่งเศสในสยามประกอบกับการอ้างอิงกฎหมายสยาม หรือ หนังสือสัญญาที่ทหารฝรั่งเศสตกลงทำสัญญากับสยาม ทำให้คำชี้แจงนั้นมีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้นกว่าการกล่าวถึงความผิดของทหารฝรั่งเศสในสยามเพียงอย่างเดียว

การซ้ำ

จดหมายเหตุฉบับที่ 4 โกษาปานซ้ำคำหรือข้อความที่เกี่ยวข้องกับ “พระราชไมตรี” บ่อยครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ฝ่ายสยามในฐานะพันธมิตรของฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับพระราชไมตรีเป็นอย่างมาก แม้ทหารฝรั่งเศสในสยามจะก่อความวุ่นวายในกรุงสยามแต่กระนั้นฝ่ายสยามก็ยังคงให้ความสำคัญกับพระราชไมตรีเป็นสำคัญและไม่กระทำกรุนแรงใดๆกับทหารฝรั่งเศสในสยาม อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือด้วยการให้ทหารฝรั่งเศสยืมเรือ เสบียงอาหาร และเงินในการเดินทางออกจากสยามได้อย่างสะดวกอีกด้วย การซ้ำจึงมีส่วนสำคัญในการให้น้ำหนักกับสารที่โกษาปานกล่าวถึงและทำให้ผู้รับสารมีความเห็นคล้อยตามน้ำหนักของสารที่โกษาปานต้องการนำเสนออีกด้วย

การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ

การใช้คำแสดงความยกย่องนับเป็นกลวิธีทางภาษาที่มีผลให้ฝ่ายฝรั่งเศสมีความเห็นคล้อยตาม กล่าวคือ โภชาปานใช้คำแสดงความยกย่องเพื่อสร้างความคาดหวังที่ฝ่ายสยามมีต่อผู้รับสาร คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศส ว่า

“แลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยมีความยินดีต่อพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งหนักหนาว่าพระปัญหาพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศสกว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่งหนักหนาจึงเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้ เหตุฉะนั้นจึงมิได้เชื่อฟังเอาแต่เนื้อความซึ่งประกาศมาแต่ข้างเดียวนั้น”

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 21-22: 251-253)

เนื้อความนี้ โภชาปานอ้างอิงพระราชดำริสมเด็จพระเพทราชาเพื่อยกย่องพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่าเป็นผู้มี พระปัญญากว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่งหนักหนาจึงเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้ คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ ดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสไม่ฟังความแต่เพียงเดียว เพราะหากฝ่ายฝรั่งเศสฟังความแต่เพียงข้างเดียวแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นว่าฝ่ายฝรั่งเศสไม่ได้เป็นดังเช่นที่สมเด็จพระเพทราชาทรงยกย่อง การใช้แสดงความยกย่องจึงมีผลอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้ฝ่ายฝรั่งเศสมีความเห็นคล้อยตามและเชื่อถือคำชี้แจงของฝ่ายสยาม

2. การโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม

ตัวอย่างนี้เห็นได้ชัดจดหมายเหตุฉบับที่ 2 ที่ โภชาปานต้องการให้มูฮัมหมัดตรงดำเนินการกิจของสยามให้ลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการ ใช้ คำแสดงความรู้สึก (ลักษณะการขอบคุณ และ การชื่นชมยินดี) ร่วมกับการใช้คำแสดงการขอร้อง

การคำแสดงความรู้สึก

การขอบคุณ โภชาปานมีน้ำใจยินดี (คำขอบคุณ โดยอ้อม) ที่ช่วยเหลือมูฮัมหมัดช่วยราชการทั้งปวงให้ลุล่วง ดังเนื้อความที่ว่า “ด้วยท่านสำแดงความยินดีแลนับถือได้ให้สำเร็จการทั้งปวงตามพระราชหฤทัยพระมหากษัตริราชเจ้าผู้เป็นเจ้าอด โน แลบัดนี้ได้พบท่าทางอันจะเจียนมาให้ท่านแจ้งว่ามิให้น้ำใจอันยินดีต่อท่านเห็นว่าท่านจะมีโกรธ”

การชื่นชมยินดี โภยาปานชื่นชมความสามารถในการทำงานของมุสูลายี และจะนำความคิดความชอบนั้นทูลเกล้าถวายแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงทราบ ดังความที่ว่า “แต่เห็นว่ายังสามเดือนจะได้ไปถึงพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าของ และได้เอาแจ้งให้ละเอียดว่าท่านเอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริราช และเชื่อถือว่าท่านมีน้ำใจร้อนรนช่วยทำการทั้งปวง “

ความสามารถในการทำงานเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่บุคคลได้รับการชื่นชมยกย่องซึ่งในเนื้อความนี้ โภยาปานใช้คำแสดงความยกย่องเพื่อชื่นชมการทำงานของมุสูลายี ได้แก่ เอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริราช และ มีน้ำใจร้อนรนช่วยทำการทั้งปวง

ความข้างต้นนี้ โภยาปานชื่นชมมุสูลายีที่ เอาใจใส่ช่วย และ มีน้ำใจร้อนรนช่วย (กระตือรือร้นในการช่วย) ในการดำเนินพระราชกิจระหว่างประเทศทุกประการ และ โภยาปานจะนำความคิดความชอบนี้ทูลเกล้าถวายแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงทราบ

การใช้คำแสดงการขอร้อง

ดังเนื้อความต่อไปนี้ “แต่เห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริราชเจ้าต้องประสงค์นั้นแล้วดี โนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยาอันพระมหากษัตริราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น”

ความข้างต้น แสดงให้เห็นว่า โภยาปานใช้คำแสดงการขอร้องเพื่อให้ผู้รับสารดำเนินการตามที โภยาปานต้องการ คือ ขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยาอันพระมหากษัตริราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น

โภยาปานใช้คำแสดงความรู้สึกต่อผู้รับสารเพื่อทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกเชิงบวกด้วยการขอบคุณและชื่นชม จากนั้นจึงใช้คำแสดงการขอร้องเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารยอมปฏิบัติตามคำขอร้องให้อย่างเต็มใจ

วัตถุประสงค์ที่ 3 การแสดงความรู้สึก

การแสดงความรู้สึกคือการบ่งบอกอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังและสิ่งต่างๆ โภยาปานใช้กลวิธีในการแสดงความรู้สึก 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ ดังจะเห็นได้จากจดหมายฉบับที่ 1 ที่ โภยาปานต้องการแสดงความขอบคุณต่อมุสูลายีและฝ่ายฝรั่งเศส โภยาปานใช้คำแสดงความรู้สึก ร่วมกับคำยกย่องให้

เกียรติเพื่อให้ผู้รับสารซาบซึ่งในความรู้สึกรองโกษาปานและรู้สึกพอใจที่โกษาปานยกย่องทำให้
เกิดมิตรภาพระหว่างบุคคลคือมูสูสิงแพและโกษาปาน

ผลการศึกษาในบทที่ 3 นี้ทำให้ทราบว่ากลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของ
โกษาปานสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในบทต่อไปผู้ศึกษาจะแสดงให้เห็นว่า กลวิธี
ทางภาษาดังที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานได้จากการใช้
กลวิธีทั้ง 9 กลวิธีนี้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการทูต

บทที่ 4

ภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปานในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน

จากผลการศึกษาในบทที่ 2 เรื่อง วัตถุประสงค์และเนื้อหาในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน และในบทที่ 3 เรื่อง กลวิธีทางภาษาในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปานแสดงให้เห็นภาพสะท้อนทางการทูตบางประการของโกษาปานได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในบทที่ 4 นี้ ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปานที่ปรากฏจากการศึกษา “บันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา”

ก่อนจะกล่าวถึงภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปาน ผู้ศึกษาจะขออธิบายความหมายและหน้าที่โดยทั่วไปของทูตให้ทราบก่อนเพื่อให้เข้าใจภาพรวมทางการทูตได้พอสังเขป ดังนี้

4.1 ความหมายและหน้าที่ของทูต

4.1.1 ความหมายของทูต

การทูตมีความหมายหลายอย่าง เช่น การเจรจา การนำสาส์น การเป็นผู้แทนหรือตัวแทนตรงกับคำว่า Diplomacy ในภาษาอังกฤษที่มีความหมายว่า ความสามารถในการเจรจา การมีสัมพันธไมตรี และการมีชั้นเชิงฉลาดหรือมีศิลปะ (จิตรจันงค์ สุภาพ, 2550: 224-228)

ทูต ความหมายตามพจนานุกรม หมายถึง ผู้นำข้อความไปแจ้งทั้ง 2 ฝ่าย, ผู้รับใช้ไปเจรจาแทน, ผู้สื่อสาร, ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนไปยังต่างประเทศ เพื่อเจรจาหรือเจริญสัมพันธไมตรีเป็นทางราชการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 579)

นิยามข้างต้น ทำให้ทราบว่า ทูต คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศในการเชื่อมความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ จิตรจันงค์ สุภาพ (2550: 231-232) กล่าวว่า กระบวนการทางการทูต คือ การติดต่อสัมพันธ์กันด้วยสันติวิธีโดยการใช้ปัญญา วาทะ ศิลปะและจิตวิทยาอย่างสุกลมเนียบเนียนแบบ “บัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่น” เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกพึงพอใจและมีปฏิกริยาหรือปฏิบัติตามความต้องการของผู้ส่งสาร อันจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการเจรจา การติดต่อ หรือความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

4.1.2 หน้าที่ของทูต

ดิเรก ชัยนาม (2509: 431-433) กล่าวถึงหน้าที่ของทูตไว้ดังนี้ หน้าที่ของทูตคือส่งเสริมรักษาและปกป้องผลประโยชน์และชื่อเสียงของประเทศตน สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 หน้าที่ต่อรัฐบาลตนและเพื่อนร่วมชาติ เช่น ทูตจะต้องรายงานราชการของตนถึงกิจการต่างๆที่รัฐบาลมอบหมาย ดิเรกต่อรัฐต่างประเทศที่ตนไปประจำอยู่ในฐานะผู้แทนรัฐของตน และพยายามให้รัฐบาลนั้นเข้าใจนโยบายของรัฐตน รายงานให้รัฐบาลของตนทราบถึงสิ่งต่างๆ ทำหน้าที่เจรจาเพื่อป้องกันมิให้ประเทศเสียประโยชน์ เป็นต้น

ประเภทที่ 2 หน้าที่ต่อรัฐบาลต่างประเทศซึ่งตนประจำอยู่และพลเมืองประเทศ เช่น ทูตต้องทำตนให้เป็นที่ชอบพอกับกระทรวงต่างประเทศและวงการทั่วไปทั้งในราชสำนักหากประเทศนั้นมีพระมหากษัตริย์ ศึกษาระเบียบปฏิบัติทางการทูตไว้อย่างละเอียดโดยไม่ละเมิดระเบียบข้อปฏิบัติของประเทศ ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นและราชสำนัก คบค้าสมาคมกับบุคคลสำคัญที่อยู่ในราชการและนอกราชการในประเทศเพื่อทราบข้อความสำหรับประโยชน์ของประเทศตน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาความหมายและหน้าที่ของทูตแล้ว พบว่า ทูตเป็นตำแหน่งที่ต้องมีความสามารถทั้งในการใช้ภาษาและทักษะการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้การสร้างสัมพันธระหว่างสองประเทศสัมฤทธิ์ผลและได้รับผลประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย

การจากศึกษาความหมายและหน้าที่ทางการทูตพบว่า โภชาปานมีบทบาทหน้าที่ทางการทูตที่สอดคล้องกับหน้าที่ทางการทูตในปัจจุบัน ดังนี้

4.1.3 การปฏิบัติหน้าที่ทางการทูตของโภชาปาน

4.1.3.1 หน้าที่ทูตที่มีต่อสยาม จำแนกได้ 3 หน้าที่ คือ เป็นผู้แทนพระองค์หรือตัวแทนประเทศ รายงานภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สยามรับทราบ และรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

4.1.3.1.1 เป็นผู้แทนพระองค์หรือตัวแทนประเทศ

โภชาปานใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อทำให้ผู้รับสารเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ ในการสื่อสารดังจะเห็นได้ชัดในกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัตถุประสงค์การแจ้งเพื่อทราบหรือใน

บันทึกประจำวัน เช่น การบรรยาย การให้รายละเอียด เช่น การระบุเวลา การใช้หน่วยขยาย การระบุจำนวน การเปรียบเทียบ การแทรกทศนาทนาการซ้ำแบบแสดงความถี่หรือแสดงกิจวัตร กลวิธีเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงรับทราบสารได้อย่างละเอียดชัดเจน เห็นภาพ เสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ที่โกษาปานกล่าวถึง นับได้ว่าโกษาปานใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ “เป็นผู้แทนพระองค์” ได้เป็นอย่างดี

4.1.3.1.2 รายงานภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สยามรับทราบ

โกษาปานได้รับมอบหมายให้เดินทางอัญเชิญพระราชสาส์นสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไปที่ประเทศฝรั่งเศสและโกษาปานได้บันทึกเรื่องราวต่างๆที่ได้พบไว้อย่างละเอียดเพื่อนำไปถวายรายงานแก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

โกษาปานเขียนบันทึกประจำวันไว้อย่างละเอียดด้วยการใช้คำบอกเวลาแจ่มแจ้งเพื่อความในบันทึกออกเป็นรายวัน เพื่อบอกให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบว่าโกษาปานปฏิบัติหน้าที่อย่างไรหรือพบเห็นสิ่งใดบ้างในวันและเวลาใด การเขียนรายงานในลักษณะบันทึกประจำวันนี้ทำให้โกษาปานสามารถรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างละเอียดและชัดเจน

4.1.3.1.3 รักษาผลประโยชน์ของประเทศ

เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โกษาปานก็จะทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประเทศด้วยการเจรจาความขัดแย้งเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจและแก้ต่างให้ทางฝรั่งเศสเชื่อว่าฝ่ายสยามมิได้กระทำความผิดทางพระราชไมตรี ดังจะเห็นได้จากจดหมายเหตุฉบับที่ 4 ที่โกษาปานชี้แจงให้ฝรั่งเศสเข้าใจว่าผู้ที่กระทำความผิดคือกลุ่มทหารฝรั่งเศสในสยามซึ่งเป็นศัตรูกับพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และเหตุการณ์ที่สยามปะทะกับฝรั่งเศสนั้น ฝ่ายสยามมิได้ต่อสู้เพื่อชัยชนะ แต่ต้องการควบคุมสถานการณ์และรักษาความสงบในประเทศเท่านั้น ฝ่ายสยามไม่ได้กระทำการรุนแรงใดๆเนื่องจากฝ่ายสยามคำนึงถึงพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเสมอ ซึ่งคำชี้แจงข้างต้นเป็นการแสดงตัวกับฝรั่งเศสว่า ความขัดแย้งในสยามที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2231 มิใช่ความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศส แต่เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ทำลายพระราชไมตรี (กลุ่มทหารฝรั่งเศสในสยาม) กับผู้รักษาพระราชไมตรี (สยามและฝรั่งเศสบางกลุ่ม) ทั้งนี้เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งเพื่อมิให้กลายเป็นสงครามระหว่างประเทศ

นอกจากนี้การรักษาผลประโยชน์ของประเทศยังเห็นได้จากตามดำเนินงานภารกิจระหว่างประเทศ โดยจะเห็นได้ชัดในจดหมายฉบับที่ 2 กล่าวคือ โงษาปานมอบหมายภารกิจให้มุสสุสิงแพ ดำเนินราชกิจตามที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระราชประสงค์ ได้แก่ เรื่องเครื่องราชบรรณาการ และการศึกษาของนักเรียนสยามในฝรั่งเศส โงษาปานทำหน้าที่ติดตามราชการให้แก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเพื่อให้กิจการต่าง ๆ นั้นลุล่วงไปได้ด้วยดีและเป็นการตรวจสอบให้ฝ่ายฝรั่งเศสทำตามความประสงค์ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชดังที่ได้ตกลงกันไว้อีกด้วย

4.1.3.2 หน้าทีด้านการทูตที่มีต่อฝรั่งเศส

หน้าทีด้านการทูตต่อประเทศฝรั่งเศส สามารถจำแนกได้ 3 ประการ คือ

4.1.3.2.1 เจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

โงษาปานทำหน้าที่เจริญสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสด้วยการผูกไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์สยามกับพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศส ดังความที่ว่า

แลอิต โนจ่าเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มิคิดเห็นความสนุกสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสบายเท่าหนึ่งคิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ อันหาผู้ใดจะแปลบุญสมภารให้สิ้นมิได้ คุณหนึ่งพระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าของอิตโน ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอบ แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ออกจากปัญญาอิตโนจนเท่าบัดนี้

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

เนื้อความข้างต้นนี้โงษาปานกล่าวอ้างถึงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีต่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งมีเนื้อหาไปในเชิงยกย่องและนับถือในความยิ่งใหญ่ของอำนาจบารมีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่าเหมาะสมที่จะเป็น พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอบ(ยุโรป) การกล่าวถึงความคิดความรู้สึกเชิงบวกที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีต่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ย่อมทำให้ผู้รับสาร (มุสสุสิงแพ) และฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือฝ่ายสยามต้องการเป็นมิตรกับฝ่ายฝรั่งเศสและต้องการให้ทั้งสองประเทศให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

4.1.3.2.2 เป็นคนกลางเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

โกษาปานในฐานะราชทูตของสยามมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเรื่องความสัมพันธ์ของสยามกับฝรั่งเศส ดังนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น โกษาปานต้องทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างสองประเทศให้คลี่คลายไปในทางที่ดี หน้าที่นี้เห็นได้จากจดหมายเหตุฉบับที่ 4 ในความที่ว่า

อนึ่งซึ่งเกิดวุ่นวายจึงเอาตัวไทยนี้เกลือกผู้มิรู้เนื้อความจะคิดว่าอัตโนมิได้ช่วยจะไว้ใจมิได้เกิดวุ่นวายทั้งนี้แต่เดิมถ้าแลฝรั่งเศสฟังคำอัตโนแลฟังพระราชสาครการทั้งปวงก็จะสะดวก แลจะมีพิศหมองกันหนักจะนี้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 1: 211)

ความข้างต้นนี้โกษาปานแจ้งให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าท่านได้พยายามช่วยเหลือกลุ่มทหารฝรั่งเศสแล้ว แต่เนื่องจากทางฝรั่งเศสไม่ฟังคำเตือนทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้น โกษาปานจึงเขียนจดหมายเหตุฉบับที่ 4 นี้ถึงบาทหลวงเดอ ลา แซสเพื่อชี้แจงให้ฝรั่งเศสเข้าใจฝ่ายสยามมากยิ่งขึ้นและประนีประนอมเพื่อลดความขัดแย้งและมีให้ฝรั่งเศสเห็นสยามเป็นศัตรู(ดูเพิ่มใน การเจรจาความขัดแย้ง)

4.1.3.2.3 ดำเนินภารกิจของฝรั่งเศส

โกษาปานมีหน้าที่สำคัญอีกประการในฐานะราชทูตผู้เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสคือ การดำเนินราชการของฝรั่งเศสในสยามให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังจะเห็นได้จากเนื้อความต่อไปนี้

อนึ่งกิจการของพระธรรมสาคร แลปาตริ แลการกุ่มปืนหฤ แลฝรั่งเศสทั้งปวงนั้น อัตโนก็จะเอาใจใส่ บำรุงตามกำลังอัตโนนั้นจงทุกประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 23: 255)

ความข้างต้น โกษาปานกล่าวกับบาทหลวงเดอ ลา แซส เพื่อให้รับทราบว่า โกษาปานทราบเรื่องกิจการของฝรั่งเศสและรับปากว่าจะเอาใจใส่และช่วยเหลือราชกิจนี้อย่างเต็มกำลัง

4.1.3.2.4 ผู้กมิตร์กับข้าราชการฝรั่งเศส

โกษาปานผู้กมิตร์กับข้าราชการฝรั่งเศสหลายคน ทั้งที่ปรากฏในบันทึกรายวัน เช่น เจ้าเมืองลันตอระนอ บาทศรีสำเปาโล ฟีดาจ และกรมการต่างๆ รวมไปถึงประชาชนชาวฝรั่งเศสที่เข้าพบโกษาปาน เป็นการสร้างภาพลักษณ์อันดีให้แก่สยาม

นอกจากนี้ยังมีการผู้กมิตร์กับข้าราชการผู้ใหญ่ของฝรั่งเศส ดังความที่ว่า

อนึ่งท่านมีน้ำใจยินดีต่อออตโตโนแต่ยังอยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้นประการใด ขอให้ท่านมีน้ำใจยินดีต่อออตโตโนสืบไป แลออตโตโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดิน ขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ

(จดหมายฉบับที่ 1: 175)

ความข้างต้นโกษาปานแสดงให้เห็นความปรารถนาดีที่โกษาปานมีต่อมุสูลิมแพ อัครเสนาบดีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้แก่การขอให้รักษาสัมพันธอันดีระหว่างกันและแสดงความปรารถนาดีด้วยการอวยพรแก่มุสูลิมแพนั้น เป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับข้าราชการฝรั่งเศสเพื่อให้เอื้อเฟื้อและสนับสนุนสยามในฐานะมิตรสหาย และอาจกล่าวได้ว่าโกษาปานเป็นผู้มีความรอบคอบและมองการณ์ไกล เนื่องจากการผู้กมิตร์กับข้าราชการฝรั่งเศสย่อมทำให้การดำเนินการต่างๆด้านการทูตระหว่างสยามกับฝรั่งเศสสะดวกขึ้นอีกด้วย

4.2 ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปาน

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1193) กล่าวว่า สะท้อน โดยปริยายหมายความว่า แสดงให้เห็นภาพหรือลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น นิยายสะท้อนสังคม สะท้อนชีวิตจริง ในการศึกษาครั้งนี้ ภาพสะท้อน หมายถึง ภาพหรือลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งทางการทูตที่สะท้อนจากการศึกษาเนื้อหาและกลวิธีภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

สถาบันภาษาไทย (2555: 24) กล่าวว่า “ภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญมากที่สุดของมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถคิด และเป็นพื้นฐานให้มนุษย์สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมด้านอื่นๆ ได้” จึงกล่าวได้ว่าภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญของคนในสังคม การใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนเพื่อสื่อสารมีจุดประสงค์เพื่อบอกให้คนอื่นทราบข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ความต้องการ และความรู้สึกรักของตน ซึ่งย่อมสะท้อนสถานภาพ ภูมิหลังและสังคมของผู้สื่อสารนั้น (สถาบันภาษาไทย, 2555: คำนำ) ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาษาไม่ได้แสดงให้เห็นถึงเฉพาะความคิด ความต้องการ

ความรู้สึกหรือสิ่งต่างๆของผู้สื่อสารเท่านั้น หากยัง “สะท้อน” ภาพบางประการของผู้สื่อสารได้อีกด้วย

ปรีดี พิศภูมิวิถี(2555: 10) กล่าวว่า องค์ความรู้จากการรวบรวมเอกสารของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) แสดงให้เห็นคุณลักษณะพิเศษของนักการทูตผู้นี้อย่างเด่นชัดถึงภารกิจและความตั้งใจทั้งในการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการรักษาความเป็น “สยาม” และมิตรไมตรีไว้มิให้ขาดหาย

ภูธร ภูมะธน (2555: 141) กล่าวว่า “บันทึกและจดหมายของโกษาปานน่าจะสะท้อนตัวตนของโกษาปานว่าเป็นคนละเอียดรอบคอบ วาจาดี มีหลักการ กล้าหาญ ตรงไปตรงมา และเอาใจใส่ในราชการเป็นอย่างดี”

ความที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานสามารถแสดงให้เห็นภาพสะท้อนของโกษาปานในฐานะนักการทูตได้ และเมื่อพิจารณาร่วมกับความหมายและหน้าที่ของทูตที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ก็ทำให้เห็นว่า หน้าที่ของโกษาปานในฐานะราชทูตสยามคือการสถาปนาความสัมพันธ์สยามกับฝรั่งเศสและรักษาความสัมพันธ์สยามกับฝรั่งเศส ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ราชทูตของโกษาปานนั้น ต้องอาศัยคุณสมบัติบางประการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษา “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” จะสามารถสะท้อนภาพด้านการทูตของโกษาปานได้

ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานในที่นี้ หมายถึง คุณสมบัติทางการทูตที่สะท้อนจากการใช้กลวิธีทางภาษาของโกษาปาน

คุณสมบัติทางการทูตของทูตเป็นลักษณะพิเศษบางประการที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชทูตแห่งสยามในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับฝรั่งเศส ตามประวัติการทำงานของโกษาปานแล้ว ภูธร ภูมะธน (2555: 42) กล่าวว่า โกษาปานเข้ารับราชการในกรมพระคลังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2228 ซึ่งเป็นช่วงที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีนโยบายเพิ่มพูนการค้านานาชาติทำให้โกษาปานมีความรู้ความสามารถเรื่องการทูตและการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างดี ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ในกรมพระคลังนั้นต้องมีคุณสมบัติปรากฏในปุมราชธรรม¹⁵⁸ ความว่า

¹⁵⁸ ปุมราชธรรม เอกสารโบราณที่พบในหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เอกสารเป็นสมุดไทยขาวเขียนด้วยตัวอักษรไทยข่อยหมึกดำ ตัวอักษรและอักษรวิ้งช้วน่าจะเป็นเอกสารในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย (กรมศิลปากร, 2545: 3-4)

๑ ขุนไคแสวงหาช่วย ขุนไคช่วยสินรอน ขุนไคปองแต่งคำ ขุนไคหน้าหลังตรี ขุนไครู้การ ขุน
 ข่านาญร์จ่าย ขุนไคบาย บ่ ให้เปลือง ขุนไค บ่ ให้เคื่องใจราษฎร์ ขุนไค บ่ ให้ขาดสินรอน ขุนไคบ่
 ให้หมองใจไท้ ขุนไคให้คนพัก ขุนไคชักพานิชประเทศ ขุนไครู้เลศโวหาร ขุนไคข่านาญตั้งนี้ สิบ
 สี่สิ่งบอกชี้ ชอบตั้งขุนคลัง ๗I ๔ ๗I

(กรมศิลปากร, 2545: 87)

ความข้างต้นสอดคล้องกับหน้าที่ของพระคลังในคู่มือทูตตอบ ความว่า “พระคลังที่
 คูแตรายได้แผ่นดินทั้งภานี ขนอน ช่วยเก็บเข้าสู่พระคลังหลวง และคุมหัวเมืองฝ่ายได้
 เหนือข้าหลวงเหล่านั้นและยังคุมชาวต่างชาติ รับราชทูตและตอบจดหมายราชทูต”

(ไมเคิล ไรท, 2548: 157)

โกษาปานเคยเข้ารับราชการในกรมพระคลังทำให้มีความสามารถในด้านการทูตและ
 การค้า ความสามารถดังกล่าวนี้ทำให้โกษาปานสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นราชทูตได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาวิถีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน พบว่าโกษาปาน
 มีคุณสมบัติด้านการทูตที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของขุนคลังดังจะกล่าวให้ทราบในลำดับต่อไป

วิถีทางภาษาของโกษาปาน มี 9 ประการ ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การ
 เปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดง
 ความยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง วิถีดังกล่าวแสดงให้เห็นคุณสมบัติทางการ
 ทูต 6 คุณสมบัติ ได้แก่ มีความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ มีความเข้าใจ
 ขนบธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต
 มีทักษะทางจิตวิทยา และ มีความจงรักภักดี ได้ดังนี้

4.2.1 คุณสมบัติที่ 1 มีความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์

โกษาปานมีอัจฉริยภาพทางภาษาที่ทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายและใช้ภาษาได้อย่างมี
 ชั้นเชิง กล่าวคือ โกษาปานสามารถประเมินสถานการณ์และทราบว่าควรจะใช้กลวิธีภาษาด้วยวิธีใด
 เพื่อให้การสื่อสารนั้นสัมฤทธิ์ในการรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ในด้าน
 ความสัมพันธ์สามารถจำแนกการใช้ภาษาเพื่อการปฏิสัมพันธ์ 2 ลักษณะ คือ การสถาปนา
 ความสัมพันธ์ด้วยการสร้างสัมพันธกับฝ่ายฝรั่งเศส และการเจรจาเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่าง
 สยามกับฝรั่งเศส

4.2.1.1 การสถาปนาความสัมพันธ์ด้วยการสร้างสัมพันธ์กับฝ่ายฝรั่งเศส

โกษาปานสามารถใช้ภาษาได้อย่างลึกซึ้งเพื่อให้ผู้รับสารประทับใจ กลวิธีโกษาปานใช้ในการสร้างความประทับใจ ได้แก่ การใช้คำแสดงความรู้สึก และการใช้คำแสดงการยกย่อง

ผลการศึกษาเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน แสดงให้เห็นว่าโกษาปานมีอัจฉริยภาพทางภาษาเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้รับสารชาวฝรั่งเศสอย่างเห็นได้ชัด ดังความต่อไปนี้

ด้วยอัตโนทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้ แลได้รับค่านับแลนับถือแลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวง ซึ่งเข้าไปส่งอัตโนถึงกรุงศรีอยุธยา นั้น จึงในท่าทาง¹⁵⁹ อันมาไกลนั้น มิได้มีความทุกข์แลมีความสุขสบายอยู่มิได้ขาด บัดนี้อัตโนได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขบใจแห่งอัตโน

(จดหมายฉบับที่ 1)

เนื้อความข้างต้น โกษาปานเขียนขึ้นในขณะที่เดินทางกลับจากการอัญเชิญพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไปที่ฝรั่งเศส โกษาปานเขียนจดหมายฉบับนี้ถึงมูสตีงแพเพื่อขอบคุณมูสตีงแพและชาวฝรั่งเศสที่ต้อนรับและดูแลคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดี เนื้อความนี้โกษาปานบอกความรู้สึกของตนให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบด้วยการใช้คำแสดงความรู้สึกกับชั้นเชิงทางภาษาในการกล่าวขอบคุณ

โกษาปานมีวิธีการขอบคุณ โดยเริ่มต้นจาก การใช้กลวิธีการให้รายละเอียดด้วยการให้เหตุผลที่โกษาปานต้องการกล่าวขอบคุณอย่างละเอียดนั้นคือ การต้อนรับจากชาวฝรั่งเศส ดังความที่ว่า *ได้รับค่านับแลนับถือ เอาใจใส่พิทักษ์รักษา* ซึ่งการต้อนรับนี้ทำให้โกษาปาน *มิได้มีความทุกข์ และ มีความสุขสบายอยู่มิได้ขาด* จากนั้นโกษาปานจึงใช้คำแสดงความรู้สึก (ขอบคุณ) ดังความว่า *บัดนี้อัตโนได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางจะสำแดงแก่ท่านขบใจแห่งอัตโน*

นอกจากนี้การกล่าวแสดงความรู้สึกอื่นๆของโกษาปานก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ การให้รายละเอียดด้วยการให้เหตุผลอย่างละเอียดก่อน แล้วจึงใช้คำแสดงความรู้สึก ดังความว่า

¹⁵⁹ มีโอกาส

แลข้าพเจ้าตอบว่า ซึ่งเจ้าเมืองคิดบำรุงพระราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าทั้งสองฝ่าย แลให้
ท่านทั้งสามมาถามข่าวนี้ อัดโนก็มีความยินดีนักหนา แลขอใจเจ้าเมืองนักหนา

(บันทึกgrayวัน หน้าที่ 5: 39)

ในตอนนนี้ เจ้าเมืองลันคอรระนอส่งกรมการ 3 คนมาพบโกษาปานและสนทนากัน เมื่อโกษา-
ปานต้องการขอขอบคุณ ท่านจะกล่าวถึงเหตุของความรู้สึกนั้นอย่างละเอียด คือ ซึ่งเจ้าเมืองคิดบำรุงพระ
ราชไมตรีพระมหากษัตริย์เจ้าทั้งสองฝ่าย แลให้ท่านทั้งสามมาถามข่าวนี้ แล้วจึงขอขอบคุณด้วยการใช้คำแสดง
ความรู้สึก คือ ความยินดีนักหนา และ ขอใจเจ้าเมืองนักหนา กล่าวตามมา

เนื้อความต่อไปนนี้ก็แสดงให้เห็นชั้นเชิงทางภาษาในการแสดงความรู้สึกของโกษาปานอย่าง
ชัดเจนเช่นกัน ดังความว่า

ด้วยอัดโน ได้ยินข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่ตายนั้น อัดโนก็เสียใจหนักหนา ด้วยมุงสุร
สิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญาแลได้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัดโนเมื่อครั้งอัดโนเป็นราชทูต
ออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น แลบัดนี้อัดโน ได้ยินข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้
เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแลนั้น อัดโนก็มีความยินดีนักหนา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 1: 200)

ความข้างต้นโกษาปานแสดงความรู้สึก 2 ประการ คือ การแสดงความรู้สึกเสียใจและการ
แสดงความยินดี

การแสดงความรู้สึกเสียใจ โกษาปานกล่าวถึงเหตุที่ตนเสียใจอย่างละเอียด ได้แก่ ด้วยอัดโน ได้ยิน
ข่าวลือว่ามุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่ตายนั้น และ ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญาแลได้รักใคร่
คุ้นเคยกันกับอัดโนเมื่อครั้งอัดโนเป็นราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น และ โกษาปานใช้คำแสดงความรู้สึก
คือ เสียใจหนักหนา เพื่อให้ผู้รับสารทราบสาเหตุใดโกษาปานจึงรู้สึกเช่นนั้น

การแสดงความรู้สึกยินดี โกษาปานใช้กลวิธีการให้รายละเอียดด้วยการระบุเหตุผลของ
ความรู้สึกยินดี ได้แก่ ข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแลนั้น
และใช้คำแสดงความรู้สึก คือ มีความยินดีนักหนา

การแสดงความรู้สึกเสียใจและยินดีกับฝ่ายฝรั่งเศสข้างต้นนี้ สอดคล้องกับหลักการทางการ
ทูต คือ หลักการแสดงอารมณ์ร่วม (Mutual Sympathy Emotion) ดังที่ จิตรจำนงค์ สุภาพ (2550:
250-251) ได้อธิบายไว้ว่า หลักการแสดงอารมณ์ร่วม คือ การแสดงออกของผู้ส่งสารต่อผู้รับสาร ให้

ผู้รับสารเกิดความรู้สึกที่ผู้ส่งสารเข้าใจ เห็นใจ ยินดีและเสียใจ อยู่ในภาวะเดียวกันหรือเป็นพวกเดียวกันกับผู้รับสาร การแสดงอารมณ์ร่วมจึงเป็นหนึ่งในวิธีการแสดงความเป็นมิตรและสามารถสร้างความประทับใจให้แก่ฝ่ายฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โงษาปานยังใช้ความสามารถด้านภาษาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กรุงสยามและกรุงฝรั่งเศสเพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระชับยิ่งขึ้น เนื่องจากราชทูตเป็นผู้แทนพระองค์และทำหน้าที่เป็นตัวกลางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์จึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

โงษาปานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เมื่อกลับจากการอัญเชิญพระราชสาส์นแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โงษาปานจึงเขียนจดหมายขอขอบคุณเพื่อกระชับความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันให้แนบแน่นยิ่งขึ้นอีกทั้งยังได้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ให้มั่นคงยิ่งขึ้นด้วย ดังเห็นได้ดังนี้

แลอดีตโนจำเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มิคิดเห็นความสนุกสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสบายเท่าหนึ่งก็คิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ อันหาผู้ใดจะเปรียบบุญสมภารให้สิ้นมิได้ คุณหนึ่งพระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าแห่งอิตาลี ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอป แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้ออกจากปัญญาอิตาลีจนเท่าบัดนี้

(จดหมายฉบับที่ 1 : 175)

ความข้างต้นนี้ โงษาปานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราชกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ด้วยกลวิธีการอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความว่า พระมหากษัตริย์ราชผู้เป็นเจ้าแห่งอิตาลี ได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอป ประกอบการชื่นชมบุญบารมีของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงยอมรับในพระปรีชาสามารถของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และทรงยกย่องให้พระองค์เป็น พระมหากษัตริย์แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเอรอป

ดังนั้นกลวิธีการอ้างอิงพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงเป็นการแสดง “ท่าทีฉันมิตร” ที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีต่อพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งนับเป็นการเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์แม่ทั้งสองพระองค์จะไม่เคยพบกันมาก่อนก็ตาม

ต่อมาหลังจากที่สยามมีการปลดแผ่นดินจากระชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นรัชสมัยของสมเด็จพระเพทราชาและเป็นช่วงหลังเหตุการณ์ข้อพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส โงษาปานในฐานะราชทูตจึงต้องการเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างสมเด็จพระเพทราชาและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ดังจะเห็นได้ดังนี้

อนึ่งอัครโนไต๋อินข่าวลือไปว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมีชัยชนะแก่ราชศัตรูนั้น อัครโนไต๋ได้นำเอากราบบังคมทูลพระกรุณาแด่สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยก็มีพระราชหฤทัยโสมนัสภริมย์ยินดีต่อพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเป็นอันยิ่งนักหนา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 : 201)

เนื้อความดังกล่าวนี้ โงษาปานใช้ความสามารถทางภาษาในการเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างพระมหากษัตริย์ด้วยการอ้างอิงพระราชดำรัสของ สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย ซึ่งหมายถึงสมเด็จพระเพทราชาที่ร่วมยินดีกับชัยชนะของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 การอ้างอิงลักษณะนี้สอดคล้องกับหลักการแสดงอารมณ์ร่วมที่จิตรจำนงค์ สุภาพ (2550: 250-251) กล่าวว่าเป็นการแสดงความเป็นพวกเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัย คือ เป็นการแสดงไมตรีในฐานะฉันมิตรระหว่างสมเด็จพระเพทราชาและพระเจ้าหลุยส์ที่ 14

4.2.1.2 การเจรจาเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

โงษาปานทำหน้าที่เจรจาเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสจากเหตุการณ์จลาจล (ปี พ.ศ. 2231) โดยใช้อัจฉริยภาพทางภาษาของโงษาปาน ทั้งนี้โงษาปานได้แสดงให้เห็นวิธีการเจรจาความขัดแย้งไว้อย่างชัดเจนในจดหมายเหตุฉบับที่ 4 ดังนี้

เหตุการณ์ในช่วงนั้น คือออกญาวิชาเอนทร์และทหารฝรั่งเศสนำโดยนายพลเดส์ฟาร์จก่อการกบฏ ฝ่ายสยามจึงจับตัวออกญาวิชาเอนทร์ประหารส่วนทหารฝรั่งเศสหลบหนีและยึดป้อมในสยามไว้ จากนั้นทหารฝรั่งเศสได้ทำร้ายชาวสยามด้วยการยิงปืนใหญ่และฆ่าชาวสยาม ฝ่ายสยามจึงปิดล้อมป้อมไว้มิให้ทหารฝรั่งเศสออกมา เมื่อเวลาผ่านไป ทหารฝรั่งเศสเห็นว่าฝ่ายตนเสียเปรียบจึง

ขอเจรจาทำข้อตกลงกับฝ่ายสยามเพื่อกลับประเทศฝรั่งเศส และระหว่างดำเนินการทำให้ปะทะกันเล็กน้อยแต่ทหารฝรั่งเศสก็เดินทางออกจากสยามไปได้ในที่สุด (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 2)

โกษาปานเจรจาเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ด้วยการใช้ภาษาอย่างมีชั้นเชิง 6 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 สร้างความน่าเชื่อถือ

โกษาปานชี้ให้เห็นว่าคำชี้แจงของโกษาปานมาจากฝ่ายสยามโดยตรงซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าแหล่งข้อมูลอื่นๆที่บอกเรื่องราวการจลาจลในสยาม ดังนั้นฝ่ายฝรั่งเศสจึงควรฟังคำชี้แจงจากฝ่ายสยามก่อนแล้วจึงจะเชื่อได้ ดังความที่ว่า

ประการหนึ่งซึ่งมีไปในลักษณะหนังสือว่า ซึ่งเกิดวุ่นวาย ณ กรุงไทยนั้น ยังมีแจ้งเป็นมันแม่นแลรู้ข่าวไปแต่ข้างวิลันดาฯเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมันแม่นมิได้ ท่านจึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้คัดก่อนกว่าอัดโนจะบอกออกไป จึงจะฟังเป็นมันแม่นได้ นั้น อัดโนมีความยินดีนัก หากการทั้งนี้เหตุด้วยท่านมีปัญญาคิดเห็นเนื้อความยืนยาวไป จึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลมิได้แต่ข่าวซึ่งประกาศออกมา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 3: 215)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า โกษาปานทราบพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ออกรับเรื่องการจลาจลในสยามจาก วิลันดา หรือ ฮอลันดา แล้ว แต่ด้วยเนื้อความนั้นอาจทำให้เข้าใจผิดและไม่ได้มาจากฝ่ายสยามโดยตรง โกษาปานจึงต้องการให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เชื่อคำชี้แจงจากฝ่ายสยามด้วยการชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของผู้ให้ข้อมูล คือ วิลันดาเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมันแม่นมิได้ ทำให้ข้อมูลที่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงทราบจากวิลันดาไม่น่าเชื่อค่อยลง แล้วจากนั้นโกษาปานก็กล่าวว่าท่านมีคำชี้แจงที่มาจากฝ่ายสยามโดยตรงและสามารถเชื่อถือได้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้รับสารเชื่อในคำชี้แจงของสยามเป็นหลัก

วิธีที่ 2 โน้มน้าวใจผู้รับสารให้เชื่อมั่นในฝ่ายสยาม

เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเกิดขึ้นและฝรั่งเศสได้รับสารว่าสยามเป็นฝ่ายผิด โกษาปานจึงต้องเปิดใจผู้รับสาร (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศส) เพื่อให้ยอมรับฟังคำชี้แจงของฝ่ายสยามโดยปราศจากอคติ ด้วยการแสดงให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าฝ่ายสยามเชื่อมั่นในฝ่ายฝรั่งเศสว่ามีความยุติธรรม โกษาปานต้องการให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของ

ตน โภษาปานจึงโน้มน้าวใจด้วยการยกย่องพระปัญญาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และกล่าวถึงพระเป็นเจ้าเพื่อโน้มน้าวใจให้พระองค์ทรงเปิดพระราชหฤทัยเชื่อคำชี้แจงของสยาม และไม่ฟังความข้างเดียว ดังเนื้อความที่ว่า

แลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยมีความยินดีต่อพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส เป็นอันยิ่งหนักหนา ว่าพระปัญญาพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสกว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่งหนักหนา จึงเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้ เหตุฉะนั้นจึงมิได้เชื่อฟังเอาแต่เนื้อความซึ่งประกาศมาแต่ข้างเดิวนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 21-22: 251,253)

ความข้างต้น โภษาปานกล่าวอ้างพระราชดำริของสมเด็จพระเพทราชา ที่ทรงชื่นชมในพระปัญญาของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ว่าเป็นผู้มี พระปัญญากว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่งหนักหนา และเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้ ดังนั้นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ย่อมมีความยุติธรรม มิได้เชื่อฟังเอาแต่เนื้อความซึ่งประกาศมาแต่ข้างเดียว เป็นแน่ โภษาปานใช้ “พระปัญญา” และ “ความเป็นที่พึง” ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มาโน้มน้าวใจถึงบังคับเพื่อให้พระองค์เชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยามและไม่ฟังความข้างเดียว เพราะหากพระองค์ทรงฟังความจากฝ่ายฝรั่งเศสเพียงอย่างเดียวแล้ว พระปัญญากว้างขวางรุ่งเรืองเป็นอันยิ่งหนักหนา และเป็นที่พึงแก่ฝรั่งเศส ณ กรุงฝรั่งเศสทั้งปวงได้ ที่สมเด็จพระเพทราชาทรงชื่นชมไว้นั้นก็อาจไม่เป็นดังที่กล่าว

โภษาปานทราบดีว่า “พระเกียรติยศ” เป็นสิ่งสำคัญของพระมหากษัตริย์และเป็นสิ่งที่ประเทศมหาอำนาจอย่างฝรั่งเศสต้องรักษาไว้ การนำ “พระปัญญา” และ “ความเป็นที่พึง” ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 มาเป็นเงื่อนไขในการโน้มน้าวใจทำให้เห็นว่าโภษาปานประเมินสถานการณ์ถูกต้อง และแก้ไขสถานการณ์ได้ดีเพื่อนำ สิ่งเหล่านี้มาเปิดใจพระหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสให้ฟังคำชี้แจงของสยาม

นอกจากนี้ โภษาปานยังกล่าวถึงพระเป็นเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ในการโน้มน้าวใจให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงเปิดพระราชหฤทัยฟังคำชี้แจงของสยาม ไม่ฟังความข้างเดียว ดังความที่ว่า

แลพระเป็นเจ้าหากแลใจพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้เห็นเนื้อความผิดแลชอบแจ้ง จึงมิได้เชื่อเนื้อความแต่ข้างเดียว

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 16: 241)

เนื้อความนี้จะเห็นได้ว่า โงษาปานอ้างถึง พระเป็นเจ้าเพื่อเปิดพระราชหฤทัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ให้พระองค์ไม่ทรงฟังความข้างเดียว

การนำสิ่งศักดิ์ตามความเชื่อของผู้รับสารมาใช้ในการโน้มน้าวใจนั้น ทำให้เห็นว่าโงษาปานทราบว่าสิ่งใดมีผลต่อพระราชหฤทัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 บ้าง (รวมไปถึงพระเกียรติยศของชาติมหาอำนาจอีกด้วย) จึงนำสิ่งนั้นๆ มาใช้โน้มน้าวใจให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเปิดใจรับสารจากฝ่ายสยาม

วิธีที่ 3 แสดงท่าทีอันเป็นมิตรและเป็นพวกเดียวกันกับผู้รับสาร

เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นย่อมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศสแยกออกเป็น 2 ฝ่าย โงษาปานจึงแก้ไขสถานการณ์ด้วยการแสดงท่าทีให้ผู้รับสารทราบว่า สยามเห็นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเป็นมิตร มิใช่ศัตรู ดังนั้นโงษาปานจึงแสดงความเป็นมิตรและทำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่า “กลุ่มทหารฝรั่งเศสที่ก่อความไม่สงบในสยาม” เป็นผู้ไม่หวังดีที่มุ่งจะทำลายพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสและเป็นศัตรูตัวจริง ดังความที่ว่า

สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยทรงพระราชดำริว่าเอนทราน¹⁶⁰แลทหารฝรั่งเศสทำร้ายทั้งนี้ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมิรู้ทราบ และทำการสิ่งใดไซ้ร้ ให้คิดอ่านแต่สมควรอย่าให้เสียทางพระราชไมตรี

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 17: 243)

โงษาปานกล่าวอ้างพระราชดำริของพระเพทราชาที่เห็นว่า เอนทรานแลทหารฝรั่งเศส เป็นผู้ที่สร้างความเดือนร้อนใน (ทำร้ายทั้งนี้) ให้แก่สยาม ส่วน พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมิรู้ทราบ ดังนั้นทางสยามจะกระทำการใดต้อง อย่าให้เสียทางพระราชไมตรี

โงษาปานพยายามโน้มน้าวใจเพื่อให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อว่าเป็นฝ่ายเดียวกันกับสยาม คือ ผู้รักษาราชไมตรี และเห็นทหารฝรั่งเศสกลุ่มนี้เป็น “ศัตรูกับพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส” ดังนั้นพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสจึงไม่ควรเชื่อหรือเห็นว่า “กลุ่มทหารฝรั่งเศสที่ก่อความไม่สงบในสยาม” เป็นฝ่ายถูก และเน้นย้ำความผิดเพื่อให้เห็นว่าทหารฝรั่งเศสกลุ่มนี้เป็นศัตรูกับพระราชไมตรีอันดีงามของสยามกับฝรั่งเศส ในความว่า

¹⁶⁰ นายพลเคส์ฟาร์จ

เอนทรานแลทหารฝรั่งเศสทั้งปวงมิได้ทำตามหนังสือบอกออกไป แลยุคเอาปาตรีเฟรุไว้ แลใช้
กะปั่นไป แลอดโนเห็นว่าเอนทรานแลทหารฝรั่งเศสทำให้ผิดหนังสือสัญญา แล้วจะทำให้ผิด
ทางพระราชไมตรี จึงให้เอาเรือลำเดียวบรรทุกปืนไปส่ง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 15: 239)

ความข้างต้น โงษาปานเข้าใจความบางส่วนเพื่อเน้นย้ำให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่าย
ฝรั่งเศสเชื่อว่า เอนทรานแลทหารฝรั่งเศสทำให้ผิดหนังสือสัญญา และ ทำให้ผิดทางพระราชไมตรี ด้วย ดังนั้น
ทหารฝรั่งเศสกลุ่มนี้เป็นศัตรูกับพระราชไมตรีอันดีของสยามกับฝรั่งเศส

วิธีนี้ โงษาปานเบนประเด็นความสนใจจากความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้กลายเป็น
เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้รักษาพระราชไมตรีกับผู้ทำลายพระราชไมตรีเพื่อมิให้ความสัมพันธ์ของ
สยามกับฝรั่งเศสยุติลง

วิธีที่ 4 ชี้แจงให้ผู้รับสารทราบความผิดที่กลุ่มทหารฝรั่งเศสกระทำในสยาม

โงษาปานชี้แจงความผิดของกลุ่มทหารฝรั่งเศสในสยามเพื่อให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่าย
ฝรั่งเศสเข้าใจอย่างชัดเจน ในความว่า

ประการหนึ่ง เอนทรานให้ลูกแลฝีดาไว้เป็นจำนำแล้ว แลว่าจะลงไป ณ บ้อมเมืองทมนบุรี จะ
เอามงสุรวรรตาคัน แลมสุรมาขอรขึ้นมา แลมิได้เอามาตามสัญญาแล้ว แลรบพุ่งฆ่าหลวง
ทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลทำผิดสัญญา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18: 245)

ความข้างต้น โงษาปานชี้แจงให้ทราบว่าข้อขัดแย้งระหว่างสยามกับกลุ่มทหารฝรั่งเศสในว่า
ทำผิดสัญญาคือ เอนทรานมิได้พา มงสุรวรรตาคัน แลมสุรมาขอร มาตามสัญญา อีกทั้งยังรบกับทหาร
สยามและก่อความไม่สงบอีกหลายอย่าง ซึ่งทำให้ผิดสัญญา และเมื่อผิดสัญญาแล้วทำให้ผู้ที่ลงชื่อ
รับประกันตัวกลุ่มทหารในสยามต้องโทษไปด้วย

นอกจากนี้ โงษาปานได้ชี้แจงผลของความผิดที่ทหารกลุ่มดังผิดสัญญาทำให้ผู้ที่ลงชื่อ
รับประกันตัวกลุ่มทหารในสยามต้องโทษไปด้วย ดังความว่า

ประการหนึ่ง พระธรรมสาร แลปาตรีแลฝรั่งเศสบรรดาอยู่ ณ กรุงไทย ทำหนังสือประกัน
จะให้เอนทราน แลทหารฝรั่งเศสทำตามหนังสือสัญญาแลประกัน ให้ยืมเงินซื้อกะปั่น แล

ย้ายเสียบึงออกมา เยนตรานแลทหารฝรั่งเศสมิได้ทำตามหนังสือสัญญา ถ้าจะทำตามขนบ
ณ กรุงไทย ผู้ประกันก็จะเป็นโทษถึงตาย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18-19: 245,247)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เยนตรานแลทหารฝรั่งเศสมิได้ทำตามหนังสือสัญญา ทำให้ พระธรรม
สาคร แลปาตรีแลฝรั่งเศส ที่อยู่ในสยามซึ่ง ทำหนังสือประกันจะให้เยนตราน แลทหารฝรั่งเศส ต้อง
รับผิดชอบโดยมีโทษถึงตาย (ในภายหลังสยามละเว้นไว้เพื่อรักษาทางพระราชไมตรี)

การชี้แจงข้างต้นทำให้ฝรั่งเศสทราบความคิดของ “กลุ่มทหารฝรั่งเศสในสยาม” อีกทั้ง
โกษาปานยังเน้นย้ำความผิดต่างๆ ให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสทราบอย่างชัดเจนเพื่อให้
ฝรั่งเศสเห็นว่า “กลุ่มทหารฝรั่งเศสในสยาม” มีความผิดจริง

วิธีที่ 5 ชี้แจงเหตุผลในการปะทะกับกลุ่มทหารฝรั่งเศส

เนื่องจากเหตุการณ์จลาจลนี้มีการปะทะกันระหว่างทหารสยามกับกลุ่มทหารฝรั่งเศส
ดังนั้นโกษาปานต้องชี้แจงให้ทราบว่า มิใช่การต่อสู้เพื่อสังหาร หรือให้ได้รับชัยชนะ แต่เป็นการ
ควบคุมสถานการณ์ และป้องกันมิให้เกิดอันตรายในแผ่นดินสยาม เพราะฝ่ายสยามคำนึงถึงพระราช
ไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสเป็นสำคัญจึงไม่ได้กระทำการใดๆ ที่เกินกว่าเหตุกับกลุ่มทหาร
ฝรั่งเศสในสยาม

โกษาปานใช้วิธีการทางภาษาเพื่อให้ฝรั่งเศสเชื่อว่าสยามไม่ได้กระทำการเกินกว่าเหตุ ด้วย
การเปรียบเทียบเหตุการณ์สมมติกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังจะเห็นได้จากเนื้อความดังนี้

ทหารฝรั่งเศสยิงปืนใหญ่รบพุ่งทหาร ไทยๆ เห็นผิดประหลาดจะรุกเข้าไปขึ้นบนเรือสลุบจะจับ
เอาตัวฝรั่งเศสไซร์ ฝรั่งเศสลงไปในระวางเอาเพลิงจุดดินผะสิวให้ไหม้เรือขึ้นประการหนึ่ง
ข้างทหารไทยทำป้อมสูงขึ้น ณ ป้อมฟากตะวันตกและเอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้นจังกายให้ตก
ลงในป้อมฟากตะวันออกให้เป็นหนักหนาไซร์ แต่กลัวจะถูกทหารฝรั่งเศสทั้งปวงจะล้มตาย
เสียเป็นอันมาก จะมิชอบด้วยทางพระราชไมตรี แลแต่ให้ตั้งไว้ ต่อทหารฝรั่งเศสยิ่งยง
ข่มไปบ้าง

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 10: 229)

เนื้อความนี้ กลุ่มทหารฝรั่งเศสยึดป้อมตะวันออกแล้ว ทัพไทยและ ลงไปในระวางเอาเพลิงจุดดินเผาเสียให้ไหม้เรือขึ้น ทหารไทยจึงต้อง ทำป้อมสูงขึ้น ณ ป้อมปากตะวันตก เอาปืนใหญ่ ปืนกล ตั้งไว้และหากทหารฝรั่งเศสยิงมา จึงยิงข้ามไปบ้าง เพื่อควบคุมสถานการณ์ให้สงบ

โกษาปานกล่าวถึงการกระทำรุนแรงอื่นๆที่สยามสามารถทำได้เปรียบเทียบกับกรกระทำแบบประนีประนอมที่สยามทำจริงเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าสยามมิได้กระทำการเกินกว่าเหตุ ซึ่งในเนื้อความข้างต้น เหตุการณ์สมมติ คือ เอาปืนใหญ่ ปืนกล ขึ้นจังกายิงให้ตกลงในป้อมปากตะวันตกให้เป็นหนักหนาไซ้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ ป้อมสูงขึ้น ณ ป้อมปากตะวันตก เอาปืนใหญ่ ปืนกล และ ยิงข้ามไปบ้าง

แม้ฝ่ายฝรั่งเศสจะกระทำกรกระทำรุนแรงกับฝ่ายสยามแต่ด้วยฝ่ายสยามคำนึงถึง พระราชไมตรี อีกทั้งฝ่ายสยามเห็นใจและเห็นแก่ประโยชน์ของฝ่ายฝรั่งเศส จึงไม่ต้องการให้ฝ่ายฝรั่งเศสเกิดความสูญเสียและกระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังเนื้อความที่ว่า กลัวจะถูกทหารฝรั่งเศสทั้งปวงจะล้มตายเสียเป็นอันมาก จะมิชอบด้วยทางพระราชไมตรี

ແຕ່ທຽມພຣະຣາຊຄຳຣິເລິງທາງພຣະຣາຊໄມຕຣີ ຈຶ່ງໃຫ້ເອາລູກເຍນຕຣານແລຟີດາວນັ້ນໄປສົ່ງໃຫ້ແກ່ເຍນຕຣານ ພ ປ້ອມເມືອງທຸນບຸຣີ ຫວັງຈະໃຫ້ເຍນຕຣານມີຄວາມຄິດມີໃຫ້ທ້າຣ້າຍຈຶ່ງຈະເສຍທາງພຣະຣາຊໄມຕຣີນັ້ນ ຄ້າມີຄິດເລິງທາງພຣະຣາຊໄມຕຣີ ລູກເຍນຕຣານແລຟີດາວຈຶ່ງເປັນໂທຍເລິງຕາຍນັ້ນ ກໍຈະຊ່າເສຍແລ້ວ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 18: 245)

ความข้างต้นนี้ โกษาปานก็กล่าวถึงการกระทำรุนแรงอื่นๆที่สยามสามารถทำได้เปรียบเทียบกับกรกระทำแบบประนีประนอมที่สยามทำจริงให้ฝรั่งเศสทราบเช่นกัน กล่าวคือ การกระทำรุนแรงอื่นๆที่สยามทำได้ คือ ลูกเอนทรานแลฝิดาวซึ่งเป็น โทยเลิงตายนั้น ก็จะไม่เสียแล้ว และการกระทำที่สยามทำจริง คือ เอาลูกเอนทรานแลฝิดาวนั้นไปส่งให้แก่เอนทราน ณ ป้อมเมืองทมนบุรี การเทียบกรกระทำในลักษณะนี้ ทำให้ฝรั่งเศสเห็นว่าสยามใช้วิธีประนีประนอมในการควบคุมสถานการณ์มิใช้การต่อสู้เพื่อชัยชนะ

จากเนื้อความทั้ง 2 เนื้อความข้างต้น จะเห็นว่า โกษาปานใช้การซ้ำเพื่อให้ผู้รับสารเห็นว่าฝ่ายสยามให้ความสำคัญกับ พระราชไมตรี (จะมิชอบด้วยทางพระราชไมตรี เสียทางพระราชไมตรี) แสดงให้เห็นว่าสยาม มุ่งรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศจึงใช้วิธีประนีประนอมในการรักษาความสงบอย่างเต็มกำลัง

วิธีที่ 6 ชักชวนให้ร่วมกันรักษาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสสืบไป

ขั้นตอนสุดท้ายที่โกษาปานใช้ในการเจรจา คือ การชักชวนให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสร่วมมือกันในการรักษาพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ดังความที่ว่า

แลควรท่านได้นำเอากิจการทั้งปวงแต่สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศส แลให้ช่วยทำนุทำให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี แลอัตโนก็จะช่วยนำเอากิจการกราบบังคมทูลพระกรุณาแต่สมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทย ทำนุบำรุงให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี ครั้นแล (อัต) โน ช่วยกันบำรุงทางพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าทั้งสองกรุง ให้รุ่งเรืองวัฒนาการสืบไปชั่วนิรันดร์ก็จะเป็นที่สรรเสริญแก่นาๆประเทศทั้งปวง แลการคิดหมองจะเป็นใหญ่ไปนั้น ก็จะราบคาบสงบสุขแต่กาลก่อนนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 23: 255)

ความข้างต้นนี้ โกษาปานชักชวนให้บาทหลวงลาแมงไมตรีนำคำชี้แจงทั้งหมดนี้กราบทูลแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และ ให้ช่วยทำนุทำให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี ส่วนโกษาปานก็จะนำเรื่องนี้ทูลเกล้าฯสมเด็จพระเพทราชา เพื่อให้ ทำนุบำรุงให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี ด้วยเช่นกัน และทั้งสองรัฐ ก็จะช่วยกันบำรุงทางพระราชไมตรีสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้าทั้งสองกรุง ให้รุ่งเรืองวัฒนาการสืบไป เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งระหว่างสยามกับฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2231 ให้ความสัมพันธ์กลับมามีเช่นเดิม

การเจรจาความขัดแย้งของโกษาปานที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโกษาปานมีอัจฉริยภาพทางภาษาและมีชั้นเชิงในการใช้ภาษาอย่างชัดเจนคือ เริ่มจากสร้างความน่าเชื่อถือให้กับ การส่งสารของตน ต่อมาโกษาปานได้เปิดใจฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งเป็นคู่กรณีและได้ลดอคติผู้รับสารไม่ให้ฟังความข้างเดียว พร้อมทั้งแสดงท่าทีอันเป็นมิตรเพื่อทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน จากนั้นจึงค่อยๆชี้แจงให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และฝ่ายฝรั่งเศสทราบความคิดที่กลุ่มทหารฝรั่งเศสทำในสยามอย่างชัดเจน และอธิบายให้เห็นว่าการปะทะกันนั้นฝ่ายสยามทำไปเพื่อรักษาความสงบแล้ว จึงชักชวนให้กลับมาผูกมิตรกันเช่นเดิมเพื่อรักษาความสัมพันธ์ให้คงไว้ การเจรจาความขัดแย้งนับเป็นอัจฉริยภาพทางภาษาที่ทำให้ท่านมีคุณสมบัติการทูตด้านวาจาดีได้อย่างชัดเจน

4.2.2 คุณสมบัติที่ 2 มีความเข้าใจขนบธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย

ลักษณะดังกล่าวนี้เห็นได้จากกลวิธีการใช้คำแสดงความรู้สึกในลักษณะการอวยพรที่โกษาปานใช้การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของฝ่ายฝรั่งเศสมาใช้ในการอวยพรเพื่อแสดงความปรานาดี เช่น

แลอดีตโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดินขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่าน¹⁶¹ให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนาท่านจงทุกประการ

(จดหมายเหตุฉบับที่ 1: 175)

แลอดีตโนขอพรพระเป็นเจ้าให้ช่วยบำรุงพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลท่าน¹⁶²ให้จำริญวัฒนาการสืบไปยิ่งกว่านี้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 3 หน้าที่ 4: 201)

การอวยพรในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปาน พบว่า โกษาปานจะใช้ การขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร่วมกับคำอวยพรมาใช้ในการแสดงความปรานาดีต่อชาวฝรั่งเศส ในตัวอย่างนี้ โกษาปานขอพรจาก พระเป็นเจ้า หรือ พระเป็นเจ้าสร้างฟ้าสร้างแผ่นดิน ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อของชาวฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่า โกษาปานมีความเข้าใจในความเชื่อของฝ่ายฝรั่งเศสจึงใช้วิธีการอวยพรด้วยการขอพรจาก “พระเป็นเจ้า” ให้อวยพรแด่บุคคลเหล่านั้น

การนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีผลต่อความเชื่อของชาวฝรั่งเศสมาอวยพรทำให้คำอวยพรนั้นๆ เข้าถึงความรู้สึกของชาวฝรั่งเศสได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้การอวยพรในลักษณะดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่าโกษาปานเชื่อและเคารพในอำนาจของ “พระเป็นเจ้า” เช่นเดียวกับชาวฝรั่งเศส นับเป็นการแสดงออกถึงความเป็นกลุ่มเดียวกันหรือเป็นมิตรซึ่งกันและกัน

4.2.3 คุณสมบัติที่ 3 มีความน่าเชื่อถือ

โกษาปานเจรจาความขัดแย้งอย่างมีหลักการ มีเหตุผลทำให้มีความน่าเชื่อถือดังจะเห็นได้จากการให้รายละเอียดแบบให้เหตุผลเพื่อให้สารมีความน่าเชื่อถือ ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในจดหมายเหตุฉบับที่ 4 ที่โกษาปานต้องการชี้แจงให้ฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจและเชื่อถือในคำชี้แจงของฝ่าย

¹⁶¹ ท่าน ในที่นี้ คือ มกุฎลิงแพ

¹⁶² ท่าน ในที่นี้ คือ มกุฎปงขารตรง

สยาม โฆษณาการใช้การให้รายละเอียดแบบแสดงเหตุผลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สยามว่า การปะทะกับทหารฝรั่งเศสเป็นเพียงการควบคุมสถานการณ์ มิใช่เหตุการณ์ที่สยามกระทำไปโดยไร้เหตุผล ดังความที่ว่า

ครั้นแลเอนทรานลงไปถึงป้อมเมืองทณ(บุรี) แลคิดอ่านด้วยกันประการใดมิรู้ ทหารฝรั่งเศสจับเอาทหารไทยแลทหารปรตุกรทำวุ่นวายขึ้นในป้อม แลยิงปืนใหญ่ แลเผาบ้านเรือนราษฎรซึ่งอยู่ใกล้ป้อมนั้นเสีย แลยิงปืนใหญ่ ณ ป้อมปากตะวันตก บรรจุกินให้ฟันกำลังปืนยิงให้แตกเสีย ๑๓ บอก แลที่มีแตกนั้น เอาเหล็กตริงชนวนเสีย แล้วแลเก็บเอาเครื่องศาสตราวุธแลกระสุนดินชะลิวสำหรับป้อมปากตะวันตกข้ามไปป้อมปากตะวันออก แลไทยจึงขึ้นอยู่รักษาป้อมปากตะวันตก แลเอนทรานตกแต่งให้ทหารฝรั่งเศสข้ามมารบพุ่ง จะชิงเอาป้อมปากตะวันตกเล่าให้รบพุ่งกัน แลเห็นจะเอามีได้ ทหารฝรั่งเศสจึงข้าม ไปอยู่ป้อมปากตะวันออก แลทำร้ายต่างๆเป็นหลายประการ แลสมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทยทรงพระราชดำริว่าซึ่งเอนทรานแลทหารฝรั่งเศสทำร้ายทั้งนี้ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสมิทราบครั้งจะรบพุ่งเป็นหนักหนาไคร้ จะเสียทางพระราชไมตรีจึงสั่งแก่เสนาบดีทั้งปวงให้ตั้งป้อมล้อมขังไว้ ทั้งทางบกทางเรือ อย่าให้ทหารฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในป้อมนั้น เล็ดลอดออกทำร้ายแก่ไพร่พลทั้งปวงได้

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 7-8: 223,225)

ความข้างต้น จะเห็นได้ว่า โฆษณาแสดงเหตุผลที่พระมหากษัตริย์กรุงไทยและฝ่ายสยามปิดล้อมป้อมที่เอนทราน (นายพลเดส์ฟาร์จ) และทหารฝรั่งเศสยึดไว้ โดยเหตุคือ เอนทรานและทหารฝรั่งเศสใช้กำลังยึดป้อมและก่อความไม่สงบหลายประการ ผลคือพระมหากษัตริย์กรุงไทยและฝ่ายสยามจึง สั่ง “ตั้งป้อมล้อมขังไว้ ทั้งทางบกทางเรือ อย่าให้ทหารฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในป้อมนั้น เล็ดลอดออกทำร้ายแก่ไพร่พลทั้งปวงได้” อีกทั้งโฆษณายังกล่าวถึงสิ่งที่พระมหากษัตริย์กรุงไทยทรงตระหนักถึงอยู่เสมอคือ เกรง “จะเสียทางพระราชไมตรี” ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ฝ่ายสยามไม่ “รบพุ่งเป็นหนักหนา” กลวิธีให้รายละเอียดด้วยการให้เหตุผลข้างต้นนี้ทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าโฆษณานี้และคำชี้แจงของโฆษณามีความน่าเชื่อถือเนื่องจากการแสดงเหตุผลในการกระทำนั้นๆอย่างชัดเจนและสมเหตุสมผล

4.2.4 คุณสมบัติที่ 4 มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโฆษณานี้ สะท้อนให้เห็นคุณสมบัติทางการพูดของโฆษณานี้ที่มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต ดังจะเห็น

ได้จากกลวิธีการให้รายละเอียดเช่น การใช้คำระบุจำนวน การใช้หน่วยขยาย เพื่ออธิบายลักษณะของสิ่งของต่างๆอย่างละเอียดทำให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจนเสมือนอยู่ร่วมเหตุการณ์ ดังความที่ว่า

ครั้นเพลาย่ำประมาณสองโมง บาดรี แลผีดาว แลกรมการ แลชาวเมืองชายหญิงเอาเรือออกไป
รับพระราชสาร ๓๐ ลำ ในนี้แลเรือพระราชสารนั้นยาวประมาณ ๕ วา ปากกว้างประมาณ ๘ สอก
มีท้ายกุดเตี้ย แลหลังคานั้นหุ้มแพรปักทองหมวด แลกรองทองหมวด ดิดอินทรธนู ระบาย กรอง
ทองเป็นพู่ ฝาผนังข้างนอกกลลกลายปิดทอง แคมแลหัวเรือปิดทอง ฝาผนังข้างในเขียนลาย
เบญจรงค์ แลฝาหน้าต่างนั้นประดับกระจก แลตั้งปืนกระสุนสองนิ้ว ณ หัวเรือนั้นสี่บอก

(บันทึกรายวัน หน้าที่ 7-8: 43,45)

ความข้างต้นนี้ โงษาปานกล่าวถึงสิ่งที่ได้พบในประเทศฝรั่งเศสไว้อย่างถ้วนถี่ซึ่งใน
เนื้อความนี้โงษาปานกล่าวถึงพิธีการต้อนรับพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ถวาย
แด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 โงษาปานบอกให้ผู้รับสารทราบจำนวนเรือในพิธีการ ขนาดของพระราช
สาส์นรวมไปถึงการตกแต่งเรือในลักษณะต่างๆอย่างละเอียด เนื้อความข้างต้นนี้ทำให้เห็นว่าโงษา-
ปานให้ความสำคัญกับรายละเอียดต่างๆที่พบอย่างชัดเจน อันสิ่งเหล่านี้สะท้อนคุณสมบัติของโงษา-
ปานว่าเป็นผู้มีความละเอียดถี่ถ้วน และช่างสังเกต

4.2.5 คุณสมบัติที่ 5 มีทักษะทางจิตวิทยา

การโน้มน้าวใจเป็นวิธีการทางจิตวิทยาประการหนึ่งที่ได้รับสารมีอิทธิพลต่อผู้รับสารทำให้
ผู้รับสารสนองตอบในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ

เมื่อพิจารณาการใช้กลวิธีทางภาษาในการโน้มน้าวใจของโงษาปานแล้วพบว่า โงษาปานมี
ขั้นตอนในการโน้มน้าวใจเพื่อให้ผู้รับสารปฏิบัติตามความต้องการของโงษาปาน ซึ่งจะเห็นได้
ชัดเจนในจดหมายฉบับที่ 2 ดังนี้

ส่วนที่ 1 โงษาปานใช้คำแสดงความรู้สึกเพื่อขอบคุณมุสูลายีที่ตั้งใจปฏิบัติภารกิจ
ให้สยามเป็นอย่างดี

“ด้วยท่านสำแดงความยินดีแลนับถือได้ให้สำเร็จการตั้งปวงตามพระราชหฤทัยพระมหา
กษัตริราชผู้เป็นเจ้าออต โน แลบัดนี้ได้พบท่าทางอันจะเขียนมาให้ท่านแจ้งว่ามีน้ำใจอันยินดีต่อ
ท่านเห็นว่าท่านจะมีโกรธ”

ส่วนที่ 2 โภษาปานเห็นความสำคัญในการปฏิบัติภารกิจของมูสุลาฮีจึงจะนำเรื่อง การปฏิบัติงานอย่างกระตือรือร้นและการตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ไปถวายรายงานแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงทราบอย่างละเอียด ซึ่งการให้ความสำคัญในที่นี้ คือ Importance เป็นหลักทางการทูตอีกประการหนึ่ง ซึ่งหมายถึง มีลักษณะคล้ายกับการให้เกียรติ¹⁶³ แต่การให้ความสำคัญ มักจะใช้กับบุคคลที่มีระดับสังคมต่ำกว่าหรือด้อยกว่าตน (จิตรจำนงค์ สุภาพ, 2550: 260)

“เมื่อแลท่านรู้ว่าอัถ โนทั้งปวงมาถึงถาร ณ ที่นี้เป็นสุข สนุกสบายอยู่ แลอันมานี่เสมอใจนี้ก็แล เห็นว่ายังสามเดือนจะ ได้ไปถึงพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้า แลจะได้เอาแจ้งให้ละเอียดว่า ท่านเอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริราช แลเชื่อถือว่าท่านมีน้ำใจร้อนรนช่วยทำการทั้งปวง”

ส่วนที่ 3 โภษาปานกล่าวถึงการถือปฏิบัติที่มูสุลาฮีทราบอยู่แล้วคุณต้องกระทำ

“แลเห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตามพระมหากษัตริราชเจ้าต้อง ประสงค์นั้น”

ส่วนที่ 4 โภษาปานขอร้องให้มูสุลาฮีทำการกิจบางประการเพิ่มเติม

“แลอัถ โนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทีจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา อันพระมหากษัตริราชเจ้าพระราชประสงค์นั้น”

การขอร้องผู้รับสารทั้ง 4 ส่วนทำให้สามารถสรุปเป็นขั้นตอนในการโน้มน้าวใจให้ปฏิบัติตาม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 โภษาปานสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้แก่ผู้รับสารเพื่อให้ผู้รับสารรู้สึกดีและเต็มใจช่วยเหลือด้วยการกล่าวขอบคุณและให้ความสำคัญกับผู้รับสาร (ส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 2)

ในเนื้อความนี้ โภษาปานใช้หน่วยขยายให้รายละเอียดการทำงานของมูสุลาฮี ว่าทำงานด้วยความ เอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริราช และ มีน้ำใจร้อนรนช่วยทำการทั้งปวง และ โภษาปานจะนำความนี้ทูลแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ทรงทราบ นับเป็นการให้ความสำคัญกับมูสุลาฮีที่ เอาใจใส่ช่วย และ มีน้ำใจร้อนรนช่วย (กระตือรือร้นในการช่วย) ในการนำเสนอพระราชกิจ

¹⁶³ การให้เกียรติ (Honour) หมายถึง การยกย่องบุคคลในโอกาสอันควรตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้ได้รับเกียรติหรือยกย่องจะเกิดความพึงใจหรือเกิดความรู้สึกเชิงบวกกับผู้กล่าวชม (จิตรจำนงค์ สุภาพ, 2550: 259)

ระหว่างประเทศทุกประการ ทำให้มุสตาฮีตระหนักว่าตนเป็นผู้มีความสำคัญในเรื่องนี้และกระตุ้นให้มุสตาฮีปฏิบัติภารกิจตามที่โกษาปานต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 โกษาปานเกริ่นถึงภารกิจที่ผู้รับสารจะต้องทำต่อไป (ส่วนที่ 3)

ขั้นตอนที่ 3 โกษาปานบอกให้ผู้รับสารทำภารกิจอื่นเพิ่มเติมด้วยการขอร้อง (ส่วนที่ 4)

โกษาปานใช้คำแสดงการขอร้องเพื่อให้มุสตาฮีปฏิบัติภารกิจให้ฝ่ายสยามด้วยการใช้คำว่า ขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัดจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา โกษาปานพูดในเชิงขอร้อง (เห็นได้จากคำว่า ขอ...ช่วย) เพื่อให้ผู้รับสารอยู่ในฐานะ “ผู้ให้ความช่วยเหลือ” มิใช่ผู้รับคำสั่ง

จากความข้างต้นทำให้ทราบว่า ขั้นตอนในการโน้มน้าวใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามสิ่งที่โกษาปานต้องการนั้น โกษาปานเริ่มต้นจากการแสดงความซาบซึ้งในสิ่งที่ผู้รับสารเคยทำให้ จากนั้นก็ทำให้ผู้รับสารทราบว่าโกษาปานเห็นคุณค่าในสิ่งที่ผู้รับสารทำให้ ด้วยการนำความชอบนั้นไปทูลแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขั้นตอนต่อมาโกษาปานกล่าวถึงภารกิจต่อไปที่ผู้รับสารต้องกระทำ และจากนั้นจึงขอร้องให้ผู้รับสารกระทำภารกิจบางประการเพิ่มเติมจากภารกิจเดิม

เมื่อนำขั้นตอนการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารกระทำในสิ่งที่โกษาปานต้องการมาเปรียบเทียบกับลำดับการโน้มน้าวใจของ Johnston (1994) ทำให้เห็นถึงความสามารถในการโน้มน้าวใจของโกษาปานที่มีความเป็นสากลและทันสมัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Johnston (1994: 33-35 อ้างถึงใน ญัฐสุตา วิจิตรจามรี, 2556: 24) จำแนกขั้นตอนการโน้มน้าวใจไว้ 5 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นความสนใจ (Attention) คือ การจัดเรียงเรียงสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นความต้องการ (Need) คือ การกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ผู้พูดโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่ผู้รับสารต้องการหรืออยากจะทำ หรือชี้ให้ผู้รับสารตระหนักถึงปัญหาที่เผชิญอยู่

ขั้นที่ 3 ขั้นสนองตอบความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นการพูดเสริมจากขั้นความต้องการ โดยให้ข้อมูลรายละเอียดที่ผู้ฟังเกิดการยอมรับ

ขั้นที่ 4 ขั้นการบรรยายให้เห็นภาพ (Visualization) ผู้พูดใช้เนื้อหาสารสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังเห็นภาพ เป็นการกระตุ้นให้ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำ (Action) เป็นขั้นที่ผู้ฟังเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ และลงมือปฏิบัติ ตามที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการ

เมื่อพิจารณาขั้นตอนการ โน้มน้าวใจของโกษาปานกับขั้นการ โน้มน้าวใจของ Johnston (1994) แล้วพบว่า มีความสอดคล้องกันในหลายส่วน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 โกษาปานสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้แก่ผู้รับสารเพื่อให้ผู้รับสารรู้สึกดีและเต็มใจช่วยเหลือด้วยการกล่าวขอบคุณและให้ความสำคัญกับผู้รับสารสอดคล้องกับขั้นที่ 1 และ ขั้นที่ 2 ของ Johnston (1994) กล่าวคือ การสร้างความรู้สึกเชิงบวกด้วยการกล่าวขอบคุณเป็นการทำให้ผู้รับสารสนใจสนใจและเมื่อโกษาปานให้คุณค่ากับสิ่งที่ผู้รับสารเคยปฏิบัติมาแล้วยังมีส่วนกระตุ้นให้ผู้รับสารกระทำภารกิจต่อไป อีกทั้งการนำความกระตือรือร้นในการทำงานของมูสุลาฮีไปทูลแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชยังเป็นการสนองตอบความพึงพอใจของผู้รับสารตามขั้นที่ 3 ของ Johnston (1994) อีกด้วย

ขั้นตอนที่ 2 โกษาปานเกริ่นถึงภารกิจที่ผู้รับสารจะต้องทำต่อไป และ ขั้นตอนที่ 3 โกษาปานบอกให้ผู้รับสารทำภารกิจอื่นเพิ่มเติมด้วยการขอร้อง สอดคล้องกับขั้นตอนสุดท้ายของ Johnston (1994) คือขั้นการกระทำ ทั้งนี้ โกษาปานจะให้ผู้รับสารลงมือทำด้วยการขอร้องทำให้ผู้รับสารอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้รับสารยินดีปฏิบัติภารกิจให้อย่างเต็มใจมากกว่าการสั่งให้ทำ

นอกจากนี้ในจดหมายฉบับที่ 4 ของ โกษาปานก็แสดงให้เห็นการ โน้มน้าวใจด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เป้าหมายในการ โน้มน้าวใจนั้นคือ การทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยามและรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้เป็นดังเดิม การ โน้มน้าวใจดังกล่าวสอดคล้องกับขั้นการ โน้มน้าวใจของ Johnston (1994) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความสนใจ คือ การจัดเรียบเรียงสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ

โกษาปานกล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสและโกษาปานยังระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และพระคุณของชาวฝรั่งเศสอยู่เสมอเพื่อทำให้ผู้รับสารเกิดความสนใจ ดังเนื้อความที่ว่า

จึงกระษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส ได้โปรดออตโนอยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส พระคุณเห็นแต่คิดในใจออตโน แลออตโนก็สรรเสริญให้ประเทศนารูเลื่องฤาแลได้ทำหนังสือ แลระลึกถึงพระคุณทั้งปวงนั้นมีได้ขาด

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 1: 211)

ขั้นที่ 2 ขั้นความต้องการ คือ การกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ผู้พูดโน้มน้าวใจ เป็นสิ่งที่ผู้รับสารต้องการหรืออยากกระทำ หรือชี้ให้ผู้รับสารตระหนักถึงปัญหาที่เผชิญอยู่

ประการหนึ่งซึ่งมีไปในลักษณะหนังสือว่า ซึ่งเกิดวุ่นวาย ณ กรุงไทยนั้น ยังมีแข็งเป็นมั่นแมน แลรู้ข่าวไปแต่ข้างวิลันดาเคยสับปลับอยู่จะฟังเอาเป็นมั่นแมนมิได้ ท่านจึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสให้ังก่อน

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 3: 215)

เนื้อความนี้ โฆษปานชี้ให้เห็นว่าฝ่ายฝรั่งเศสเข้าใจผิดคิดว่าสยามทำผิดพระราชไมตรี เนื่องจากฟังข่าวจากวิลันดา หรือ ฮอลันดา ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 3 ขั้นสนองตอบความพึงพอใจ เป็นการพูดเสริมจากขั้นความต้องการ โดยให้ข้อมูลรายละเอียดที่ผู้ฟังเกิดการยอมรับ

โฆษปานตอบสนองความพึงพอใจด้วยการเสนอให้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ดังเนื้อความที่ว่า ออตโนมีความยินดีนัก หากการทั้งนี้เหตุด้วยท่านมีปัญญาคิดเห็นเนื้อความยืนยาวไป จึงขอแต่พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส แลมิได้แต่ข่าวซึ่งประกาศออกมา

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 3: 215)

โฆษปานใช้กลวิธีทางภาษาในโน้มน้าวใจและทำให้สารมีความน่าเชื่อถือ เช่น

การบรรยาย เป็นการให้ข้อมูลเพื่อให้ผู้รับสารรับทราบและนำไปประกอบการพิจารณาคำชี้แจงของฝ่ายสยาม

แลท่านจะใคร่แจ้งเนื้อความทั้ง (ออต)โนจะบอกเดิมเหตุ ออกมาให้ท่านแจ้ง แลเดิมเหตุ นั้น สมเด็จพระราชาธิราชเจ้ากรุงไทย โปรดกาศตันเป็นอันยิ่งนักหนา เลี้ยงเป็นพระญาติวิไชยชนมมนตรีให้ว่าราชการด้วยเสนาบดี แลกาศตันเอาทรัพย์สิ่งของ เงินทอง ณ พระคลังออกจำหน่าย ทำมาตราเสียเป็นอันมาก...

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 3: 215)

การให้รายละเอียด เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมและระบุจำนวนอย่างเจาะจงเพื่อให้สารมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

พระมฤติ แลมงสุรประวงเห็นข้างไทยป้องกันเป็นมั่นคงเห็นมิได้จึงส่งกะป็นหลวงดำ ๑ ปืนใหญ่อยู่ ณ กะป็น ๒๖ บอก (น)กสับ ๕๐ บอก แลขลาศรืออยู่รักษากะป็นนั้นบ้าง แลกะป็นอัง(กฤ)ษลูกค้า ลำ ๑ ซึ่งทอดอยู่ ณ ท่ามฤติด้วยกันนั้น พาเอากะป็นทั้ง ๒ ลำนั้นหนีไป

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 6: 221)

การอ้างอิง เป็นการอ้างอิงกฎหมายหรือขนบธรรมเนียมในสยามเพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นผิดอย่างไรและจะได้รับโทษอย่างไรบ้างนับเป็นการสร้างความเชื่อถือให้กับสารที่โกษาปานกล่าวถึงอีกวิธีการหนึ่ง เช่น

ขนบธรรมเนียม ณ กรุง ไทย ครั้นแลผู้ใดทำผิดความสัญญา ไชรีย่อมลงโทษหนัก ถ้าแลมิได้ตัวผู้ทำหนังสือสัญญา ไชรีย่อมเอาผู้ประกันนั้นลงโทษแทน แลพระธรรมสาคร แลปาตรีแลมงสุรเวระศกะป็นต้นกุมป็นทฎี แลฝรั่งเศสบรรดาอยู่ ณ กรุง ไทย ทำหนังสือประกัน จะให้เียนตราณ แลทหารฝรั่งเศสทำตามหนังสือสัญญา แลประกัน ให้ยืมกะป็น แลยืมเงินซื้อกะป็น แลเสบียงออกมา เียนตราณแลทหารฝรั่งเศส มิได้ทำตามหนังสือสัญญา ถ้าจะทำตามขนบ ณ กรุง ไทยก็จะเอาพระธรรมสาคร แลปาตรีแลฝรั่งเศสผู้ประกันฆ่าเสีย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที 16-17; 241,243)

โกษาปานกล่าวว่าทหารฝรั่งเศสกระทำความผิดแล้วไม่รับโทษ ดังนั้นโทษจึงต้องตกเป็นของผู้รับประกันตามธรรมเนียมของสยาม

ขั้นที่ 4 ขั้นการบรรยายให้เห็นภาพ ผู้พูดใช้เนื้อหาสารสร้างจินตนาการให้ผู้ฟังเห็นภาพเป็นการกระตุ้นให้ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ

โกษาปานใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้รับสารเห็นภาพว่าหากสยามไม่คิดถึงพระราชไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสแล้ว ฝ่ายสยามจะกระทำการใดบ้างกับทหารฝรั่งเศสในสยาม เช่น

ประการหนึ่ง เมื่อทหารไทยตั้งป้อมล้อมขังทหารฝรั่งเศสไว้ทั้งทางบกทางเรือเป็นมั่นคง แลทหารฝรั่งเศสจะไปมา ณ ทางบกทางเรือมิได้แล้วก็จะร่วงโรยลง จะขาดอาหาร จะเกิดความไข้เจ็บล้มตายเป็นอันมาก ถ้าแลสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุง ไทยมิทรงพระราชดำริถึงทางพระราชไมตรี พระมหากษัตริราชเจ้ากรุงฝรั่งเศส ไชรีย่อมให้ยืมกะป็น แลยืมเงินซื้อกะป็น แลเสบียงออกมา ให้พ้นความตายคุดเดียว เหตุด้วยทรงพระราชดำริถึงทางพระราชไมตรี

พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงให้เอนทราน แลทหารฝรั่งเศสยืมกะบั้น แลยืมเงินซื้อกะบั้น แลเสบียงออกมาให้พ้นจากความตาย

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 20-21: 249-251)

โกษาปานเปรียบเทียบเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ให้ผู้รับสารเห็นภาพ ระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ สยามเห็นแก่สัมพันธไมตรีจึงใช้วิธีประนีประนอมด้วยการยอมช่วยเหลือทหารฝรั่งเศส เปรียบเทียบกับ เหตุการณ์สมมติ คือ สยามไม่เห็นแก่พระราชไมตรี ไม่ช่วยเหลือและปล่อยให้ทหารฝรั่งเศสตาย เนื้อความนี้ทำให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นภาพอย่างชัดเจนและตระหนักได้ว่าสยามรักษาพระราชไมตรีอย่างเต็มกำลัง ดังนั้นฝ่ายฝรั่งเศสก็ควรร่วมมือรักษาสัมพันธไมตรีเช่นกัน

ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำ เป็นขั้นที่ผู้ฟังเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ และลงมือปฏิบัติตามที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการ

แลควรท่านได้นำเอากิจการทั้งปวงแต่สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชเจ้ากรุงฝรั่งเศส แลให้ช่วยท่านุกให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี แลอดโนก็จะช่วยนำเอากิจการ กราบบังคมทูลพระกรุณา แต่สมเด็จพระมหากษัตริย์(ธิราชเจ้ากรุง)ไทย ท่านุกบำรุง ให้ชอบด้วยทางพระราชไมตรี ครั้นแล โน ช่วยกันบำรุงทางพระราชไมตรี สมเด็จพระมหากษัตริย์ทั้งสองกรุง ให้รุ่งเรืองวัฒนาการสืบไปไซ้ ก็จะเป็นที่สรรเสริญแก่นๆประเทศทั้งปวง แลการผิดหองจะเป็นใหญ่ไปนั้น ก็ระบอบสงบสุขแต่กาลก่อนนั้น

(จดหมายเหตุฉบับที่ 4 หน้าที่ 23: 255)

โกษาปานขอความร่วมมือจากฝ่ายฝรั่งเศสให้สลายความขัดแย้งระหว่างสองประเทศและร่วมกันรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศสให้เจริญรุ่งเรืองดังเดิม

เมื่อเปรียบเทียบการโน้มน้าวใจของโกษาปานกับขั้นการโน้มน้าวใจของ Johnston (1994) ทำให้เห็นว่า โกษาปานมีหลักจิตวิทยาในการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารมีความเห็นคล้อยตาม ตระหนักเชื่อและลงมือปฏิบัติตามในสิ่งที่โกษาปานต้องการ จึงอาจกล่าวได้ว่าการโน้มน้าวใจของโกษาปานนั้นสัมฤทธิ์ผล มีความเป็นสากลและเป็นวิธีการที่ทันสมัย

4.2.6 คุณสมบัติที่ 6 มีความจงรักภักดี

บันทึกประจำวันและจดหมายสะท้อนให้เห็นถึงความจงรักภักดีของโกษาปานที่มีต่อพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในบันทึกประจำวันของโกษาปานที่กล่าวถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีการกล่าวถึงพระบารมีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทำให้การเดินทางของคณะราชทูตสยามปลอดภัย

บาทศรีสำปาวโลซึ่งมาด้วยท่านนั้นไปเล่าแก่อดโนว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทย ทรงพระกรุณาโปรดบาทศรีสำปาวเป็นอันยิ่งนักหนา แลท่านทั้งปวงมาด้วย แลอดโนยินดีนักหนา แลอดโนจึงลงมาถามข่าวท่าน แลอดโนได้เห็นเสมอหนึ่งได้รับพระคุณพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงไทยคุณเดียว แลอดโนยินดีนักหนา แลท่านมา ณ กลางทะเลนี้ยังป่วยเจ็บเป็นประการใดบ้าง ข้าพเจ้าตอบว่าซึ่งอดโนมานี้ อดโนเอาเดชพระเดชเชษานุภาพสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอดโน ปกเกล้าปกกระหม่อมมา แลจะได้ป่วยเจ็บสิ่งใดก็หามิได้

(บันทึกประจำวัน หน้า 3-4: 35,37)

ความขำขัน โกษาปานกล่าวถึงพระบารมีของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่โกษาปานยกย่องให้เป็น “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ที่มีอำนาจให้การปกป้องรักษา ทำให้การเดินทางของคณะราชทูตปลอดภัยและไม่เจ็บป่วยแต่อย่างใด การเคารพยกย่องสมเด็จพระนารายณ์มหาราชขำขันนี้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีที่โกษาปานมีต่อพระองค์เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังเห็นความจงรักภักดีของโกษาปานจากการใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติด้วยการใช้คำราชาศัพท์เมื่อกล่าวถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังความที่ว่า

อดโนเอาเดชพระเดชเชษานุภาพ สมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอดโน ปกเกล้าปกกระหม่อมมา แลจะได้ป่วยเจ็บสิ่งใดก็หามิได้ แลซึ่งสมเด็จพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอดโนทรงพระกรุณาโปรดบาทศรีสำปาวโลกก็ย่อมจะเล่าให้ท่านฟังแล้วทุกประการ

(บันทึกประจำวัน หน้า 4: 217)

ความขำขันนี้ โกษาปานใช้คำราชาศัพท์ ได้แก่คำว่า พระเดช สมเด็จพระมหากษัตริราช ปกเกล้าปกกระหม่อม ทรงพระกรุณา และ โปรด เพื่อให้สมพระเกียรติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อีกทั้งยังใช้ส่วนขยายเพื่อบอกให้ทราบถึงความยิ่งใหญ่ของ พระเดช ของพระองค์ คือ เชษ เชษานุภาพ นอกจากนี้ โกษาปานยังถวายความจงรักภักดีแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วยการใช้นวดยขยาย

นาม คือ *ผู้เป็นเจ้าของอัทโน* เพื่อแสดงตนว่าผู้เป็นเจ้าของหรือเป็นกษัตริย์ของ โภษาปานคือสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาคำเรียกสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่ง โภษาปานเลือกใช้คำว่า “ผู้เป็นเจ้าของอัทโน” เป็นส่วนขยาย “พระมหากษัตริย์ราชเจ้า” หลายครั้งในเอกสารลายลักษณ์ของ โภษาปานเพื่อเจาะจงให้ผู้รับสารทราบว่าหมายถึงพระมหากษัตริย์ของฝ่ายสยาม โดยการกล่าวในลักษณะนี้ สามารถทำได้หลายวิธีเช่นการนำคำว่า “กรุงไทย” มาใช้เป็นหน่วยขยายเพื่อระบุให้ทราบว่า โภษาปานกล่าวของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดก็ได้ แต่ โภษาปานเลือกใช้ว่า “ผู้เป็นเจ้าของอัทโน” บ่อยครั้งซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โภษาปานยอมรับและยกย่องเทิดทูนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่ามีใช่เป็นเพียง “พระมหากษัตริย์แห่งสยาม” เท่านั้น หากยังเทิดทูนให้เป็นกษัตริย์ “ผู้เป็นเจ้าของอัทโน” อีกด้วย การยอมรับยกย่องและเทิดทูนพระมหากษัตริย์เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของ โภษาปานที่มีสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นอย่างสูง

4.3 ภาพสะท้อนทางการทูตของ โภษาปานกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์อื่นๆ

ภาพสะท้อนทางการทูตของ โภษาปานกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์อื่นๆในที่นี้ คือ ภาพสะท้อนที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์อื่นๆซึ่งหมายรวมถึงทัศนะ คำบอกเล่า หรือเนื้อความต่างๆที่บันทึกถึงการเป็นทูตของ โภษาปานดังนี้

ประชุมพงสาวดาร ภาคที่ 60 ในพระราชสาส์นตอบของพระเจ้ากรุงฝรั่งเศสที่มีมาถึงสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยพระองค์ได้กล่าวยกย่องออกพระวิสุทธสุนทร ว่า

“อนึ่งว่าแต่การที่พระองค์ทรงเลือกสรรราชทูตส่งมายังเราคราวนี้อย่างเดียวก็น่าเป็นพยานอ้างไปถึงพระปรีชาญาณอันสุขุมของพระองค์ดีกว่าคำกล่าวเล่าลือใดๆ เรามาลังเกตดูลักษณะมารยาทแห่งราชทูตของพระองค์นี้รู้สึกว่าเป็นคนรอบคอบ รู้จักปฏิบัติราชกิจของพระองค์ดีถ้วนถี่ดีมาก หากเราจะมิฉวยโอกาสนี้ เพื่อเผยแพร่ความชอบแห่งราชทูตของพระองค์บ้างก็จะเป็นอวยุติธรรมไปเพราะราชทูตได้ปฏิบัติดีแล้วแต่ที่ถูกต้องใจเราทุกอย่าง โดยแต่น้ำคำที่พูดออกมาทีไร แต่ละคำก็น่าดูปลื้มใจและน่าเชื่อทุกคำ”

(กรมศิลปากร, 2529-2530: 47)

บันทึกของราชทูตฝรั่งเศส มองซิเออร์ เลอ เชอวาเลีย เดอ โชมองต์ (Chevalier de Chaumant) กล่าวถึงโกษาปาน ว่า

“สิ่งที่ถูกใจในตัวราชทูตคนนี้ คือ ไม่ว่าท่านจะให้เห็นอะไร ที่ไหน เป็นต้องจับดินสอจดลงในสมุดทันที นิสัยนี้ดีมาก เพราะเมื่อไปเมืองฝรั่งเศสกลับมาคงมีรายงานความเป็นไปจากเมืองฝรั่งเศส ถวายพระเจ้ากรุงสยามอย่างละเอียดลเอียดดี”

(ท่องแก้ว วีระประจักษ์, 2527: 28)

จดหมายเหตุของเชอวาเลีย เดอ โชมองต์ เขียนบันทึกในเชิงชื่นชมโกษาปานไว้ว่า

“ทูตานุทูตชุดนี้เป็นคนดีที่สุดในโลก เป็นคนเฉลียว ได้เคยรับการศึกษาอย่างดี เป็นคนอ่อนน้อม และอารมณดี หวังว่าเขาจักข้าพเจ้าคงเป็นมิตรสหายที่สนิทสนมกันต่อไป”

(เจริญ ไชยชนะ, 2523: 57)

บาทหลวง เดอ ลา แชส (Père de la Chaise) ผู้เป็นหัวหน้าคณะบาทหลวงเยซูอิตในประเทศฝรั่งเศส ได้กล่าวคำยกย่องโกษาปานในสมณสาส์นที่ถวายแด่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ความว่า

“อาตมาต้องขอพระวโรกาส เพื่อกล่าวอ้างถึงราชทูตของพระองค์เป็นต้นเจ้าคุณอัครราชทูตว่า ที่ไหนเจ้าคุณได้ปฏิบัติตนอย่างเฉลียวฉลาดและสุภาพเรียบร้อยทุกประการ เจ้าคุณได้เจริญเกียรติยศของพระองค์ให้เด่นสูงโดยมิได้แสดงกริยาอหังการเย่อหยิ่ง อดอ้างวางโตให้เป็นที่รังเกียจแก่ผู้ใดเลย ฉะนั้นจึงเป็นที่พอใจของชาวฝรั่งเศสทั่วไป นับแต่ชั้นพลเมืองจนถึงพระเจ้าอยู่หัวเป็นที่สุด”

(ฟ. ฮีแลร์, 2540: 233)

คำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าโกษาปานปฏิบัติหน้าที่ด้านการทูตให้เป็นที่ประทับใจแก่ชาวไทยและชาวฝรั่งเศส โดยอาศัยคุณลักษณะต่างๆของโกษาปานที่ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความสามารถ การวางตัว ลักษณะนิสัย วิธีการทูต รวมไปถึงกิจกรรมารยาทต่างๆทำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชทูตแห่งแผ่นดินสยามได้เป็นอย่างดี ซึ่งคุณสมบัติต่างๆดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าโกษาปานเป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน คำพูดน่าฟังและน่าเชื่อถือ เฉลียวฉลาด และรอบรู้

เมื่อนำภาพสะท้อนของโกษาปานจากบุคคลทางประวัติศาสตร์มาพิจารณากับคุณสมบัติทางการทูตของโกษาปานที่สะท้อนจากบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานแล้ว พบว่า มีความ

สอดคล้องอย่างชัดเจน ทั้งในด้านความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ มีความเข้าใจขนบธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดรอบคอบ และช่างสังเกต มีทักษะทางจิตวิทยา และ มีความจงรักภักดีล้วนแล้วแต่ส่งผลให้โกษาปานสามารถปฏิบัติหน้าที่ราชทูตของแผ่นดินสยามได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการศึกษา “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” ในครั้งนี้ จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า โกษาปาน ควรค่าแก่การยกย่องให้เป็น “ราชทูตล้นทอง” แห่งแผ่นดินสยาม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้ ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาเรื่องบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา และอภิปรายผลการศึกษา พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน กลวิธีทางภาษาในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานที่ทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย และภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน มีดังผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์และเนื้อหาในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน

1.1 วัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน จำแนกได้ 3 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 การแจ้งเพื่อทราบ คือ การบอกเล่าข้อมูลหรือสาระสำคัญเพื่อให้ผู้รับสารทราบและเข้าใจเรื่องราว ความเป็นไปต่างๆของเหตุการณ์ที่ผู้ส่งสารนำเสนอ ดังจะเห็นได้ชัดจากบันทึกรายวันที่โกษาปานรายงานเหตุการณ์และสิ่งต่างๆที่พบประเทศฝรั่งเศสให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบ และจดหมายฉบับที่ 3 ในการรายงานการต้อนรับบาทหลวงตาซาร์ดให้ฝ่ายฝรั่งเศสทราบ

ประการที่ 2 การโน้มน้าวใจ คือ การชี้แนะให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อถ้อยคล้อยตาม หรือกระตุ้นให้ผู้รับสารตระหนักสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปจนถึงการกระทำบางอย่างตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ดังจะเห็นได้จากจดหมายฉบับที่ 4 ทั้งนี้ โกษาปานโน้มน้าวใจให้ฝ่ายฝรั่งเศสเชื่อคำชี้แจง

ของสยามในกรณีพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (ปี พ.ศ. 2231) และในจดหมายฉบับที่ 2 ว่าด้วยการขอร้องให้มุสลิมดำเนินพระราชกิจของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้ลุล่วง

ประการที่ 3 การแสดงความรู้สึก คือ การบ่งบอกอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติของผู้ส่งสารที่มีต่อผู้รับสารและสิ่งต่างๆ เช่น ขอบคุณ ชื่นชอบ ยินดี เสียใจ ฯลฯ ดังจะเห็นได้ชัดในจดหมายฉบับที่ 1 ว่าด้วยการขอบคุณ ไมตรีจิตที่ฝ่ายฝรั่งเศสต้อนรับคณะราชทูตสยามเป็นอย่างดีในการเดินทางไปอัญเชิญพระราชสาส์นที่กรุงฝรั่งเศส และจดหมายฉบับที่ 3 ที่โกษาปานแสดงความเสียใจที่มุสลิมแพ่งถึงแก่สัญกรรมและแสดงความยินดีที่มุสปลิงชาวตรงได้รับตำแหน่งเสนาบดีคนใหม่

1.2 เนื้อหาในการเขียนบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน มีดังนี้

1.2.1 บันทึกรายวัน มีเนื้อหา 2 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

1.2.1.1 การปฏิบัติภารกิจของคณะราชทูตสยาม ได้แก่ การอัญเชิญพระราชสาส์นของคณะราชทูตสยาม สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส

1.2.1.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวฝรั่งเศส อาหารและวัฒนธรรมการกิน สถาปัตยกรรมเมือง ความก้าวหน้าทางวิทยาการของฝรั่งเศส และความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสกับรัฐอื่นๆ

1.2.2 จดหมายฉบับที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และ สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

1.2.3 จดหมายฉบับที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศสและสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส (ภารกิจระหว่างประเทศ)

1.2.4 จดหมายฉบับที่ 3 มีเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณะราชทูตกับบุคคลต่างๆในฝรั่งเศส และ สัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส จำแนกได้ 3 ส่วน ได้แก่ ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และ การสานสัมพันธ์ระหว่างมหากษัตริย์กับพระมหากษัตริย์

1.2.5 จดหมายฉบับที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัมพันธไมตรีระหว่างสยามกับฝรั่งเศส สามารถจำแนกได้ 4 ส่วน ได้แก่ ข้อพิพาทสยามกับฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2231 ทศนะของฝ่ายสยามที่มีต่อฝ่ายฝรั่งเศส ธรรมเนียมกฎหมายของสยามและ การกิจระหว่างประเทศ

2. กลวิธีทางภาษาในบันทึกทรายวันและจดหมายของโกษาปาน

การศึกษากลวิธีทางภาษาที่โกษาปานใช้ในบันทึกทรายวันและจดหมาย พบว่ามีกลวิธีทางภาษาจำนวน 9 วิธี ได้แก่ ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง ซึ่งสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์การสื่อสาร 3 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์การแจ้งเพื่อทราบ วัตถุประสงค์การโน้มน้าวใจ และวัตถุประสงค์การแสดงความรู้สึกได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การแจ้งเพื่อทราบ มี 5 กลวิธีที่ใช้ร่วมกัน ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การซ้ำ และการแทรกบทสนทนา

วัตถุประสงค์การโน้มน้าวใจ 8 กลวิธี ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงการยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง

วัตถุประสงค์การแสดงความรู้สึก 2 กลวิธีหลัก ได้แก่ การใช้คำแสดงความรู้สึก และการใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ

3. ภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปานจากบันทึกทรายวันและจดหมายของโกษาปาน

ภาพสะท้อนด้านการทูตของโกษาปาน คือ คุณสมบัติทางการทูตที่สะท้อนออกมาจากกลวิธีทางภาษาของโกษาปาน อันจำแนกได้ 6 คุณสมบัติ ได้แก่ มีความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ มีความเข้าใจขนบธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต มีทักษะทางจิตวิทยา และมีความจงรักภักดี ภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานสอดคล้องกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์อื่นๆ

อภิปรายผล

ผลการศึกษา “บันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” พบว่ามีข้อสังเกตในการอภิปรายผล 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษากับสมมติฐาน

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ คือ บันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปานมีลักษณะเด่นด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยกลวิธีทางภาษาที่โกษาปานใช้นั้นสามารถสื่อสารได้ตามวัตถุประสงค์และสามารถสะท้อนภาพด้านการทูตของโกษาปานได้ ผู้ศึกษาพบว่า ผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

ด้านเนื้อหาในบันทึกgrayวันและจดหมายของโกษาปาน มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ด้านการทูตและงานราชการแผ่นดินซึ่งมีเนื้อหาย่อยต่างๆที่น่าสนใจ ทำให้ทราบว่าการปฏิบัติหน้าที่ราชทูตนั้น โกษาปานรับผิดชอบหน้าที่ใดบ้าง อีกทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศฝรั่งเศสก็มีเนื้อหาย่อยต่างๆที่ทำให้ทราบเกี่ยวกับ สถานที่ในประเทศฝรั่งเศส สิ่งของต่างๆ รวมไปถึงอาหารและวัฒนธรรมการกินที่โกษาปานได้บันทึกไว้อย่างละเอียดอีกด้วย

ด้านกลวิธีทางภาษา พบว่า โกษาปานมีกลวิธีทางภาษาที่หลากหลายและน่าสนใจจำนวน 9 วิธี ได้แก่ ได้แก่ การบรรยาย การให้รายละเอียด การเปรียบเทียบ การอ้างอิง การซ้ำ การแทรกบทสนทนา การใช้คำแสดงความรู้สึก การใช้คำแสดงความยกย่องให้เกียรติ และการใช้คำแสดงการขอร้อง ซึ่งโกษาปานใช้กลวิธีเหล่านี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสาร 3 ประการ ได้แก่ การแจ้งเพื่อทราบ การโน้มน้าวใจและการแสดงความรู้สึก

เมื่อพิจารณากลวิธีทางภาษาของโกษาปานแล้วพบว่า ความโดดเด่นของกลวิธีทางภาษาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร กล่าวคือ ในการแจ้งเพื่อทราบกลวิธีทางภาษาที่มีความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัด คือ กลวิธีการให้รายละเอียด ซึ่งในบันทึกgrayวันพบการใช้มีการใช้หน่วยขยาย การใช้คำระบุเวลา การใช้คำระบุจำนวนเพื่อให้รายละเอียดของเหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆที่โกษาปานเสมือนว่าผู้รับสาร(สมเด็จพระนารายณ์มหาราช)อยู่ร่วมในเหตุการณ์

นอกจากนี้ กลวิธีการซ้ำแบบกิจวัตรและการแทรกบทสนทนายังเป็นกลวิธีเฉพาะที่ปรากฏในบันทึกgrayวันเช่นกัน กล่าวคือ การซ้ำแบบกิจวัตรเป็นการซ้ำเหตุการณ์ที่ชาวฝรั่งเศสเข้าพบราชทูตสยามที่เกิดขึ้นซ้ำกันทั้งในวันเดียวกันและวันอื่นๆ หากผู้เข้าพบมีบทสนทนาที่สำคัญ

โกษาปานจะแทรกบทสนทนาในเหตุการณ์การพบปะนั้น เพื่อให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงทราบเสมือนอยู่ร่วมในวงสนทนานั้นด้วย

การโน้มน้าวใจจำแนกเป็น 2 ระดับคือ การโน้มน้าวเพื่อให้เชื่อถือและการโน้มน้าวเพื่อให้ปฏิบัติตาม

การโน้มน้าวใจเพื่อให้เชื่อถือ มีกลวิธีที่โดดเด่นคือ การเปรียบเทียบและการอ้างอิง กล่าวคือ โกษาปานจะเปรียบเทียบเหตุการณ์เพื่อให้ฝ่ายฝรั่งเศสเห็นภาพและสามารถประเมินสถานการณ์ได้ ส่งผลให้ฝ่ายฝรั่งเศสมีความเห็นที่คล้อยตามและเชื่อคำชี้แจงของฝ่ายสยาม อีกทั้งการอ้างอิงที่ใช้ประกอบการนำเสนอสารทำให้สารมีความหนักแน่น น่าเชื่อถือและทำให้ผู้รับสารเชื่อในคำชี้แจงของโกษาปาน

การโน้มน้าวใจเพื่อให้ปฏิบัติตามมีกลวิธีที่โดดเด่น ได้แก่ การใช้คำแสดงความรู้สึก เช่น การขอบคุณ การชม มาใช้เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกพึงพอใจและก่อนจะใช้คำแสดงการขอร้องเพื่อขอให้ผู้รับสารปฏิบัติตามความต้องการของโกษาปาน

การแสดงความรู้สึกมีลักษณะเด่น คือ การใช้คำแสดงความรู้สึกเพื่อบ่งบอกความรู้สึกของโกษาปานให้ผู้รับสารรับรู้ ซึ่งในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานพบการใช้คำแสดงความรู้สึกหลายลักษณะ ได้แก่ การขอบคุณ(ทั้งทางโดยตรงและโดยอ้อม) การชม การอวยพร การแสดงความเสียใจ แสดงให้เห็นว่าโกษาปานมีกลวิธีการแสดงความรู้สึกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้รับสารมีความรู้สึกเชิงบวกกับโกษาปาน

นอกจากนี้กลวิธีทางภาษาต่างๆสามารถแสดงภาพสะท้อนทางการทูตของโกษาปานได้ 6 ลักษณะ ได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษาและมีทักษะในการปฏิสัมพันธ์ มีความเข้าใจขนบธรรมเนียมของผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย มีความน่าเชื่อถือ มีความละเอียดรอบคอบและช่างสังเกต มีทักษะทางจิตวิทยา และ มีความจงรักภักดี

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการศึกษา “บันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปาน: เนื้อหาและกลวิธีทางภาษา” มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมติฐานการศึกษาที่ตั้งไว้

ประเด็นที่ 2 ภาษาทางการพูดของโกษาปาน

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2515) วิเคราะห์ทำนองการเขียนในภาษาร้อยแก้วสมัยอยุธยาแบบการพูดจากจดหมายฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 (รวม 2 หน้า) ของโกษาปานพบว่าใช้ภาษาง่าย ไม่น่าศัพท์ ภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้อย่างในสำนวนภาษาแบบสูง มีการใช้ประโยคยาวเพราะมีส่วนขยายมาก มีการขยายความเมื่อพูดเรื่องหนึ่งขึ้นมาแล้ว ก่อนจะพูดอะไรเกี่ยวกับเรื่องนั้นก็จะอธิบายขยายความเรื่องที่จะพูดเสียก่อน มีการใช้ภาษาประเภทเร้าอารมณ์ โดยมีวิธีการพูดด้วยการกล่าวถึงตนเองแต่น้อย และพูดถึงส่วนดีของผู้ฟังเพื่อให้ผู้ฟังพอใจ ทั้งยังใช้ คำย้อมสี (Colored word) เป็นคำที่ล้วนมีความหมายในทางบ่นอบและสรรเสริญและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางใจที่ดี เช่น คำนับนับถือ เอาใจใส่ มีน้ำใจชื่นชมยินดี เป็นต้น ทำนองการเขียนในหนังสือออกพระวิสุทสุทนต์เป็นแบบพรรณนาโดยแท้

เมื่อพิจารณาผลการศึกษานี้ที่กรายวันและจดหมายของโกษาปาน : เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาที่ใช้เอกสารลายลักษณ์จำนวนมากขึ้น ได้แก่ บันทึกกรายวันและจดหมาย 4 ฉบับ (รวม 97 หน้า) ที่ร่วมกับผลการวิเคราะห์ของปรีชา ช้างขวัญยืน (2515) แล้วพบว่า กลวิธีทางภาษาในบันทึกกรายวันและจดหมายของโกษาปานสอดคล้องกับทำนองการเขียนในภาษาร้อยแก้วสมัยอยุธยาแบบการพูดในหลายลักษณะ

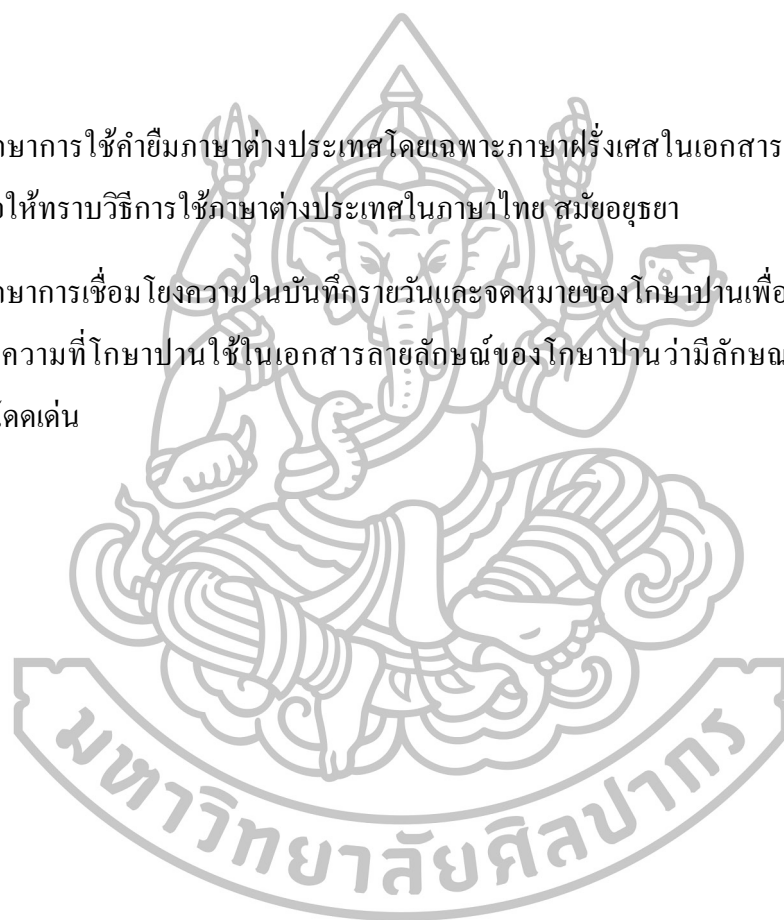
ลักษณะที่พบสอดคล้องกัน เห็นได้จากการใช้ประโยคยาวเพราะมีส่วนขยายมาก มีการขยายความเมื่อพูดเรื่องหนึ่งขึ้นมาแล้ว ก่อนจะพูดอะไรเกี่ยวกับเรื่องนั้นก็จะอธิบายขยายความเรื่องที่จะพูดเสียก่อนสอดคล้องกับกลวิธีทางภาษาที่โกษาปานใช้ในการสื่อสาร กล่าวคือ โกษาปานให้การให้รายละเอียดทั้งในการแจ้งเพื่อทราบและการโน้มน้าวใจซึ่งมีส่วนให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งในการใช้ภาษาประเภทเร้าอารมณ์ และการใช้คำย้อมสี (Colored word) ก็มีสอดคล้องกับกลวิธีทางภาษาด้านการใช้คำแสดงความรู้สึกและการใช้คำแสดงความยกย่องซึ่งเป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อการแสดงความรู้สึกต่อผู้รับสารและสิ่งต่างๆอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การพบเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานเพิ่มเติมและนำเอกสารเหล่านั้นมาใช้ในการศึกษายิ่งทำให้เห็นอัจฉริยภาพด้านการพูดของโกษาปานชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การพบลักษณะการใช้ภาษาในกลวิธีทางภาษาอื่นๆเพิ่มเติม เช่น การอ้างอิง การให้รายละเอียดในลักษณะการให้เหตุผล การซ้ำ การเปรียบเทียบ การใช้คำแสดงความขอร้อง ยังแสดงให้เห็นว่าโกษาปานมีวิธีการทางภาษาที่หลากหลายและสามารถเลือกใช้กลวิธีต่างๆให้เกิด

ประสิทธิผลได้ตามต้องการทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพจนเป็นที่ยอมรับของชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังนั้นกลวิธีทางภาษาต่างๆของโกษาปานจึงเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโกษาปานเป็นบุคคลที่ขึ้นเชิงทางภาษาและควรค่าแก่การยกย่องให้เป็น “ราชทูตล้นทอง” แห่งแผ่นดินสยาม

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาการใช้คำยืมภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศสในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานเพื่อให้ทราบวิธีการใช้ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย สมัยอยุธยา
2. ศึกษาการเชื่อมโยงความในบันทึกรายวันและจดหมายของโกษาปานเพื่อให้ทราบกลวิธีการเชื่อมโยงความที่โกษาปานใช้ในเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานว่ามีลักษณะใดบ้างและมีลักษณะใดที่โดดเด่น

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กรมศิลปากร. (2529-2530). สมเด็จพระนารายณ์และพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 : บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับสัมพันธภาพไทย - ฝรั่งเศส รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์. (2545). ปฐมราชธรรม. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2552). วนภาษาไทยแห่งชาติ พุทธศักราช 2552. นนทบุรี: โกลด์สมิธ แคมป์ดอล.
- กาญจนา มีศิลป์วิกัย. (2553). ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะกรรมการภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ศูนย์วิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป. (2556). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คัสเวล เจ. และ เอช แชนเลอร์ เจ. (2554). พจนานุกรมไทย-ไทย Z A Dictionary of the Siamese language. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2557). การวิเคราะห์ข้อความ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตรจำนงค์ สุภาพ. (2550). พลังการพูด = Speech power. ผู้เรียบเรียง ชูติธร สุภาพ. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จูไรรัตน์ ลักษณ์ศิริ. (2554). จากลายสือไทยสู่อักษรไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญ ไชยชนะ. (2523). สมเด็จพระนารายณ์มหาราช. กรุงเทพฯ : บรรณานุกรม.

ชุมสาย สุวรรณชมภู.(2556). จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, บรรณาธิการ. **ภาษาเพื่อการสื่อสาร**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

โชษิตา มณีใส. (2553). **การใช้ภาษาไทยเพื่อประสิทธิผล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แซรวาส, นิโกลาส. (2550). **ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและเมืองแห่งอาณาจักรสยาม**. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร, นามแฝง. นนทบุรี: ศรีปัญญา.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2549). **มองคัทลียาจะจ้จากมุมมองนักภาษา : เนื้อหาและกลวิธี**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. คารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, ศิริพร ภักดีผาสุข, สุภัทวดี อมาตยกุล, และ สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2549). “พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: การศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา”, **ได้รับพระบรมราชโองการจากพระบรมมหาราชวังกับอักษรศาสตร์**. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 151-207.

ณัฐสุดา วิจิตรจามรี. (2556). **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เดส์ฟาร์จ. (2552). **ซิงบัลลังก์พระนารายณ์**. แปลโดย ปรีดี พิศภูมิวิถิ, กรุงเทพฯ: มติชน.

ดิเรก ชัยนาม. (2509). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ**. พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

นววรรณ พันธุมธธา. (2558). **ไวยากรณ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 7.โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรวัด ฅ ป้อมเพชร.(2554). “สมเด็จพระเพทราชา.”, ใน **นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.

แบรดเลย์, แดนปีช. (2514). **หนังสืออักษราภิธานศัพท์ Dictionary of the Siamese Language**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (2544). **ต้นทางฝรั่งเศส**. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์,
กรมศิลปากร.

_____. (2554). “สมเด็จพระนารายณ์.”, ใน **นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย**. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา.

_____. (2555). **ประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทธิสุนทร (โกษาปาน)**. กรุงเทพฯ: สถาบัน
พิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ.

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหมอบรัดเล. (2549) พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โฆษิต, 2549.

พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ, บรรณาธิการ. (2545). **ตำราพิไชยสงครามฉบับรัชกาลที่ 1**.
กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

ภูธร ภูมะธน. (2555). **โกษาปานราชทูตผู้แผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ.

มานพ ถนอมศรี. (2533). **เจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน)**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.

_____. (2535). **ราชทูตและบาทหลวงฝรั่งเศสในกรุงสยาม**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.

มานิช ชุมสาย, ม.ล. (2531). **หนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาประวัติศาสตร์เรื่องสมเด็จพระนารายณ์ และ
โกษาปาน = The story of King Narai and his ambassador to France in 1686,
Kosaparn**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

วรวรรณ ศรียากษ์. (2555). **การเขียนเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2552). **วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภา
การพิมพ์.

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2524). **โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย**. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา
7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

เริงวุฒิ มิตรสุริยะ. (2552). ฝรั่งเศสที่กสยาม. กรุงเทพฯ : ยิปซี

เลองกต์ ฉิ่ง ดอนโน,เดอ วีเซ. (2540) พระยาโกษาปานไปฝรั่งเศส, แปลและเรียบเรียงโดย ฟ. ฮีแลร์.
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อุดมศึกษา.

ศักดิ์ดา ปั่นหน่งเพ็ชร. (2552). วาทศิลป์ของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในยุคสุโขทัยและ
อยุธยา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สมชาย สำเนียงงาม. (2556). จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ, บรรณาธิการ. ภาษาเพื่อการสื่อสาร. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถาบันภาษาไทย. (2554). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1 ระบบเสียง อักษรไทย: การอ่านคำและเขียน
สะกดคำ; กาญจนา นาคสกุล และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนัก
วิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.

สถาบันภาษาไทย. (2555). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3 ชนิดของคำ วลี ประโยคและสัมพันธสาร;
วิจิตร ภาณุพงษ์ และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2555). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 4: วัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย;
ประคอง นิมมานเหมินท์และคณะ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนัก
วิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2530). ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส.
กรุงเทพฯ: วิกตอรีเพาเวอร์พอยท์.

หอสมุดวชิรญาณ. (2469). **ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๔ ว่าด้วยหนังสือสัญญาการค้าขาย ระหว่าง
ประเทศสยามกับประเทศฝรั่งเศสในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช.** กรุงเทพฯ :
โสภณพิพรรฒธนากร.

อุดม ประมวลวิทย์. (2505). **ในราชสำนักพระนารายณ์.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วิทยานิพนธ์

กันยรัตน์ ผ่องสุข. (2553). “เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนสารคดีท่องเที่ยวของนี้่วกลม.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะ
อักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จตุพร ศิริสัมพันธ์. (2529). “สรรพนามในบันทึกและจดหมายของโกษาปาน: การศึกษาตามแนว
ภาษาศาสตร์เชิงสังคม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึก
ภาษาไทยภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐวรรณ ชั่งใจ. (2552). “การศึกษาพัฒนาการของคำบอกเวลาในภาษาไทย.” วิทยานิพนธ์หลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีรนุช โชคสุวรรณิช (2543). “การศึกษาวิเคราะห์ภาษาของบทความแสดงความคิดเห็นใน
หนังสือพิมพ์ไทย (พ.ศ. 2536-2540).” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทกา พหลกุล. (2526). “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำบุพบทในสมัยสุโขทัย ยุชยากับ
ปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิต
วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัวหลวง วงศ์ภักดี. (2528). “การศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามในสมัยสุโขทัยสมัยอยุธยาถึงสมัย
ปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เบ็ญจมาศ บางอัน. (2529). “การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิตสาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประยูร ศาทร (2515). “โกษาปาน-ยอดนักการทูตสยาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาโบราณคดีประวัติศาสตร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2515). “การใช้ภาษาร้อยแก้วในภาษาไทยสมัยอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยกนิษฐ์ สาธารณ์. (2556). “เนื้อหาและกลวิธีทางภาษาในงานเขียนของพระไพศาล วิสาโล.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิสิทธิ์ กอบบุญ. (2546). “ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มธุรส คุ่มประสิทธิ์. (2553). “การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการบอกเวลาในภาษาไทยกรุงเทพฯ กับภาษาซาไกแต้แน้นที่อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รสริน ดิษฐบรรจง. (2550). “การใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมจากโคอีร็ออนไลน์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วัลยา วิมุกตะลพ. (2513). “การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ล้านวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์”. ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภวรรณ มีแก้ว. (2550). “วิเคราะห์การสื่อสารด้วยจดหมายในเรื่องพระอภัยมณี.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สิงหชาติ ไตรจิตต์. (2549). “กฎการกล่าวขอบคุณในสังคมไทย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์สังคม.” อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โตมวรรณ เทียมกิร์กุล.(2549). “การใช้ภาษาในการนำเสนอตนเองบนไดอะรี่ออนไลน์.”
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรม
เพื่อการสื่อสารและการพัฒนามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

Sufen Wei. (2556). “การเปรียบเทียบคำอวยพรของชาวไทยกับชาวจีน.”การค้นคว้าอิสระปริญญา
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บทความ

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2528). “บันทึกรายวันของออกพระวิสุทฐสุนทร(โกษาปาน) ราชทูตไทย
ไปฝรั่งเศสสมัยอยุธยา.” ศิลปากร 28, 6 (มกราคม): 27-145.

_____. (2554). “เกร็ดความรู้จากประวัติศาสตร์ : คำถ่ายทอดจดหมายโกษาปาน.”
ศิลปากร 54, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม): 48-76.

ปรีดี พิศุมมิวดี. (2556). “คำแก้ต่าง-ข้อแก้ตัวของโกษาปานเรื่องปฏิวัติผลัดแผ่นดิน พ.ศ. 2231.”
ศิลปวัฒนธรรม. 34, 3 (มกราคม): 116-125.

ไพโรจน์ สุวรรณเสถียร. (2529). “๓๐๐ ปี ความสัมพันธ์ ไทย-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๒๘-๒๕๒๘.”
ความรู้คือประทีป. 1 (มกราคม-มีนาคม): 26-32.

ไมเคิล ไรท. (2548). “ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์สยาม: เอกสารชั้นต้นสมัยสมเด็จพระนารายณ์ที่
เปิดเผยใหม่(๓).” ศิลปวัฒนธรรม. 26, 6 (เมษายน): 156-159.

โตมส่องแสง, นามแฝง. (2529). “โกษาปานกับปฏิภาณไหวพริบ.” ความรู้คือประทีป. 2 (เมษายน-
มิถุนายน): 8-16.

Gilles Delouche. (2525). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและฝรั่งเศส สมัยกรุงศรีอยุธยา: ความบังเอิญ
และความจำเป็น เอกสารสัมมนา “300 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส”. จัดโดย ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมกับศูนย์ยุโรปศึกษา
ทบวงมหาวิทยาลัย 14-15 ธันวาคม.

ภาษาอังกฤษ

Chada Kongchan (1991). "The Effects of Using Students* Diary Keeping to Improve Less-able Students' Writing Skills." Department of Language and Social Studies Faculty of Industrial Education King Mongkut's Institute of Technology Thonhuri.

Holmes, Janet. (1988). "Compliments and compliment responses in New Zealand English."

Journal of Anthropological Linguistics 28, 485-508.

Visudh Busayakul, translator. (2002). **The Diary of Kosa Pan (Thai Ambassador to France. June-July 1686)**. Chiang Mai: Silkworm Books.

เว็บไซต์

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2559). **ข้าราชการฝ่ายตุลาการ (ประเทศไทย)**. เข้าถึงเมื่อ 19 กันยายน. เข้าถึงจาก [https://th.wikipedia.org/wiki/ข้าราชการฝ่ายตุลาการ_\(ประเทศไทย\)](https://th.wikipedia.org/wiki/ข้าราชการฝ่ายตุลาการ_(ประเทศไทย))

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). **บันทึกประจำวันของออกพระวิสุทฐสุนทร**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงจาก http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/search_result.php

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). **หนังสือออกพระวิสุทฐสุนทรถึงเมอร์ติเออร์ มาร์กีส เดอ เซนญูเอ**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงจาก http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/inscribe_detail.php?id=1173

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). **หนังสือออกพระวิสุทฐสุนทรถึงเมอร์ติเออร์ เดอ ลายี**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน. เข้าถึงจาก http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/inscribe_detail.php?id=1175

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). **หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมราชถึงเมอร์ติเออร์ปองชาตแรง**. เข้าถึงเมื่อ 16 มิถุนายน. เข้าถึงจาก http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/inscribe_detail.php?id=1189

อ่าไพ เกียรติชัย. (2559). **คำกริยาแสดงสถานะ (Stative Verbs)**. 26 กุมภาพันธ์. เข้าถึงได้จาก <http://siriwanpornsrri.exteen.com/20110711/stative-verbs>

Oxford University Press. (2559). **Journal**. 30 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/journal?q=Journal>,

ภาคผนวก

รูปโกษาปาน

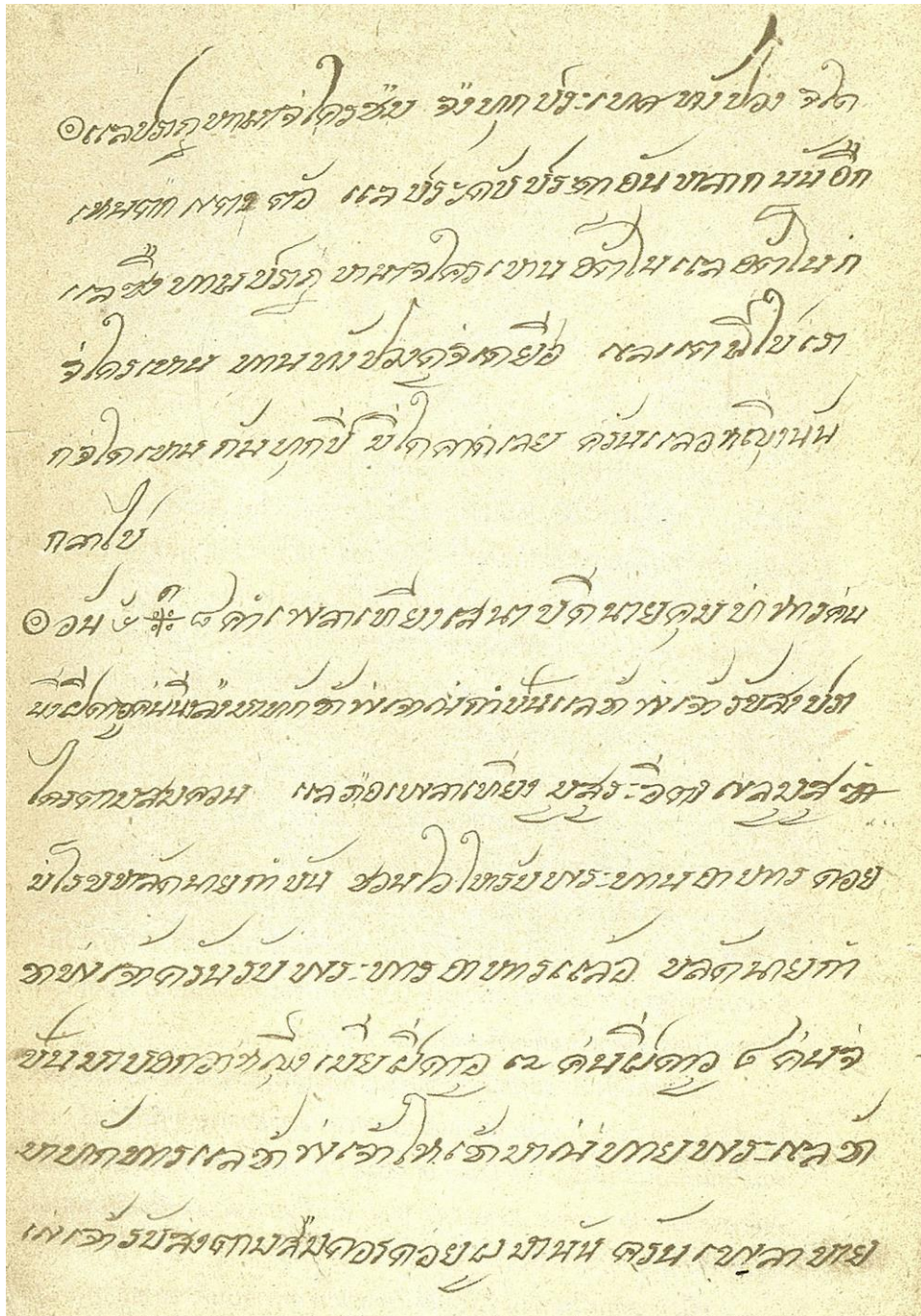

ภาพเหมือนเต็มตัวโกษาปาน (ออกพระวิสุทสุนทร) ราชทูต วาดโดยจิตรกรชื่อ โนแล็ง (J.B.Nolin)

ที่มาภาพ: หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555: 176)

ตัวอย่างเอกสารลายลักษณ์ของโกษาปานพร้อมคำปริวรรต

บันทึกรายวัน หน้าที่ 1

ที่มาภาพ: หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555: 30)

คำปริวรรตบันทึกรายวัน หน้าที่ 1

๑ แลปรารธนาจะใคร่ชม จงทุกประเทศทั้งปวง จะได้

เห็นตกแต่งตัว แลประดับประดาอันหลากนั้นอีก

แลซึ่งท่านปรารธนาจะใคร่เห็นอัถโน แลอัถโนก็

จะใคร่เห็นท่านทั้งปวงคนเดียว แลแต่นี้ไปเรา

ก็จะได้เห็นกันทุกปี มิได้ขาดเลย ครั้นแล้วหญิงนั้น

ก็ลาไป

๑ วัน ๕+^๑ สก้า เพลาเที่ยงเสนาบดี นายคุมทหารคน

หนึ่งฝิดาวุ คนหนึ่งลงมาทักข้าพเจ้า ณ กำป็น แลข้าพเจ้ารับส่งปรา

ศรัยตามสมควร แลพอเพลเที่ยง มุสุระวิตง แลมุสุชา

บโร ปลัดนายกำป็น ชวนไว้ให้รับพระทานอาหารด้วย

ข้าพเจ้า ครั้นรับพระทานอาหารแล้ว ปลัดนายกำ

ป็นมาบอกว่าหญิงเมียฝิดาวุ ๗ คน ฝิดาวุ ๘ คนจะ

มาทักทาน แลข้าพเจ้าให้เข้ามา ณ ท้ายพระแลข้า

พเจ้ารับส่งตามสมควรด้วยผู้มานั้น ครั้นเพลบ่าย

(หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 31)

คำปริวรรตบันทึกgrayวัน หน้าที่ 2

ประมาณโมงหนึ่งจึงปลัดนายกำปั่น มาบอกว่า เมีย

เสนาบดี ซึ่งบังคับความ ณ เมืองเบรส แลลูกสาวนาย

กำปั่นผู้ใหญ่คนหนึ่ง แลเมียผีดาว ๑๐ คน แล ผีดา

ว แลลูกค้า ๘ คน มาทักทาน ข้าพเจ้าก็ให้เข้ามา

ณ ท้ายพระ แลข้าพเจ้ารับสั่งปราศรัยตามสมควร

ด้วยผู้มานั้น ครั้นแล้วก็ลาไป แลบาตรผู้ใหญ่

ขณะการเมลิตามาทักข้าพเจ้า แลบาตรนั้นว่าอ๊ต

โน ได้ยื่นข่าวว่าท่านมานี้ ก็มีความยินดีนักหนา แล

ท่านมานี้ค่อยเป็นสุขหรือเป็นประการใด ข้าพเจ้าตอบ

ว่า ซึ่งซึ่งสันมิมีตรจิตต่ออ๊ตโนแลมาทักอ๊ตโน

นี้ อ๊ตโนก็มีความยินดีนักหนา แลอ๊ตโนมานี้ทำ

ทางเป็นอันไกล ก็มาเป็นสุขหาภัยอันณรายมิได้

ด้วยเดชานุภาพพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้าอ๊ตโน

ปกเกล้าปกกระหม่อมมากก็เป็นสุขคืออยู่ แลบาตรว่า

(หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 33)

คำปริวรรตจดหมาย ฉบับที่ 1

หนังสือออกพระวิสุทธิสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรีอุปทูต ออกขุนศรีวิสารวาจาตรีทูต มาถึงท่านมุสูลิงแพ ผู้เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งพระมหากษัตริย์ราชราชเจ้าลุยเลกรัง ด้วยอัทโณทั้งปวงมาถึงฐานที่นี้ แลได้รับค้ำับแลนบถือแลเอาใจใส่พิทักษ์รักษาแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวง ซึ่งเข้าไปส่งอัท โนถึงกรุงศรีอยุธยา นั้น จึงในท่าทางอันมาไกลนั้น มิได้มีความทุกข์แลมีความสุขสบายอยู่มิได้ขาด บัดนี้อัท โนได้มีน้ำใจชื่นชมยินดีด้วยได้พบท่าทางซึ่งจะสำแดงแก่ท่านขบใจแห่งอัท โนด้วยบุญคุณของท่านมีแก่อัท โนเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลอัท โนยังรับคุณของท่านอยู่จนเท่าทุกวันนี้ ถึงว่าท่าทางนั้นมีสะดวกก็ดี อัท โนก็จะมิได้รู้เป็นทุกข์เลย แลความสุขนั้นก็มิรู้หายเลย ด้วยอัท โนมิอันจะคิดถึงสรรพอันวิเศษ ซึ่งได้พบได้เห็น ณ กรุงฝรั่งเศส แลเมื่อยังอยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลสรรพอันวิเศษนั้นก็กลุ่มอยู่แลละสิ่งละสิ่งนั้น ก็ชักชวนน้ำใจให้ไปข้างโน้นข้างนี้บ้าง ให้รำคาญใจอยู่หน่อยหนึ่ง แลบัดนี้มีวันมีคืนอันเปล่าอยู่ สรรพอันตรการทั้งปวงนั้น อัท โนก็เรียกมาในความคิดพิจารณาเห็นสิ่งละสิ่งด้วยยินดีให้สบายใจ แลอัท โนจำเป็นจะว่าแก่ท่านตามจริง มิคิดเห็นความสุขสบายในแผ่นดินนี้ จะสนุกสนานเท่าหนึ่งคิดถึงยศศักดิ์แห่งพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่ อันหาผู้ใดจะแปลบุญสมภารให้สิ้นมิได้ ดูหนึ่งพระมหากษัตริย์ราชเจ้าผู้เป็นเจ้าแห่งอัท โนได้ตรัสแต่ได้สองปีสามปีแล้วว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสนี้ เห็นสมควรจะเป็นพระมหากษัตริย์ แก่พระมหากษัตริย์ทั้งปวงทั่วแคว้นเฮอร์อบ แลความคิดทั้งปวงนี้มีได้

ออกจากปัญญ้อัท โนจนเท่าบัดนี้ เหตุฉนี้ ถึงว่าไกลไปทุกวันทุกวันจะถึงเมืองอัท โน แลเห็นมิช้ามินานจะถึงทั้งนี้ก็ดี อัท โนยังคิดถึงบ้านเมืองแต่น้อยหนึ่งประการหนึ่งแม้มิคิดเกรงกลัวว่าจะขาดความนบอบแลความนับถือแห่งพระ

มหาจักรเจ้าผู้ใหญ่ จะขอแก่ท่านให้เข้าทูลแก่พระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่
 ว่าอันความนับถือแลบนอบต่อพระมหากษัตริย์เจ้าผู้ใหญ่มากกว่าอัตโนจะสิ้น
 ชีวิตอัตโนจะรักษาไว้ในหัวใจให้มั่นคงมิให้แพ้แก่ความนับถือแลบน
 นอบยินดีแห่งชาวฝรั่งเศสทั้งปวงแลจะอดข่า ทำให้ชนะทุกคนในความนบ
 นอบนั้น อนึ่งอัตโนขอแก่ท่านอันท่านมีน้ำใจยินดีปรารถนาบำรุงพระราชไม
 ตรี พระมหากษัตริย์ราชเจ้าทั้งสองกรุงนี้ ให้มั่นคงจำเรณูสืบไปในอนาคตกาล
 อนึ่งท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัตโนแต่ยังอยู่ในกรุงฝรั่งเศสนั้นประการใด ขอให้
 ท่านมีน้ำใจยินดีต่ออัตโนสืบไป แลอัตโนขอพรแก่พระเป็นเจ้าสร้างฟ้า
 สร้างแผ่นดิน ขอให้ช่วยบำรุงโปรดท่านให้ท่านได้สำเร็จตามความปรารถนา
 ท่านจงทุกประการ หนังสือมาวันพฤหัสบดีแรมสองค่ำ เดือนพฤษภาคม คศกราช ๒๒๓๑
 (หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทธิสุนทร (โกษาปาน), 2555: 175)

จดหมายฉบับที่ 2

จดหมายฉบับที่ ๒

ARINE ET COLONIES
ARCHIVES
COLONIALES

๑๙. หนังสือออกพระวิสุทฐสุนทรราชวงศา ออกหลวงกลการ
 คุมภูมิลออากุหนศรีวิสารทศาตร์บุตร มาแจ้งผู้ส่วย
 ด้งกมยมีที่มั่งแปลง ทั่วทั้งสามสำแดงความอันมี
 ด้งที่เรศกรณังขวงตามพะมหาราชไชยพะมหาราช
 เป็นเชื้ออตาให้ กลบด้มีได้พบที่ทางอันจ้เข้า
 สลัดกัมีทำไยอมีอันมีตามทพเพทพจ้
 กลบที่พริวอตาให้ทั้งขวงมาแจ้ง
 ทพอยู่ กลบมาแจ้งเสมือไยนี้
 ได้ไปแจ้งพะมหาราชไชยไปแจ้ง
 ด้งอว่าทพเขาไยให้ช้อย
 ด้งทพ กลบช้อยอยู่
 เหมนี้ทำทพจ้
 พะมหาราชไชย
 ช้อยเรศกรณัง
 กลบแจ้งไย
 พะมหาราชไชย
 ด้งอว่าทพ
 ด้งอว่าทพ
 ด้งอว่าทพ

ที่มาภาพ: หนังสือประมุขจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555: 178)

คำปริวรรตจดหมายฉบับที่ ๒

หนังสือออกพระวิสุทสุนทรราชทูต ออกหลวงกัลยาราชไมตรี

อุปทูตแลออกขุนศรีวิสารวาจาตรีทูต มาถึงมูสุลาฮี ซึ่งได้บัง

คับกุมป็นเหตุทั้งปวง ด้วยท่านสำแดงความยินดีแลนับถือ ได้

ให้สำเร็จการทั้งปวงตามพระราชหฤทัยพระมหากษัตริราชผู้

เป็นเจ้าออตโน แลบัดนี้ได้พบท่าทางอันจะเขียนมาให้ท่าน

แจ้งว่ามีน้ำใจอันยินดีต่อท่านเห็นว่าท่านจะมีไกรธ เมื่อ

แลท่านรู้ว่าออตโนทั้งปวงมาถึงอารณ ที่นี้เป็นสุข สนุกส

บายอยู่ แลอันมานี้เสมอใจนิก แลเห็นว่ายังสามเดือนจะ

ได้ไปถึงพระมหากษัตริราชผู้เป็นเจ้า แลจะได้เอาแจ้งให้ละ

เอียดว่าท่านเอาใจใส่ช่วยในราชการแห่งพระมหากษัตริ

ราช แลเชื่ออยู่ว่าท่านมีน้ำใจร้อนรนช่วยทำการทั้งปวง แล

เห็นปีหน้าท่านจะส่งเครื่องบรรณาการอันเหลืออยู่นั้นเข้าไปตาม

พระมหากษัตริราชเจ้าต้องประสงค์นั้นแลออตโนขอให้ท่าน

ช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันต์จะได้

กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา อันพระมหากษัตริราชเจ้าพระ

ราชประสงค์นั้น แลออตโนขอแก่พระเป็นเจ้าให้บำรุงช่วยท่านให้

มิบุญให้จำเรียดสืบไป แลหนังสือนี้เขียน ณ เมืองกาบ ใน

วันพุธ เดือนแปด แรมสองค่ำ ปีเถาะ นพศก ศักราช ๒๒๓๑

(หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 179)

จดหมายฉบับที่ 3 หน้าที่ 1

๑ ขานมสือ เจ้าพระยาอภัยภูธรราช ๕ ขันจตุรภพ เกษ
 ๒ ขันจตุรภพ เกษ ๒ ขันจตุรภพ เกษ ๒ ขันจตุรภพ เกษ
 ๓ ขันจตุรภพ เกษ ๓ ขันจตุรภพ เกษ ๓ ขันจตุรภพ เกษ
 ๔ ขันจตุรภพ เกษ ๔ ขันจตุรภพ เกษ ๔ ขันจตุรภพ เกษ
 ๕ ขันจตุรภพ เกษ ๕ ขันจตุรภพ เกษ ๕ ขันจตุรภพ เกษ
 ๖ ขันจตุรภพ เกษ ๖ ขันจตุรภพ เกษ ๖ ขันจตุรภพ เกษ
 ๗ ขันจตุรภพ เกษ ๗ ขันจตุรภพ เกษ ๗ ขันจตุรภพ เกษ
 ๘ ขันจตุรภพ เกษ ๘ ขันจตุรภพ เกษ ๘ ขันจตุรภพ เกษ
 ๙ ขันจตุรภพ เกษ ๙ ขันจตุรภพ เกษ ๙ ขันจตุรภพ เกษ
 ๑๐ ขันจตุรภพ เกษ ๑๐ ขันจตุรภพ เกษ ๑๐ ขันจตุรภพ เกษ

ที่มาภาพ: หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555: 210)

คำปริวรรตจดหมายฉบับที่ ๓ หน้าที ๑

หนังสือเจ้าพระยาศรีธรรมราชมีมิตรจิตรมาถึง

มุงสุรปงหารตรงเสนาบดี ด้วยอัตโนไต้ยินข่าวลือว่า

มุงสุรสิงแลเสนาบดีผู้ใหญ่ตายนั้นอัตโนไต้เสียใจนัก

หนา ด้วยมุงสุรสิงแลนั้นเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่มีปัญญา

แลไต้รักใคร่คุ้นเคยกันกับอัตโนไต้เมื่อครั้งอัตโนไต้เป็น

ราชทูตออกมา ณ กรุงฝรั่งเศสนั้น แลบัดนี้อัตโนไต้ไต้ยิน

ข่าวว่าพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสตั้งท่านให้เป็นเสนา

บดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแลนั้น อัตโนไต้ก็มีความยินดีนัก

หนา แลพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศส มีพระปัญญากว้าง

ขวางจะตั้งผู้(อยู่)ใดเป็นเสนาบดีให้บังคับบ้านเมืองไต้ยอมเลือก

สรรเอาผู้มีปัญญาแลสมควรด้วยบรรดาศักดิ์นั้นจึงจะเอา

ตั้งให้เป็นเสนาบดี แลเหตุท่านเป็นคนมีปัญญาสมควร

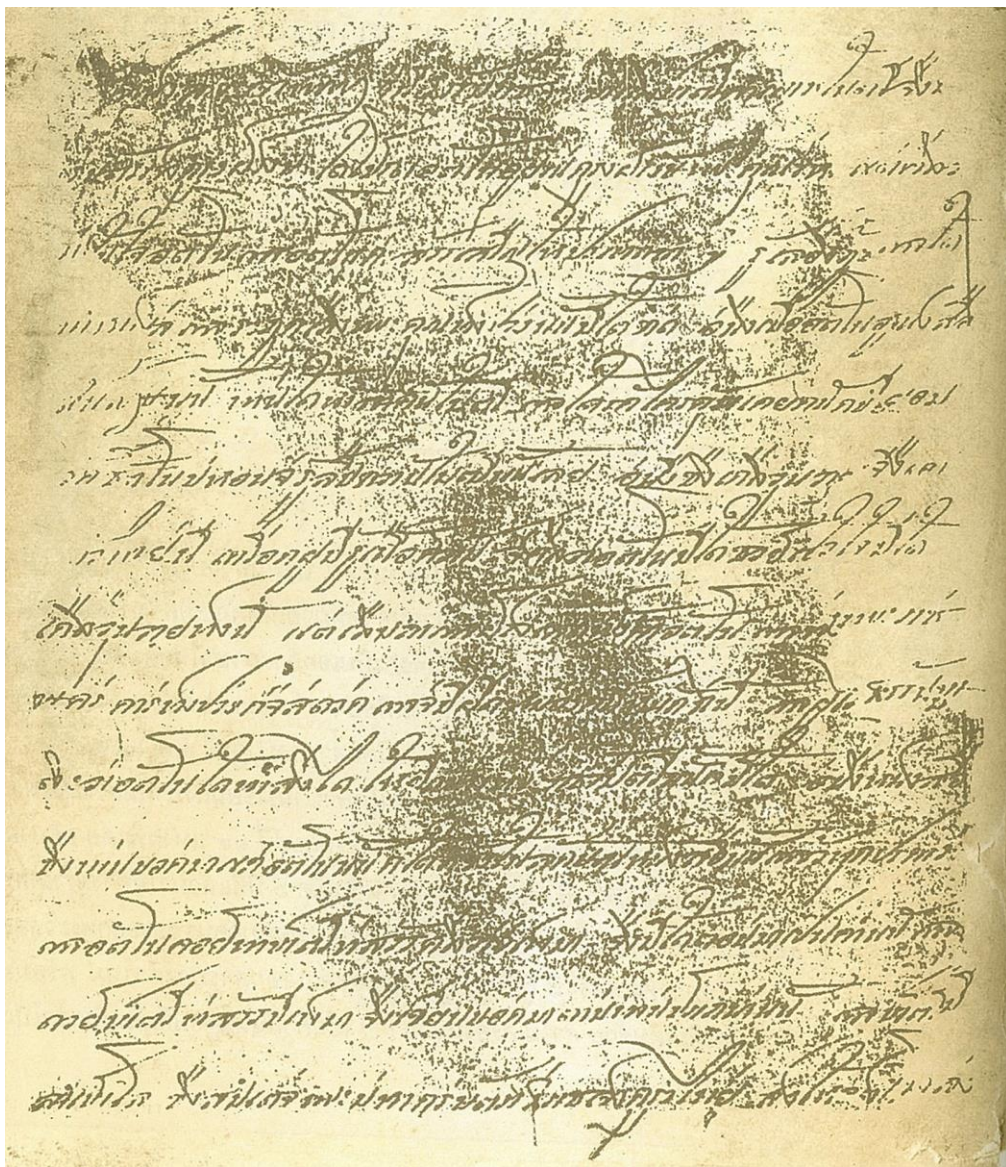
ด้วยบรรดาศักดิ์ พระมหากษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสจึงเอาท่าน

ตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่แทนมุงสุรสิงแล แลอัตโนไต้กับ

มุงสุรสิงแลมีไมตรีกันเป็นไฉนแลให้ท่านผู้เป็นเสนา

(หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 200)

จดหมายฉบับที่ 4 หน้าที่ 1

ที่มาภาพ: หนังสือประชุมจดหมายเหตุดอกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน) (2555: 210)

คำปริวรรตจดหมายฉบับที่ 4 หน้า ที่ 1

หนังสือพระเจ้าพระยาศรีธรรมราชฯมาถึงปาตริลาแมชไมตรีจึง
 กระษัตริเจ้ากรุงฝรั่งเศส ได้โปรดอัติโนอยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส พระคุณเห็นแต่คิด
 ในใจอัติโน แลอัติโนก็สรรเสริญให้ประเทศนาฯรู้เรื่องฤาแลได้
 ทำหนังสือ แลระลึกถึงพระคุณทั้งปวงนั้นมิได้ขาด อนึ่งเมื่ออัติโนรู้หนังสือ
 ลัญญานั้น เห็นได้ทำสำคัญไมตรี แลได้รักใคร่คุ้นเคยกันก็บ่ยอม
 (หา)อัติโนบ่ห่อนจะรู้ลึ้มความไมตรีนั้นเลย อนึ่งซึ่งเกิดวุ่นวายจึงเอา
 ตัวไทยนี้เกลือกผู้มีรู้เนื้อความจะคิดว่อัติโนมิได้ช่วยจะไว้ใจมิได้
 เกิดวุ่นวายทั้งนี้ แต่เดิมถ้าแลฝรั่งเศสฯพียงคำอัติโนแลพียงพระราช
 สาคกรการทั้งปวงก็จะสะดวก แลจะมีผิดหมองกันหนักจะนี้ แลผู้ไว้ธรรมมา
 ดิงว่อัติโนได้ทำสิ่งใดให้ผิดทางพระราชไมตรีนั้นก็มิได้ อนึ่งหนังสือ
 ซึ่งท่านบอกมาแก่อัติโนนั้น ก็ได้แจ้งในลักษณะหนังสือนั้นแล้วทุกประการ
 แลอัติโนคอยทำปาตริทสรรคิดว่าจะเข้ามาจึงมิได้ตอบมาเป็นคำนับ แล
 ด้วยปาตริทสรรมิเข้ามาจึงเขียนมาบอกมาตามท่านปรารถนานั้น แลปาตริ
 ล่าเปาโลซึ่งสมเด็จพระมหากษัตริราชเจ้ากรุงไทยสั่งให้อัติโนส่ง
 (หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 211)

คำปริวรรตจดหมายฉบับที่ 4 หน้าที่ 2

___ กระษัตริย์เจ้ากรุงฝรั่งเศสเข้าไปนั้น ครั้นเข้าไปถึงกรุงไทย สมเด็จพระ

กระษัตริย์ราชเจ้านับถือ แลให้เครื่องอุปโภคบริโภค แลเลี้ยง

ให้สร้างตึกให้อยู่ ณ เมืองลพบุรีแห่งหนึ่งใหญ่หลวง แลเป็น

สบาย ครั้นแลสมเด็จพระมหากระษัตริย์ราชเจ้ากรุงไทย

สมเด็จพระมหากระษัตริย์ราชเจ้าทุกวันนี้ได้ขึ้นเสวยราช

อัทโนก็ได้เอากราบบังคมทูลพระกรุณาให้ดำรัสทราบก็

สมเด็จพระมหากระษัตริย์ราชเจ้าก็ทรงพระกรุณาไป

อยู่ ผู้ใดจะได้ทำให้เกินเคื่องสิ่งใดหามิได้ แลปาตริสำเปาโล

___ อยู่ แลจะได้ขับปาตริสำเปาโลเสียจากกรุงไทยไซ้หามิได้

แลปาตริสำเปาโลซึ่งเข้าไป ณ กรุงไทย ๑๓ รูปนั้น ครั้นแล

เขนตราณ แลทหารฝรั่งเศสจะลงกะบันออกมา ปาตริสำเปาโล ๑๓

รูป ฟ้องแก่อัทโนให้เอากราบทูล แต่สมเด็จพระมหากระษัตริย์ราชเจ้า

กรุงไทย ลาออกมาด้วยเขนตราณ ๑๒ รูปแล้วแลยังอยู่ ณ กรุง

(ไทย) แต่ปาตริลาโบรรูป ๑

(หนังสือประชุมจดหมายเหตุออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน), 2555: 213)

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล นางสาวทัญญา เล่ห์กั้น
 ที่อยู่ 270 หมู่ที่ 17 ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
 40000

ประวัติการศึกษา

ได้รับทุนการศึกษาโครงการพัฒนากำลังคนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ทุนเรียนดี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย) สาขาวิชาภาษาไทย จาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

ปีการศึกษา 2554 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1)
 สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ปีการศึกษา 2555 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย
 คณะอักษรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

